

श्री.

श्रीश्रुतज्ञान अमीधारा

अथवा

श्रीशान्तसुधारसादिग्रन्थसन्दोहः ।

सद्भाष्य

प० पू० पन्यास क्षमाविजयगणी

प्रकाशक

सुकृताभिलाषुकः श्रावकश्राविकाममुदायः

मुद्रय्या

निर्णयमागरमुद्रणयन्त्रालये मुद्रापयित्वा प्रकाशित ।

वर्ष १८१७, सन १९३६

प्रथमावृत्ति

अमूल्यम्

Published by Nanubhai Naginchand Javeri,
Mumbadevi, Zaveri Bazar, Bombay 2

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, at the Nirnaya
Sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay 2

आत्मारामेति ख्यातोऽभूद्विजयानन्दसूरिराट् ।
 तस्य शिष्य सुचारित्रश्रात्रविजयाभिध ॥१॥
 तस्य शिष्यस्य भानान्निगुणरत्नमहोत्तमे
 अमीविजयख्यातस्य स्थापनेय विवप्रता ॥२॥

जन्म १९०९
 चाणान् भारवाड

शिक्षा १९६०
 जामनगर वाडियावाड

स्वगन्धाम १९८७
 पाली भारवाड

परमकृपालु गुरुमहाराज श्रीअमीविजयजी महाराज.

आपना वात्मल्यमयी प्रयत्न ना प्रतापेज म्हारा जेरो

धर्मवाहनाचन नो रसिओ आत्मा पण महान्

जैनाचार्याण वग्मात्रेल श्रुतज्ञानरूपी अमृतधारा-

नो यत् किंचित् स्वाद चाखनार वन्यो,

ते महान् उपकार ना यत्किंचित् स्मरण

रूपे आप श्री ना यथार्थ नामयी

मिश्रित आ ग्रन्थ सन्दोह आप

श्रीने सादर अर्पण करी

कृतार्थता अनुभूतु

३

चरण सेवक,

पण्यास क्षमाविजय गणी

મુદ્રતા કરનાર સાધર્મિ ભાઈ બહેનોના ગુણ નામો.

- ૩   ૫૦   રોક   પુનમચં પચાળ
 ,   ૨૫   ,   વીરચ દેવસી
 ,   ૭૫   ,,   ચપકલા ન જાપુ ના ની કુપની
 ,   ૨૦   ,   માનમ નજ પાંચવીવાળા
 ,   ૨૫   માળીચાર જીવરાજ હીરાચં
 ,   ૩૧   બહેન જગીભાઈ ચંખાજી
 ,   ૧૦૦   સોભાચવની ભુતી હા રાજમય બીમાજી
 ,   ૨૫   રોક   માણીવાલ ગુણુચ
 ,   ૨૮   બહેન ચંપાબહેન ત્રીભોવન તસ હસ્તક
 ,,   ૧૦૦   અખડ સોભાચવની હીરાચેન બહા છોટાવાલ જીમખરામ
       ૧૦   લાધીચેન નેમચં
       ૫   લક્ષ્મીચેન જોડાભાઈ
       ૧૧   એક સદ્ગુણુચ
 ,   ૧૨   પરચુરલ

આ પુસ્તકના બાધર્મિગના અર્થ પેટે રૂ ૧૨૫) અધેરી સચના જ્ઞાનખાના તરફથી રોક દેવતાવાલ પરતાપસી હસ્તક ખૂબ મુનિમદારાજ શ્રી મુમતિ-વિજયજી મદારાજના સદુપદેશથી મળ્યા છે

લી. શ્રી સવમેવક

નાનુભાઈ નગીનચં ઝેરીના

ત્રેમપૂર્વક પ્રભુમ વાચશોજી

સુકૃતના સહભાગીઓનો આભાર.

પરમ પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રીઅમીવિજયજી મહારાજ સાહેબના શિષ્ય
૨૧ પૂજ્ય પત્યાસજી શ્રી કૃમાવિજયજી ગણીવર, પત્યાસજી શ્રી
મોતીવિજયજી મહારાજ સાહેબના શિષ્ય શ્રી મુમતિ વિજયજી મહારાજ
તથા પોતાના ગુરુભાઈઓ શ્રી ગુણવિજયજી આદિ સાથે મુખર્ષી પદાર્થ ત્યારથી
તેઓએ વૈરાગ્યમયી દેશના દર્શનમુખર્ષીના જૈનોને સારો લાભ આપ્યો છે તેઓ
એ દીક્ષા તથા અર્પણ મહોત્સવો તથા લાયબલાઈમાં ૧૦૦ વર્ષ બાદ જ્વલદડની
ક્રિયા તથા શાન્તિ આત્રો તથા ઉપધાનની મહાન્ તપની ક્રિયા કરાવી અપૂર્વ
આનંદ આપી મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે તે ઉપરાંત ગયા વર્ષમાં મહામહોપાધ્યાય
શ્રી વિનયવિજયજી ગણીકૃત હેમલવુપ્રક્રિયાની સ્વોપસ્ર દીકા હેમપ્રકાશ નામે
તથા કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય વિરચિત શબ્દાનુશાસનની મધ્યમ
વૃત્તિ તથા અવચૂરી તથા હેમલિંગાનુશાસન સ્વોપસ્ર વિવરણાદિયુત આદિ મહાન
બાકરણના યથો સંપાદન કરવાનું કાર્ય આરંભ્યું છે

અમારો પણ મહોપાધ્યાય શ્રી વિનય વિજયજી વિરચિત શાન્ત મુધારસં
છપાવવાનો વિચાર થયાથી મહારાજ શ્રીને આગ્રહ કર્યો પણ તેઓએ બાકરણ આદિ
મહાન યથોનુ કામ આરંભેલું હોવાથી ગયા વર્ષમાં તે જની શક્ય ન હતું પણ
આ વરષે અમારા પૂર્ણ બાબોદયે રાતસુધારસના સંપાદનનું કામ મહારાજ
શ્રીજીએ હાથધર્યું અને અમને જલાવતાં હર્ષ થાય છે કે જે અથ ત્રણ ફરમા જેટલો
છપાવવા ધારેલો તે મહારાજ શ્રીના તથા સાધર્માં બંધુઓની જ્ઞાન સક્તિના
પ્રતાપે તેની સાથે જીજ્ઞ પણ યથો મુજતા ૨૦ ફર્માં જેટલો તૈયાર થયો છે અને
તે છપાવવામાં નીચેના મારા વડીલ સાધર્માંબાઈઓએ સાથ આપી બારે પુણ્ય
ઉપાજન કર્યું છે અને હું પણ આ તકે તેઓ જે ફર્મે સહાયક થતા ગયા તે
અનુસારે તેમનું સ્મરણ કરી આભાર માનું છું

शातसुधारसदशमप्रकाशस्याष्टमश्लोके सूचितसुखस्य विवेचनम्

‘दसविधे सोक्ष्णे पण्यते त जहा-आरोग्यं १ दीर्घमायुः २ अद्वैज ३ काम ४ भोग ५ सतोसे ६ । अतिथि ७ सुहृद्भोग ८ निष्कम्भमेव ९ ततो अणावाहे १० ॥ १ ॥
(सू० ७३७ श्रीमत्स्थानात्रे)

तदीक्ष यथा—

दसविधेत्यादि, आरोग्यं गाहा-आरोग्यम्-नीरोगता १ दीर्घमायु-चिरजीवितम् शुभमितीह विशेषण दृश्यमिति २ अद्वैजति आन्यत्व धनपतित्व सुखकारणत्वात्सुखम् अथवा आन्ये क्रियमाणा इज्या पूजा आन्येज्या प्राकृतत्वादद्वैजति ३ । कामसि कामौ-शब्दद्वये सुखकारणत्वात् सुखम् ४ एव भोगेति भोगा-ग-घरघस्पर्शा ५ तथा सतोष-अल्पेच्छता तत्सुखमेव आनन्दरूपत्वात्सतोषस्य उक्तं च-आरोग्यसारियमाणसत्तण सच्च सारिभो भम्भो । विज्वा निच्छयसारा सुहाइ सतोषसाराइ ॥ १ ॥ इति ६ अरिपति येन येन यदा यदा प्रयोजनं तत्तदा तदास्ति-भवति जायते इति सुखमानदहेतुत्वादिति ७ सुहृद्भोगति-शुभ अनिन्दितो भोगो विषयेषु भोगकियेति स सुखमेव सातोदयसम्भा यत्वात्तस्येति ८ तथा निष्कम्भमेवति निष्कम्भ निष्कम्भ-अधिरतिजम्बालादिति गम्यते प्रमज्येत्यर्थः, इह च द्विमावो नपुसकता च प्राकृतत्वात् एवकारोऽवधारणे, अयमर्थ-निष्कम्भमेव भवस्यानां सुख निराबाधस्वायत्तानन्दरूपत्वात्, अत एवोच्यते ‘बुवालसमास परियाए समणे निग्गये अणुत्तरण देवाण तेउल्लस वीइवयइति तथा नैवास्ति राजराजस्य सत्सुख नैव देवराजस्य । यत्सुखमिहैव साधोर्लोकव्यापाररहितस्य ॥ १ ॥’ इति शेषं सुखानि हि दुःखप्रतीकारमात्रत्वात् सुखाभिमानजनकत्वाच्च तत्त्वतो न सुखं भवतीति १ । ततो अणावाहति ततो निष्कम्भमुत्थानन्तरं अनाबाध न विद्यते आबाधा-ज-मजर मरणक्षुत्तिपासादिकं यत्र तदनाबाध मोक्षसुखमित्यर्थः, एतदेव च सर्वोत्तमम् यत उक्तम्-नहि अतिथि माणुपाण त सोक्ष्ण नथिय सव्वदेवान् । ज सिद्धाण सोक्ष्ण अव्व्यावाइ उव गयाण ॥ १ ॥’ १० ॥’

शुद्धिपत्रकम्

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम्
१६	२१	भूरिभागे	भूरिभोगे (१)
२५	३	-माणवत्	मानवत्
"	१०	-मात्रापेक्षाम्	मात्रापेक्षम्
"	२३	-मुपचारात्	मुपचारात्
"	२४	मदमतील्लु	मदमतील्लु
"	२८	निगमणम्	निगमनम्
२६	५	उद्गाद्	उदगाद्
"	८	नोद्गाद्	नोदगाद्
"	१३	पदार्था	पदार्था ।
"	२२	तदाभासम्	तदाभासम् ।
२७	३	-गस्तरम्	गस्तरम्
२९	२५	शिप	धीप
३७	२३	सयलम्	सयलम्
३९	८	उक्षिप	उक्षिपम्
३९	९	कल्लम्	कल्लम्
४०	६	सम्बन्धु	सम्बन्धु
"	१३	मेहुणम्	-मेहुणम्
"	१४	पटिवन्निर्गण	पटिवन्निर्गण
"	२८	परिसुम्	परिसुम्
४५	३	पाठ	पाठ-
५९	१३	१३	॥ १३ ॥
६२	५	शुद्धिदा	शुद्धिदा
६५	१	सदधर्मम्	सदधर्मम्
६५	१०	-प्रतिभवेति	प्रतिना भवेति
८०	३०	वादिभि-	वादिभि-
९०	१०	तद	तद-
९८	९	पाठेन	पाठेन
११०	२६	-कृचके	-कृचके
११७	२५	कपाया	कपाया
१२८	१२	अधिकृति-	अधिकृति-
१३३	२८	मुत्तम्	मुत्तम्

अनुक्रमणिका

ग्रन्थनाम	वर्तुनाम	पृष्ठ
१ श्रीशान्तसुधारस्त	महामहोपाध्यधीविनयविजयाः	१
२ श्रीप्रमाणरहस्यम्	श्रीगुणरत्नसूरय	२५
३ श्रीचर्द्धमानविद्यास्तव		२८
४ श्रीगौतमाष्टकम्		२९
५ श्रीशतउल्लूपभायना	श्रीहेमचन्द्रसूरय	२९
६ श्रीजिनघाणीस्तवन	गुरु श्रीभमीविनयजी	३०
७ पञ्चमहायतभावना	श्रीहेमचन्द्रसूरय	३१
८ श्रीधर्मरत्नप्रकरणम्	श्रीशान्तिसूरय	३१
९ श्रीपञ्चनूत्रम्	चिरन्तनसूरय	३८
१० अध्यात्मोपनिषत्	न्यायविशारदोपाध्याय श्रीयशोविजया	४७
११ श्रीगौतमस्वामिस्तवनम्		५७
१२ श्रीप्रशमरतिप्रकरणम्	वाचकेन्द्रोमास्वातय	५८
१३ श्रीहृदयप्रदीपपद्मप्रशिक्षा		७४
१४ स्ताधारणजिनस्तवनम्	गुर्जरेश्वर श्रीकुमारपाकभूपालः	७६
१५ श्रीरत्नाकरपञ्चविंशतिका	श्रीरत्नाकरसूरय	७८
१६ धीतत्पार्याधिगमसूत्रम् (कारिकादिसमन्वितम्)	वाचकेन्द्रोमास्वातयः	८०
१७ अध्यात्मकरपद्मः	श्रीमुनिसुन्दरसूरयः	९१
१८ श्रीज्ञानसारसूत्रम् (अष्टकानि)	न्या० वि० महोपाध्याय श्रीयशोविजयाः	११०
१९ श्रीउपदेशमाला	श्रीधर्मदासगजिन	१२२
२० श्रीजिनस्तवनम्		१५०
२१ श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तवनम्		१५१
२२ श्रीनार्मयस्तवनम्		१५१
२३ श्रीसिरियदमाणसामिथवो		१५१

서 4 2

기 4 2

197 4 1

4-2 4 4 4 4

4

1

1

9 9

성 (4 4 4)

(11 4 4 4 4)

ॐ नमः सिद्धम् ।

विश्वहितबोधिदायकश्रीगमीविजयगुणम्

—ॐॐॐॐॐॐॐॐ—

महामहोपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचितः

श्रीशान्तसुधारसः ।

(शारङ्गमिक्रीडित वृत्तम्)

नीरन्ध्रे भवकानने परिगलत्पञ्चाथवाम्भोधरे १

नानाकर्मलतावितानगहने मोहान्धकारोक्षुरे ।

भ्रान्तानामिह देहिना हितकृते कारुण्यपुण्यात्मभि-

स्तीर्थेशैः प्रयितास्सुधारसकिरो रम्या गिरः पान्तु यः ॥ १ ॥ २

(वृत्तविलम्बित वृत्तत्रयम्)

स्फुरति चैतसि भावनया विना, न विदुषामपि शान्तसुधारसः ।

न च सुख कृष्णमप्यश्रुना विना, जगति मोहविषादविषाकुले ॥ २ ॥ १

यदि भवभ्रमरोदपराश्रुयम्, यदि च चित्तमनन्तसुरोन्मुखम् ।

शृणुत तत्सुधियः शुभभावेना स्मृ(भृ?)तरस मम शान्तसुधारसम् ॥ ३ ॥

सुमनसो मनसि श्रुतपायना, निदधतां द्व्यधिकादशभावनाः । १२

यदिह रोहति मोहतिरोहिता द्रुतगतिर्विदिता समतालता ॥ ४ ॥

(रथोदतावृत्तम्)

आर्तरौद्रपरिणामपावक पुष्टमायुक्विवेकमौष्ठे । १३

मानसे विषयलोलुपात्मनाम्, क प्ररोहिततमां शमादुरः ॥ ५ ॥

(वसन्तनिलमावृत्तम्)

यस्याशय श्रुतकृतातिशय विवेक पीयूषवर्षरमणीयर(त?)म श्रयन्ते । १८

सद्भावनासुरलता नहि तस्य दूरे, लोकोत्तरप्रशमसौख्यफलप्रसूतिः ६

(अनुष्टुप् वृत्तम्)

अनित्यत्वाशरणते, भवमेकत्रमन्यताम् । २१

अशौचमाश्रय चात्मन्, सवर परिमावय ॥ ७ ॥

कर्मणो निर्जरां घर्मं वृत्ततां लोकरुद्धतिम् ।

धोधिदुर्लभतामेता, भावयन् मुच्यसे भवात् ॥ ८ ॥

(पुष्पिताप्राप्तम्)

यपुरि यपुरिदं विदम्भलीला परिचितमप्यतिमद्गुर नराणाम् ।

तदतिभिदुरयौवनाविनीतम्, भवति कथं विदुषा महोदयाय ॥ ९ ॥

(शाकूलविश्रीडित वृत्तद्वयम्)

आयुरायुतरत्तरङ्गतरलम्, लग्नापदः सम्पदः

सर्वेऽपीन्द्रियगोचराश्च चटुला, सन्ध्याभ्ररगादिवत् ।

मिश्रस्त्रीस्वननादिसङ्गमसुरम्, स्वप्नेन्द्रजालोपमम्,

तत्किं वस्तु भवे भवे दिह मुदामालम्बनं यत्सताम् ॥ १० ॥

प्रातर्भातरिहावदातरुचयो ये चेतनाचेतना

दृष्टा विश्वमनःप्रमोदविदुरा भावाः स्वतः सुन्दराः ।

तास्तत्रैव दिने विपाकविरसान् हा नश्यतः पश्यतः

धेतः प्रेतहत जहाति न भयप्रेमानुगन्धं मम ॥ ११ ॥

॥ प्रथमभावनाष्टकम् । रामगिरिरागेण गीयते ॥

मूढं मुह्यसि मुधा मूढं मुह्यसि मुधा, विभवमनुचितं इति सपरिवारम् ।

कुशशिरसि नीरमिय गलदनिलरम्पितम्, विनयं जानीहि जीवितमसारम्, मू०

१० पश्य भङ्गुरमिदं विषयमुग्रसौष्टवम्, पश्यतामेव नश्यति सहासम् ।

एतदनुहरति ससाररूपं रथाञ्जलं जलदनालिकारुचिविलासम्, मू० ॥ ११ ॥

हृतं हृतयोयनं पुच्छमित्रं शौनम, कुटिलमतिं तदपि लघुष्टनष्टम् ।

११ तेन यत् परवशां परवशा हृतधियं, कटुकमिह किं न कलयन्ति कष्टम्, मू० १२

यदपि पिण्याकृतामद्गमिदमुपगतम्, सुगन्धदुर्जयनरापीतसारम् ।

तदपि गतलज्जमुज्जति मनो नाङ्गिनाम्, वितथमति कुथितममथविकारम्, मू०

१२ सुखमनुत्तरसुखमपि यदतिमेतदुग्रम्, कालतस्तदपि कलयति विरामम् ।

वनरदितरत्तादा वस्तु सासारिकम्, स्थिरतरं भवति चित्तं निवामम्, मू० १३

ये समं प्रीहिता ये च भृशमीहिता, ये सदाकृष्णहि धीतिवादम् ।

१३ तान् जनान् वीक्ष्य वत भस्मभूयद्गताजिर्विशङ्का मम इति धित् प्रमादम्, मू०

असकृदुन्मिष्य निमिषन्ति सिधुर्मिवचेतनाचेतना सर्वभावा ।
 इन्द्रालोपमा स्वन्नघनसङ्गमालेषु रज्यन्ति मूढम्यभावा , मू० ॥ ७ ॥
 कनलयत्रविरत जङ्गमाजङ्गमम्, जगदहो नैत्र कृप्यति कृतात् । ३
 मुत्तगतान् सादतस्तस्य करतलगतेनैत्र कथमुपलप्स्यतेऽस्माभिरत , मू०॥८॥
 निलमेक चिदानन्दमयमात्मनो, रूपमभिरूप्य सुर्यमनुभवेयम् ।
 प्रशमरसनवमुधापानविनयोत्सवो, भवतु मतत सतामिह भवेऽयम्, मू०॥९ ६
 इति श्रीशान्तमुधारसगेयकायम् अनित्यभावनाभिभावनो नाम प्रथम प्रकाश

(शार्ङ्गलविक्रीडितम्)

ये पट्पण्डमहीमहीनतरसा निजित्य बभ्राजिरे,
 ये च स्वर्गयुजो भुजोर्जितमदा मेदुर्मुदा मेदुराः ।
 तेऽपि क्रूरकृतान्तवक्ररदनैर्निर्दल्पमाना हठा-
 दनाणाः शरणाय हा दशदिशः प्रैक्षन्त दीनाननाः ॥ १ ॥ १२
 (स्वागतावृत्तम्)

तावदेव मदविभ्रममाली, तानदेव गुणगौरवशाली ।
 यानदक्षमकृतान्तकटाक्षैर्नेक्षितो विशरणो नरकीटः ॥ २ ॥ १५
 (शिखरिणीवृत्तम्)

प्रतापैर्व्यापन्न गलितमथ तेजोभिरुदितै
 र्गत धैर्योद्योगैः श्लथितमथ पुष्टेन वपुषा ।
 प्रवृत्त तद्रव्यग्रहणविषये बान्धवजनै-
 र्जने कीनाशेन प्रसममुपनीते निजवशम् ॥ ३ ॥

ॐ द्वितीयभाजनाष्टकम् । मारुणीरागेण गीयते ॐ २१

स्वजनननो बहुधा हितरामम्, ग्रीतिरसैरभिरामम् ।
 मरणदशावशमुपगतवृत्तम्, गत्यति कोऽपि न सन्तम् ॥ १ ॥
 विनय विधीयता रे श्रीजिनधर्म शरणम् । २४
 अनुसन्धीयता रे शुचितरचरणस्मरणम्, विन० ॥ २ ॥ ध्रुवपञ्चम् ॥
 तुरगरथेभनपट्टतिकलितम्, न्धत बलमस्यलितम्,
 हरति यमो नरपतिमपि दीनम्, भैनिक इव लघुमीनम्, विन० ॥३॥२७

- प्रविशति यन्नमये यदि सद्ने, वृणमथ घटयति वदने ।
 तदपि न मुञ्चति हृत्समवर्ती, निर्दयपौरुषपनर्ती, विन० ॥ ४ ॥
- ३ विद्यामग्रमहौपधिसेवाम्, सृजतु वशीकृतदेवाम् ।
 रसतु रसायनमुपचयजरणम्, तदपि न मुञ्चति मरणम्, विन० ॥ ५ ॥
 यपुपि चिर निरणद्धि समीरम्, पतति जलधिपरतीरम् ।
 ६ शिरसि गिरेरधिरोहति तरसा, तदपि स जीर्यति जरसा, विन० ॥ ६ ॥
 सृजतीमसितशिरोमहललितम्, मनुचक्षिर सितपलितम् ।
 यो विदधाना भूषणमरसम्, प्रभवति रोद्धु जरसम्, विन० ॥ ७ ॥
 ९ व(हु)यत उग्ररजा जननाय, क म्यात्तत्र सहाय ।
 एकोऽभुमरति विधुरपरागम्, विभजति योऽपि न भागम्, विन० ॥ ८ ॥
 शरणमेन्मनुसर चतुरङ्गम्, परिहर ममतासङ्गम् ।
 १२ विनय रचय शिष्यसौख्यनिधानम्, शान्तसुधारसपानम्, विन० ॥ ९ ॥
 इति श्रीशान्तसुधारसंगेयकाव्ये अशरणभावनविभावने नाम द्वितीय प्रकाश

(शिखरिणीस्तनयम्)

- १५ इतो लोभं क्षोभ जनयति दुरन्तो दव इवो-
 छमँल्लामाम्भोभिः कथमपि न शक्यः क्षमयितुम् ।
 इतस्तृष्णाऽक्षाणा तुदति मृगतृष्णेव त्रिकला
 १६ कथ स्वयैः स्वैय त्रिनिधमयमीमे मरने ॥ १ ॥
 गलत्येका चिन्ता भवति पुनरन्या तदधिका
 मनोवाक्ये हा विकृतिरतिरोपाचरजसः ।
 २१ विपद्गर्तागते झटिति पतयालोः प्रतिपद
 ॥ जन्तो. ससारे भवति कथमप्यतिविरतिः ॥ २ ॥
 सहित्वा सन्तापानगुचिजननीकुक्षिकुहरे
 २४ ततो जन्म प्राप्य प्रचुरतरकष्टक्रमहतः ।
 गुखामासैर्यागत्स्पृष्टति कथमप्यतिविरतिं
 जरा तावत्त्राय कललयति मृत्योः सहचरी ॥ ३ ॥
 २७ (उपगतिवृत्तम्)
 विभ्रान्तचित्तो यत धम्भमीति, पक्षीय रुद्धस्तनुपञ्जरेऽङ्गी ।
 २९ नुनो नियत्याप्तनुकर्मत तु-सन्दानितः सन्निहितान्तरीतः ॥ ४ ॥

(अशुशुभतम्)

अनन्तान्पुद्गलावर्ताननन्तानन्तरूपभृत् ।

अनन्तशो भ्रमत्येव जीमोऽज्ञादिभवार्षवे ॥ ५ ॥

३

ॐ तृतीयभाषणाष्टकम् । केदाररागेण गीयते ॐ

कलय ससारमतिदाहणम्, जन्ममरणादिभयभीत रे ।

मोहरिपुणेह सगलग्रहम्, प्रतिपद विपदमुपनीत रे, कल० ॥ १ ॥ ६

स्वननतनयादिपरिचयगुणैरिह मुधा व्यथ्यसे मूढ रे ।

प्रतिपद नयनवैरनुभवे, परिभवैरसद्वदुपगृह रे, कल० ॥ २ ॥

घटयसि कचन मन्मुत्रत, कचिन्हो हीनतादीन रे ।

५

प्रतिभय रूपमपरापरम्, बहसि घत कर्मणाधीन रे, कल० ॥ ३ ॥

जातु शैशवदशापरवन्तो, जातु तारुण्यमन्मत्त रे ।

जातु दुर्जयजराजर्जरो, जातु पितृपतिस्त्रायत्त रे, कल० ॥ ४ ॥ १२

अपति तनयोऽपि ननु जनयताम्, तनयता अनति पुनरेव रे ।

भाययन्विद्वृत्तिमिति भयगते स्थनतमा नृमन्नुभशेष रे, कल० ॥ ५ ॥

यत्र दुःखार्तिगददधलत्रै रनुदिन दह्यसे जीव रे ।

१५

इत तत्रैव रज्यसि चिरम्, मोहमदिरामदभीन रे, कल० ॥ ६ ॥

दण्डयन् किमपि सुरत्रैभयम्, सहस्रमदथ सहसैव रे ।

विप्रलम्भयति शिशुमिव जनम्, कालवदुकोऽयमत्रैव रे, कल० ॥ ७ ॥ १८

सकलससारभयभेदकम्, जिनयचो भवसि निनयान रे ।

विनय परिणमय नि श्रेयसम्, विहितशमरममुधापान रे, कल० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तसुधारसगेयसाज्ये संसारभावनाप्रभावनो नाम तृतीय प्रकाश

२१

(सागताष्टकम्)

एक एव भगवानयमात्मा, ज्ञानदर्शनतरङ्गसरङ्गः ।

सर्वमन्यदुपकल्पितमेतद्, व्याकूलीकरणमेव ममत्तम् ॥ १ ॥ २४

(प्रबोधताष्टकम्)

अबुधैः परमावलालसा-लसदनानदशानशात्मभिः ।

परवस्तुषु हा स्वकीयता, विषयावेशयशाद् विकल्प्यते ॥ २ ॥ २७

- कृतिना दयितेति चिन्तनम्, परदारेषु यथा विपत्तये ।
 विविधातिभयावह तथा, परभावेषु ममत्तभावनम् ॥ ३ ॥
 अधुना परभासवृत्तिं हर चेत्तः परितोऽवगुण्ठिताम् ।
 क्षणमात्मविचारचन्दनं ह्रुमनातोमिरसा. स्पृशन्तु माम् ॥ ४ ॥
 (अनुष्टुप् छन्दः)

- ६ एकतां समतोपेता मेनामात्मन् विभावय ।
 लभस्य परमानन्दसम्पदं नमिराजवत् ॥ ५ ॥
 ॥ चतुर्थभाषणाष्टकम् । परजीयारागेण गीयते ॥
 ९ विनयचित्तयश्चतुस्तत्त्वम्, जगति निजमिह कस्य किम् ।
 भवति मतिरिति यम्य हृन्त्ये, दुरितमुदयति तस्य किम्, विन० ॥ १ ॥
 एक उत्पद्यते तनुमानेक एव विपद्यते ।
 १२ एक एव हि धर्मचिन्तते, सैक फलमभ्युते, विन० ॥ २ ॥
 यस्य यावान् परपरिमह, त्रिधिममतावीयथ ।
 जलधिविनिहितपोतयुत्तया, पतति तायदसावध, विन० ॥ ३ ॥
 १५ स्वस्वभावमद्यमुदितो, मुनिः शिल्प्य विचेष्टते ।
 दृश्यता परभासघटनात्, पतति विलुठति जून्भते, विन० ॥ ४ ॥
 पश्य काञ्चनमितरपुटलमिलितमञ्जति का दशाम् ।
 १८ केवलस्य तु तस्य रूपम्, विदितमेव भवादृशम्, विन० ॥ ५ ॥
 एवमात्मनि धर्मयशतो, भवति रूपमनेकधा ।
 धर्ममलरहिते तु भगवति, भासते काञ्चनरिधा, विन० ॥ ६ ॥
 २१ ज्ञानदशनचरणपर्यं वपरिवृत परमेश्वर ।
 एव एवानुभवसद्गते, न रमतामविनश्वर, विन० ॥ ७ ॥
 रुचिरसमनामृतरसक्षणमुन्निताम्यादय मुदा ।
 २४ विनयप्रियातीतसुगन्धरस रतिरुद्विज्जतु ते सदा, विन० ॥ ८ ॥
 इति श्रीसातसुधारसोपन्यासे एतत्त्वभाषणाविभावनो नाम चतुर्थः प्रकाशः

(उपन्यासितम्)

- १० परः प्रविष्टः कुरुते विनाशम्, लोकोक्तिरेषा, न श्रूयते मन्ये ।
 १८ निर्विशेष कर्माणुभिरस्य, किं किम्, ज्ञानात्मनो नो समपादि कष्टम् १

(स्वागतावृत्तम्)

खिद्यसे ननु किमन्यकथार्तः, सर्वदैव ममतापरतत्रः ।
चिन्तयस्वनुपमान्कथमात्मन्नात्मनो गुणमणीन् कदापि ॥ २ ॥

(शार्दूलविक्रीडित वृत्तद्वयम्)

यस्यै त्व यतसे निभेपि च यतो यशानिद्य मोदसे
यद्यच्छोचसि यद्यटिच्छसि हृदा यत्प्राप्य पेप्रीयसे ।
न्निगधो येषु निजस्वभासममल निर्लोध्य लालप्यसे
तत्सर्वं परकीयमेव भगवन्नात्मन् किञ्चिच्च ॥ ३ ॥
दुष्टाः कष्टकदर्शनाः कति न ताः सोढास्त्वया ससृती
तिर्यङ्नारकयोनिषु प्रतिहतशिष्ठो विमिष्टो मुहुः ।
सर्वं तत्परकीयदुर्विलसित विस्मृत्य तेऽप्येव हा
रज्यन्मुह्यसि मृढतानुपचरन्नात्मन् किं लज्जसे ॥ ४ ॥

(अनुष्टुप् वृत्तम्)

ज्ञानदर्शनचारित्रकेतना चेतना विना ।
सर्वमन्यद्विनिश्चित्य यतस्य स्वहिताप्तये ॥ ५ ॥

ॐ पञ्चममात्रनाष्टम् । श्रीरागेण गीयते ॐ

स्निय निभालय निभभयनम्, तनुधनमुनसदन-
स्वन्तादिषु, किं निभमिह कुगतेरयनम्, विन० ॥ १ ॥
येन सहाश्रयसेऽतिविमोहा दिढमहमित्यविभेत्नम् ।
तदपि शरीर नियतमधीरम्, त्यजति भवत धृतयेन्म्, विन० ॥ २ ॥
जम्भनि जम्भनि विप्रिधपरिग्रह मुपचिनुपे च कुटुम्बम् ।
तेषु भवत परभयगमने, नानुमरति कृशमपि शुम्बम्, विन० ॥ ३ ॥
त्यज ममतापरितापनिन्दनम्, परपरिचयपरिणामम् ।
भन नि सङ्गतया रिगदीकृत-भनुभयसुगयरसमभिरामम्, विन० ॥ ४ ॥ २४
पथि पथि रिप्रिधपथै पथिकै सह, कुरुते क प्रतिपथम् ।
निननिनकर्मयत्रै स्वन्ते सह, किं कुरुते ममतापथम्, विन० ॥ ५ ॥
प्रणयविहीने दधन्मिपङ्गम्, सहते नृमन्तापम् ।

त्वयि नि प्रणये पुद्गलनिचये, चरसि सुधा ममतातापम्, विन० ॥
 त्यज सयोग गीयतवियोगम्, कुरु निर्मलमवधानम् ।

३ न हि विदधान कथमपि वृष्यसि, मृगतृष्णाधनरसपानम्, विन० ॥
 भव जिनपतिमसहायसहायम्, शिवगतिसुगमोपायम् ।
 पिन गदसमन परिहृतवमनम्, ज्ञातमुधारसमनपायम्, विन० ॥

६ इति श्रीशतमुधारसमेयशास्त्रे अयन्वभावनाविभावयो नाम पद्यम प्रकाश

—→○←—
 (शार्दूलविकीर्णित वृत्तम्)

सच्छिद्रो मदिराघटः परिगलतल्लेशसङ्गाशुचिः

९ शुच्यामृद्य मृदा घटिः स बहुशो धौतोऽपि गङ्गोदकैः ।
 नाघत्ते शुचितां यथा तनुभृता कायो निकायो महा-
 बीमत्सास्थिपुरीषमूनरजसा नाय तथा शुद्ध्यति ॥ १ ॥

(मन्दागतावृत्तम्)

१२ स्नाय स्नाय पुनरपि पुनः स्नान्ति शुद्धाभिरङ्गि-
 वारं वारं वत समलतनु चन्दनैरर्चयन्ते ।

१५ मूलात्मानो वयमपमलाः प्रीतिमित्याश्रयन्ते
 नो शु(शुद्ध?)ध्यन्ते कथमनकरः शक्यते शोद्धुमेवम् ॥ १

(शार्दूलविकीर्णित वृत्तम्)

१८ कर्पूरादिभिरचितोऽपि लशुनो नो गाहते सौरभ,
 नाजन्मोपकृतोऽपि हन्त पिशुनः सौजन्यमालम्बते ।

२१ देहोऽप्येव तथा जहाति न नृणां स्वाभाविकीं विस्तृता,
 नाम्यक्तोऽपि विभूषितोऽपि बहुधा पुष्टोऽपि विश्वस्यते ॥ ३ ॥

(उपेन्द्रवज्रावृत्तम्)

यदीयससर्गमवाप्य सद्यो भवेच्छुचीनामशुचित्वमुच्चैः ।

२४ अमेध्ययोर्नेरुपुषोऽस्य शौचसङ्कल्पमोहोऽप्यमहो महीयान् ॥ ४ ॥

(सागतावृत्तम्)

इत्यवेत्य शुचिवादमतथ्यम्, पश्यमेव जगदेकपवित्रम् ।

२७ शोधन सकलदोषमलानाम्, धर्ममेव हृदये निदधीयाः ॥ ५ ॥

५ पष्ठभावनाष्टम् । आसात्रीरागेण गीयते ५

भाय रे वपुरिदमतिमलिनम्, विनय विरोधय भानसनलिनम् ।
 माननमनुचिन्तय विमुमेकम्, परममहोदयमुदितविवेकम्, भाव० ॥ १ ॥ ३
 दम्पतिरेतोरुधिरविवर्ते, किं शुभमिह मलम्भमलगते ।
 अशमपि पिहित स्रवति निरूपम्, को घट् मनुतेऽवस्तरूपम्, भाव० ॥ २ ॥
 भवति सचन्द्र शुचिताम्बूलम्, यत्तुं मुरमारुतमपुङ्गवम् ।
 तिष्ठति मुरभि कियन्त काठम्, मुरमसुगन्धि जुगुप्सितलालम्, भाव० ॥ ३ ॥
 असुरभिगन्धवहोऽन्तरचा(या?)री, आरति शक्यो न विरारी ।
 यपुरुषजिघ्रसि बारवारम्, हसति युधस्रव शौचाचारम्, भाव० ॥ ४ ॥ ९
 द्वादश नन रथाणि निरामम्, गलदशुचीनि न यान्ति विरामम् ।
 यत्र यपुषि तत्कलयसि पूतम्, मन्ये तत्र नूतनमादृतम्, भाव० ॥ ५ ॥
 अशितमुपस्तरससृत्तमत्रम्, जगति जुगुप्सा जनयति हन्त्रम् ।
 पुसनन धैनयमपि लीडम्, भवति विगर्हितमऽति जनमीढम्, भाव० ॥ ६ ॥
 कैवलमलमयपुङ्गवनिचये अशुचीदृष्टगुचिभोजनसिचये ।
 यपुषि विचितय परमिह सारम्, शिवसाधनसामर्थ्यमुदारम्, भाव० ॥ ७ ॥ १५
 येन विराजितमिदमतिपुण्यम्, तस्मिन्नय चेतनौपुण्यम् ।
 विशदागममधिगम्य निपानम्, विरचय शातमुधारसपानम्, भाव० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तमुधारसगीयकाव्ये अशौचभावनाविभावनो नाम पष्ठ प्रश्नश्च १८

(भुक्तप्रयात वृत्तम्)

यथा सर्वतो निर्झरैरापतद्भिः, प्रपूर्येत सद्यः पयोमिस्तटाकः ।
 तथैवाश्रयैः कर्मभिः सम्भृतोऽङ्गी, मवेढ्वाकुलश्चञ्चलः पङ्किलश्च ॥ १ ॥ २१

(शार्ङ्गलिखित वृत्तम्)

यावकिञ्चिदिवानुभूय तरसा कर्मेह निर्जीर्यते
 तात्रचाश्रवश्चरवोऽनुसमय सिञ्चन्ति भूयोऽपि तत् ।
 हा कष्ट कथमाश्रवप्रतिमटाः शक्या निरोद्ध मया
 ससारादतिभीषणान्मम हहा मुक्तिः कथं भाविनी ॥ २ ॥ २२

(प्रहर्षणीयम्)

मिथ्यात्वाविरतिरूपाययोगसंवाश्चरारः सुकृतिभिराश्रवाः प्रदिष्टाः
२ कर्माणि प्रतिसमय स्फुटेरभीभिर्भ्रान्तो भ्रमवशतो भ्रमन्ति जीनाः ।

(रथोद्धातम्)

इन्द्रियात्रतकृपाययोगजाः, पञ्च पञ्च चतुरन्वितास्त्रयः ।
३ पञ्चविंशतिरसत्क्रिया इति, नेत्रवेदपरिसङ्ख्याऽप्यभी ॥ ४ ॥

(इन्द्रजालम्)

इत्याश्रवाणामधिगम्य तत्त्वम्, मिथित्व सत्त्व श्रुतिसन्निधानात् ।
४ एषा निरोधे विगलद्निरोधे सर्वात्मना द्राग् यतितव्यमात्मन् ॥ ५ ॥

ॐ सप्तमभाषनाष्टकम् । धनाश्रीरामेण गीयते ॐ

- परिहरणीया रे, सुकृतिभिराश्रवा, इदि समतामबधाय ।
१२ प्रभञ्जयेते रे, शृङ्गमुच्छृङ्खला, त्रिभुगुणविभञ्जनाय, परि० ॥ १ ॥
कुगुरनियुक्ता रे, कुमतिपरिप्लुता, शिबपुरपद्मपहाय ।
प्रयतन्तेऽमी रे, त्रियया दुष्टया, प्रत्युत शिवविरहाय, परि० ॥ २ ॥
१५ अपरितर्जिता रे, विषयवशीकृता, निपहन्ते विततानि ।
इह परलोके रे, कर्मनिपाज्जा यविरहदुःखशतानि, परि० ॥ ३ ॥
परिक्षपमधुषा रे, शलभमृगादयो, विषयविनोदरसेन ।
१६ हत लभन्ते रे, विविधा वेदना, यत परिणतिनिरसेन, परि० ॥ ४ ॥
उदितनपाया रे, विषयवशीकृता, यान्ति महानरकेषु ।
परिवर्तन्ते रे, नियतमनस्तपो, जन्मजरामरणेषु, परि० ॥ ५ ॥
२१ मनसा थाया रे, वपुषा चञ्चला, दुर्जयदुरितभरेण ।
उपलिप्यन्ते रे, तन आश्रवणये, यतता कृतमपरेण, परि० ॥ ६ ॥
शुद्धा योगा रे, यदपि यतात्मनाम्, स्रजन्ते शुभकामाणि ।
२४ पाञ्चननिगढाऽन्नायपि जानीयात्, हतनिवृत्तिगर्माणि, परि० ॥ ७ ॥
मोदस्येन रे, माश्रवपाप्मनाम्, रोधे धियमाधाय ।
शान्तमुधारसपानमनारतम्, विनय विधाय विधाय, परि० ॥ ८ ॥
२७ इति श्रीगौतमुधारसंग्रहेष्वर्वा आश्रवभावनाविभावना नाम सप्तमं प्रकाश

(स्थापतावृत्तम्)

येन येन य इहाश्रवरोधः, सम्मवेन्नियतमौषधिकेन ।

आद्रियस्त्र विनयोद्यतचेतास्तच्चदान्तरदृशा परिभाव्य ॥ १ ॥

सयमेन विषयाविरतत्वे, दर्शनेन वितथाभिनिवेशम् ।

ध्यानमार्तमथ रौद्रमजसम्, चेतसः स्थिरतया च निरुन्ध्याः ॥ २ ॥

(श्याडिनीवृत्तम्)

क्रोध क्षान्त्या मार्दवेनाभिमानम्, हन्या मायामार्जवेनोडरलेन ।

लोभं वाराराशि रौद्र निरुन्ध्याः, सन्तोषेण प्रांशुना सेतुनेन ॥ ३ ॥

(स्थापतावृत्तम्)

गुप्तिमिस्तिष्ठभिरैवमजग्यान्, ग्रीन् विजित्य तरसाधमयोगान् ।

साधुसवरपये प्रयतेथा, लप्स्यसे हितमनीहितमिदम् ॥ ४ ॥

(मन्दावनान्तावृत्तम्)

एव रुद्धेष्ट्यगलहृदयैराश्रवेष्पाप्तनाक्य-

श्रद्धाचञ्चलितपटपटुः सुप्रतिष्ठानशाली ।

शुद्धैर्योगैर्जननपवनैः प्रेरितो वीरपोतः

स्रोतस्तीर्त्वा भवजलनिधेर्याति निरणपूर्याम् ॥ ५ ॥

ॐ अष्टमभाजनाष्टम् । नटरागेण गीयते ॐ

शृणु शिवसुखसाधनसदुपायम्, सदुपाय दे मदु०

शृणु शिवसुखसाधनसदुपायम् ।

ज्ञानादिकपावनरञ्जय-परमाराधनमनपायम्, शृणु० ॥ १ ॥

विषयविकारमपावुरु दूरम्, श्रौध मान सह मायम् ।

लोभरिपु च विजित्य सहेलम्, भज सयमगुणमकपायम्, शृणु० ॥ २ ॥

उपशमरसमनुशीलय मनसा, रोपन्हननलप्रायम् ।

कल्य विराग घृतपरमाणम्, इदि त्रिनय नाय नायम्, शृणु० ॥ ३ ॥

आर्त रौद्र ध्यान मार्जय, दह विस्त्परचनाऽनायम् ।

यदियमरुद्धा मानसरीथी, तत्त्वनिद पथा नाऽयम्, शृणु० ॥ ४ ॥

सयमयोगैरवहितमानस-शुद्धता चरितार्थय कायम् ।

नानामतङ्गचिगहने भुवने, निश्चिनु शुद्धपथ नायम्, शृणु० ॥ ५ ॥

प्रह्वततमङ्गीकुक्कुटमिलम्, बिभ्राण गुणसमवायम् ।

उदित गुरवदामदुपदेशम्, सङ्गृहाण शुचिमिव रायम्, शृणु० ॥ ६ ॥

३ सयमवाध्यायकुमुदसौरति-सुरभय निजमध्यवसायम् ।

चेतनमुपलब्धय कृतलक्षण ज्ञानचरणगुणपर्यायम्, शृणु० ॥ ७ ॥

धदनमलङ्कृत पावनरसनम्, जिनचरित गाय गायम् ।

६ सविमय शान्तिमुधारसमेनम्, चिर नन्द पाय पायम्, शृणु० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तमुधारमण्येकाव्ये सुवरमावनाविभावानो नाम अष्टम प्रकाश

(इन्द्रवज्रावृतम्)

९ यन्निर्जरा द्वादशधा निवृत्ता, तद्द्वादशाना तपसा विभेदात् ।

हेतुप्रभेदादिह कार्यभेदः, स्वातन्त्र्यतस्त्वेकविधैव सा स्यात् ॥ १ ॥

(अनुष्टुप्छन्दः)

१२ काष्ठोपलादिरूपाणां निदानानां विभेदतः ।

बहिर्यथैकरूपोऽपि, पृथग्रूपो विवक्ष्यते ॥ २ ॥

निर्जरापि द्वादशधा, तपोभेदैस्तथोदिता ।

१५ कर्मनिर्जरात्मा तु, सैकरूपैव वस्तुतः ॥ ३ ॥

(उपेन्द्रवज्रावृतम्)

निकाचितानामपि कर्मणां यद्, गरीयसा भूधरदुर्धराणाम् ।

१८ विभेदने वज्रमिवातितीव्रम्, नमोऽस्तु तस्मै तपसेऽद्भुताय ॥ ४ ॥

(उपनिषत्छन्दः)

किमुच्यते सत्तपसः प्रभावः, कठोरकर्माजितकिल्बिषोऽपि ।

२१ दृढप्रहारीव निहत्य पापम्, यतोऽपवर्गं लभतेऽचिरेण ॥ ५ ॥

यथा सुवर्णस्य शुचिस्वरूपम्, दीप्तः कृशानुः प्रकटीकरोति ।

तथात्मनः कर्मरजो निहत्य, ज्योतिस्तपस्तद्विशदीकरोति ॥ ६ ॥

२२

(साम्प्रदायिकम्)

बाधेनाभ्यन्तरेण प्रयितवद्भूमिदा जीयते येन शत्रु-

श्रेणी बाह्यान्तरङ्गा भरतनृपतिवद्भावलब्धद्रुहिम्ना ।

२३ यस्मात्प्रादुर्भवेयुः प्रकटितविमवा लब्धयः सिद्धयश्च

२८ चन्दे स्वर्गापवर्गार्पणपटुसतत तत्तपो विश्वबन्धम् ॥ ७ ॥

५ अथ नवममायनाष्टकम् । सारगगणेन गीयते ५

विभावय विनय तपोमहिमानम्, ध्रुवपदम्,
बहुभयसञ्चितदुष्टतममुना, लभते लघु लघिमानम्, विभा० ॥ १ ॥ ३
याति घनाऽपि घनाघनपटली, सरपवनेन विगमम् ।
भजति तथा तपसा दुरिताली, क्षणभङ्गुरपरिणामम्, विभा० ॥ २ ॥
वाञ्छितमारुपति दूरादपि, रिपुमपि त्रपति वयस्यम् । ६
तप इदमाश्रय निर्मलभावादागमपरमरहस्यम्, विभा० ॥ ३ ॥
अनशनमूनोदरता वृत्ति-ह्वास रसपरिहारम् ।
भय सालीन्य फायडेशम्, तप इति याशमुदारम्, विभा० ॥ ४ ॥ ९
प्रायश्चित्त वैयावृत्यम्, स्वाध्याय विनय च ।
कायोत्सर्ग शुभध्यानम्, आभ्यन्तरमिदम् च, विभा० ॥ ५ ॥
शमयति ताप गमयति पापम्, रमयति मानसहमम् । १२
हरति विमोह दूरारोहम्, तप इति विगताशसम्, विभा० ॥ ६ ॥
सयमकमलाफार्मणमुज्ज्वलं त्रिवसुगसलङ्कारम् ।
चिन्तितचिन्तामणि माराधय तप इह बारवारम्, विभा० ॥ ७ ॥ १५
कर्मगदौपधमिदमिदमस्य च, जिनपतिमतमनुपानम् ।
विनय समाचर सौख्यनिधानम्, शान्तसुधारमपानम्, विभा० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये निर्णयमायनाविभावनो नाम नवम प्रकाश

१८

(उपपातिवृत्तम्)

दानं च शीलं च तपश्च भावो, धर्मश्चतुर्धा जिनयान्धवेन ।
निरूपितो यो जगतां हिताय, स मानसे मे रमतामजस्रम् ॥ १ ॥ २१

(इन्द्रवज्रावृत्तत्रयम्)

संत्यक्षेमामौर्दवशौचसैङ्गत्यागाऽऽर्जवर्त्रं विमुक्तियुक्तः ।
यः सयमः किं च तपोऽजगूढश्चारित्रधर्मो दशधाऽप्यमुक्तः ॥ २ ॥ २४
यस्य प्रभावादिह पुष्पदन्तौ, विश्वोपकाराय सदोदयेते ।
ग्रीष्मोष्ममीष्मामुदितस्तडित्वान्, कालेसमाश्वासयति क्षितिं च ॥ ३ ॥ २६

उल्लोलकल्लोलकलाविलासैर्नष्टावयत्यम्बुनिधिः क्षितिं यत् ।

न मन्ति यद्व्याघ्रमरुदवाद्या, धर्मस्य सर्वोऽप्यनुमान एषः ॥ ४ ॥

(छादूलमित्रीकृतितृप्तम्)

यस्मिन्नैव पिता हिताय यतते, भ्राता च माता सुतः
सैन्यं दैन्यमुपैति चापचपलम्, यत्राऽफलं दोर्बलम् ।

तस्मिन् कष्टदशाविपाकमये, धर्मस्तु सर्वमितं
सज्जः सज्जन एष सर्वजगत स्त्राणाय बद्धोद्यमः ॥ ५ ॥

त्रैलोक्य सचराचर विजयते यस्य प्रसादा(भावा?)दिदम्,
योऽत्राऽमुत्र हितावहस्तनुभृता सर्वार्थसिद्धिप्रदः ।

येनानर्घकदर्धना निजमह सामर्थ्यतो व्यर्थिता
तस्मै कारुणिकाय धर्मविभवे, भक्तिप्रणामोऽस्तु मे ॥ ६ ॥

(मन्दाकाताश्रितम्)

प्राज्य राज्य सुमगदयिता, नन्दना नन्दनानाम्,
रम्य रूप सरसकविता चातुरी सुखरत्नम् ।

नीरोगत्वं गुणपरिचयः, सज्जनस्य सुबुद्धिम्
किं नु यूयः फलपरिणतिम्, धर्मकल्पद्रुमस्य ॥ ७ ॥

ॐ अथ दशमभावनाष्टकम् । वसन्तरात्रेण गीयते ॐ

पालय पालय रे पालय मा जिनधर्म ।

मङ्गलमलमैलिमिनेतन, कल्याणेतन धीर ।

शिवसुखसाधन भवभयबाधन, जगदाधार गम्भीर, पाल० ॥ १ ॥

सिञ्चति पयसा जलघरपटली, भूतलममृतमयेन ।

सूर्याच द्रमसाजुदयेते, तव महिमातिशयेन, पाल० ॥ २ ॥

निरालम्बमियमसदाधारा, तिष्ठति वसुधा येन ।

स निश्चिन्तिमूलस्तम्भम्, त्वा सेवै विनयेन, पाल० ॥ ३ ॥

दानशीलगुणभाजतपोमुख चरितार्थद्वितलोः ।

शरणम्भरणदृतामिह भविनाम्, दूरीदृष्टमयशोक, पाल० ॥ ४ ॥

क्षमामत्यस तोषदयार्दिक-सुभगसंलपरिवार ।

देवासुरनरपूजितशासन कृतगुह्यवपरिहार, पाल० ॥ ५ ॥

वन्दुमन्धुजनस्य दिवानिज मसहायस्य सहाय ।

भ्राम्यति भीमे भयगन्नेऽङ्गी, त्या वाचवमपहाय, पाल० ॥ ६ ॥

द्रवति गहन जलति कृशानु, स्थगति जलधिरचिरेण ।

तव कृपयासिलममितसिद्धिर्वहुना किं नु परेण, पाल० ॥ ७ ॥

इह यच्छसि सुतमुदितशाहम्, प्रेत्येन्द्रादिपत्नानि ।

श्रमतो ज्ञानादीनि च नितरसि, नि श्रेयसमुखदानि, पाल० ॥ ८ ॥

सर्वतन्त्रनरनीत सनातन, सिद्धिमदनसोपान ।

जय जय विनयधता प्रतिलम्बित शान्तसुधारमपान, पाल० ॥ ९ ॥

इति श्रीशान्तसुधारसंगेशाख्ये धर्मभाषनाविभावनो नाम दशमः प्रश्नश्च

(शान्तिनीतम्)

सप्ताधोऽधो विस्तृता याः पृथिव्यश्चराकाराः सन्ति रत्नप्रभायाः ।

ताभिः पूर्णो योऽस्त्यधोलोक एतां, पादौ यस्य व्याप्यतौ सप्तर्ज् ॥ १ ॥

तिर्यग्लोको विस्तृतो रज्जुमेकाम्, पूर्णो द्वीपैरण्तैरमह्यैः ।

यस्य ज्योतिश्चक्राश्चीकलापम्, मध्ये कार्यं श्रीविचित्र कटिन्म् ॥ २ ॥

लोकोऽधोर्ध्वं तललोके घुलोके, यस्य व्याप्तौ कूर्परौ पञ्चरज्जु ।

लोकस्याऽन्तो विस्तृतो रज्जुमेकाम्, निद्वज्योतिश्चित्रको यस्य मौलिः ॥ ३ ॥

यो वैशाखस्यानकस्यायिपादः, श्रोणीदेशे न्यस्तहस्तद्वयश्च ।

कालेऽजादौ शश्वदूर्ध्वदमत्पाद्, त्रिप्राणोऽपि श्रान्तमुद्रामखिन्नः ॥ ४ ॥

सोज्यं ज्ञेयः पूरुषो लोकनामा, पद्मद्व्यात्माऽऽत्रिमोऽजायनन्तः ।

धर्माधर्माकाशकालात्मसर्जर्द्रव्यैः, पूर्णं सर्वतः पुद्गलैश्च ॥ ५ ॥

रत्नस्थानं पुद्गलानां नटानाम्, नानारूपैर्नृत्यतामात्मना च ।

कालोद्योगस्रस्रमावादिभावैः, कर्मातोर्ध्वैर्नर्तितानां नियत्या ॥ ६ ॥

एव लोको भाव्यमानो विविक्त्या, विज्ञाना स्यान् मानमर्थ्यहेतुः ।

स्यैव प्राप्ते मानसे चात्मनीना, सुप्राप्यैवायात्ममार्गप्रसूतिः ॥ ७ ॥

ॐ एकादशभावनाष्टकम् । काफीरानेण गीयते ॐ

विनय विभाजय साध्वतम्, हृदि लोभाशम् ।

१ सकलचराचरधारणे, परिणमदवकाशम्, विन० ॥ १ ॥

लसदलोकपरिवेष्टितम्, गणनातिगमानम् ।

पञ्चभिरपि धर्मान्निभि, सुषटितसीमानम्, विन० ॥ २ ॥

२ समवघातसमये जिनै, परिपूरितदेहम् ।

असुप्तद्विगुणविविधक्रिया-गुणगौरवगेहम्, विन० ॥ ३ ॥

एकरूपमपि पुद्गलै कृतविविधविषयम् ।

३ पाञ्चनशैलशिरारोमतम्, कचिदयनतगतम्, विन० ॥ ४ ॥

कचन तविषयमणिमन्दिरै-रुदितोदितरूपम् ।

घोरतिमिरनरकादिभि कचनातिविरूपम्, विन० ॥ ५ ॥

४ कचिदुत्सवमयमुज्ज्वलम्, जयमङ्गलनादम् ।

कचिदमन्दहाहारवम्, पृथुशोरविपादम्, विन० ॥ ६ ॥

यदुपरिचितमनतशो, निरिलैरपि सत्त्वै ।

५ जन्ममरणपरिवर्तिभि, कृतमुत्तममत्यै विन० ॥ ७ ॥

इह पर्यटनपराङ्मुखा, प्रणमत भगवत्तम् ।

शा तमुधारसपानतो, धृतविनयमवतम्, विन० ॥ ८ ॥

१८ इति श्रीसातमुधारसगेयकाये लोकस्वरूपभावनाविभावानो नाम एकादश प्रकाश

(मन्दाकान्ताष्टकम्)

यस्याद्रिसापयितसुमनःस्वर्गसम्पद्विलासाः

२१ प्राप्तोल्लासा पुनरपि जनिः सत्कुले भूरिभागे ।

ब्रह्माद्वैतप्रगुणपदवीप्रापक नि सपत्नम्,

तदुप्राप मृगशुरुधियः सेव्यता बोधिरत्नम् ॥ १ ॥

२२ (शुक्लप्रयातदृष्टानयम्)

अनादी निगोदान्धरूपे स्थिताना-भजस्त अनुर्म्युदुःखार्दितानाम् ।

२३ परीणामशुद्धिः कृतस्तादृशी सादृ, यया हन्त तस्यादिनिर्यान्ति जीवाः

ततो निर्गतानामपि स्यावरत्वम्, नसत्त्वं पुनर्दुर्लभं देहभोजाम् ।
नसत्त्वेऽपि पञ्चाक्षर्याप्तसङ्घि-स्थिरायुष्यवदुर्लभं मानुषत्वम् ॥ ३ ॥
तदेतन्मानुष्यत्वमाप्यापि भूदो महामोहमिध्यात्वमायोपगूढः ।
अमन् दूरमयो भवागाधगते, पुनः क्व प्रपद्येत तद्बोधिरक्षम् ॥ ४ ॥

(शिखरिणीशतम्)

विभिन्नाः पन्थानः, प्रतिपदमनल्पाश्च मतिनः
कुंयुक्तिव्यासङ्गैर्निजनिजमतोछासरसिकाः ।
न देवाः सानिष्य विदधति, न वा कोऽप्यतिशय
स्तदेव कालेऽस्मिन्, य इह दृढधर्मा स सुकृती ॥ ५ ॥

(चार्दूलनिकीडितवृत्तम्)

यावद्देहमिदं गदैनं मृदितम्, नो वा जराजर्जरम्
यावरनक्षरुदम्भक स्वविषयज्ञानावगाहक्षमम् ।
यावद्याधुरमद्भुर निजहिते तावदुर्ध्वस्यताम्
कासरि स्फुटिते जले प्रचलिते, पालिः कथं रक्ष्यते ॥ ६ ॥

(अलङ्कारशतम्)

विविधोपद्रवं देह-मायुश्च क्षणभङ्गुरम् ।
कामालम्ब्य धृतिं भूदः, स्वश्रेयसि विलम्ब्यते ॥ ७ ॥

॥ अथ द्वादशभारनाष्टकम् । धनधर्माद्येण गीयते ॥ १८

बुध्यता बुध्यता बोधिरनिदुर्लभा, जलधिजलपतितमुररत्रयुक्त्वा ।
सन्ध्यागाराध्यता स्नहितमिह साध्यताम्, बाध्यतामघरगतिरात्मशक्त्या, बुध्य०
चन्निभोग्यादिरिव नरमवो दुर्लभो, भ्राम्यता घोरससाररक्षे ।
यदुनिगोदादिकायस्थितिव्यापते, भोहमिध्यात्वमुखचोररक्षे तुध्य० ॥ २ ॥
एव इह नरमवोऽनार्यदेशेषु यः, स भवति प्रत्युतानर्यमारी ।
जीवहिंसात्पिपासाश्रवणसन्निनाम्, माघवत्यादिमार्गानुसारी, बुध्य० ॥ ३ ॥ २४
आर्यदेशस्तृणामपि मुकुलजमनाम्, दुलभा विविदिषा धर्मतत्त्वे ।
रत्नपरिमहभयाहारसङ्घातिभिहत मग्न जगद् स्थितत्वे, बुध्य० ॥ ४ ॥
विविदिषायामपि श्रवणमतिदुर्लभम्, धर्मशास्त्रस्य गुरुसन्निधाने ।

- वितथविक्थादितत्तद्रसावेक्षतो, विविधविक्षेपमलिनेऽनधाने, दुध्यं० ॥५॥
 धर्ममाकर्ण्य सम्बुध्य तत्रोद्यमम्, कुर्वतो वैरिचर्गोऽन्तरङ्ग ।
 ३ रागद्वेषभ्रमालस्यनिद्रादिको, घाघते निहतमुट्टतप्रसङ्ग, दुध्यं० ॥ ६ ॥
 चतुरङ्गीतायहो योनिलक्षेप्त्रियम्, क त्वयार्णिता धर्मवार्ता ॥
 प्रायशो जगति जनता मिथो विवदते, ऋद्विरसशतगुरुगौरवार्ता, दुध्यं० ॥७॥
 ६ एवमतिदुर्लभाऽप्राप्य दुर्लभतमम्, बोधिरत्न सकलगुणनिधानम् ।
 गुरु गुरुप्राज्यविनयप्रसादोदितम्, शान्तरससरसपीयूषपानम्, दुध्यं० ॥८॥
 इति श्रीशान्तसुधारसंगेयरागे बोधिदुर्लभभावनाविभावनो नाम द्वादश प्रकाश

(अलङ्कारस्तम्)

- ९ सद्धर्मध्यानसध्यान हेतवः श्रीजिनेश्वरैः ।
 मैत्रीप्रभृतयः प्रोक्ताश्चतस्रो भावनाः पराः ॥ १ ॥
 १२ तथाहु -मैत्रीप्रमोदकारुण्य-माध्यस्थ्यानि नियोजयेत् ।
 धर्मध्यानमुपस्कर्तुम्, तद्धि तस्य रसायनम् ॥ २ ॥
 (उपजातिरुतम्)
 १५ मैत्री परेषा हितचिन्तन यद् भवेत्प्रमोदो गुणपक्षपातः ।
 कारुण्यमार्तागिरुजां जिहीर्षे-त्पुपेक्षुण दुष्टधियामुपेक्षा ॥ ३ ॥
 सर्वत्र मैत्रीमुपकल्पयात्मन्, चिन्त्यो जगत्पत्र न कोऽपि शत्रुः ।
 १६ कियद्दिनस्यापिनि जीवितेऽसिन्, किं सिद्यते वैरिधिया परसिन् ४
 सर्वेऽप्यमी बन्धुतयाभूताः, सहस्रशोऽसिन् भवता भगव्यौ ।
 जीवास्ततो बन्धत्र एव सर्वे, न कोऽपि ते शत्रुरिति प्रतीहि ॥ ५ ॥
 १७ सर्वे पितृभ्रातृपितृव्यमातृ पुत्राङ्गजास्त्रीभगिनीस्तुपात्तम् ।
 जीवाः प्रपन्ना बहुशस्तदेतत्कुटुम्बमेवेति परो न कश्चित् ॥ ६ ॥
 (इन्द्रवज्रावृत्तद्वयम्)
 १८ एकेन्द्रियाद्या अपि हन्त जीवाः, पञ्चेन्द्रियत्वाद्यधिगत्य सम्यक् ।
 बोधिं समाराध्य कदा लभन्ते, भूयो भवभ्रान्तिभियां विरामम् ॥७॥
 या रागरोषादिरुजो जनानाम्, शाम्यन्तु वाकायमनोदुहस्ताः ।
 १९ सर्वेऽप्युदासीनरस रसन्तु, सर्वत्र सर्वे सुखिनो भवन्तु ॥ ८ ॥

ॐ अथ त्रयोदशमायनाष्टकम् । देशाखरारणेण गीयते ॐ	
विनय विचिन्तय मित्रताम्, त्रिजगति जनतासु ।	
कर्मविचित्रतया गतिम्, त्रिविधा गमितासु, विन० ॥ १ ॥	२
सर्वं ते प्रिययाधवा, न हि रिपुरिह कोऽपि ।	
मा हुरुषलिक्लुप मनो, निनसुदृतविलोपि, विन० ॥ २ ॥	
यदि कोप धूरते परो, निजकर्मबन्धेन ।	६
अपि भयता किं भूयते, इदि रोषबन्धेन, विन० ॥ ३ ॥	
अनुचितमिह बलह सताम्, स्यन समरसमीन ।	
भज विनेषकलहमताम्, गुणपरिचयपीन, विन० ॥ ४ ॥	९
शत्रुजना सुगिन समे, मत्सरमपहाय ।	
सत्तु गन्तुमनसोऽप्यमी, शिवसौन्दर्यगृहाय, विन० ॥ ५ ॥	
सदृदपि यदि समतालवम्, हृदयेन लिहन्ति ।	१२
विदितरसास्त इह रतिम्, स्वत एव वहन्ति, विन० ॥ ६ ॥	
त्रिमुत धुमतमदमूर्डिता, दुरितेषु पतन्ति ।	
जिनवचनानि पथ हहा, न रसादुपयन्ति, विन० ॥ ७ ॥	१५
परमात्मनि विमलात्मनाम्, परिणम्य वसन्तु ।	
विनय समामृतपानतो, जनता मिलसन्तु, विन० ॥ ८ ॥	
इति धीशान्तमुधारसगेयकाव्ये मैत्रीभावनाविभावनो नाम त्रयोदश प्रकाश	१८

(सारधराष्टतत्तुष्टयम्)

धन्यास्ते वीतरागाः क्षयरूपथगतिक्षीणकर्मोपरागा-	
सैलोक्ये गन्धनागाः सहजसमुदितज्ञानजाग्रद्विरागाः ।	२१
अध्यारुद्धात्मशुद्ध्या सकलशत्रुक्रान्तिनिर्मल(११) ध्यानधारा-	
मारान्मुक्तेः प्रपन्नाः कृतसुकृतशतोपाजितार्हन्त्यलक्ष्मीम् ॥ १ ॥	
तेषां कर्मक्षयोत्थैस्तनुगुणगणैर्निर्मलात्मस्वभावै-	२४
र्गाय गाय पुनीमः स्तत्रनपरिणतैरष्ट वर्णास्पदानि ।	
धन्या मन्ये रसज्ञा जगति भगवत्स्तोत्रवाणीरसज्ञा	
मज्ञां मन्ये तदन्यां वितथजनकथार्कार्यमौर्ध्वमग्राम् ॥ २ ॥	२७

निर्ग्रन्थास्तिऽपि धन्या गिरिगहनगुहागहरान्तर्निविष्टा
धर्मध्यानावधानाः समरससुहिताः पञ्चमासोपवासाः ।

३ येऽन्येऽपि ज्ञानवन्तः श्रुतविततधियो दत्तधर्मोपदेशाः
ज्ञान्ता दान्ता जिताश्च जगति जिनपतेः श्रासन भासयन्ति ॥३॥
दान शील तपो ये विदधति गृहिणो भावना भासयन्ति

४ धर्म धन्याश्चतुर्धा श्रुतसमुपचितश्रद्धयाराधयन्ति ।
साध्व्यः श्राद्धश्च धन्याः श्रुतविशदधिया शीलमुद्धावयन्त्य-
स्तान्सर्धान्मुक्तगर्वाः प्रतिदिनमसकृद्भाग्यभाजः स्तुवन्ति ॥ ४ ॥

५ (उपजातिद्वयम्)

मिव्याहशामप्युपकारसारम्, सतोपसत्यादिगुणप्रसारम् ।
चदान्यता वैनयिकप्रकारम्, मार्गानुसारीत्यनुमोदयामः ॥ ५ ॥

६ (सग्वराद्वयम्)

जिहे प्रहीमव त्व सुकृतिसुचरितोच्चारणे सुप्रसन्ना
भूयास्तामन्यकीर्तिश्रुतिरसिकतया मेऽद्य कणा सुकर्णा ।
१५ वीक्ष्यान्यप्रौढलक्ष्मीं द्रुतमुपचिनुत लोचने रोचनस्व
ससारेऽसिन्नसारे फलमिति भवता जन्मनो मुख्यमेव ॥ ६ ॥

(उपजातिद्वयम्)

१८ प्रमोदमासाद्य गुणैः परेषा येषां मतिर्मज्जति साम्यसिन्धौ ।
देदीप्यते तेषु मनःप्रसादो गुणास्तथैते विशदीभवन्ति ॥ ७ ॥

॥ अथ श्रुतुर्दशभाषनाष्टकम् । टोसीरामेण गीयते ॥

२१ विनय निभावय गुणपरितोषम्, विनय विभावय गुणपरितोषम् ।
परिहर दूर भत्सरदोषम्, विन० निजसुहृताप्तवरेषु परेषु, विन० ॥ १ ॥
दिष्टाय वितगति बहुदानम्, यरमयमिह लभते बहुमानम् ।

२४ किमिति न विमृशसि परपरभागम्, यद्विम नसि तत्सुहृदविभागम्, विन० २
येषा मन इह विगतविभारम्, ये विदधति मुनि जगदुपकारम् ।

२६ तेषा वयमुचिताचरितानाम्, नाम जपामो धारवारम्, विन० ॥ ३ ॥

अहह् तितिक्षागुणमसमानम्, पश्यत भगवति मुक्तिनिदानम् ।
 येन रूपा सह लसदभिमानम्, झटिति विघटते कर्मधितानम्, विन० ४
 अद्भु केचन शीलमुदारम्, गृहिणोऽपि परिहृतपरदारम् ।
 यश इह सम्प्रत्यपि शुचि तेषाम्, विलसति फलिताफलसहकारम्, विन० ५
 या वनिता अपि यशसा सायम्, कुलयुगल विन्धति सुपतायम् ।
 तासा सुचरितसञ्चितरागम्, दर्शनमपि कृतसुकृतविपायम्, विन० ॥ ६ ॥
 तात्त्विकसात्त्विकसुजनयतसा, केचन युक्तिविवेचनदसा ।
 अलमकृत निल भुजनाभोगम्, स्मरणममीषा कृतशुभयोगम्, विन० ७
 इति परगुणपरिभाषनभारम्, सफल्य सतत निजमवतारम् ।
 कुरु सुविहितगुणनिधिगुणगारम्, विरचय शान्तसुधारसपानम्, विन० ८
 इति श्रीशान्तसुधारसगेयराये प्रमोदभावनाविभावनो नाम चतुर्दश प्रकाश

(मालिनीकृतम्)

प्रथममशनपानप्राप्तिराञ्छाविहस्ता-
 स्तदनु वसनवेशमालङ्कृतिव्यग्रचिन्ताः ।
 परिणयनपत्यावासिमिष्टेन्द्रियार्थान्
 सततमभिलपन्तः स्वस्थता काश्रुवीरन् ॥ १ ॥

(शिखरिणीकृतम्)

उपायानां लक्षैः कथमपि समासाद्य विभव
 भवाम्यासात्तत्र ध्रुवमिति निबध्नाति हृदयम् ।
 अथाकस्मादग्निन् विकिरति रजः क्रूरहृदयो
 रिपुर्वा रोगो वा भयमुत जरा मृत्युरथवा ॥ २ ॥

(घग्घरकृतम्)

स्पर्धन्ते केऽपि केचिदधति हृदि मिथो मत्सर क्रोधदग्धा
 युध्यन्ते केऽप्यरुद्धा घनयुवतिपशुक्षेत्रपद्मादिहेतोः ।
 केचिल्लोभाछमन्ते विपदमनुपद दूरदेशानटन्तः
 किं कुर्मः किं वदामो मृशमरतिशतैर्व्याकुल विश्वमेतत् ॥३॥ २६

(सपञ्चातिवृत्तप्रथमम्)

स्वयं स्रनन्तः स्वकरेण गर्तान्, मध्ये स्वयं तत्र तथा पतन्ति ।

१ यथा ततो निष्क्रमणं तु दूरेऽधोऽधःप्रपाताद्विरमन्ति नैव ॥४॥
प्रकल्पयन्नास्तिकतादिवाद-मेव प्रमादं परिशीलयन्तः ।

मया निगोदादिषु दोषदग्धाः, दुरन्तदुःखानि हृद्वा सहन्ते ॥५॥

१ शृण्वन्ति ये नैव हितोपदेशम्, न धर्मलेशं मनसा स्पृशन्ति ।
रुजः कथङ्कारमथापनेयास्तेषामुपायस्त्वयमेक एव ॥ ६ ॥

(अनुष्टुप्प्रथमम्)

१ परदुःखप्रतीकारमेव ध्यायन्ति ये हृदि ।

लभन्ते निर्विकारं ते सुखमायति सुन्दरम् ॥ ७ ॥

५ अथ पञ्चदशभाषणाष्टकम् । राममुलीरानेण गीयते ५

१२ सुजना भजत मुना भगवत्तम्, सुजना भजत मुदा भगवन्तम् ।

शरणागतजनमिह निष्कारण करणावन्तमवन्त दे, सुज० ॥ १ ॥

क्षणमुपधाय मनः स्थिरतायाम्, पियत जिनागमसारम् ।

१५ फोपधपठनाविष्टृतविचारम्, स्वतः कृतान्तमसारं दे, सुज० ॥ २ ॥

परिहरणीयो गुरुरविवेकी, भ्रमयति यो मतिमन्दम् ।

सुगुरवश्च सट्टपि परिपीतम्, प्रथयति परमानन्दं दे, सुज० ॥ ३ ॥

१८ इमततमोभरमीलिननयनम्, रिमु पृच्छत पञ्चातम् ।

दधियुद्धा नर जलमन्याम्, किमु निदधत मथानं दे, सुज० ॥ ४ ॥

अनिर्द्ध मन एष जनानाम्, जनयति विविधातङ्गम् ।

२१ सपदि सुखानि तदेव विषत्ते, आत्माराममशङ्क दे, सुज० ॥ ५ ॥

परिहरताश्रमत्रिविधागौरवं भदनमनादिविषयम् ।

त्रियता सावरसासपदीनम्, ध्रुवमिदमेव रहस्यं दे, सुज० ॥ ६ ॥

२४ सहात इह किं भवकान्तारे, गल्लिकुरन्मवमपारम् ।

अनुसरताऽऽहितजगदुपकारम्, जिनपतिमगदङ्कारं दे, सुज० ॥ ७ ॥

शृणुतैकं विनयोरितवचनम्, नियतायतिहितरचनम् ।

२७ रचयत कृतमुग्रदंतसंधानम्, शातमुधारसपानं दे, सुज० ॥ ८ ॥

२८ इति श्रीशातमुधारसगेयराये काव्यभावनाविभावनी नाम पञ्चदश प्रकाश

(पद्यापि शालिनीवृत्तानि)

श्रान्ता यस्मिन् विथ्रम सश्रयन्ते, रुग्णाः प्रीतिं यत्समासाद्य सद्यः ।
 लभ्ये रागद्वेषविद्वेषिरोघा दौदासीन्यं सर्वदा तत्प्रिय नः ॥ १ ॥ २
 लोके लोका भिन्नभिन्नस्वरूपाः, भिन्नैर्भिन्नैः कर्मभिर्मर्मभिर्द्विः ।
 रम्यारम्यैश्चेष्टितैः कस्य कस्य, तद्विद्वद्विः स्तूयते रुष्यते वा ॥ २ ॥
 मिथ्या शसन्वीरतीर्थेश्वरेण, रोद्धु शेके न स्वशिष्यो जमालिः । ३
 अन्यः को वा रोरस्यते केन पापात्तसादौदासीन्यमेवात्मनीनम् ॥ ३ ॥
 अर्हन्तोऽपि प्राज्यशक्तिस्पृशः किम्, धर्मोद्योगं कारयेयुः प्रसद्य ।
 दद्युः शुद्ध किन्तु धर्मोपदेशम्, यत्कुर्याणा दुस्तर निस्तरन्ति ॥ ४ ॥ ५
 तसादौदासीन्यपीयूषसारम्, धार धार हन्त सन्तो लिहन्तु ।
 आनन्दानामुत्तरङ्गतरङ्गैर्गोमर्द्धिर्यद्भुज्यते मुक्तिसौख्यम् ॥ ५ ॥

ॐ षोडशभावनाष्टकम् । प्रभातिरानेण गीयते ॐ १२

अनुभव निनय सदा सुखमनुभव, औदासीन्यमुदार रे ।
 दुःखलसमागममागमसारम्, कामितफलमन्दार रे, अनु० ॥ १ ॥
 परिहर परचिन्तापरिवारम्, चिन्तय निनमविकार रे । १५
 तव किं कोऽपि चिनोति करीरम्, चिनुतेऽन्य सहकार रे, अनु० ॥ २ ॥
 योऽपि न सहते हितमुपदेशम्, तदुपरि मा कुरु कोप रे ।
 निष्फलया किं परजनतया, धुर्ये निनसुखलोप रे, अनु० ॥ ३ ॥ १८
 सूत्रमपास्य जडा भापन्ते, वेचन मतमुत्सूत्र रे ।
 किं कुमस्ते परिहतपयसो, यदि पीयन्ते (पिबन्ति) मूत्र रे, अनु० ॥ ४ ॥
 पश्यसि किं न मन परिणामम्, निचनिचगन्धनुसार रे । २१
 येन जनेन यथा भवितव्यम्, तद्भ्रमता दुर्वार रे, अनु० ॥ ५ ॥
 रमय हृदा हृदयङ्गमसमताम्, सट्टणु मायाजाल रे ।
 वृथा वहसि पुद्गलपरवशता मायु परिमितफल रे, अनु० ॥ ६ ॥ २४
 अनुपमतीर्थमिद स्मर चेतन-मन्त स्थितमगिराम रे ।
 विरतिभाजविशदपरिणामम्, लभसे सुखमगिराम रे, अनु० ॥ ७ ॥ २६

परब्रह्मपरिणामनिदानम्, स्फुटवेगलविज्ञान रे ।

विरचय विनयविचेचितज्ञा(गा^१)नम्, शातसुधारसपान रे, अनु० ॥८॥

३ इति श्रीशातसुधारसगेयकाव्ये माध्यस्थ्यभावनाभिभावने नाम षोडश प्रश्नश्च

(सम्परादृतम्)

एव सद्भावनाभिः सुरभितहृदयाः सशयातीतगीतो-
६ श्रीतस्फीतात्मतत्त्वास्त्वरितमपसरन्मोहनिद्राममत्वाः ।
गत्या सपर्याममत्वातिशयमनुपमा चक्रिशक्राधिकानां
सौख्याना मङ्गु लक्ष्मीम्, परिचितविनयाः स्फारकीर्तिं श्रयन्ते १

९ दुर्घ्यानप्रेतपीडा प्रमरति न भनावाचिदद्वन्द्वसौख्य-
स्फातिः प्रीणाति चित्तप्रसरति परितः सौख्य(म्य^१)सौहित्यसिन्धुः ।
लीयन्ते रागरोपप्रभृतिरिषुभटा, सिद्धिसाम्राज्यलक्ष्मीः

१२ स्याद्वश्या यन्महिम्ना विनयशुचिधियो भावनास्ताः श्रयध्वम् ॥ २ ॥
(पव्याहृतम्)

श्रीहीरविजयसूरीश्वरशिष्यौ सोदरावभूता द्वौ ।
१५ श्रीसोमविजयवाचक वाचकरकीर्तिविजयारथौ ॥ ३ ॥
(गीतित्यम्)

तत्र च कीर्तिविजयवाचकशिष्योपाध्यायविनयविजयेन ।
१८ शान्तसुधारसनामा सदृशो भावनाप्रबन्धो(बोधो^१)ज्यम् ॥ ४ ॥
शिसिनयनसिन्धुशिशिमितवर्षे हर्षेण गन्धपुरनगरे ।
श्रीविजयप्रभसूरिप्रसादतो यत्न एव सफलोऽभूत् ॥ ५ ॥

२१ यथा विष्णुः षोडशभिः कलाभिः सम्पूर्णतामेत्य जगत्पुनीते ।
ग्रन्थस्तथा षोडशभिः प्रकाशैरय समग्रैः शिवमातनोतु ॥ ६ ॥
(इदवज्ञादृतम्)

२४ यावज्जगत्प्रेष सहस्रमानुः पीयूषमानुश्च सदोदयेते ।
तावत्सतामेतदपि प्रमोदय, ज्योतिः स्फुरद्वाभ्ययमातनोतु ॥ ७ ॥

२७ इति समाप्तोऽयं गेयकाव्यमय श्रीशातसुधारस

श्रीप्रमाणनयनत्त्वरहस्यम् ।

स्वपरव्यवसायि ज्ञान प्रमाणम् । हिताहितप्राप्तिपरिहारसमर्थं हि प्रमाण-
मतो ज्ञानमेवेदम् । तद्व्यवसायव्यवसाय समारोपविरुद्धत्वादनुमाणवत् । ३
अतस्मिन् तद्व्यवसाय समारोप । सशयविपर्ययानध्यवसायभेदात्रेवा ।
स्वोन्मुखतया प्रतिभासन स्वस्य व्यवसायोऽर्थस्येव तदुन्मुखतया षटमहमा-
त्मना वेद्मीति । कर्मवत् कर्तृकरणत्रियाप्रतीति । को वा तत्प्रतिभासितमर्थ- ४
मध्यक्षमिच्छते इत्येव तथा नेच्छेत् प्रदीपवत् । तत्प्रामाण्यं स्वतः परतश्च ॥१॥

तत् द्वेधा प्रत्यक्षं च परोक्षं च । स्पष्टं प्रत्यक्षम् । तद्विविधं साध्यं च
हारिकं पारमार्थिकं च । आद्यमिन्द्रियानिन्द्रियनिमित्तम् । पारमार्थिकं ५
पुनरुत्पत्तावात्ममात्रापेक्षामवध्यादि ॥ २ ॥

अस्पष्टं परोक्षम् । स्मरणप्रत्यभिज्ञानतर्कानुमानागमभेदम् । सत्कारो-
द्बोधनिर्धनं तदित्याकारं स्मरणम् स चेत्ततो यथा । दर्शनस्मरणकारण- १२
सम्बन्धेन प्रत्यभिज्ञानम्—तदेवेदं तत्सदृशं तद्विलम्बेन तत्प्रतियोगीत्यादि—
यथा स एवायं देवदत्तः, गोसदृशो गवयः, गोविलक्षणो महिषः,
इन्मस्माद्दूरम्, वृक्षोऽयमित्यादि । उपलब्धानुपलब्धसम्भव त्रिफाणीकलित १५
साध्यसाधनाद्यालम्बनमिदमस्मिन् सत्येव भवतीत्याद्याकारं सत्त्वेन तर्क-
यथाग्नौ सत्येन धूमो भवति, तदभावे न भवत्येवेति । अनुमानं द्विधा-
स्वार्थं परार्थं च । हेतुप्रवृत्तमन्वयस्मरणहेतुः साध्यविज्ञानं स्वाधम् । १८
निश्चितान्यथानुपपत्त्येकलक्षणो हेतुः । इष्टमनाधितममिदं साध्यम् । तद्वि-
शिष्टं प्रसिद्धो धर्मो पक्षः । धर्मिणः प्रसिद्धिर्विज्ञानप्रमाणोभयै । विस्तर-
सिद्धे धर्मिणि सत्तेतरे साध्ये—अस्ति सयज्ञो नाम्नि स्वरविषाणम् । प्रमाणो २१
भयसिद्धे तु साध्यधर्मं विशिष्टता—अग्निमानयं देशः, परिणामी शब्दो यथा ।
पक्षहेतुवचनात्मकं परार्थमनुमानमुपचारान् । व्युत्पन्नं प्रति हेतुप्रयोगा-
न्वयोपपत्त्यान्यथानुपपत्त्येव । मदमतीत्यु व्युत्पादयितुं दृष्टान्तोपनयनिग- २४
मनान्यपि प्रयोज्यानि । दृष्टान्तो द्वेधा अन्यव्यतिरेकभेदात् । साधन-
सत्ताया यत्रावश्यं साध्यसत्ता प्रदर्श्यते सोऽवयवदृष्टान्तः । साध्या-
भावे साधनाभावो यत्र कथ्यते स व्यतिरेकदृष्टान्तः । हेनोरुपसंहार २७
उपनयः । प्रतिज्ञायास्तु निगमणम् । एते पक्षान्य पञ्चावयवा फीत्यन्ते ।
स हेतुर्द्विधा—उपलब्धानुपलब्धिभेदात् । उपलब्धिर्निधिप्रतिषेधयोरनुप-
लब्धिश्च । अविच्छेदोपलब्धिर्निधौ पोटा—न्यायकार्यकारणपूर्वोत्तरसहचर- ३०

- भेदात् । परिणामी शब्दः कृतवत्त्वात्, य कृतक स परिणामी दृष्टो यथा घट, कृतश्चाय तस्मात्परिणामी, यस्तु न परिणामी न कृतको दृष्टो यथा च ध्यास्तनधय, कृतकश्चायम्, तस्मात्परिणामी । अस्त्यत्र देहिनि बुद्धिव्यवहारादे । अस्त्यत्र छाया छत्रात् । उदेप्यति शब्द कृत्तिकोदयात् । उद्गाद्गरणि प्राप्तत एव । अस्त्यत्र मातुलिङ्गे रूप रसात् ॥ विरद्धतदुप-
 ११ लधि प्रतिपेधे तथा ६-नास्त्यत्र शीतस्पर्श औष्ण्यात् । नास्त्यत्र शीतस्पर्श धूमात् । नास्मिन् शरीरिणि सुखमस्ति हृदयशस्यात् । नोदेप्यति मुहूर्त्तात् शब्द रेयत्युदयात् । नोद्गाद्गरणिमुहूर्त्तात् पूर्वं पुष्योदयात् । नास्त्यत्र भित्तौ परभागाभावोऽर्वाग्भागदर्शनात् ॥ अनिरद्धानुपलधि प्रतिपेधे सप्तधा-
 स्वभावापन्नकार्यकारणपूर्वोत्तरसहचरानुपलधिभेदात् । नास्त्यत्र भूतले घट उपलब्धिलक्षणप्राप्तत्वे सत्यनुपल-धे । नास्त्यत्र शिंशपा पृक्षानुपल-धे ।
 १२ नास्त्यत्राप्रतियुक्तसामर्थ्योऽग्निर्धूमानुपल-धे । नास्त्यत्र धूमोऽनग्ने । नोदेप्यति मुहूर्त्तान्ते शब्द कृत्तिकोदयानुपल-धे । नोद्गाद्गरणिमुहूर्त्तात्प्राक् तत एव । नास्त्यत्र समतुलायामुन्नामोऽयनामानुपल-धे ॥ विरद्धकार्यकारणस्वभावा
 १५ नुपलधिबिधौ सम्भवति । यथास्मिन् प्राणिनि व्याधिविशेषोऽस्ति निरामय-चेष्टानुपल-धे । अस्त्यत्र देहिनि दुःखमिष्टसयोगाभावात् । अनेकान्तात्मक वस्तु एकान्तरूपानुपल-धे । परम्परया सम्भवत्साधनमत्रैवात्तर्भावनी
 १८ यम्-अभूदत्र चने शिवक स्थासात्, फायकार्यमनिरद्धकार्योपलब्धौ यथा नास्त्यत्र गुहाया मृगशीडन मृगारिस्त-दनात् । फारणविरद्धकार्य विरुद्धकार्योपलब्धौ यथा ॥ ३ ॥

- २१ आपन्नचनाज्जातमर्थज्ञानमागम । उपचारादाप्तवचन च । यथास्त्यत्र निधि, मति मेवादय पदार्था अभिधेय वस्तु यथावस्थित यो जानीते यथाज्ञात चामिषत्ते स आप्त, जननीतीर्थकरादि । सहजसामर्थ्यसङ्केता
 २४ भ्यामर्थनोधनिधन शब्द ॥ ४ ॥

- सामा यविशेषाद्यर्थस्तस्य विषय । अनुवृत्तव्यावृत्तप्रत्ययगोचरत्वात्, पूर्वोत्तराकारपरिहारावाप्तिस्थितिलक्षणपरिणामेणाथत्रियोपपत्तेश्च । सामा य
 २७ द्विधा तिर्यग्धूर्वताभेदात् । सदृशपरिणामस्तियक् खण्डमुण्डादिषु गोत्ववत् । परापरवियक्तव्यापि द्रव्यमूर्ध्वता । मृदिव स्थासादिषु ॥ विशेषश्च पर्यायव्यतिरेकभेदात् । एतस्मिन् द्रव्ये क्रमभाविन (परिणामा) पयाया -आत्मनि हर्ष-
 २० विपादादियत् । (अर्था तरगतो) विसदृशपरिणामो व्यतिरेको गोमहिपादियत् ५

अज्ञाननिवृत्तिर्हानोपादानोपेक्षाश्च फलम् । प्रमाद्विन्नमभिन्न च । य
प्रमिमीते स एव निवृत्ताज्ञानो जहात्याददात्युपेक्षते चेति प्रसीति । प्रमाण-
स्वरूपादेरन्यत् तदाभासम् सन्निकर्षाद्यस्वसविदितपरानवभासकज्ञानदर्शन- १
सशयाद्या प्रमाणाभासा । द्विचन्द्रादिज्ञान विभङ्गश्च प्रत्यक्षाभासम् ।
अतस्मिन्सदिति स्मरणाभास यज्ञदत्ते स देवदत्तो यथा । सदृशे तदवेद
तत्सदृशमित्यादिज्ञान प्रत्यभिज्ञानाभास यमलज्ञानवत् । असम्बद्धे तज्ज्ञान १
तर्काभास यायास्तत्पुत्र स श्याम इति यथा ॥ अनुमानाभामभिदम्—(तत्र)
अनिष्टादि पक्षाभास अनिष्टो मीमासकम्यानिह शब्द, सिद्ध श्रायण
शब्द, बाधित प्रत्यक्षानुमानागमलोकस्वयचनैरनुष्णोऽस्मिरित्यादिषत् । अ- १
सिद्धविरुद्धानैकान्तिका हेत्याभासा—प्रमाणेनासिद्धान्यथानुपपत्तिरसिद्धः,
परिणामी शब्दश्चाश्रुपस्थान्, विपरीतायथानुपपत्तिर्विरुद्ध, अनित्य पुरूप
प्रत्यभिज्ञानादिमत्वात्, विपक्षेप्यविरुद्धवृत्तिरनैकान्तिक, अनित्य शब्द १२
प्रमेयत्वात् ॥ अथये दृष्टात्ताभासा असिद्धसाध्यसाधनोभया, अपौरुषेय
शब्दोऽमूर्त्तत्वादिद्रव्यमुखपरमाणुपटयत्, विपरीतायथश्च यदपौरुषेय
तदमूर्त्त विद्युदादिनाऽतिप्रसङ्गात् । व्यतिरेकेऽसिद्धतद्व्यतिरेका, परमा १५
ण्यिन्द्रियसुगमाकाशयत् । विपरीतव्यतिरेकश्च यत्रामूर्त्त तन्नापौरुषमिति ।
अनाप्तवचनज ज्ञानमागमाभास नद्यास्तीरे मोदकशय सन्ति धावध्न
धावध्न माणवका । प्रत्यक्षमेव प्रमाणमित्यादि सद्गत्याभासम्, विषयाभास १८
सामान्य विशेषो द्वय वा स्वतन्त्रम् । फलाभास प्रमादमिन्न भिन्नमेव वा ॥ ६ ॥

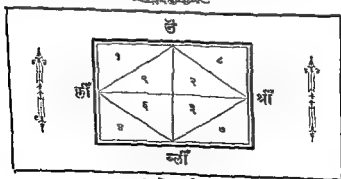
मूलनयो द्रव्यार्थिकपर्यायार्थिकौ । द्रव्यार्थिकत्वेधा, नैगमसङ्गहव्यय
हारभेदात् । पर्यायार्थिकश्चतुर्धा ऋजुसूत्रशदममभिरुद्धैवम्भूतभेदात् । २१
अयोऽयगुणप्रधानभूतभेदाभेदप्रवणो नैगम । स मात्रमाही सङ्गह ।
सद्विशेषप्रकाशको व्यवहार । शुद्धपर्यायमाही ऋजुसूत्र । फालनारफ
लिङ्गाना भेदाद्धनैरर्थभेदवादी शब्द । पर्यायध्वनिभेदादर्थनानात्वनि २४
रूपक समभिरुद्ध । प्रियाश्रयेण भेदप्ररूपणमेवम्भूत । त एवेतरनिरपे-
क्षास्तदाभासा । प्रमाता प्रत्यक्षादिप्रसिद्ध आत्मा । चैतन्यस्वरूप परिणामी
कर्ता साक्षाद्भोक्ता स्वदेहपरिमाण प्रविक्षेत्र भिन्नः पौल्लिकाऽदृष्टवा २७
आयम् । दृष्टमूर्त्तक्षयस्वरूपाऽस्य सिद्धि ॥ ७ ॥

इति प्रमाणनयतत्त्वरहस्य स्याद्वादरक्षाकरप्रमेयरत्नमालासूत्रेऽनुष्ठित्य विहितमिद

श्रीवर्धमानविद्यास्तवः

- विलसत जोइनीं परमिद्वीण सरेमि पचह । सुह पुट्टि सुट्टि सतिग
 ३ आरुग एण पण पयउ ॥ १ ॥ केवत्सिरितिलयाण, अट्टमहापाडिदेर-
 कलियाण । तिहुयणपणयाण नमो अरिहताण, सयामाल ॥ २ ॥ सिद्धि-
 गइमुवगयाण, अप्पट्टिहयनाणदसणसिरीण । सासयरूपाण नमो मिद्धा-
 ६ मणतसोक्कराण ॥ ३ ॥ जिणपहपइट्टियाण, पचविहायारसारचरियाण ।
 पवयणयसहाण नमो आयरियाण मुहगिहीण ॥ ४ ॥ सयय नमो उव
 ज्ञायाण, अणवरयसुयपयाणेण । अणुगहियमुणिगणाण, अहीणघरणाण-
 ९ जलहीण ॥ ५ ॥ निचपि नमो छोए सन्यसाहुणमणहवित्तीण । मुत्तिपहु-
 सगमुस्सुयमणसाणयि निरभिसगाण ॥ ६ ॥ तह ओट्टि परमोद्धि सनोद्धि
 अणतओसहीण च । सज्जोइपयाण नमो जिणाण सत्त्वेसिमेणसि ॥ ७ ॥
 १२ तस्मय नमो भगवओ महइ महासिद्धिणो कुणइ विज्जा । वीरे य
 सेणवीरे जयति अपराजिए जस्स ॥ ८ ॥ जाणेसो पचनमुक्कारो निवसइ
 मणे महामतो । ताण न पितायसाइणिभूयाइ भयाइ पहयति ॥ ९ ॥
 १५ सुमरियमित्तोवि इमो तिलोअरक्खा विअकरमणमहणो । रणरायगपासाइसु
 विजयपढाय पयच्छेइ ॥ १० ॥ गुणिओ अ सठवपावप्पणासणो तहय
 मङ्गलाण च । सत्त्वेसि पढम, हयइ मङ्गल, सुमइसूरीहिं ॥ ११ ॥ इय
 १८ पद्धमाणविज्जा चक्केसरपहु पसाय सपत्ता । पचपरमिद्धिणो मह हयतु
 सुलहा पइभवमि ॥ १२ ॥ श्रीरस्तु । मङ्गल भूयात् ॥ ५ ५ ५ ५ ५

श्रीगौतमाष्टकम्

श्रीहृद्रभूतिं चमुभूतिपुत्रं, पृथ्वीभव गौतमगोत्ररत्नम् । स्तुवन्ति देवा-
 सुरमानवेन्द्रा , स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ १ ॥ श्रीवर्धमानात् ३
 त्रिपर्दमवाप्य, मुहूर्तमात्रेण कृतानि येन । अङ्गानि पूर्वाणि चतुर्दशाऽपि,
 स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ २ ॥ श्रीरीरनायेन पुरा प्रणीतम्,
 मन्त्र महागन्धसुरास्य यस्य । ध्यायन्त्यस्मी सूरिवरा समप्ता , ॥ गौतमो ६
 यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ३ ॥ यस्याभिधानं मुनयोऽपि सर्वे, गृह्णन्ति
 भित्वाभ्रमणस्य काले । मिष्टान्नपानाम्बरपूजनाम्ना , स गौतमो यच्छतु
 वाञ्छित मे ॥ ४ ॥ अष्टापदानौ गगने स्वशक्या, ययौ जिताता पद्म- ९
 दनाय । निशम्य तीर्थोत्तिथयः सुरेभ्यः , स गौतमो यच्छतु वाञ्छित
 मे ॥ ५ ॥ त्रिपञ्चसहस्राशततापमानाम्, तप कृत्वा नामपुनर्भवाय । अक्षी-
 णलब्ध्या परमानदाता, स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ६ ॥ सद्- १२
 भिण भोजनमेव द्वयं, साधर्मिकं सङ्गसपर्ययञ्च । कैवल्यवत्प्रवृत्तौ
 मुनीनाम्, स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ७ ॥ शिष्य गते भर्तारि वीर-
 नाथे, युगप्रधानत्वमिदं मया । पट्टाभिषेको निदधे सुरेन्द्रैः , स गौतमो १५
 यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ८ ॥ श्रीगौतमस्याष्टरामान्त्रेण, प्रबोधकाले मुनि-
 पुङ्गवा ये । पठन्ति ते सूरिपन् च देवानन्दं लभते मुक्ता क्रमेण ॥ ९ ॥

१८

॥ हे० त्रि० पु० च० गता श्रीशतवल्नृपस्य भाजना ॥

विधाय सहस्राक्षीचमुपमार्गेर्नयनम् । गोपनीयमिदं हन्त क्रियत्काल
 बलेवरम् ॥ १ ॥ सत्कृतोऽनेकशोऽप्येष सतिर्येत यदापि न । तन्नापि त्रिजिह्वा २१
 याति कायं खलु खलोपम ॥ २ ॥ अहो महिर्निष्पतितैर्विष्टामूत्ररुफादिभिः ।
 कृणीयन्ते प्राणिनोऽभी, कायस्यान्तं स्थितेर्न निम् ॥ ३ ॥ रोगा ममुद्भूय-
 त्स्मिन्त्यन्तातङ्कदायिनः । दन्दशूरा इव क्रूरा जरद्विष्टपद्मोदरे ॥ ४ ॥ २४
 निसर्गाद्वस्त्रश्चायं कायोऽत्र द्वयं शब्दः । दृष्टमेषा च तत्रेय यौवनश्रीस्त
 ठितिमा ॥ ५ ॥ आयुः पताकाचपलम्, तरङ्गचपलं श्रियः । भोगि
 भोगिनिभा भोगा, मङ्गमा स्वप्नमतिभा ॥ ६ ॥ कामत्रोधादिभिसापेस्ता २७
 प्यमानो दिवाऽनिशम् । आत्मा शरीरान्तस्थोऽमौ पच्यते पुटपाकवत् ॥ ७ ॥
 विषयेष्वतिदुःखेषु सुखमानी, मनागपि । नाहो विरज्यते जनोऽनुचिकीट
 इवाशुचौ ॥ ८ ॥ दुरन्तविषयाम्बापराधीनमना जनः । अघोऽधुमित्र ३०

- पादाप्रस्थित मृत्यु न पश्यति ॥ ९ ॥ आपातमात्रमधुरैर्विपयैर्विपसन्निभै ।
 आत्मा मृत्निष्ठ एवास्ते स्वहिताय न चेतति ॥ १० ॥ तुल्ये चतुर्णां पौमार्थ्ये
 ३ पापयोरर्थनामयो । आत्मा प्रवर्तते हन्त न पुनर्धर्ममोक्षयो ॥ ११ ॥
 अस्मिन्नपारससारपारावारे शरीरिणाम् । महारत्नमिवानर्घ्यं मानुष्यमिह
 दुर्लभम् ॥ १२ ॥ मानुष्यकेऽपि सम्प्राप्ते प्राप्यन्ते पुण्ययोगतः । देवता
 ४ भगवानिह न, गुरवश्च सुसाधवः ॥ १३ ॥ मानुष्यकस्य यद्यस्य यद्य नादस्यै
 फलम् । मुपितास्सलदधुना धौरेर्वसति पत्तने ॥ १४ ॥

- ५ ॥ गुरुधीअमीविजयजीरुत श्रीजिनवाणीस्तवन ॥
 हे जिनवाणी मुखमनपञ्जहसी कविय न विसरे ॥ हे जिनवाणी० ॥
 जिनपर मुखमले विरसती, गणी मुखमण्डप नाटक करती
 १३ मुनि मुखमले नित खेलती ॥ हे जिनवाणी० ॥ १ ॥
 निच शिप धुणावी दिह चमकु, रोमाचित अगे सुणी हरखु
 विरसित नयनानन नित परखु, ॥ हे जिनवाणी० ॥ २ ॥
 १५ जनम जनम पालनमाता, नरकादिक दु रानी तु प्राता
 समनित समयमनी तु दाता ॥ हे जिनवाणी० ॥ ३ ॥
 धन्य धन्य जन्म सफल कीना, जे जिनवाणी रसमे भीना
 १८ आनन्द महोदय पदलीना ॥ हे जिनवाणी० ॥ ४ ॥
 मि यात्र शल्य दूरे हरणी, रम शात हृदयमा नित झरणी
 महामोह दुष्टको धैतरणी ॥ हे जिनवाणी० ॥ ५ ॥
 २१ प्राणोंसे प्यारी वीलहारी, अनुभवसे अतिमोहनगारी,
 निपगुणसे मन हरनेवाली ॥ हे जिनवाणी० ॥ ६ ॥
 मुख उपकार कियो म्होटे, दियो ज्ञान नयन, जे नही छोटे
 २४ तथो उजमारग में अतिरोगे ॥ हे जिनवाणी० ॥ ७ ॥
 इतनी निरपा मोपर कीजे, परपरिणति सवि दूरे कीजे
 निच आत्मगुणे मुख मन सीजे ॥ हे जिनवाणी० ॥ ८ ॥
 २७ भव भव सेवा मुखको दीजे, चरणोंका धार नित कीजे
 २८ अमीरस में मुख आत्म भीजे ॥ हे जिनवाणी० ॥ ९ ॥

॥ हैमीययोगशास्त्रनिवृत्ता पञ्चमहाप्रतभावना ॥

भनोगुम्येपणादेर्याभि समितिभि सदा । दृष्टान्नपानप्रदणेनाऽहिंसा
भावयेत्सुधी ॥ १ ॥ हास्यलोभभयत्रोधप्रत्याप्यानेर्निरतरम् । आलोच्य ३
भापणेनापि भावयेत् सूतृत व्रतम् ॥ २ ॥ आलोच्यावग्रह याज्ञाऽभीक्ष्णा-
चमहयाचनम् । एताव मात्रमेवैतदित्यग्रहधारणम् ॥ ३ ॥ समानधार्मिके-
भ्यश्च तथावग्रहयाचनम् । अनुज्ञापितपानान्नासनमस्तेयभावना ॥ ४ ॥ ६
स्त्रीपण्डपगुमद्वेदभासनकुड्यान्नरोज्जनात् । सरागस्त्रीकथात्यागात् प्राप्त-
स्मृतिवर्जनात् ॥ ५ ॥ स्त्रीरम्याङ्गेक्षणस्याङ्गसंस्कारपरिवर्जनात् । प्रणीतात्य-
शनत्यागाद्वृक्षचयं तु भावयेत् ॥ ६ ॥ स्पर्शं रसे च गन्धे च रूपे शब्दे च ९
हारिणि । पञ्चसु हीन्द्रियार्थेषु गाढ गार्हस्थ्यं वर्जनम् ॥ ७ ॥ एतेरेवाऽमनो-
होषु सर्वथा द्वेषवर्जनम् । आनिश्चन्यप्रतस्यैव भावना पञ्च कीर्तिता ॥ ८ ॥

१२

श्रीशान्तिसूरिविरचित श्रीधर्मरत्नप्रकरणम्

नमिऊण सयलगुणरयणकुलहर विमलनेत्रल वीर । धम्मरयणत्थिआण
जणाण वियरेमि उन्नस ॥१॥ भयजलहिम्मि अपारे दुलह मणुयत्तणपि १५
जतूण । तत्थवि अणत्थहरण दुलह सद्धम्मवररयण ॥२॥ जह चिंतामणि
रयण सुलह न ह्रु होइ तुच्छविहवाण । गुणनिभववज्जियाण जियाण तह
धम्मरयणपि ॥३॥ इगवीसगुणसमेओ जोगो एयस्म निणमए भणिओ । १८
तदुवज्जणमि पढम ता जइयंर जओ भणिय ॥ ४ ॥ धम्मरयणस्स
जोगो अक्खुदो रूणव पैयइमोमो । एगेण्णिओ अट्टरो भीरु असदो
सुदक्खिओ ॥ ५ ॥ अज्जालुओ दयादु मे मत्थोसोमदिट्ठि गुणरागी ॥ २१
सैवह मुंपक्खजुत्तो मुंदीहदरिमी विसेसतू ॥ ६ ॥ बुद्धाणुगो विणीओ
कंयतुओ पैरहियत्तमारी य । तह चेव लेद्धत्तसो इगवीसगुणेहि
सपत्तो ॥ ७ ॥ सुदोत्ति अगमीरो उत्ताणमई न साहए धम्म । मपरो १४
ययारमत्तो अक्खुदो तेण इह नोग्गो ॥८॥ सपुत्तगोवगो पचिंदियसुदरो
सुसघयणो । होइ पमाउणहेउ यमो य तह रूणव धम्मे ॥ ९ ॥ पैयइ-
सोमसहावो न पावस्समे पवत्तई पाय । इवइ मुहसेउणिज्जो पसमनिमित्त २७
परेमिपि ॥ १० ॥ इहपरलोयविस्सुद्ध न सेवए दाणवियसीलहुो । एगे-
ण्णिओ जणाण जणेइ धम्ममि यहुमाण ॥ ११ ॥ कूरो विलिद्धभावो
सम्म धम्म न साहिउ वरइ । इय भो न एत्थ जोगो जोगो पुण होइ ३०

- अकूरो ॥ १२ ॥ इहपरलोमावाण समान्तो न वट्टइ पावे । वीहइ अय
सकलमा तो रलु धम्मारिहो भीरु ॥ १३ ॥ ऐसढो पर न वचइ वीस-
३ सणिज्जो पससणिज्जो य । उज्जमइ भायसार उचिओ धम्मरस तेणेसो ॥ १४ ॥
उजयरइ सुदग्गियतो परेसिमुज्झिय सकज्जवावारो । तो होइ गज्जवक्कोणु-
यत्तणीओ य सत्तम्म ॥ १५ ॥ ऐत्तालुओ अक्क वज्जइ दूरेण जेण
६ तणुयपि । आयरइ सयायार न सुयइ अगीरय कहवि ॥ १६ ॥ मूल
धम्मरस दया तयणुगय सन्नमेरुणुद्वाण । सिद्ध जिणिंदम्ममए मग्गिज्जइ
तेणिह ॥ १७ ॥ मैत्तथसोमदिट्ठी धम्मवियार जहट्ठिय मुणइ ।
९ पुणइ गुणसपओग दोसे दूर परिचयइ ॥ १८ ॥ गुणरागी गुणनते धहु
मन्नइ निग्गुणे उदेहेइ । गुणसगहे पयत्तइ सपत्तगुण न मयलेइ ॥ १९ ॥
नासइ त्रिवेगरयण अमुहकहासगल्लसियमणस्म । धम्मो विवेगसारोत्ति
१२ मैक्कहो होज्ज धम्मरती ॥ २० ॥ अनुबूल धम्मसीलो सुसमायारो य परियणो
जरस । एम सुपग्गो धम्म निरतराय तरइ फाउ ॥ २१ ॥ आढवइ
दीहदसी सयल परिणाममुद्धर वज्ज । बहुलाभमण्यवेस सलाहणिज्ज वहु
१५ नणाण ॥ २२ ॥ यत्थूण गुणदोसे लस्सेइ अपक्कवायभावेण । पाण्ण
“विसेमनू उत्तमधम्मारिहो तेण ॥ २३ ॥ बुद्धो परिणयबुद्धी पावायारे
पयत्तइ नेय । पुंद्वाणुगोवि ण ससग्गिरया गुणा जेण ॥ २४ ॥ विणओ
१८ सन्नगुणाण मूल सत्ताणदमणाइण । मोग्गस्म य ते मूल तेण “विणीओ
इह पसत्थो ॥ २५ ॥ धहु मन्नइ धम्मगुरु परमुवयारित्ति तत्तबुद्धीण । तत्तो
गुणाण बुद्धी गुणारिहो तेणिह केयनू ॥ २६ ॥ परहियनिरओ धनो सम्म
२१ विनायधम्मसभायो । अनेरि ठवइ मग्गे निरीहचित्तो महासत्तो ॥ २७ ॥
लस्सेइ एद्वत्तग्गो मुहेण सयलपि धम्मग्गणिज्ज । न्करो सुमासणिज्जो
तुरिय च सुसिस्सिओ होइ ॥ २८ ॥ *ण्ण इगवीसगुणा सुयाणुमारण किंचि
२४ यक्कयाया । अरिहत्ति धम्मरयण चेत्तु ण्हि सपन्ना ॥ २९ ॥ पायद्धगु-
णविणीणा ण्णसि मज्झिमा वरा नेया । एत्तो परेण हीणा दरिदपाया मुणे-
यत्था ॥ ३० ॥ धम्मरयणत्थिणा तो पढम ण्यज्जणत्ति जइयत्त । ज
२७ मुद्धभूमिगाए रेहइ चित्त पवित्तपि ॥ ३१ ॥ सइ ण्यमि गुणोहे सजायइ
*भायमापयत्तपि । तस्म पुण एग्गणाइ ण्यइ भण्ति मुद्धगुणो ॥ ३२ ॥
केयययधम्मो ता सीरय च गुणय च उज्जुववहारी । गुणमुत्तमो पय
३० यणुमलो रलु सायगो भाय ॥ ३३ ॥ तत्तयायत्तणज्जाणणमिण्हणपंडि-

सेवणेसु चञ्चुतो । कयययम्भो चउहा *भावत्यो तस्सिमो होइ ॥ ३४ ॥
 विणययहुमाणसार गीयत्याओ करेइ वयसवण । भग्गयभेयइयारे घयाण
 सम्म वियाणाइ ॥ ३५ ॥ *गिण्हइ गुरुण मूले इत्तरमियरं व कालमह ३
 ताइ । ओसेवइ थिरमावो आयकुवसमासंगेवि ॥ ३६ ॥ *आययण गु
 निसेवइ वैज्जइ परगेहपविसणमरुत्ते । *निच्चमणु भववेसो न भणइ सवि-
 यारवयणाइ ॥ ३७ ॥ पैरिहरइ वाललील साइइ पज्जाइ महुरनीइए । इय १
 छव्विइसीलजुओ विन्नेओ सीलउतोत्य ॥ ३८ ॥ आययणसेवणाओ
 दोसा सिज्जवि बह्वइ गुणोहो । पैरगिहगमणपि कलक्कपकमूल सुमीलाण
 ॥ ३९ ॥ सैहइ पसतो घम्मी उम्महवेसो न सुदरो तस्म । सैवियारज- ९
 पियाइ नूणसुईरति रागणि ॥ ४० ॥ वैलिसजणकीलावि हू लिंग मोह-
 स्सणत्थदढाओ । कैहसवयणाभिओगो न सगओ सुद्धधम्माण ॥ ४१ ॥
 *जइवि गुणा उहुक्खा तहपि हु पचहि गुणेहि गुणयतो । इह मुणियरेहि १२
 भणिओ सरूयमेसिं निसामेहि ॥ ४२ ॥ सैज्जाए करणमि य विणयम्मि
 य निच्चमेव चञ्चुतो । सैव्यत्यणभिनिवेसो वैहइ रइ सुहु जिणवयणे ॥ ४३ ॥
 पढणाईसज्जाय वेरगगनिवधण कुणइ विहिणा । सैवनियमवदणाईकरणमि १५
 य निच्चमुज्जमइ ॥ ४४ ॥ अन्नुट्ठाणाईय विणय नियमा पउजइ गुणीण ।
 अणभिनिवेसो गीयत्थभासिय नन्नहा मुणइ ॥ ४५ ॥ सैवणकरणेसु इच्छा
 होइ रुई सहहाणसजुत्ता । एईए विणा कसो सुद्धी सम्मत्तरयणरत्त ॥ ४६ ॥ १८
 *उजुववहारो चउहा जइत्यभणण अबधिगा निरिया । हुतावायपगासण
 *मेत्तीमावोय सभावा ॥ ४७ ॥ अन्नहभणणाईसु अवोहिवीय परस्स निय-
 मेण । तत्तो भयपरियुद्धी ता होजा उजुववहारि ॥ ४८ ॥ *सैय्हाण फोर २१
 णेण य सैपायणभावओ गुरुजणरत्त । सुस्सूमण कुणतो गुस्सुम्मूसो हवइ
 चउहा ॥ ४९ ॥ *सेवति कालमि गुरु अवुणतो ज्ञाणजोगवापाय । सैय
 वन्नवायकरणा अत्तेवि पवत्तई तत्थ ॥ ५० ॥ ओसहमेसज्जाई सओ य २४
 परओ य सपणामेइ । सैइ यहुमनेइ गुरु मान चणुवत्तए तस्स ॥ ५१ ॥
 मुत्ते ऐत्ये य तहा हैस्सगार्वायमोर्ववहारे । ओकुसलत्त पत्तो पवयण
 कुसलो तओ छद्धा ॥ ५२ ॥ उच्चियमहिज्जइ मुत्त सुणइ तयत्थ तदा २०
 सुवित्थमि । हैस्सगववार्थण प्रिसयविभाग नियाणाइ ॥ ५३ ॥ वैहइ
 सइ पफरवाय विदिसारे सउधम्मणुट्ठाणे । धंसद्धादणुरुव जाणइ गीय-
 त्यवहार ॥ ५४ ॥ एसो पयणकुसलो छम्भेओ मुणिवरेहि निदिट्ठो । ३०

- *किरियागयाइ ॥ चिय लिगाइ भावसद्धुस्स ॥ ५५ ॥ *भावगयाइ सतरस मुणिणो एयस्स त्रिति लिगाइ । जाणियजिणमयसारा पुन्वायरिया जओ आहु,
 ३ ॥ ५६ ॥ ईत्थिंदियत्थैसंसारविसेयआरंभगेहंदसणओ । गेइरिगाइपयाहे
 पुरस्सर आगमपवित्ती ॥ ५७ ॥ दीणाइ जहासत्ती पवत्तण 'विहिरंत्तदुडे
 य । मेज्झत्थमंसवद्धे धरत्थकामोवभोगी य ॥ ५८ ॥ वेसा इव गिहवास
 ६ पालइ सत्तरसपयनिवद्ध जु । भावगयभावसावगल्करणमेय समासेण
 ॥ ५९ ॥ ईत्थीमणत्थभवेण चलचित्त नरयवत्तिणीभूय । जाणतो हिय-
 फामी वसयत्ती होइ न हु तीसे ॥ ६० ॥ 'इदियचवलतुरगे दोग्गइमगा-
 ७ गुधाविरे निष्ठ । भावियभयस्सरूवो रभइ सत्ताणररसीहिं ॥ ६१ ॥
 सैयछाणत्थनिमित्त आयासविलेसकारणमसार । नाउण धण धीरो न हु
 छुब्भइ तमि तणुयपि ॥ ६२ ॥ हुंहरूय दुक्खफल दुहाणुअन्धि विहन
 १२ णारूय । ससारमसार जाणिउण न रइ तहि कुणइ ॥ ६३ ॥ ऐणमेत्तमुहे
 विसए विसोअमाणे सयावि मत्ततो । तेषु न करेइ गिद्धिं भयभीरु मुणि
 यत्तत्तथो ॥ ६४ ॥ धज्जइ तिब्बारभ कुणइ अकामो अनिव्वहतो उ । धुणइ
 १५ निरारभजण दयालुओ सन्नजीवेसु ॥ ६५ ॥ गिहवास पास पिय मत्ततो
 वसइ दुक्खिओ तमि । चारित्तमोहणिज निज्जिणिउ उज्जम कुणइ ॥ ६६ ॥
 अरिथक्कभायकलिओ पभावणा वन्नरायमाईहिं । गुरुभत्तिजुओ धीम
 १६ धरेइ सह दसण विमल ॥ ६७ ॥ गेइरिगपयाहेण गयाणुगइय जण वि-
 याणतो । परिहरइ लोमसअ सुसमिक्खियरारओ धीरो ॥ ६८ ॥ नदिय
 परलोगमग्गे पमाणमअ जिणागम मोत्तु । आगमपुरस्सर चिय करेइ तो
 १९ सव्वकिंसाइ ॥ ६९ ॥ ऐनिगूहिंतो सत्ति आयासाहाए जह धहु कुणइ ।
 आथरइ तहा सुमई दाणाइचउब्धिइ धम्म ॥ ७० ॥ हियंसणवज्ज किरिय
 चित्तामणिरयणदुद्ध उहिउ । सम्म समायरतो न लज्जइ मुद्धहसिओवि
 २० ॥ ७१ ॥ देहंदिइनिवधणधणसयणाहारगेहमाईसु । निवसइ अरत्तदुट्ठो ससा
 रणसु भावेसु ॥ ७२ ॥ उव्वसमसारवियारो वाहिज्जइ नेय रागदोसेहिं ।
 मज्झत्थो हियकामी असग्गाह सन्नहा चयइ ॥ ७३ ॥ भौवेत्तो अणव-
 २० रय सणमगुरय समत्थवत्थूण । सन्नदोवि घणाइसु धज्जइ पडिअधसव्वध
 ॥ ७४ ॥ 'ससारविरत्तमणो भोगुवभोगा न तित्तिहेउत्ति । नाउ पराणु
 रोहा पवत्तई कामभोगेसु ॥ ७५ ॥ वेसं व्व निराससो अज कल चयामि
 २० चित्ततो । परकीय पिव पालइ गेहावास सिद्धिभावो ॥ ७६ ॥ *इय

सत्तरसगुणजुत्तो जिणागमे भावसावगो भणिओ । एस उण हुसल नोगा
लहइ लह *भावसाहुत्त ॥ ७७ ॥ एयस्स उ लिंगाइ सयला मग्गाणुसा-
रिणी किरिया । सद्धा पवरा घम्मे पैन्नवणिज्जत्तमुजुभावा ॥ ७८ ॥
किरियासु अप्पमाओ औरमो सक्कणिज्जणुद्वाणे । गुरओ गुणाणुराओ
गुरआणाराहण परम ॥ ७९ ॥ *मग्गो आगमनीई अहवा सविग्गनहुज-
णाइन्न । उभयाणुमारिणी जा सा मग्गाणुसारिणी किरिया ॥ ८० ॥
अन्नह भणियपि सुए रिंची कालाइकारणावेस्स । आइत्तमन्नह चिय
दीसइ सन्निग्गीएहिं ॥ ८१ ॥ कप्पाण पाउरण अग्गोयरचाय होलिया
भिकखा । ओवगहियक्कडाहयतुनयमुहदाणदोराई ॥ ८२ ॥ सिक्किगानिक्कि-
यणाई पज्जोसवणाइतिहिपरायत्तो । भोयणविहिअत्तत्त एमाई विविहम-
न्नपि ॥ ८३ ॥ ज सट्ठहा न सुत्ते पडिसिद्ध नेय जीवणइहेइ । त
सट्ठपि पमाण चारित्तधणाण भणिय च ॥ ८४ ॥ अचलविट्ठण कज्ज ज
रिंमि समायरति गीयत्था । थेवावरह बहुगुण सव्वेसिं त पमाण तु
॥ ८५ ॥ ज पुण पमायरूय गुरुलाघनचित्तविरहिय सवह । सुहसील-
सद्धाइत्त चरिसिणो त न सेवति ॥ ८६ ॥ जइ सट्ठेसु ममत्त रादाए
असुद्धउवहिभत्ताई । निदेज्जयमहितूलीमसूरिगार्ण परिभोगो ॥ ८७ ॥
इथाई अत्तमजसमणेगहा सुहचिट्ठिय छोए । बहएहिवि आयरिय न
पमाण सुद्धचरणाण ॥ ८८ ॥ गीयत्थपारवता इय दुविह मग्गमणुत्तर-
त्तस्स । भावजइत्त जुत्त ॥ दुप्पसहत्त जओ चरण ॥ ८९ ॥ सद्धा तिज्ज-
भिलासो घम्मे पपरत्तण इम तीसे । विहिसेव अतित्ती सुद्धवेमणा
सैलियपरिसुद्धी ॥ ९० ॥ विहिसार चिय सेवइ सद्धात्तु सत्तिम अणुद्वाण ।
दट्ठ्ठाइदोसनिहओवि पक्कत्तयाय वडइ तम्मि ॥ ९१ ॥ निहओ भोज्जर-
सत्तू कवि अवत्थ गओ असुहमत । भुज न तमि रज्जइ सुहभोयणला-
उसो धणिय ॥ ९२ ॥ इय सुद्धचरणरमिओ सेयत्तो दत्तओ विरद्धपि ।
सद्धागुणेण एमो न भावचरण अइक्कमइ ॥ ९३ ॥ तित्तिं न चेय विंदइ
सद्धाजोणेण नाणचरणेसु । वेयावच्चत्ताईसु जहविरिय भावओ जयइ
॥ ९४ ॥ ॥ गुरुरसमीवे सम्म सिद्धतपयाण मुणियत्तत्तत्थो । तयणुत्ताओ
धत्तो मज्झत्थो देसण कुणइ ॥ ९५ ॥ अवगयपत्तरूवो तयणुगाहहेउभा-
वयुद्धिन्नर । सुत्तभणिय परूवइ वज्जतो दूरमुम्मग्ग ॥ ९६ ॥ सट्ठपि
जओ दाण दिन्न पत्तमि दायगाण हिय । इहरा अणत्थजणग पहाणदाण ॥ ९७ ॥

- च सुयदाण ॥ ९७ ॥ सुदुर च न देय एयमपत्तमि नायतत्तेहिं । इय
 देसणाऽवि सुद्धा इह्रा मिच्छत्तगमणाई ॥ ९८ ॥ ५ ज च न मुत्ते विहिय
 १ न य पटिसिद्ध जणमि चिररुद्ध । समइविगप्पियदोसा तपि न वूसति
 गीयत्था ॥ ९९ ॥ सविग्गा गीयत्तमा विहिरसिया पुब्बसूरिणो आसि ।
 २ तद्दूसियमायरिय अणइमई को निवारैइ ॥ १०० ॥ अइसाहसमेय ज
 ३ ससुत्तपरुवणा वडुविवागा । जाणतेहिवि दिज्जइ निदेसो मुत्तवज्जत्थे
 ॥ १०१ ॥ दीसति य ढडुसिणोणेने नियमइपठत्तजुत्तीहिं । विहिपडि-
 रोहपयत्ता चेइयक्खिसेसु रुद्धेसु ॥ १०२ ॥ त पुण विमुद्धसद्धा सुयसथाय
 ४ विणा न सत्तति । अवहीरिउण नवर मुयाणुरव परुविति ॥ १०३ ॥
 अइयारमललक पमायमाईहिं वहनि चरणस्त । जणियपि वियहणाए
 सोहिंति मुणी विमलसद्धा ॥ १०४ ॥ एसा पयरा सद्धा अणुवद्धा होइ
 ५ भावसाहुस्त । पईए सवभावे भैन्नयणिज्जो ह्यइ एतो ॥ १०५ ॥ विहि-
 ६ ज्जमयैन्नयभैयडेस्तगवैयायतदुभयगयाइ । सुत्ताइ बहुविद्वाइ समए गमी-
 रभावाइ ॥ १०६ ॥ तेसि विसयविभाग अमुणतो नाणयरणममुदया ।
 ७ मुज्झइ जीयो तत्तो सपणेसिमसगाइ जणइ ॥ १०७ ॥ त पुण सविग्गा
 गुरु परहियकरणुज्जाणुत्तपाए । घोहिंति मुत्तविहिणा पत्तवणिज्ज विया-
 णता ॥ १०८ ॥ सोवि असगाहचाया सुविमुद्ध वसण चरित्त च ।
 ८ आराहिउ समत्थो होइ मुह उज्जुभावाओ ॥ १०९ ॥ *मुंगइनिमित्त चरण
 त पुण छक्कायसज्जमो चेव । सो पालिउ न तीरइ गिगहाइपमायजुत्तेहिं
 ९ ॥ ११० ॥ पब्बज्ज विज्जपिव साहिंतो होइ जो पमाइलो । तस्स न
 ११ निक्खइ एसा करैइ गरुय च अवयार ॥ १११ ॥ पडिलेहणाइचेह्वा
 छक्कायविघाइणी पमत्तस्त । भणिया सुयमि वम्हा अपमाई सुविहिओ
 होइ ॥ ११२ ॥ रक्खइ वणसु रत्तिय उवउत्तो होइ समिइगुत्तीसु ।
 १२ वज्जइ अवज्जहेउ पमायचरिय मुखिरचित्तो ॥ ११३ ॥ कालमि अणूण-
 हिय किरियतरविरहिओ जहामुत्त । आयरइ सब्बकिरिय अपमाई जो
 इह चरिती ॥ ११४ ॥ *सैधयणादणुक्ख आरमइ सक्कमेयणुद्वाण । बहु-
 १३ लाममप्पच्छेय सुयसारविसारओ मुज्जई ॥ ११५ ॥ जइ त बहु पसाइइ
 निवडइ अस्सजमे दढ न जओ । जणिउज्जम बहूण विसेसकिरिय तहा
 ठवइ ॥ ११६ ॥ गुरुगच्छुत्तइहेउ कयत्तियपमावण निराससो । ५ अज्जमहा-
 १४ गिरिचरिय सुमरतो कुणइ सकिरिय ॥ ११७ ॥ सक्कमि नो पमायइ

असङ्गजे पवित्रिमकृणतो । सकारभो चरण विसुद्धमणुपालए एव
 ॥ ११८ ॥ जो गुरुभवमत्रतो आग्मइ किर असङ्गमवि किंचि । ×सिव-
 भूइव न एमो सम्मारभो महामोहा ॥ ११९ ॥ *जायइ गुणेषु रागो ३
 सुद्धचरित्तस्त नियमओ पवरो । परिहरइ तओ दोसे गुणगणमालिन्नस-
 जणणे ॥ १२० ॥ गुणलेसवि पससइ गुग्गुणपुट्ठीए परगय एसो ।
 दोसलवेणवि नियय गुणनिवह निग्गुण गणइ ॥ १२१ ॥ पाळइ सपत्त- १
 गुण गुणकुसरो पमोयमुत्तरहइ । उज्जमइ भावसार गुरुतरगुणरयणला-
 भरथी ॥ १२२ ॥ सयणोत्ति व सीसोत्ति व ववगारित्ति व गणित्र्यओ
 वत्ति । पविषधम्स न हेइ नियमा एयस्म गुणहीणो ॥ १२३ ॥ कइ ९
 पावसेण नवर अणुसासइ तपि सुद्धमगमि । अचतानोग पुण अरत्त
 दुट्ठो ववेहेइ ॥ १२४ ॥ उत्तमगुणानुराया कालादोसओ अपत्तावि ।
 गुणसपया परत्थवि न दुट्ठा होइ मज्जाण ॥ १२५ ॥ *गुरुपयसेवानिरओ १३
 गुरुआणाराहणमि तल्लिच्छो । चरणभग्घरणसत्तो होइ जई ननहा
 नियमा ॥ १२६ ॥ सव्वगुणमूलभूओ भणिओ ऋ आचारपढमसुत्ते ज ।
 गुरुकुलयासोवत्स वसेज्ज तो तत्थ चरणरथी ॥ १२७ ॥ एयस्स परि- १५
 चाया सुदुछाइवि न सुदर भणिय । कम्माइवि परिसुद्ध गुरुआणाव-
 त्तिणो रिति ॥ १२८ ॥ छा धनो गुरुआण न सुयइ नाणाइगुणगणनियाण ।
 सुपसन्नमणो सयय कयनुय मणमि भावितो ॥ १२९ ॥ †गुणव च इमो १०
 सुत्ते जहत्थगुरुसइभायण इट्ठो । गुणसपयादरिहो जहुत्तफलदायगो न
 मओ ॥ १३० ॥ मूलगुणसपत्तो न दोसलउजोगओ इमो हेओ ।
 महुरोवक्कमओ पुण पयत्तियव्वो जहुत्तम्मि ॥ १३१ ॥ पत्तो सुसीस- ११
 सइ एव कुणतेण पथगेणारि । गाढप्पमाइणोवि हु सेलगसूरिस्त सीसेण
 ॥ १३२ ॥ ‡ एव गुरुवहुमाणो कयज्जुया सनुलगच्छगुणवुट्ठी । अणवत्था-
 परिहारो हुति गुणा एवमाईया ॥ १३३ ॥ इहरा युत्तगुणाण विवज्जओ १४
 तइ य अत्तउक्करिसो । अप्पचओ जणाण बोहिविधायाइणो दोसा ॥ १३४ ॥
 विकुम्भुसीला तित्थ दोसलवा तेसु नियमसमविणो । जइ तेहिं वज्ज-
 णिज्जो अवज्जणिज्जो तओ नत्थि ॥ १३५ ॥ इय भावियपरमत्था १७
 मज्झत्या नियगुरु न मुचति । सव्वगुणसपओग अप्पाणमिवि अपे
 च्छता ॥ १३६ ॥ एय अवमन्नतो वुत्तो सुत्तमि पावसमणोत्ति । महमो
 दपधगोवि थ णिसतो अपहितप्पतो ॥ १३७ ॥ मणिसेमपि जयतो १०

तेसिमवन्न विवज्जण सम्म । तो दसणसोहीओ सुद्ध चरण लहइ साहू
 ॥१३८॥ ५ इय सत्तलम्पणधरो होइ चरिणी तओ य नियमेण । वहा-
 ३ णपरपरलाभजोगओ लहइ सिवसोक्क ५ ॥१३९॥ *दुविहपि धम्मरयण
 तरइ नरो धेतुमग्गिल सो उ । जस्सेगवीसगुणरयणसपया सुत्थिया
 अत्थि ॥ १४० ॥ ता सुट्ठ इम मणिय ५ पु वायरिण्हिं परहियरिण्हिं ।
 ४ इगवीसगुणोवेओ जोगो सइ धम्मरयणस्स ॥१४१॥ ५ धम्मरयणोशि-
 याण देसचरिणीण तह चरिणीण । लिगाइ जाइ समए मणियाइ मुणिय-
 त्तेहिं ॥ १४२ ॥ तेसि इमो भावत्थो नियमइविभवाणुसारओ मणिओ ।
 ५ सपराणुगहहेउ समासओ सतिसूरीहिं ॥ १४३ ॥ जो परिभायइ एय
 सम्म सिद्धतग भजुत्तीहिं । सो मुत्तिमगलगो गुगहगत्तेसु न हु पढइ
 ॥ १४४ ॥ इय धम्मरयणपगरणमणुवियह जे मणमि भायेंति । ते गलि-
 १२ यकलिलपका नेव्वाणसुहाइ पायेंति ॥ १४५ ॥ ५ ५ ५ ५ ५

चिरन्तनाचार्यविरचित श्रीपञ्चसूत्रम्

- १५ णमो बीअरागाण स'रणूण देविंदपूइआण जहट्टिअवत्थुपाईण तेलुक्क-
 गुरुण अरहताण भगवताण, जे एयमाइक्करति इह खलु अणाइ जीवे,
 अणाइ जीवस्स भवे अणाइ कम्मसजोगनिव्वरत्तिए, दुक्कएरुवे, दुक्कएफले,
- १६ दुक्कएणुअवे, एअस्सण पुच्छिन्ती सुद्धधम्माओ, सुद्धम्मसपत्ती पावकम्म-
 विगमाओ, पावकम्मविगमो तहाभन्वत्ताइभावओ, तस्म पुण विवागसा-
 इणाणि चउसरणगमण दुक्कइगरिहा सुद्धाण सेवण, अओ पायव्वमिण
- १७ होउकामेण सया सुप्पणिहाण भुज्जो भुज्जो सन्निलेसे, तिफालमसफिलेसे,
 जानज्जीय मे भगवतो परमतिलोगनाहा अणुत्तरपुत्तसभारा रीणराग-
 दोसमोहा अपिंतचितामणी भवजलहिपोआ एगतसरणा अरहता सरण,
- १८ तहा पहीणनरासरणा अवेअकम्मकल्हा पणट्ठवावाहा पेवलनानदसणा
 सिद्धिपुरनिरासी निस्वमसुहसगया, सव्वहा पयक्किधा सिद्धा सरण,
 तहा पसतगमीरासया सावज्ज'नोगविरया पचविहायारजाणगा परोवधार-
- १९ निरया पउमाइनिदसणा ज्ञाणज्झयणसगया विमुज्जमाणभाना साहू सरण,
 तहा सुरासुरमणुअपूइओ मोहतिमिरमुमाली रागदोसविसपरममतो, हेउ
 सयल'इहाणाण, कम्मवणविहावसू, साहगो सिद्धभावस्स, पेवलपणत्तो
- २० धम्मो जानज्जीय मे भगव सरण, सरणमुवगओ अ एयसिं गरहामि

दुष्कड जण्ण अरहतेसु वा, सिद्धेसु वा, आयरिणसु वा, उवज्जाणसु वा,
 साहसु वा, साट्ठणीसु वा, अनेसु वा धम्मट्ठाणेषु माणणिज्जेसु पूअ-
 णिज्जेसु, तद्वा माईसु वा, पिईसु वा, वधुसुवा, मिचेसुवा, उवयारीसु वा, १
 ओहेण वा जीवेसु भग्गट्ठिण्णसु अमग्गट्ठिण्णसु मग्गसाहणेसु अमग्गसाह-
 णेसु, ज किंचि वितहमायरिय अणायरिअण्व अणिच्छिअण पाय
 पायणुवधि, सुहुम वा वायर वा, मणेण वा, वायाए वा, वाण्ण वा, १
 कय वा, फाराविअ वा, अणुमोइअ वा, राणेण वा, दोसेण वा, मोहेण
 वा, इत्थ वा जम्मे, जम्मतरेसु वा, गरहिअमेअ दुष्कडमेअ उज्झियव्वमेअ,
 विआणिअ मए पट्ठणमित्तगुरुभगवतवयणाओ, एनमेअति रोअ सट्ठाए, १
 अरिहत्तसिद्धसमक्ख गरहामि अहमिण, दुष्कडमेअ उज्झियव्वमेअ इत्थ
 मिच्छामिदुष्कड मिच्छामिदुष्कड मिच्छामिदुष्कड, होअ मे एसा सम्म
 गरिहा, होअ मे अवरणनिअमो, बहुमय ममेअति, इच्छामि अणुमाट्ठि १२
 अरहताण भगवताण, गुरुण पट्ठणमिच्छाणति, होअ मे एणहि सजोगो,
 होअ मे एसा सुपत्थणा, होअ मे इत्थ बहुमाणो, होअ मे इओ मुनयणीअति,
 पत्तेसु एणसु अह सेवारिहे सिआ, आणारिहे सिआ, पडिवसिजुत्ते सिआ, १५
 निरइआरपारगे सिआ, सविग्गो जहासत्तीए सेवेमि सुखड, अणुमोएमि
 सव्वेसिं अरहताण अणुट्ठाण, सव्वेसिं सिद्धाण सिद्धभाय, सव्वेसिं
 आयरिआण आयार, सव्वेसिं उवज्जायाण सुत्तप्पयाण, सव्वेसिं साहूण १८
 साहुक्किरिअ, सव्वेसिं सायगाण मुक्खरसाहणजोगे, सव्वेसिं देयाण
 सव्वेसिं जीवाण होअनामाण कट्ठाणासयाण मग्गसाहणजोगे, होअ मे
 एसा अणुमोअणा सम्म विहिपुब्बिआ, सम्म सुद्धामया, सम्म पडिव २१
 त्तिरूया, सम्म निरइआरा, परमगुणजुत्तअरहताइसामत्थओ, अचित्त-
 सत्तिजुत्ता हि ते भगवतो वीअरागा सव्वण्णू परमवट्ठाणा, परमवट्ठाण-
 हेअ सत्ताण, मूठे अण्हि पावे अणाइमोइवासिण, अणभिन्ने भायओ हिआ-२४
 हिआण, अभिन्ने सिआ, अहिअनिवित्ते सिआ, हिअपवित्ते सिआ, आरा-
 हगे मिआ, उचिअपडिवत्तीण सअमत्ताण सहिअति, इच्छामि सुक्कड
 इच्छामि सुक्कड इच्छामि सुक्कड, एवमेअ सम्म पट्ठमाणस्स मुणमाणस्स २७
 अणुप्पेहमाणस्स सिट्ठिणीमवति परिहायति गिज्जति असुहक्कमाणुनघा,
 निरणुनघे वाऽसुहक्कमे भग्गसामध्ये सुहपरिणामेण, कट्ठगणद्धे विअ रिसे-
 अण्णफले सिआ, सहावणिज्जे सिआ, अपुणभावे सिआ, तद्वा आस-३०

गलिज्जति परिपोसिज्जति निम्मविज्जति सुहक्कम्माणुत्था, साणुवध च
 सुहक्कम् पगिट्ठ पगिट्ठभावज्जिअ नियमपलय, सुपउत्ते पिअ महागए-
 १ सुहफले सिआ, सुहपवत्तगे सिआ, परमसुहसाहगे सिआ, अपडिवध
 नेअ असुहभावनिरोहेण सुहभाववीअति, सुप्पणिहाण सम्म पडिअब्ब,
 सम्म सोअब्ब, अणुप्पेहिअब्बति, नमो नमिअनमिआण परमगुरीअ-
 २ रागाण, नमो सेसनमुक्करारिहाण, जयउ सव्वणुसासण, परमसवोहीए
 सुहिणो भवतु जीवा, सुहिणो भवतु जीवा ॥

इति पावपडिग्गाय-गुणनीजाहाणसुत्त समत्त ॥ १ ॥

- १ जायाए धम्मगुणपडिवत्तिमद्दाए भाविज्जा एणसिं सरूय पयइसुवरत्त
 अणुगामित्त परोषयारित्त परमत्थहेउत्त, तहा दुरणुचरत्त, भगे दारुणत्त,
 महामोहजणत्त, भूओ दुहत्तति, एव जहासत्तीए उच्चिअविहाणेण
 १२ अघत्तभावसार पडिवज्जिज्जा, तजहा-थूलगपाणाइयायविरमण १ थूल
 गमुसावायनिरमण २ थूलगअदत्तादाणविरमण ३ थूलगमेहूणविरमण ४
 थूलगपरिगाहविरमण ५ मिच्चाइ, पडिवज्जिउण पालणे जइज्जा, सयाणा
 १५ गाहगे सिआ, सयाणाभावगे सिआ, सयाणापरत्तते सिआ आणा हि मोह-
 विसपरसमतो, जल रोसाइजलणत्त, धम्मवाहित्तिगिच्छासत्थ, कप्पपा-
 यवो मियक्कत्त, वज्जिज्जा अघम्ममित्तजोग चित्तिज्जाभिणयपाविए गुणे,
 १८ अणाइभवसगए अ अगुणे, उदमासइकारित्त अघम्ममित्ताण, उभयलो-
 गगरिहिअत्त, असुहजोगपरपरत्त, परिहरिज्जा सम्म लोगविहद्वे, कहुणापरे
 जणाण, न दिसाविज्ज धम्म, सकिलेसो खु एसा, परमयोहिनीअमयोहिफ-
 २१ लमप्पणोत्ति, एवमालोएज्जा-न दलु इत्तो परो अणत्थो, अघत्तमेअ सत्ता-
 राडवीए, जणगमणिट्ठावायाण, अइदारुण सरूवेण, - असुहाणुवधमवत्तत्थ,
 सेविज्ज धम्ममित्ते विहाणेण, अघो विवाणुकट्ठए, वाहिए विव विज्जे,
 २२ दरिदो विव ईसरे, भीओ विव महानायगे, न इओ मुदरत्तरमत्तति
 बहुमाणजुत्ते सिआ, आणाऊरी, आणापडिच्छगे, आणाअनिराहगे,
 आणानिष्कायगेत्ति, पडिवत्तधम्मगुणारिह च वट्ठिज्जा गिहिसमुचिएसु
 २३ गिहिसमायारेसु, परिसुद्धाणुट्ठगे, परिसुद्धमणक्खिए, परिसुद्धवइक्खिए,
 एरिसुद्धकायक्खिए, वज्जिज्जाज्जेगोवपायकारण गरहणिज्ज बहुकिलेस
 आयइविराहग समारभ, न चित्तिज्जा परपीड, न भाविज्जा दीणय, न
 २४ गच्छिज्जा हरिस, न सेविज्जा वितहाभिनिवेस, उच्चिमणपवत्तगे सिआ,

न भासिञ्जा अलिअ, न फम्स, न पेसुन, नाणिउद्ध, हिअमिअभामगे
 सिआ, एव न हिंसिञ्जा भूआणि, न गिण्हिज्ज अदत्त, न निरिस्सिरज्ज पर-
 दा, न कुञ्जा अणत्थदड, सुहन्नायजोगे सिआ, तद्वा लाहोचिअदाणे ३
 लाहोचिअभोगे लाहोचिअपरिवारे लाहोचिअनिहिकरे सिआ, असतावगे
 परिवारस्स, गुणकरे जहामत्ति, अणुकपापरे, मिम्ममे भावेण, एव खु
 तप्पालणेवि धम्मो, जह अत्रपालणेत्ति, सन्वे जीवा पुढो पुढो, ममत्त ६
 यथकारण, तद्वा तेसु तेसु समायारेसु सइम्ममण्णागण सिआ, अमुगेह
 अमुगकुत्ते अनुगसिस्से अमुगधम्मट्ठाणट्ठिए, न मे तन्निराहणा, न मे
 तत्वारभो, बुद्धी ममेअस्स, एअमिस्थ सार, णअमायभूअ, णअ हिअ, ९
 असारमण सन्व, विसेसओ अनिहिगहणेण, एवमाह तिलोगवधू परम
 कारणिगे सम्मसघुद्धे भगव अरहत्तेत्ति, एव समालोचिअ तवन्निद्धेसु
 समायारेसु सम्म यट्ठिञ्जा, भावमगलमेअ तन्निप्फत्तीए, तद्वा जागरिज्ज १२
 धम्मजागरिआण, को मम फालो, विमेअस्स उचिअ, असारा विसया,
 निअमगामिणो, निरमायसाणा, मीसणो मच्चू, सत्ताभावकारी अविता-
 यागमणो अणिवारणिज्जो, पुणो पुणेणुअधी, धम्मो णअस्स ओसइ, एगत-१५
 विमुद्धो, महापुरिससेरिओ सत्तरिअकारी निरइआरो परमाण्हइऊ,
 नमो इमस्स धम्मस्स, नमो णअधम्मपगासगाण, नमो एअधम्मपालगाण,
 नमो एअधम्मपरजगाण, नमो एअधम्मपरजगाण, इच्छामि अहमिण १८
 धम्म पडिपजित्तए, सम्म मणवयणकायनोगेहिं, होउ ममेअ फहाण,
 परमरुहाणाण जिणाणमणुभानओ, सुपणिहाणमेव चित्तिञ्जा पुणो पुगो,
 णअधम्मजुत्ताणमवजायकारी सिआ, पहाण मोहच्छेअणमेअ, एव विसु २१
 ज्ञमाणे भावणाए धम्मापगमेण उवेइ णअस्स जुगय, तद्वा ससारविरत्ते
 सनिगो भनइ अममे अपरोनतारी विमुद्धे विसुद्धमाणभावे ॥

इति साहुधम्मपरिमावणासुत्त गम्मत ॥ ३ ॥

२४

परिमाणे साहुधम्मो जहोदिअगुणे जइञ्जा सम्ममेय पडिपजित्तए,
 अपगेवताव परोनतावो हि तप्पटिवत्तिविग्घ, अणुपाओ सु णसो, न २७
 रलु अउसलारभओ हिअ, अण्णट्ठिउद्धे कहिंचि पडिवोहिञ्जा अम्मापिअरे,
 उभयलोगसफल जीविअ, समुत्तायउवाक्कम्मा समुत्तायफलत्ति, एव सुदीहो
 अ विओगो, अण्णद्वा एगदस्सनिवासिसउणतुल्लमेअ, उदामो मच्चू, पद्यास-३०

- ण्णो अ, दुद्धं मणुअत्तं समुदपडिअरयणलाभतुल्लं, अइप्पभूआ अण्णो मया
 दुक्खनहुला मोद्धयारा अहुसलाणुवधिणो, अजुग्गा मुद्धधम्मस्स, जुग च
 ३ एअ पोअभूअ भयसमुदे, जुत्तं मक्खे निउज्जितं, सव्वरुद्धअच्छिइ नाण
 षण्णधार तत्तपवणजवण, ग्गणे दुद्धे सव्ववज्जोवभाईण सिद्धिसाहगधम्म
 साहगत्तेण, उवादेआ य णसा जीवाणं ज न इमीए जम्मो, न जरा, न मरण,
 ४ न इट्ठविओगो, नाणिट्ठसपओगो, न सुहा, न पिवासा, न अण्णो कोइ
 दोसो, सव्वहा अपरत्तं जीवायत्वाण, असुभयागाइरहिअ सत्तं सिंघ
 अवाणाहत्ति, विररीओ अ ससारो इमीए-अणवट्ठिअसहायो, इत्थं एत्तु
 ५ सुहीवि असुही, सत्तमसत्तं, सुविणुब्बं सव्वमालमालत्ति, ता अलमित्थं
 पडिअधेण, करेह मे अणुग्गह, उज्जमह एअ युच्छिदित्तए, अहपि तुम्हा
 णुमईए साहेमि णअ, निव्विज्जो जम्ममरणेहिं, समिज्जई अ मे समीहिअं
 ११ शुल्पभावेण, एअ सेसेवि घोहिज्जा, तओ सममेणहिं सेविज्जं धम्म,
 करिज्जोचिअकरणिज्जं, निराससो उ सव्वदा, एअ परममुणिसासण, अयु
 ष्ममाणेसु अ कम्मपरिणईए विहिज्जा जहासत्तिं तदुवकरण आओवायसुद्ध
 १५ समईए, कयण्णुआ खु ण्मा, करणा य धम्मप्पहाणं जणणीं जणम्मि,
 तओ अणुण्णाए पडिअज्जिजं धम्म, अण्णहा अणुवहे चैय उवहिजुत्ते
 सिआ, धम्माराहणं खु णिअ सव्वसत्ताण, तहा तहेअ सपाडिज्जा, सव्वहा
 १७ अपडिअज्जमाणे चइज्जा ते अट्ठाणगिलाणोसहत्थचागनाएण से जहा
 नामए केह पुरिसे कहचि क्तारगए अम्मापिइसमेए तप्पडिबद्धे वधिज्जा,
 तेहिं तत्थ नियमघाइ पुरिमत्तितामज्जे सभवओसहे महायपे सिआ,
 १९ तत्थ से पुरिसे तप्पडिअघाओ एवमालोचिअ न भयति एण निअमओ
 ओसहमतरेण, ओसहभावे अ ससओ, कालसहाणि अ एआणि, तहा
 सठविअ सठविअ तदोसहनिमित्तं सत्तिनिमित्तं च चयमाणे साहु, एत्तं
 २३ चाण अचाण, अचाए चैव चाण, फलमित्थं पहाणं बुहाणं, धीरा एअ-
 दसिणो, स ते ओमहसपायणेण जीवाविज्जा, सभवाओ पुरिसोचिअ-
 मेअ, एव मुक्कपक्खिए महापुरिसे समारकत्तारपडिए अम्मापिइसगए
 २७ धम्मपडिअद्धे पिहरिज्जा, तेहिं तत्थ निअमरिणासगे अपत्तनीजाइपुरिसमि-
 त्तासज्जे सभवत्तसम्मत्ताइओसहे मरणाइविवागे कम्मय्यके सिआ, तत्थ से
 मुक्कपक्खिए पुरिसे धम्मपडिअघाओ एव समालोचिअ विणस्सति णए
 ३० अवस्सं सम्मत्ताइओसहविरहेण, तस्स सपाडणे विभासा, कालसहाणि अ

एआणि ववहारओ, तहा सट्टविअ सट्टविअ इहलोगचिंताए तेसिं सम्म
 ताइओसहनिमित्त विसिद्धगुरुमाइभावेण, सवित्तिनिमित्त च किञ्चक-
 णेण, चयमाणे सजमपडिचत्तीण साहुसिद्धीए, एस चाए अचाए, तत्त ३
 भावणाओ, अचाए चेव चाए, मिच्छाभावणाओ, तत्तफलमित्थ पहाण
 परमत्थओ, धीग एअदसिणो आसन्नभव्वा, स ते सम्मत्ताइओसदसपा-
 ष्ठणेण जीवाविज्जा, अद्यतिअं अमरणावज्झनीअजोगेण सभवाओ, सुपुरि ६
 सोचिअमेअं, हुप्पहिआराणि अ अम्मापिइणि, एस धम्मो सयाण, भगव
 इत्थ नाय परिहरमाणे अणुसलानुनधि अम्मापिइसोगति, एवमपरोयताव
 सञ्जहा सुगुरुसमीये, पूइत्ता भगवते वीअरागे साहु अ, तोसिङ्गण विह- ९
 योचिअं किञ्चणाई, सुप्पउत्तायस्सए सुविमुद्धनिमित्ते समहिवासिए विमु-
 ज्झमाणो महया पमोएण सम्म पण्वइज्जा, होअधम्मोहिंतो लोउत्तरधम्मग-
 मणण, एमा जिणाणमाणा महानत्ताणत्ति न विरादिअन्वा बुहेण, महा- १२
 णत्थभयाओ सिद्धिकलिणा ॥

इति पण्वज्जागहनविहिंसुत्त सम्मत्त ॥ ३ ॥

१५

स एवमभिपण्वइए समाणे सुविहिभावओ किरिआपलेण जुज्झइ
 विमुद्धघरणे महामत्ते, न विवज्जयमेइ एअ अभावेऽभिप्पेअसिद्धी उवा-
 यपविनीओ, ताविवज्जत्थोणुवाए पयट्ठइ, उववाओ अ साहगो निअमेण, १८
 तत्त तत्तयाओ, अण्णहा अइप्पसगाओ, निच्छयमयमेअ, से समलिहुक्-
 चणे समसत्तुमित्ते निअत्तग्गहदुक्खे पसमसुहममेए सम्म सिक्खयमाइअइ-
 शुरउल्लासी गुप्पडिधत्ते त्रिणीण भूअत्यवरिसी, न इओ हिअ तत्तति २१
 मतइ, सुस्सूसाइगुणजुत्ते तत्ताभिनिवेसा विहिपरे परममतोत्ति अहिज्झइ
 सुत्त, पद्धलक्खे आसमाविप्पमुक्के आययट्ठी, स तमवेइ सञ्जहा, तओ
 सम्म निउज्झइ, एअ धीराण सासण, अण्णहा अणिओगो अविहिगहि- २४
 अमतनाण्ण अणाराइणाए न किचि, तदणारभाओ धुव, इत्थ मग्गदेस-
 णाए दुक्ख अघधीरणा अण्णडिवत्ती, नेयमहीअमहीअ अवगमविरहेण,
 न एसा मग्गगामिणो, विराहणा अणत्थमुहा, अत्थहेऊ, तत्सारभाओ २७
 धुव, इत्थ मग्गदेसणाए अणभिनिवेसो पडिचत्तिमित्त किरिआरंभो,
 एवपि अहीअ अहीअ अवगमलेसजोगओ, अय सवीओ वियमेण, मग्ग-
 गामिणो खु एसा अवायवहुलस्स, निरवाए जहोदिए सुत्तुचवारी हवइ ३०

- पचयणमाइसगए पचसमिण तिगुत्ते, अणत्थपरे एअच्चाए अविअत्तस
 सिमुत्तणणिचायनाएण, विअत्ते इत्थ वेवली एअफलभूए, सम्ममेअ
 ३ त्रिआणइ हुविहाए परिण्णाए, तद्वा आसासपयासदीव सदीणाऽधिराइमेअ,
 असदीणधिरत्थमुज्जमइ जहासत्तिमसमते अणूसगे अससत्तजोगाराइए
 भवइ, उत्तरत्तरजोगसिद्धीए मुच्चइ पावक्कमुणत्ति, विमुञ्जमाणे आभव
 ४ भायक्किरिअमाराहेइ, पसममुद्धमणुहवइ अपीटिण सजमतवक्किरिआए
 अवरहिण परीमहोवसग्गेहिं, वाहिअसुक्किरिआनाएण, से जहा नामए
 पेइ महायाहिगहिण अणुहूअत्तवेअणे विण्णाया सरूवेण निव्विण्णे
 ५ तत्तओ सुप्पिज्जघयणेण सम्म तमनगच्छिअ जहायिहाणओ पचण्णे सुक्कि
 रिअ, निरुद्धजहिच्छाचारे, तुच्छपत्थभोई, मुच्चमाणे वाहिणा, निअत्तमा
 णवेअणे समुवलभारोग पयहुमाणत्तव्मावे तद्वाभनिव्वुईए तप्पडियधओ
 १२ सिरात्ताराइजोगेवि वाहिसमाग्गविण्णाणेण इद्धनिप्फत्तीओ अणाकुल-
 भाययाण किरिओवओणेण अपीटिण अव्वहिण सुहलेस्साए वहुइ, विज्ज
 च वहु मण्णइ, एव पम्मयाहिगहिण अणुभूअजम्माइवेअणे, विण्णाया
 १५ दुक्कसरूवेण, निव्विण्णे तत्तओ, तओ सुगुरवयणेण अणुट्ठाणाइणा तमव-
 गच्छिअ पुत्तुत्तविहाणओ पचन्ने सुक्किरिअ पञ्जज, निरुद्धपमायायारे
 असारसुद्धभोई, मुच्चमाणे पम्मयाहिणा, निअत्तमाणिद्विविओगाइवेअणे,
 १८ समुवलभ चरणग्ग, पयहुमाणसुभभावे, तद्वाभनिव्वुईए तप्पडियध-
 रिसेसओ परीसहोअसग्गभावेनि तत्तसवेअणाओ कुसलासयवुद्धीयिरास-
 यत्तेण धम्मोअओगाओ, सया थिमिण तेउळेसाए पयहुइ, गुर च वहु मनइ
 २१ जहोचिअ असगपडियत्तीण, निसग्गपवित्तिभावेण, एसा गुरई विआ-
 हिआ भायसारा, विसेसओ भगवत्तवहुमाणेण, 'जो म पडिमनइ से गुरत्ति'
 तदाणा, अन्नहा किरिआ अन्नरिआ, कुलढानारीक्किरिआसमा, गरहिआ
 २४ तत्तवेइण, अफलजोगओ, विसण्णतत्तीफलमित्थ नाय, आवट्टे खु तप्पल
 असुहाणुयवे, आयओ गुरुअहुमाणो अवज्ञाररणत्तेण, अओ परमगुर-
 सजोगो, तओ सिद्धीअसमय, एसेह सुहोदण पगिद्वत्तयणुअवे भववाहिते-
 २७ गिज्जटी, न इओ सुदर पर, उअसा इत्थ न विज्जई, स एव पण्णे, एव भावे,
 एव परिणामे, अण्णडियहिण, वहुमाणे तेउळेसाए, दुवालसमासिएण
 परिआएण अइवमइ मच्चदेवतेउळेस, एवमाह महामुणी, तओ सुक्के
 १० मुष्ठाभिचाई भव, पाय टिण्णम्माणुयवे, एवइ लोअसण्ण, पडिमो

अगामी, अणुसोअनिमित्ते, सया सुहजोगे एस जोगी विआहिण, एस
 आराहणे सामणस्स, जहा गहिअपइण्णे सजोवहासुद्धे सधइ सुद्धग भव
 सम्म अभवसाहग-भोगविरिआ सुखाइक्कप्प, तओ ता सपुण्णा पाउ ३
 णइ अविगलहेउभावओ असविलिद्धसुद्धरूपाओ अपरोवताविणो सुद्धरा
 अणुनघेण, न य अण्णा सपुण्णा, तत्तत्तरुद्धणेण एअ नाणति बुधइ,
 एअमि सुहजोगसिद्धी उच्चिअपट्ठिवत्तिपट्ठाणा, इत्थ भाओ पधत्तगो, पाय १
 विणो न पिज्जइ निरणुत्तयासुद्धक्कम्मभावेण, अक्खित्ताओ इमे जोगा
 भायाराहणाओ, तहा तओ सम्म पत्तइ निष्पायइ अणाउले, एव
 विरिआ सुक्खिरिआ, एगतिकल्हा निक्कलक्कत्थसाहिआ, तहा सुहाणु- ५
 यथा उत्तरजोगसिद्धीण, तओ से साहइ पर परत्थ सम्म तक्कुसले,
 सया, तेहिं तेहिं पगारेहिं साणुत्तम महोदण धीजरीजादिट्ठावणेण,
 वत्तिविरिआइजुत्ते अत्तसुद्धचिद्धे समवभदे सुप्पणिहाणाइहेऊ मोहति १२
 मिरदीवे रागामयविज्जे दोमानलजलनिही मवेगसिद्धिकरे ह्यइ अर्चित-
 र्चितामणिकप्पे, स एत्त परपरत्थसाहण तहा करुणाइभाओ, अणेगेहिं
 भवेहिं विमुक्कमाणे पाउक्कम्मुणा, पत्तइमाणे अ सुहभावेहिं अणेगभविआए १५
 आगइणाए पाउणइ सत्तुत्तम भत्त चरम अचरममयहेअ अविगलपरपर-
 त्थनिमित्त, तत्थ पाउण निरवसेस क्खि निहुअरयमले सिज्जइ दुत्तइ
 सुवट परिनिगाइ मत्तदुक्कप्पाणमत परेइ ॥ १८

इति पञ्चवापरिपाल्णानुत्त सम्मत्त ॥ ४ ॥

स एवमभिसिद्धे परमवभे मगलालं चम्मजरामरणरहिए परीणासुद्धे २१
 अणुवधसत्तिवज्जिण मपत्तनिअसरवे अरिरिण सहारसट्ठिण अणतनाणे
 अणतदसणे, से न सहे, न रुहे, न गधे, न रसे, न फामे, अरुवी सत्ता
 अणित्थत्थसट्ठाणा, अणत्तविरिआ, कयक्खिआ, सन्नागाहविमज्जिआ, २४
 सत्त्वहा निरविक्कया, धिमिआ, पसता, असन्नोमिण एसाणदे, अओ चेत्त
 परे मए, अयिकरया अणाणदे, सन्नोमो विओगफारण, अपल पट्ठमे
 आओ, विणिपायपर सु त, बहुमय मोहाओ अबुहाण, जमित्तो दिव-२७
 जओ, तओ अणत्था अपज्जवसिआ, एस भावरिउ परे, अओ बुत्ते ३
 भगवया, नागासेण जोगो एअस्म, से सरूप्पसट्ठिण, नागासमण्णत्थ, न
 सत्ता सदत्तरसुवेइ, अर्चितमेअं वेत्तलिग्गम्म तत्त, निच्छयमयमेअं विजो-३०

- गद्य च जोगोति न एम जोगो, मिण्ण लक्खणमेअस्म, न इत्याविस्सा,
 सहाओ तु एसो अणत्तसुहसहावग्गप्पो, उवमा इत्थ न विज्झइ, तम्भावे
 ३ अणुभावो पर तस्सेव, आणा एसा जिणाण सव्वरणूण अवितहा एग
 तओ, न वितहत्ते निमित्त, न चानिमित्त कज्जति, निदसणमित्त तु नयः।
 सव्वसत्तुस्सए सव्ववाहिनिग्गे सव्वसन्नोगेण सव्विच्छासपत्तीए
 ४ जारिस्समेय, इत्थोणत्तगुण त तु भावसत्तुक्खयादितो, रागादओ भावसत्तु,
 धम्मोदया घाहिणो, परमलद्धीओ उ अट्ठा, अणिच्छेच्छा इच्छा, एव
 सुहसमेअ न तत्तओ इयरेण गम्मइ, जइसुह व अजइणा, आग्गमुहं
 ५ य रोगिणस्ति विभाम्मा, अचित्तमेअं सरूवेण, साइअपज्जघसिअं एगसिद्धा
 त्रिक्खाए, पयाइओ अणाइ, ते वि भगवतो एव, तद्वाभव्यत्ताइभावओ,
 पिचित्तमेअ तद्वाफट्ठभेएण, नाविचित्ते सहकारिमेओ, तदविकसो तओत्ति,
 १२ अणेगत्तनाओ तत्तयाओ, स खलु ण्य, इहरहेगतो, मिच्छत्तमेसो, न इत्तो
 यवत्था, अणारिहमेअ, ससारिणो उ सिद्धत्त, नावदस्स मुत्ती, सदत्थर-
 हिआ, अणाइम यधो पयाहेण अईअनाल्लुत्तो, अयद्वयधणे वा मुत्ती
 १५ पुणो नधपसगओ, अपिसेसो अनद्धमुक्खण, अणाइजोतो पि विओगो
 कचणोयल्लनाएण, न दिदिक्खा अकरणस्स, नयादिट्ठमि एसा, न सहजाए
 निदिस्ती, न निविस्तीए आयट्ठाण, नयण्णहा तस्सेसा, न भव्वत्तमुल्ल
 १६ नाएण, न केवल्लजीयरूपमेअ, न भाविन्नोगाविकखाए तुल्लत्त, तथा केध-
 लत्तेण सयाविसेसओ, तद्वा सहायक्कणमप्पमाणमेव, एसेव दोसो परि
 कप्पिआए, परिणामभेआ बधाइभेवत्ति साइ, सव्वनयविसुद्धिण निर-
 २१ यचरिओभयभावेण, न अप्पभूअ कम्म, न परिक्खप्पिअमेअ, न एव
 भयादिभेओ, न भवाभावो उ सिद्धी, न तदुच्छेदेणुत्पाओ, न एव
 समजसत्त, नाणाइमतभवो, न हेउफलभावो, तस्स तद्वा सहायक्कणम-
 २४ जुत्त निराहारत्तयक्खओ निओगेण, तस्सेव तद्वाभावे जुत्तमेअ सुहममद्व-
 पयमेअ विचिन्तिअन्न महापण्णाएत्ति, अपज्जयसिअमेव सिद्धसुक्ख,
 इत्तो चेवुत्तम इम, मव्वहा अणुस्सुगत्तेणत्तमानाओ, लोगतमिद्धिवासिणो
 २७ एए, जत्थय एगो तत्थ निअमा अणत्ता, अक्खमुणो गइ पुज्यपओगेण
 अलाउप्पमिइनायओ, निअमो अओ चेव अपुसमानगइए गयण, उफरि-
 सविसेसओ इअ, अणुच्छेओ भव्वण अणत्त भावेण, एअमणत्ताणत्तय,
 ३० समया इत्थ नाय, भवत्त जोगयामित्तमेव केसिंवि पडिमाजुग्गदाहनिद-

सणेण, वयहारमयमेअ, णसोऽवि तत्तग, पविच्चिविसोहणेण अणेगत-
सिद्धीओ निच्छयगभावेण, परिसुद्धो उ केवल, एसा आणा इह भग-
वओ समतमदा तिकोडिपरिसुद्धीए अपुणवधगाइगम्भा, एअप्पिअत्त ३
गलु इत्थ लिंग, ओचित्तपविच्चिविन्नेअ सणेगसाहग निअमा, न एसा
अग्नेसिं देआ, लिंगविवज्जयाओ तप्परिणा, तयणुगहट्टयाए आमडुभो-
हगनासनाएण, एसा करुणसिं चुधइ, एगतपरिसुद्धा अविराहणाफला १
तिलोगनाहवहुभाणेण निम्सेअससाहिगत्ति ॥

पञ्चज्ञाफलसुत्त ॥५॥ समाप्तमिदं पञ्चसूत्रं चिरत्तनाचार्यैर्विरचितम् ।

न्यायवि० महो० श्रीयशोविजयविरचिताऽध्यात्मोपनिषत्

॥ ऐन्द्रवृन्दत नत्वा वीतरागं स्वयम्भुवम् । अध्यात्मोपनिषत्प्रामा-
प्रयोऽस्माभिर्विधीयते ॥१॥ आत्मानमधिकृत्य स्यात् पञ्चाचार्यारिमा । १२
शब्दयोगार्थनिपुणान्मदध्यात्मं प्रचक्षते ॥ २ ॥ ह्यन्यनिपुणास्त्याहुश्चित्त-
मन्त्रादिवासितम् । अध्यात्मं निर्मलं बाह्यव्यवहारोपहृतम् ॥ ३ ॥ एव-
म्भूतनये ज्ञेयं प्रथमोऽर्थोऽत्र कोविदैः । यथायथं द्वितीयोऽर्थो व्यवहारजुः- १५
सूत्रयोः ॥४॥ गलनयकृतभ्रान्तिर्यस्याद्विभ्रान्तिसम्भुग । स्वाद्वादविशदा-
लोकं स एवाध्यात्मभाननम् ॥ ५ ॥ मनोयत्सो युक्तिगर्वी मध्यस्थस्या-
मुपावति । तामाकर्षति पुच्छेन तुच्छाग्रहमनं कपि ॥ ६ ॥ अनथायैव १८
नार्थाय जातिप्रायाश्च युक्तयः । हस्ती हतीति वचने प्राप्ताप्राप्तविस्मय-
यत् ॥ ७ ॥ ज्ञापेरन् हेतुनादेन पदार्था यद्यतीन्द्रिया । कालेतावता
प्राक्षे कृतं स्यात्तेषु निश्चयः ॥ ८ ॥ आगमश्चोपपत्तिश्च सम्पूर्णं दृष्टि- २१
क्षणम् । अतीन्द्रियाणामर्थानां सद्भावप्रतिपत्तये ॥ ९ ॥ अन्तरा केवल-
ज्ञानं छद्मस्यासत्यचक्षुषः । हस्तस्पर्शममं शास्त्रज्ञानं तद्वपनहारकृत्
॥ १० ॥ शुद्धोऽपि शास्त्रज्ञानिरपेक्षस्य नो हितम् । मोतहन्तुर्यथा २५
तस्य पदस्पर्शनिषेधनम् ॥ ११ ॥ शासनात्राणशक्तेश्च बुद्धेः शास्त्रं नि-
श्चयते । वचनं वीतरागस्य तथैवायस्य वस्यचित् ॥ १२ ॥ वीतरागो-
ऽनृतं नैव भूयात्तद्धेतुत्वभावतः ॥ यस्तद्वाक्येऽप्यनाश्वासस्तं महामोहजृम्भि- २७
तम् ॥ १३ ॥ शास्त्रे पुरस्कृते तस्माद्वीतरागं पुरस्कृतं । पुरस्कृते पुन-
स्तन्मिन्नियमात् सर्वसिद्धयः ॥ १४ ॥ एनं केचित् समापत्तिं वदन्त्ये-
धुवपदम् । प्रज्ञान्तवाहितामन्ये विसभागक्षयपरे ॥ १५ ॥ चमचक्षु ३०

- भृत सर्व देवाश्चात्रधिचक्षुष । सर्वतश्चक्षुष सिद्धा योगिन शान्त्रच
क्षुष ॥ १६ ॥ परीक्षन्ते कपच्छेदतापै स्वर्णं यथा जना । शान्तेऽपि
३ वर्णिकाशुद्धिं परीक्षन्ता तथा बुधा ॥ १७ ॥ विधय प्रतिषेधाश्च भूयासो
यत्र वर्णिता । एकाधिकारा दृश्यन्ते कपगुद्धिं वदन्ति ताम् ॥ १८ ॥
सिद्धास्तेषु यथा ध्यानाध्ययनादिविधित्रना । हिंसादीना निषेधाश्च
१ भूयासो मोक्षगोचरा ॥ १९ ॥ अथकामविमिश्र यद्यश्च क्लृप्तस्थाविलम् ।
आनुपद्मिकमोक्षार्थं यत्र तत् कपगुद्धिमन् ॥ २० ॥ विधीना च निषेधाना
योगक्षेमकरी त्रिया । वर्ण्यते यत्र सधत्र तच्छान्त्र छेदगुद्धिमन् ॥ २१ ॥
९ कायिराद्यपि दुरीत गुप्तश्च समितो मुनि । कृत्ये ज्यायसि किं घान्य
मित्युक्त समये यथा ॥ २२ ॥ अन्यार्थं किञ्चिदुत्सृष्ट यत्रायाधमपोहते ।
दुर्बिधिप्रतिषेध तत्र शास्त्र छेदगुद्धिमन् ॥ २३ ॥ निषिद्धस्य विधानेऽपि
१२ हिंसादेर्भूतिकामिभि ॥ दाहस्येय न सदैर्घ्येति प्रवृत्तिदुष्टता ॥ २४ ॥
हिंसा भाववृत्तो दोषो दाहस्तु न तथेति चेत् । भूत्यर्थं तद्विधानेऽपि
भावनदोष कथं गत ॥ २५ ॥ वेदोक्तत्वात्मान शुद्ध्या कर्मयज्ञोऽपि
१५ योगिन । ब्रह्मयज्ञ इतीच्छत इयेनयाग त्यजति किम् ॥ २६ ॥ वेदा
तद्विधिशेषतश्च कर्मविधेर्हितम् । मित्रात्मदर्शका श्रेया वेदात्ता एव
कर्मण ॥ २७ ॥ कर्मणा निरत्रयाना चित्तशोधकता परम् । साक्षात्-
१८ चाया अपीच्छतीत्यास्तामेवोऽत्र विस्तर ॥ २८ ॥ यत्र सर्वनयात्मनि
विचारप्रवृत्तिमिना । तात्पर्यश्यामिना न स्यात्तच्छान्त्र तापगुद्धिमन् ॥ २९ ॥
यथाह सोमिलप्रभे जिन स्याद्वादसिद्धये । द्रव्यार्थादहमेकोऽस्मि दृग्ज्ञा
२१ नाथादुभावपि ॥ ३० ॥ अत्रयश्चाययश्चास्मि प्रदेशार्थविचारत । अने-
कभूतमात्रात्मा पर्यायार्थपरिग्रहात् ॥ ३१ ॥ द्वयोरेकत्वनुद्देशापि यथा
द्वित्वं न गच्छति । नयैकान्तधियाप्येवमनेकातो न गच्छति ॥ ३२ ॥
२४ सामर्थ्येण न मान स्याद्द्वयोरेकत्वधीर्यथा । तथा वस्तुनि वस्त्वशुद्धिर्ज्ञेया
नयात्मिका ॥ ३३ ॥ एकदेशेन चैकत्वनधीर्ज्ञेयो स्याद्यथा प्रमा । तथा
वस्तुनि वस्त्यशुद्धिर्ज्ञेया नयात्मिका ॥ ३४ ॥ इत्य च सशयत्त यत्रयाना
२७ भावते पर । तदपास तिलयाना प्रत्येकं न नयेषु यत् ॥ ३५ ॥ सामर्थ्येण
द्वयालनेऽयन्निरोध समुच्चय । निरोधे दुनयत्राता स्वशब्देण स्वयं हता
॥ ३६ ॥ कथं त्रिप्रतिपिद्धाना न विरोध समुच्चये । अपेक्षाभेदतो हत
३ वैय त्रिप्रतिपिद्धता ॥ ३७ ॥ भिन्नापेक्षा यथैकत्र पितृपुत्रादिकल्पना ।

नित्यानित्याद्यनेकान्तस्यैव न तिरोत्स्यते ॥ ३८ ॥ व्यापके सत्यमेकान्ते
स्वरूपपररूपयो । अनेकान्त्यात्र कुत्रापि निर्णीतिरिति चे मति ॥ ३९ ॥
अव्याप्यवृत्तिधर्माणा यथावच्छेदकाभ्या । नापि तत् परावृत्तित्वात् किं ३
नात्र तथेक्ष्यते ॥ ४० ॥ आनेगमान्त्यभेद तत्परावृत्तावपि स्फुटम् । अभि-
प्रेताश्रयेणैव निर्णयो व्यवहारक ॥ ४१ ॥ अनेकान्तेऽप्यनेकान्तादनिष्टैर
संपाठता । नयसूक्ष्मेक्षिकाप्रान्ते विश्रान्ते सुलभत्वतः ॥ ४२ ॥ आत्मा- ४
श्रयाद्योऽप्यत्र सावकाशा न कर्हिचित् । ते हि प्रमाणसिद्धार्थात् प्रकृत्यैत्र
पराङ्मुखा ॥ ४३ ॥ उत्पन्न दधिभावेन नष्ट दुग्धतया पय । गौरस-
त्वात् स्थिर जानन् स्याद्वादद्विद् जनोऽपि क ॥ ४४ ॥ इच्छन् प्रधान ९
सत्त्वाद्यैर्विचरैर्गुम्फित गुणै । साहस्य मङ्ग्याधिता मुख्यो नानेकान्तं प्रति-
क्षिपेत् ॥ ४५ ॥ विज्ञानस्यैवमाकार नानाकारकरन्वितम् । इच्छस्तथा-
गत प्राज्ञो नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ४६ ॥ चित्रमेकमनेत्र च रूप प्रामा- ११
णिक यदन् । योगो वैभोषिको चापि नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ४७ ॥
प्रत्यक्ष मितिमात्रशो मेयाशो तद्विलक्षणम् । गुरुर्ज्ञानं यदक्षेक नानेकान्तं
प्रतिक्षिपेत् ॥ ४८ ॥ जातिव्यक्त्यात्मकं यस्तु यदशनुमयोचितम् । भट्टो १५
चापि मुरारिर्वा नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ४९ ॥ अयम् परमार्थेन यद्
य व्यवहारतः । युषाणो ब्रह्मवेदाती नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ५० ॥
बुबाणा भिन्नभिन्नार्थानयभेदव्यपेक्षया । प्रतिक्षिपेयुर्नो वेत्ता स्याद्वाद १८
सारंताश्चिन्म ॥ ५१ ॥ विमति सम्मतिर्यापि चार्वाकस्य न मृग्यते ।
परलोकात्ममोक्षेषु यस्य मुह्यति शेमुपी ॥ ५२ ॥ तेनानेकान्तसूत्रं यद्यद्वा
सूत्रं नयात्मकम् । तदेव तापशुद्धं स्यान्न तु दुर्नयसम्भितम् ॥ ५३ ॥ नित्यै- २१
कान्ते न हिंसादि तत्पर्यायापरिक्षयात् । मनः सयोगनाशादौ व्यापारानुप-
लम्भत ॥ ५४ ॥ बुद्धिलेपोऽपि को नित्यनित्यैवात्मव्यवस्थितौ । सामा-
नाधिकरण्येन वन्धमोक्षौ हि सद्गतौ ॥ ५५ ॥ अनित्यैकान्तपक्षेऽपि हिंसा- २४
दिकमसङ्गतम् । स्वतो विनाशशीलाना क्षणाना नाशकोऽस्तु क ॥ ५६ ॥
आनन्तर्यं क्षणाना तु न हिंसादिनियामकम् । विशेषादर्शनात्तस्य बुद्धलु-
ब्धकयोर्मिथ ॥ ५७ ॥ सङ्केशो विशेषश्रेदानं तर्कमपार्यम् । न हि तेनापि २७
सङ्क्षिप्तमध्ये भेदो विधीयते ॥ ५८ ॥ मनोवाक्याययोगाना भेदादेव त्रिया-
मिदा । समग्रैव विशीर्यतेत्येतदन्यत्र चर्चितम् ॥ ५९ ॥ नित्यानित्याद्यने-
कान्तशास्त्रं तस्माद्विनिष्यते । तदृष्ट्यैव हि माध्यस्थ्यं गरिष्ठमुपपद्यते ॥ ६० ॥ ३९

यस्य सर्वत्र समता नयेषु तनयेष्विव । तस्यानेकान्तवादस्य क न्यूनाधिक-
 शेमुदी ॥ ६१ ॥ स्वतन्त्रास्तु नयास्तस्य नाशा वि तु प्रकल्पिता । राग
 १ द्वेषौ यथ तस्य दूषणेऽपि च भूषणे ॥ ६२ ॥ अर्थे महेंद्रजालस्य दूषि-
 तेऽपि च भूषिते । यथा जनाना माध्यस्थ्य दुर्नयार्थे तथा मुने ॥ ६३ ॥
 दूषयेदक्ष एवोचै स्याद्वाद न तु पण्डित । अक्षप्रलापे मुक्षाना न द्वेष
 १ करुणैव तु ॥ ६४ ॥ त्रिविध ज्ञानमाख्यात श्रुत चिन्ता च भावना । आप्त
 कोष्ठगरीजाभ वाक्यार्थविषय मतम् ॥ ६५ ॥ महावाक्यायज यत्तु सूक्ष्म-
 युक्तिशतान्वितम् । सद्द्वितीय जले तैलचिन्दुरीत्या प्रसूत्वरम् ॥ ६६ ॥
 १ ऐदम्पर्यगत यथ विध्यादौ यज्ञयथ यत् । कृतीय सद्दिशुद्धोच्चजात्यरत्नविभा
 निभम् ॥ ६७ ॥ आद्ये ज्ञाने मनाक् पुस्तकद्रागादर्शनप्रह । द्वितीये न
 भवत्येष चिन्तायोगात्कदाचन ॥ ६८ ॥ चारिसङ्गीविनीचारकारकज्ञात-
 १ १ सोऽन्तिमे । सर्वत्रैव हिता वृत्तिर्गाम्भीर्यात्तत्त्वदर्शिन ॥ ६९ ॥ तेन स्या-
 द्वादमात्मन्य सर्वदर्शनतुल्यताम् । मोक्षोद्देशावि(द्वि?)क्षेपेण य पश्यति स
 शास्त्रयिन् ॥ ७० ॥ माध्यस्थ्यमेव शास्त्रार्थो येन तच्चाह सिध्यति । स एव
 १ ५ धर्मपाद स्यादन्यद्वाल्लिशवल्गनम् ॥ ७१ ॥ पुत्रदारादिससारो धनिमा
 भूढचेतसाम् । पण्डिताना ऽ ससारः शास्त्रमध्यात्मवर्णितम् ॥ ७२ ॥
 माध्यस्थ्यसहित क्षेत्रपदज्ञानमपि प्रमा । शास्त्ररोटिर्घृथैवान्या तथा चोक्त
 १ ८ महात्मना ॥ ७३ ॥ † वादाश्च प्रतिवादाश्च बद्धोऽनिश्चितास्तथा । तत्त्वात्
 नैव गच्छति तिलपीलकयद्रतौ ॥ ७४ ॥

इति यतियदनात्पदानि बुद्ध्या प्रशमविवेचनसवरभिधानि । प्रदलित
 १ १ दुरित क्षणाक्षितानितनय इह त्रिदशालय जगाम ॥ ७५ ॥ नचाने-
 पान्तार्थायगमरहितस्यास्य फलितम्, कथ माध्यस्थ्येन स्फुटमिति विधेय
 भ्रमपदम् । समाधेरन्यत्तादृशमिदमिति व्यक्तसदृशम्, फल योगाचार्य
 १ ४ भुवमभिनिवेशो विगलिते ॥ ७६ ॥ विशेषादोषाद्वा सपदि तदनेकान्त-
 समये, समुगीलद्रुक्तिर्भवति य इहाध्यात्मविशद । शृश धीरोदात्तप्रिय-
 तमगुणोज्जागररुचिर्यशःश्रीसत्याङ्क त्यजति न कल्पि प्रणयिनी ॥ ७७ ॥
 १ ७ इति धीपण्डितनयमिजयगणितशिवगणितधौपद्यमिजयगणितहोदरोपाध्यायश्रीयशोविजय
 गणितरचितेऽध्यामोपनिषत्प्रकरणे शास्त्रयोगगुह्यनामा प्रथमोऽधिकार समाप्त ॥ १ ॥

॥ दिशा दर्शितया शास्त्रैर्गच्छन्नच्छमति पथि । ज्ञानयोग प्रयुजीत
तद्विशेषोपलब्धये ॥ १ ॥ योगजादृष्टजनितं स तु प्रातिभसक्षित ।
सन्ध्येव दिनरात्रिभ्या वेवलक्ष्यतयो पृथक् ॥ २ ॥ पदमात्र हि नावेति १
शास्त्र दिग्दर्शनोत्तरम् । ज्ञानयोगो मुने पार्श्वमाकैरस्य न मुञ्चति ॥ ३ ॥
तत्त्वतो ब्रह्मण शास्त्र लक्षक न तु दर्शकम् । न चादृष्टात्मतत्त्वस्य दृष्ट-
भ्रान्तिर्निवर्तते ॥ ४ ॥ तेनात्मदर्शनाकाङ्क्षी ज्ञानेनान्वर्तुस्तो भवेत् । द्रष्टु- १
र्हतात्मता मुक्तिर्दृश्यैकान्त्य भवन्नय ॥ ५ ॥ आत्मज्ञाने मुनिर्मम सर्व
मुद्रलक्षिभ्रमम् । महेन्द्रजाडनद्वेष्टि नैव तत्रानुरज्यते ॥ ६ ॥ आस्थारिता
मुमधुरा येन ज्ञानरति सुधा । न लगत्येव तत्त्वतो विषयेषु विषेष्टिय ॥ ७ ॥ ५
सत्तत्त्वचिन्तया यस्याभिसमवागता इमे । आत्मयान् ज्ञानयान् वेदधर्म-
यान् ब्रह्मयाश्च स ॥ ८ ॥ विषयान् साधक पूर्वमनिष्टत्वधिया त्यजेत् ।
न त्यजेन्न च गृहीयात् सिद्धो विन्धान् स तत्त्वत ॥ ९ ॥ योगारम्भदशा- १२
स्यस्य दुःखमन्तर्यहि सुखम् । मुरमन्तर्हिर्दुःख सिद्धयोगस्य तु ध्रुवम्
॥ १० ॥ प्रकाशशक्त्या यद्रूपमात्मनो ज्ञानमुच्यते । मुख्य स्वरूपविभ्रा-
न्निशक्त्या वाच्य तदेव तु ॥ ११ ॥ सर्व परवश दुःख सर्वमात्मवश १५
सुखम् । प्लुतदुःख समासेन लक्षण मुरदुःखयो ॥ १२ ॥ ज्ञानमग्नस्य
यच्छर्म तद्रक्तु नैव पार्यते । नोपमेय प्रियाश्चेत्येनोपि तच्च दनद्रवे ॥ १३ ॥
तेजोलोभ्याविष्टद्विधा पर्यायत्रमपृद्धित । भाषिता भगवत्यादौ सेत्यम्भूतस्य १०
युज्यते ॥ १४ ॥ चिन्मात्रलक्षणेऽप्यव्यतिरिक्तत्वमात्मन । प्रतीयते
यदभ्रान्त रुदय ज्ञानमुत्तमम् ॥ १५ ॥ शुभोपयोगरूपोऽय समाधिः
सविस्मयक । शुद्धोपयोगरूपस्तु निर्विकल्पस्तदेकदृक् ॥ १६ ॥ आद्य ११
सालम्बनो नाम योगोऽजालम्बन पर । छायाया दर्पणाभावे मुरविभ्रान्ति-
सनिम ॥ १७ ॥ यद्दृश्य यच्च निर्वान्य मननीय च यद्भुवि । तद्रूपं
परसंश्लिष्ट न शुद्धद्रव्यलक्षणम् ॥ १८ ॥ अपदस्य पद नालीत्युपक्रम्या १४
गमे ततः । वपाधिमात्रन्यावृत्त्या प्रोक्त शुद्धात्मलक्षणम् ॥ १९ ॥ यतो
वाचो निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह । इति भुतिरपि व्यक्तमेतदर्थानुभा-
षिणी ॥ २० ॥ अतीन्द्रिय पर तस्य विशुद्धानुभव विना । शास्त्रयुक्ति- २०
शतेनापि नैव गम्य कदाचन ॥ २१ ॥ वेद्या न कल्पना र्व्या ज्ञानव्री-
शभगाहिनी । विरलास्तद्रसास्वादविदोऽशुभवजिह्वया ॥ २२ ॥ पश्यतु
ब्रह्मनिर्द्वन्द्व निर्द्वन्द्वानुभव विना । कथ लिपिमयी दृष्टिः चाक्षयी वा मनो- २०

प्राज्ञैर्न दूषणीयोऽर्थः स माधुर्यविशेषतः ॥ ४६ ॥ कुमारी न यथा वेत्ति-
 मुखं नित्यभोगजम् । न जानाति तथा लोको योगिना ज्ञानं सुरम्-
 ॥ ४७ ॥ अत्यन्तपक्वोपाय समाधिर्निर्विकल्पकः । वान्योऽयं नार्धविद्यस्य ३
 तथा चोक्त परैरपि ॥ ४८ ॥ । आदौ शमदमप्रायैर्गुणैः शिष्यं प्रबोधयेत् ।
 पश्चान् सर्वमिदं ब्रह्म शुद्धस्वमिति बोधयेत् ॥ ४९ ॥ अहंस्वार्धप्रबुद्धस्य
 सर्वं ब्रह्मेति यो वदेत् । महानरकजालेषु स तेन विनियोजितः ॥ ५० ॥ ४
 तेनादौ शोधयेच्चित्तं सद्विफलैर्ग्रंथादिभिः । यत्त्वामादिरिजाराणां प्रति-
 ख्याननाशयता ॥ ५१ ॥ विकल्परूपा मायेयं विकल्पेनैव नाशयते । अव-
 स्थान्तरभेदेन तथा चोक्त परैरपि ॥ ५२ ॥ । अविद्यैर्बोद्धमया स्वात्मना- ५
 शोधयामोत्थया । विद्या सम्प्राप्यते राम सर्वदोषापहारिणी ॥ ५३ ॥ शान्त्यति-
 ह्यक्षमक्षेण मलेन क्षाल्यते मलः । शमं विप निपेयैति रिपुणा ह्ययते रिपु-
 ॥ ५४ ॥ ईदृशी भूतमायेयं या स्वनाशेन हर्षिता । न लक्ष्यते स्वभा- १२
 योऽस्या प्रेक्ष्यमाणैर्न नश्यति ॥ ५५ ॥ प्रतापि शुभसङ्कल्पो निर्नाश्या-
 शुभवासनाम् । दास्य विनैव दहनं स्वयमेव विनश्यति ॥ ५६ ॥ इयं
 नैवेद्यिकी शक्तिर्न प्रवृत्तिर्न वा क्रिया । शुभसङ्कल्पनाशार्थं योगिनामुप- १५
 युज्यते ॥ ५७ ॥ द्वितीयापूर्वकरणे क्षायोपशमिना गुणाः । क्षमाया अपि
 यास्यन्ति स्थास्यन्ति क्षायिका परम् ॥ ५८ ॥

इत्थं यथानुक्रममुद्यममुद्यमं च कुर्वन् दशानुगुणमुत्तममान्तरार्थं । १८
 चिन्मात्रनिर्भरनिवेशितपक्षपातः प्रातर्गुरुजमिव दीप्तिमुपैति योगी ॥ ५९ ॥
 अभ्यस्य तु प्रविततं व्यवहारमार्गं प्रज्ञापनीयं इह सद्गुरुवाक्यनिष्ठः ।
 चिह्नैर्पणप्रतिफलजिज्ञासुद्विषते यततः किं पुनरसौ सहजात्मरूपे ॥ ६० ॥ २१
 भवतु किमपि तत्त्वं बाह्यमाध्यतरं वा इति वितरति साम्यं निर्मलश्चि-
 द्विचारः । तदिह निश्चितपञ्चाचारसञ्चारचारुस्फुरितपरमभावे पञ्चपातोऽ-
 धिको न ॥ ६१ ॥ स्पृष्टमपरमभावे नैगमस्त्वारतम्यम् प्रवदतु न तु २४
 इत्येतावता ज्ञानयोगी । कलितपरमभावं चिन्मत्त्वारसारम् सफलनय-
 विशुद्धचित्तमेकं प्रमाणम् ॥ ६२ ॥ हरिरपरनयानां गर्जितैः कुञ्जराणाम्
 सहजविपिनमुक्तो निश्चयो नो निमेति । अपि तु भवति लीलोन्मिभजृम्भो- २७
 मुत्तेऽस्मिन् गलितमदभरास्ते नोच्छ्वसन्त्येव भीता ॥ ६३ ॥ कलित-
 विविधबाह्यपापकोलाहलैर्षट्पुष्पपरमपरार्थं भावनापावनानाम् । क्वचन
 किमपि शोच्यं नास्ति नैवामि मोच्यं न च किमपि विधेयं नैव गेयं ३०

७ देयम् ॥ ६४ ॥ इति सुपरिणतात्म-स्यातिचातुर्यवैलिर्भवति पति-
पतिर्यश्चिद्भूरोद्भासिर्वीर्य । इरहिमकरह्वारस्फारस्मन्दारगह्वारजतकलशगुग्गु
१ स्वात्तदीया यश श्रीः ॥ ६५ ॥

इति धीपण्डितनमविचयगणिशिष्यपणि-तधीपप्रविब्रयगणितहोदरोपाध्यायश्रीयशोविब्रव
गणिविरचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे ज्ञानयोगगुद्दिनामा द्वितीयोऽधिधर समाप्त ॥२॥

॥ यान्येव साधनायादौ गृहीया ज्ञानसाधक । सिद्धयोगस्य तान्येव
लक्षणानि स्यावन्त ॥ १ ॥ अत एव जगो यात्रा सप्तपोनियमादिषु ।
५ यतना सोमिलप्रभे भगवान् स्वस्य निश्चितम् ॥ २ ॥ अतश्चैव स्थितप्रज्ञ-
भावसाधनलक्षणे । अन्यूनान्यधिके श्लोके योगदृष्ट्या परैरपि ॥ ३ ॥
नाशानिनो विज्ञेय्येत यथेच्छाचरणे पुन । ज्ञानी स्वलक्षणाभावात्तया
१२ चोत् परैरपि ॥ ४ ॥ । युद्धाऽद्वैतसत्त्वस्य यथेच्छाचरण यदि । गुणो
तत्त्वदृष्ट्या चैव को भेदोऽगुचिभक्षणे ॥ ५ ॥ अयुद्धिपूर्विका वृत्तिर्न दुष्ण
तत्र यद्यपि । तथापि योगनादृष्टमहिम्ना मा न सम्भवेत् ॥ ६ ॥ निवृत्त-
१५ मशुभाचारदृष्ट्युभाचारप्रवृत्तिमत् । स्याद्वा चित्तमुदासीन सामायिक्रयतो
मुने ॥ ७ ॥ विषयश्च निषेधाश्च नत्यज्ञाननियमिताः । बालस्यैवागमे
श्लोको नोद्देश पश्यवस्य यत् ॥ ८ ॥ न च सामर्थ्ययोगस्य युक्त शास्त्र
१८ नियामकम् । कस्मातीतस्य मर्यादाप्यस्ति न ज्ञानिन इचिन् ॥ ९ ॥ भावस्य
सिद्धसिद्धिभ्या यथाकिञ्चित्परी त्रिया । ज्ञानमेव क्रियामुक्त रात्रयोगस्त-
दिष्यताम् ॥ १० ॥ मैव नाकेवली पश्यो नापूर्वकरण विना । धर्मसन्त्या-
११ तयोगी चेत्यन्यस्य नियता क्रिया ॥ ११ ॥ स्वैर्याधानाय सिद्धस्यासिद्ध-
स्यानयनाय च । भावस्त्वैव त्रिया शान्तचित्तानामुपयुज्यते ॥ १२ ॥ क्रिया-
विरहित हन्त ज्ञानमात्रमनघम् । गतिं विना पथहोऽपि नाप्नोति पुरमी-
२३ प्सितम् ॥ १३ ॥ स्वानुकूल त्रिया बाले ज्ञानपूर्वोऽप्यपेक्षते । प्रदीप
स्व(स?)प्रकाशो(शे?)ऽपि तैलपूलादिक यथा ॥ १४ ॥ बालमाय पुरस्तस्य ये
क्रियाव्यवहारत । बद्धने वलक्षेप विना ते वृत्तिकाङ्क्षिण ॥ १५ ॥ गुणव-
२० द्बहुमानदेर्नित्यस्यूता च सत्क्रिया । जात न पातयेद्भारमजात जनयेदपि
॥ १६ ॥ कायोपशमिवे भावे या क्रिया क्रियते तथा । पतितस्यापि तद्भा-
वप्रवृद्धिजायते पुन ॥ १७ ॥ गुणदृष्टौ ततः कुर्यात् क्रियामस्वलनाय
२० वा । एक तु समयमस्थान जिज्ञानामवतिष्ठते ॥ १८ ॥ अज्ञाननाशनत्वेन

ननु ज्ञान विशिष्यते । न हि रज्जावह्निभ्रान्तिर्गमने न निवर्तते ॥ १९ ॥
 सत्य त्रियागमप्रोक्ता ज्ञानिनोऽप्युपयुज्यते । सञ्चितादृष्टनाशार्थं । नासूरोऽपि
 यदभ्यधात् ॥ २० ॥ तण्डुलस्य यथा वर्म यथा साम्रस्य कालिका । नश्यति १
 त्रियया पुत्र पुम्पस्य तथा मलम् ॥ २१ ॥ जीवस्य तण्डुलस्येव मल
 सहजमप्यलम् । नश्यत्येव न सन्देहस्तस्मादुद्यमवान् भव ॥ २२ ॥
 अविद्या च दिदृक्षा च भवनीज च भासना । सहज च मल चेति ६
 पर्याया कर्मण स्मृता ॥ २३ ॥ ज्ञानिनो नास्त्यदृष्ट चेद्भस्मसान्कृत-
 कर्मण । शरीरपात किं न स्याज्जीवनादृष्टनाशत ॥ २४ ॥ शरीर-
 भीश्वरस्येव विदुषोऽप्यवनिष्ठते । अन्यादृष्ट्यशेनेति षड्विदाह तदक्षमम् ५
 ॥ २५ ॥ शरीर विदुष शिष्याद्यदृष्टाद्यदि सिष्ठति । तदाऽसुहृददृष्टेन न
 तद्वयेदिति या प्रमा ॥ २६ ॥ न चोपादाननाशेऽपि क्षण कार्यं
 यथेष्ट्यते । सार्धिकै स्थितिमत्तद्विधिर विद्वत्तनुस्थिति ॥ २७ ॥ निरुपा- ११
 दानकार्यस्य क्षण यत्तार्किकै स्थिति । नाशहेत्वन्तराभावादिष्टा न
 च स दुर्वच ॥ २८ ॥ अन्यादृष्टस्य तत्पातप्रतिषेधकता नयेत् । त्रिय-
 माणोऽपि जीयेत शिष्यादृष्टवशाद्गुरु ॥ २९ ॥ स्वभावात्निरुपादान १५
 यदि विद्वत्तनुस्थिति । तथापि फालनियमे तत्र युक्तिर्न विद्यते ॥ ३० ॥
 चच्छृङ्खलस्य तस्मिन्त्य मत वेदान्तिनो ह्यद । प्रारब्धादृष्टव किं तु ज्ञेया
 विद्वत्तनुस्थिति ॥ ३१ ॥ तत्प्रारब्धेतरादृष्ट ज्ञाननाशय यदीष्यते । छाघ- १८
 नेन विजातीय तन्नाशय तत्प्रकल्प्यताम् ॥ ३२ ॥ इत्थं च ज्ञानिनो ज्ञान-
 नाशयकर्मक्षये सति । क्रियैवनाशयकर्मोपक्षयार्थं सापि युज्यते ॥ ३३ ॥
 मवकर्मक्षये ज्ञानकर्मणोस्तत्समुच्चय । अयोऽयप्रतिबन्धेन तथा चोक्त ११
 परैरपि ॥ ३४ ॥ । न वायत्सममभ्यस्तौ ज्ञानसत्पुरुषप्रभौ । ण्कोऽपि नैत-
 योस्तावत्पुरुषस्येह सिध्यति ॥ ३५ ॥ यथा छाद्यस्थिके ज्ञानकर्मणी सहकु-
 (ग?)त्वरे । क्षायिके अपि विज्ञेये तथैव मतिशालिभि ॥ ३६ ॥ सम्प्राप्त- २४
 केवलज्ञाना अपि यस्मिन्पुद्गवा । त्रिया योगनिरोधारया कृत्वा सिध्यन्ति
 नायथा ॥ ३७ ॥ तेन ये त्रियया मुक्ता ज्ञानमात्राभिमानिन । ते भ्रष्टा
 ज्ञानकर्मभ्या नास्तिवा नात्र सशय ॥ ३८ ॥ ज्ञानोत्पत्ति समुद्भाव्य २७
 वामादीन यदृष्टि । अपद्भुवानैर्लोकेभ्यो नास्तिवैर्बञ्चित जगत् ॥ ३९ ॥
 ज्ञानस्य परिपाकाद्वि त्रियाऽमङ्गत्वमङ्गति । न तु प्रयाति पार्यक्य
 चदनादिव सौरभम् ॥ ४० ॥ प्रीतिमत्तिचोऽसगैरनुष्ठानं चतुर्विधम् ॥ ३०

यत्परैर्योगिभिर्गीतं तदित्थं युज्यतेऽसिलम् ॥ ४१ ॥ ज्ञाने चैव क्रियाया च
युगपद्विहितादर । द्रव्यभावविशुद्धं सन् प्रयान्येव परं पदम् ॥ ४२ ॥

१ त्रियाज्ञानसयोगविश्रान्तचित्ता समुद्भूतनिर्वाणचारित्र्यवृत्ता । नयो मे-
पनिर्णीतनि शेषभावास्तप शक्तिरधप्रसिद्धप्रभावा ॥ ४३ ॥ भयक्रोध-
मायामदाज्ञाननिद्राप्रमादोद्भिता शुद्धमुद्रा मुनीन्द्रा । यश श्रीसमा-
१ लिङ्गिता वाविदन्तिस्मयोच्छेदहर्षभृतुल्या जयन्ति ॥ ४४ ॥ ॥ ॥

इति पण्डितधीनयविजयगणित्तिथ्यपण्डितधीपद्मविजयगणित्सहोदरोपाध्यायश्रीयशोविजय
गणिविरचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे क्रियायोगगुह्यनामा तृतीयोऽधिवार समाप्तः ॥ १ ॥

९

॥ ज्ञानत्रियाश्वद्वययुक्तसाम्य-रथाधिरूढः शिवमागगामी । न प्रामपू-
कण्टकनारतीनां जनोऽनुपानत्य इवार्तिमेति ॥ १ ॥ आत्मप्रवृत्तापतिजा-
१२ गरूढ परप्रवृत्तौ बधिराधमूक । सदा विदानन्दपदोपयोगी लोकोत्तरं
साम्यमुपैति योगी ॥ २ ॥ परीपहैश्च प्ररलोपसर्गयोगाधलत्येव न साम्य-
युक्त । स्वैर्याद्विपर्यासमुपैति जातु भ्रमा न शैलेर्न च सिन्धुनापै ॥ ३ ॥
१५ इतस्ततो नारतियद्विद्योगादुद्गीय गच्छेत्तदि चित्तसूत । साम्यैकसिद्धौपध-
भूर्च्छित्तं सन् फल्याणसिद्धेर्न तदा विलम्ब्य ॥ ४ ॥ अन्तर्निमग्नं समतासु-
राब्धौ बाह्ये सुखे नो रतिमेति योगी । अदत्यदव्या क इवार्थलुब्धो गृहे
१८ समुत्सर्पति फल्गुवृक्षे ॥ ५ ॥ यस्मिन्निर्गर्पितबाह्यवस्तुविलारजभ्रान्तिर-
पैति शान्तिम् । तस्मिन्निर्देवार्णवनिस्तरङ्गस्वभावसाम्ये रमते सुषुप्ति ॥ ६ ॥
शुद्धात्मतत्त्वं प्रगुणा विमर्शा स्वशास्त्रसवेदनमादधाना । यदान्यबुद्धिं विनि-
२१ वर्तयन्ति तदा समस्य प्रथतेऽवशिष्टम् ॥ ७ ॥ विना समस्य प्रसरममत्य
सामायिकं मायिकमेव भवे । आये समाना मति सद्गुणानां शुद्ध हि
वन्मुद्घनया विदन्ति ॥ ८ ॥ निज्ञानभोमन्दिररत्नदीप्र-योतिर्भिद्व्योतितपूर्व-
३२ मत । विद्योतते तत्परमात्मतत्त्वं प्रसूत्वरे साम्यमणिप्रकाशे ॥ ९ ॥
एका विवेकाङ्कुरिता श्रिता या निर्वाणमापुर्भरतादिभूपा । सैवर्जुमार्गं
समता मुनीनामन्यस्तु तस्या निखिलं प्रपञ्च ॥ १० ॥ अल्पेऽपि साधुर्न
३० कपायवहावहाय विश्वासमुपैति भीत । प्रवधमानं स दहेद्रुणौष साम्या-
म्बुपूरैर्यदि नापनीत ॥ ११ ॥ प्रारब्धजा ज्ञानवता कपाया आभासिका
इत्यभिमानमात्रम् । नाशो हि भाव प्रतिसङ्ख्यया यो नाबोधयत्साम्यरतो
१० स तिष्ठेत् ॥ १२ ॥ साम्यं विना यस्य सप्तः क्रियावेर्निष्ठा प्रतिष्ठार्जनमात्र

एव ॥ सर्वनुचिन्तामणिमामकुम्भान् करोत्यसौ काणकपर्दमूल्यान् ॥ १३ ॥
 ज्ञानी त्रियावान् विरक्तस्तपस्वी ध्यानी च मौनी स्थिरदर्शनश्च । साधुगुण
 त लभते न जातु, प्राप्नोति च साम्यसमाधिनिष्ठ ॥ १४ ॥ दुर्योधनेना- ३
 भिहतशुश्रोप न पाण्डवैर्यो न नुवो जहर्ष । सुभो भद्रत दमद्रतमन्त-
 समतपवत् मुनिसत्तम तम् ॥ १५ ॥ यो दह्यमाना मिथिला निरीक्ष्य
 श्रेण नुतोऽपि नमि पुरी स्वाम् । न मेऽत्र किञ्चिज्जलतीति मेने साम्येन १
 तेनोरप्यज्ञो वितेने ॥ १६ ॥ साम्यप्रसादान्नघर्षमृत्या सत्त्वाधिका
 स्य ध्रुवमेष मृत्या । न सेहिरेऽति किमु तीव्रयन्त्रनिष्पीडिता रुक्-धक्-
 सूरिशिष्या ॥ १७ ॥ लोकोत्तर चारुचरित्रमेतन्मेतार्यसाधो समता- ९
 समाधे । दृष्टाप्यकुप्यन्न यदार्द्रचर्मबद्धेऽपि मूर्ध-ययमाप तापम् ॥ १८ ॥
 जज्याल नातश्च मुराधमेन प्रोज्ज्वालितेऽपि ज्वलनेन मौलौ । मौलिर्मुनीना
 स न वैर्निषेध्य कृष्णानुजन्मा समताऽमृताब्धि ॥ १९ ॥ गङ्गाजले यो १२
 न जहौ सुरेण विद्वोऽपि शूले समतानुरेधम् । प्रयागतीथोऽन्यदृन्मुनीना
 माय स सूरिस्तनुचोऽभिषाया ॥ २० ॥ स्त्रीभ्रूणगोनाह्वणघातजातपा-
 पाय पातकृताभिमुखा । हृदप्रहारिप्रमुखा क्षणेन साम्यावलम्बात्पद- १५
 मुषमापु ॥ २१ ॥ अप्राप्तधर्मोऽपि पुराऽऽदिमार्हन्माता गिय यद्गगनत्य-
 घाप । नाप्नोति पार धचसोऽनुपाधिममाधिसाम्यस्य विनुन्मिक्त तत् ॥ २२ ॥
 इति शुभमतिर्मृत्या साम्यप्रभावमनुत्तर य इह निरतो नित्यानन्द १८
 कदापि न सिद्यते । विगलदरिलविद्य पूर्णस्वभावात्मसमृद्धिमान्, स खडु
 लभते भावारीणा जयेन यज्ञ श्रियम् ॥ २३ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥
 इति पण्डितधीनयविजयगणिशिष्यपण्डितधीपन्नविजयगणिसहोदरापस्थायश्रीयशोविजय १९
 गणिरिषितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे साम्ययोगगुणिनामा चतुर्थाऽधिकार समाप्त ॥४॥
 ॥ समाप्तमिदं यशोऽध्यत्मध्यात्मोपनिषत्प्रकरणम् ॥

२१

॥ श्रीमन्नाधिराजगर्भितश्रीगौतमस्वामिस्तवनम् ॥

नमोऽस्तु श्रीदीधृतिवीर्तिबुद्धिलक्ष्मीरिलामैकनिरेतनाय । श्रीवीरपट्टा-
 म्बरभास्कराय लोकोत्तमाय प्रभुगौतमाय ॥ १ ॥ अम्बरमक्षीणमहान् २७
 साना श्रीमन्तमुञ्जन्मतप प्रभायै । द्वीमन्तमात्मानुगवन्दनेनाऽर्हत्त नम
 स्पामि तमिद्रभूतिम् ॥ २ ॥ अन्निरसौवणसहस्रपत्रगर्भस्थ-सिंहासन
 संतिपण्णम् । दिव्यातपत्र परिवीज्यमान सचामरैश्चाऽमरराजसेज्यम् ॥ ३ ॥ २०

- कल्पद्रुचिन्तामणिक्लामघेनुममाननामानममानशक्तिम् । अनेनलोरोत्तर-
लधिषिद्ध श्रीगौतम धन्यतमाः स्मरति ॥ ४ ॥ एवैव पद्दर्शनदृक्नी
३ निका पुराणवेदागमजमभूमिका । आनन्विद्वल्लमयी सरस्वती सदेद्र
भूतेश्वरणोपसेविनी ॥ ५ ॥ सदा चतुष्पष्टिमुरेन्द्रमानसव्यामोहिनी पद्म-
हृत्पात्रिवासिनी । सर्वाङ्गशृङ्गारतरङ्गितद्युति श्रीगौतम श्रीरपि पद्मे
४ त्रिधा ॥ ६ ॥ जयाचयन्तीचित्रयापराजिवानदासुभद्राप्रमुख सुरीनन ।
प्रतिक्षणोज्जागरभूरिविभ्रम श्रीगौतम गायति गाढगौरव ॥ ७ ॥ मानुषो-
त्तरगिरे शिरस्थिता, दो सहस्रसुभगा महाप्रभा । गीतगौतमगुणा त्रि
५ विष्टपस्वामिनी शिवशक्त दधातु मे ॥ ८ ॥ यक्षपोडशसहस्रनायको दि य
विंशतिभुजो महानल । द्वादशाङ्गसमयाधिदेवता गौतमस्मृतिजुषा शिव-
द्वर ॥ ९ ॥ इशाननाथेन सम शतन्तु सनत्कुमाराधिपति सुरान्वितः ।
१२ श्रीमन्नलोराधिपतिश्च सेषते सगौतम मन्त्रवर पद् पदे ॥ १० ॥ अष्टनाग-
कुलनायको मणिप्रोक्तमत्पणसहस्रभामुर । गौतमाय धरण कृताञ्जलि-
मन्त्रराजसहिताय पद्मे ॥ ११ ॥ रोहिणीप्रभृतय सुराङ्गना वासवा
१५ अपि परे सदाश्रया । गौतम मनसि यक्षयक्षिणीश्रेणयोऽपि दधती मुनी-
श्वरम् ॥ १२ ॥ सज्जलान्नधनभोगभृतीना लब्धिरद्भुततमेहभवे स्यात् ।
गौतमस्मरणत परलोके भूर्भुव स्वर्पत्रगमुत्तानि ॥ १३ ॥ आर्त्तार्त्तश्रीर्हो मन्त्रतो
१८ ध्यानकाले पार्श्वे दृत्वा प्राञ्जलि सर्वदेवान् । कायोत्सर्गैर्धूपकर्पूरवासै
पूजा कुर्यात् सर्वदा ब्रह्मचारी ॥ १४ ॥ जितेन्द्रिय स्वल्पजलाभिषेकनाम
गुह्यान्वरो गुप्तिसमितलङ्कृत । श्रीद्रुभूतेरूपबेणय गुणान् स्मरन्नर स्या-
१९ ष्टुतसिन्धुपारग ॥ १५ ॥ त श्रयन्ति पुरुषार्थसिद्धयो भूष्यते विशदसाहसेन
स । गौतम प्रणयिमुक्तिमुक्तिदो यम्य भाविबिभवस्य नाथते ॥ १६ ॥

२४ चाचकेन्द्रोमास्वातिविरचिन श्रीप्रशमरतिप्रकरणम् ।

- नामेयाया सिद्धार्थराजसूनुचरमाश्वरमदेहा । यच्च नव दश च, दश-
विधधमविविधदो जयन्ति जिना ॥ १ ॥ जिनसिद्धाचार्योपाध्यायान्
२० प्रणिपत्य सर्वसार्धैश्च । प्रशमरतिस्वैर्यार्थे वक्ष्ये जिनशासनात्मिञ्चित् ॥ २ ॥
यद्यप्यनन्तगमपयथार्थहेतुनयशस्त्राढ्यम् । सर्वज्ञशासनपुर प्रवेष्टुमशु-
श्रुतेदु लभ ॥ ३ ॥ श्रुतबुद्धिविमत्रपरिहीणस्तथाप्यहमशक्तिमविचित् ।
१० द्रमक इवावयवोच्छ्रमवेष्टु तत्प्रवेशेषु ॥ ४ ॥ बहुभिर्जिनवचनाणव-

पारगतै कविश्रयैर्महामतिभि । पूरमनेना प्रथिता प्रशमनननशास्त्रप-
 द्धतय ॥ ५ ॥ ताभ्यो विसृता ध्रुतवाक्पुलाकिना प्रवचनाश्रिता
 पाश्चित् । पारम्पर्यादुच्छेपिका वृषणवेन सङ्गत्य ॥ ६ ॥ तद्भक्तिरलार्पि- ३
 तया मयाप्यविमलान्पया स्वमतिरुक्त्या । प्रशमेष्टतयानुसृता विरागमार्ग-
 कपदिकेयम् ॥ ७ ॥ यद्यप्यवगीतार्था न वा कठोरप्रकृष्टभावार्था । सद्भि-
 न्नापि मप्यनुस्मरणसंस्मरणमाह्वयम् ॥ ८ ॥ कोऽत्र निमित्तं यदयति ॥
 निसर्गमतिमुनिपुणोऽपि वा ज्ञायत् । दोषमल्लिनेऽपि सन्तो बहुणसार-
 ग्रहणदम्भा ॥ ९ ॥ सद्भि सुपरिगृहीत यत्किञ्चिदपि प्रशशता याति ।
 मलिनोऽपि यथा हरिण प्रकाशते पूजचद्रम्य ॥ १० ॥ बालस्य यथा ९
 घन फाहलमपि शोभते पितृमकाशे । तद्वत्सन्ननमध्ये प्रलपिनमपि
 सिद्धिमुपयानि ॥ ११ ॥ ये तीर्थहृत्प्रणीता भावान्मन्त्रतरेश्च परिकथिता ।
 तेषा बहुणोऽप्यनुकीर्तन भवति पुष्टिरमेव ॥ १२ ॥ यद्वद्विषयानां १२
 मन्त्रपदं न पुनरुक्तदोषोऽस्ति । तद्वद्रागप्रपन्न पुनरुक्तमदुष्टमथपदम् १३
 यद्वदुपयुक्तपूर्वमपि भेषन सेवतेऽर्त्तिनाशाय । तद्वद्रागार्त्तिहर यदुशो-
 ऽप्यनुयोज्यमथपदम् ॥ १४ ॥ पृथग् यथं कम यथा तदेव लोके पुन पुन १५
 वृत्ते । एव विरागयार्ताहेतुरपि पुन पुनश्चिन्त्य ॥ १५ ॥ दृढतामुपैति
 वैराग्यभावना येन येन भावेन । तस्मिंस्तस्मिन् कार्यं कायमनोरागिभ-
 रभ्यास ॥ १६ ॥ माध्यस्थ्य वैराग्य विरागता शान्तिरुपशम प्रशम ॥ १८
 दोषभय कषायप्रिनयश्च वैराग्यपर्याया ॥ १७ ॥ इच्छा मूर्च्छा काम
 क्रोधो गान्धर्व ममत्वमऽभिनन्द । अभिलाष इत्यनेकानि रागपयायचक्षानि
 ॥ १८ ॥ ईष्या रोषो द्वेषो द्वेष परिधातृमत्परासूया । वैरप्रचण्डनाद्या १९
 नैरे द्वेषस्य पर्याया ॥ १९ ॥ अगाद्वेषपरिगतो मिथ्यादोषहतस्त्रुपया
 दृष्ट्या । पञ्चाक्षवमलरुहलार्त्तरीतृतीयाभिसंघान ॥ २० ॥ कार्याकार्य-
 विनिश्चयसङ्केतानिगुदिलक्षणैर्मूढ । आहारभयपरिग्रहमैयुनसक्षान्तिप्रस्त २४
 ॥ २१ ॥ द्विष्टाष्टर्मनन्धनरुद्धनिशानिगुर्गतिजतेषु । जन्ममरणैरनक्ष
 बहुविधपरिवर्तनाभ्रान्त ॥ २२ ॥ दुःखसहस्रनिगन्तरगुम्भारात्रान्तर-
 र्पित पण्य । निषयमुत्तागुगतृष कषायचक्षव्यतामेति* ॥ २३ ॥ २७
 स क्रोधमानमायालोभैरतिदुर्जयै परामृष्ट । प्राप्नोति याननर्वाण् कम्मा-
 पुदेष्टमपि शक्त ॥ २४ ॥ क्रोधात्कीर्तिविनाश मानाद्विनयोपघातमाप्नोति ।
 शान्त्यात्प्रत्ययद्वानि सर्वगुणविनाशन लोभा ॥ २५ ॥ क्रोध परिनापकर ३०

- सर्वस्योद्वेगकारक क्रोध । वैराग्यपङ्कजनक क्रोध क्रोध सुगतिहन्ता
॥ २६ ॥ श्रुतशीलविनयसदूपणस्य धर्मार्थकामविग्रस्य । मानस्य कोऽय
३ क्वाश मुहूर्तमपि पण्डितो दद्यात् ॥ २७ ॥ मायाशील पुरुषो यद्यपि न
करोति त्रिद्विदपराधम् । सर्प इवाविश्वासो भवति तथाप्यात्मदोषहत्
॥ २८ ॥ सर्वविनाशाश्रयिण सर्वव्यसनैकराजमार्गस्य । लोभस्य को
१ सुगगत क्षणमपि दुःखांतरमुपेयात् ॥ २९ ॥ एव क्रोधो मानो माया
लोभश्च दुःखहेतुव्यात् । सत्त्वाना भयससारदुर्गमार्गप्रणेता ॥ ३० ॥
ममकाराहङ्कारावेपा मूल पदद्वय भवति । रागद्वेषावित्यापि तल्लैप्यान्त्यसु
१ पर्याय ॥ ३१ ॥ मायालोभकपायश्चेत्येतद्भागसंक्षित द्वन्द्वम् । क्रोधो मा
नश्च पुनर्द्वेष इति समासनिर्दिष्ट ॥ ३२ ॥ मिथ्यादृष्ट्यविरमणप्रमादयोगा
स्तयोर्धूल दृष्टम् । तदुपगृहीताघटविवर्धनधस्य हेतु तौ ॥ ३३ ॥ स
१२ ज्ञानदर्शनावरणवेद्यमोहायुषा तथा नात्र । गोत्रान्तराययोश्चेति धर्मव्य-
-धोऽष्टधा मौल ॥ ३४ ॥ पञ्चननद्वयष्टाविंशतिकश्चतु पटुसप्तगुणभेद ।
द्विपञ्चभेद इति मत्तनवतिभेदास्तधोत्तरत ॥ ३५ ॥ प्रकृतिरियमनेकविधा
१५ स्थित्यनुभावप्रदशतस्तस्या । तीव्रो मन्दो मध्य इति भवति यद्योऽन्यवि-
शेष ॥ ३६ ॥ तत्र प्रदेशाद्यो योगात्तदनुभवन कपायवशात् । स्थिति-
पाकविशेषस्तस्य भवति लेख्यानिशेषेण ॥ ३७ ॥ ता कृष्णनीलकापोत-
१८ तैत्तसीपद्मशुक्लनामान । श्लेष इव वर्णवन्धस्य कर्मवन्धस्थितिबिधाऽय
॥ ३८ ॥ कर्मोदयाद् भवगतिर्भवगतिमूला शरीरनिर्वृत्ति । देहादिन्द्रिय-
विषया विषयनिमित्ते च सुखदुःख ॥ ३९ ॥ दुःखद्विद सुखलिप्सुर्मोहा
२१ धत्वाद्दृष्टगुणदोष । या या करोति चेष्टा तथा तथा दुःखमादत्ते ॥ ४० ॥
कलरिभित्तमधुरगान्धर्वतूययोपिद्विभूषणरवाद्यै । श्रोत्रावचक्षुर्हृदयो हरिण
इव विनाशमुपयाति ॥ ४१ ॥ गतिविभ्रमेक्षिताकारहान्यलीलानटाक्ष-
२३ निमित्त । रूपावेशितचक्षुः शल्भ इव निपद्यते विचर ॥ ४२ ॥ क्लान-
नाङ्गरागवर्तिकवणरघूपाधिवासपञ्चासै । गन्धध्रमितमनस्को मधुकर इव
नाशमुपयाति ॥ ४३ ॥ मिष्टात्रपानमासौदनादिमधुररसविषयगृह्णात्मा ।
२७ गलयन्नपाशनद्वो मीन इव विनाशमुपयाति ॥ ४४ ॥ शयनासनसम्वाध-
नसुरतस्नानानुलेपनासक्त । स्पर्शव्याकुलित्तमविर्गजेन्द्र इव बध्यते मूढ
॥ ४५ ॥ एवमनेके दोषा प्रणष्टशिष्टेष्टदृष्टिचेष्टानाम् । दुर्नियमितेन्द्रियाणा
२० भवन्ति घाघाररावदुःख ॥ ४६ ॥ यत्रैकविषयसङ्गाद्रागद्वेषातुरा विनष्टास्ते ।

किं पुनरनियमितात्मा जीवः पञ्चेन्द्रियवशात् ॥४७॥ नहि सोऽस्तीन्द्रिय-
 निषयो येनाभ्यस्तेन नित्यवृत्तितानि । वृत्तिं प्राप्नुयुरश्नाप्यनेवमार्गप्रलीनानि
 ॥४८॥ कश्चिच्छुभोऽपि निषय परिणामवशात्पुनर्भवत्यशुभ । कश्चिद- ३
 शुभोऽपि भूत्वा फलेन पुन शुभीभवति ॥ ४९ ॥ पारणवशेन यद्यत् प्र-
 शोना ज्ञायते यथा यत्र । तेन तथा त विषय शुभमशुभ वा प्रकल्पयति
 ॥५०॥ अन्येषा यो निषय स्वाभिप्रायेण भवति तुष्टिकर । स्वमतिविक- १६
 ल्पामिगतास्तमेव भूयो द्विपन्त्यये ॥ ५१ ॥ तानेवार्थान्द्विपत्तमानेवार्था-
 प्रलीयमानस्य । निश्चयतोऽस्यानिष्ट न विद्यते किञ्चिदिष्ट वा ॥ ५२ ॥
 रागद्वेषोपहतस्य केवल कर्मग्रन्थ एवास्य । नान्य स्वल्पोऽपि गुणोऽस्ति ९
 य परत्रेह च श्रेयान् ॥ ५३ ॥ यस्मिन्निन्द्रियविषये शुभमशुभ वा नि-
 येदयति भावम् । रक्तो वा द्विष्टो वा स चन्धहेतुर्भवति तस्य ॥ ५४ ॥
 केदाभ्यक्षशरीरस्य रेणुना श्रिप्यते यथा गात्रम् । रागद्वेषद्विष्टस्य कर्मग्रन्थो ११
 भवत्येवम् ॥ ५५ ॥ एव रागद्वेषो मोहो मिथ्यात्मविरतिश्चैव । एभिः
 प्रमादयोगानुगै समादीयते कर्म ॥ ५६ ॥ कर्ममय ससार ससारनि-
 मित्तक पुनर्दुःखम् । तस्माद्रागद्वेषान्यस्तु भयसत्ततेमूलम् ॥ ५७ ॥ ५ प्रत- १५
 दोषमहासङ्ख्यजाल शक्यमप्रमत्तेन । प्रसमस्त्वितेन चामयुद्धेष्टयितु निर-
 यणेपम् ॥ ५८ ॥ अस्य तु मूलनिग्रन्थ ज्ञात्वा तच्छेदनोद्यमपरस्य ।
 दर्शनचारित्र्यस्य स्वाध्यायध्यानयुक्तस्य ॥ ५९ ॥ प्राणवधानृतभाषणपरधन- १८
 सैधुनममत्वविरतस्य । नयकोऽगुह्यमगुह्योच्छ्रमात्रयात्राधिकारस्य ॥ ६० ॥
 जिनभाषितार्थसद्भाषभाविनो त्रिद्वितलोकतत्त्वस्य । अष्टादशगीलसङ्ख-
 धारणकृतप्रतिज्ञस्य ॥ ६१ ॥ परिणाममपूर्वमुपागतस्य शुभभाषनाध्यय- २१
 सितस्य । अन्योऽन्यमुत्तरोच्चरत्रिद्वेषमभिपद्यत समये ॥ ६२ ॥ चरा-
 न्यमार्गसम्प्रस्थितस्य मसारवासचकितस्य । स्वहितार्थाभिरतमते शुभेय-
 मुत्पद्यते चित्ता- ५ ॥ ६३ ॥ भवकोटीभिरसुलभ मानुष्य प्राप्य क प्रमादो १५
 मे । न च गतमायुर्भूय प्रलेत्यपि देवराजस्य ॥ ६४ ॥ आरोग्यायुर्वल
 समुदयाश्चला वीर्यमनियत धर्म । तद्व्या हितकार्ये मयोद्यम सर्वथा
 कार्य ॥ ६५ ॥ शास्त्रागमादृते न हितमस्ति न च शास्त्रमस्ति विनयमृते २७
 तस्माच्छास्त्रागमलिप्सुना विनीतेन भवितव्यम् ॥ ६६ ॥ कुरूपवचन
 यौवनधनमित्रैर्धर्ममम्बदपि पुमाम् । विनयप्रशमविहीना न शोभते निजलेख
 ॥ ६७ ॥ न तथा सुमहार्थैरपि वस्त्राभरणैरलङ्कृतो भाति । श्रुत- १६

- शीलमूलनिकपो विनीतविनयो यथा भाति ॥ ६८ ॥ गुर्वायत्ता यस्या
 दृष्टवारम्भा भवन्ति सर्वेऽपि । तस्माद्गुर्वाराधनपरेण हितकाङ्क्षिणा भाव्यम्
 १॥ ६९ ॥ धनस्योपरि निपतत्यहितसमाचरणधर्मनिर्वापी । गुरुवदनमल-
 यनिसृतो वचनसरसचन्दनस्पर्श ॥ ७० ॥ दुष्प्रतिकारौ मातापितरौ
 स्वामी गुरुश्च लोके ऽस्मिन् । तत्र गुरुरिदामुत्र च सुदुष्करतरप्रतीकार
 १॥ ७१ ॥ *विनयफल शुश्रूषा गुरुशुश्रूषाफल श्रुतज्ञानम् । ज्ञानस्य फल
 विरतिर्विरतिफल चाश्रयनिरोध ॥ ७२ ॥ सवरफल तपोयलमथ तपसो
 निर्जेरा फल दृष्टम् । तस्मात्क्रियानिवृत्ति त्रियानिवृत्तेरयोगित्वम् ॥ ७३ ॥
 १ योगनिरोधाद्भयसत्ततिक्षय सन्ततिभयान्मोक्ष । तस्मात्कल्याणाना सर्वेषा
 भाजत विनय * ॥ ७४ ॥ विनयव्यपेतमनसो गुरुविद्वत्साधुपरिभयनशीला ।
 छुटिमात्रविषयसङ्गादजरामरवन्निगृहिष्ठा ॥ ७५ ॥ केचित्सातर्द्धिरसाति
 १२ गौरवात्साम्प्रतेक्षिण पुरुषा । मोहात्समुद्रवायसवदानिपपरा विनश्यति
 ॥ ७६ ॥ ते जात्यहेतुदृष्टान्तसिद्धमविन्दमजरमभयकरम् । सघृहावाम
 सायनमुपनीत नाभिनन्दन्ति ॥ ७७ ॥ यद्वत्कश्चित् क्षीर मधुशर्करया
 १५ सुसंस्कृत इयम् । पित्तार्दितेन्द्रियत्वाद्विषमतिर्मन्यते ऋदुक् ॥ ७८ ॥
 तद्वन्निश्चयमधुरमनुकम्पया सद्भिरभिहित पथ्यम् । तथ्यमवमयमाना
 रागद्वेषोदयोद्वृत्ता ॥ ७९ ॥ जातिकुलरूपवैललाभर्षुद्वियाह्वयकथुतम-
 १८ दाधा । ह्रीषा परत्र चेह च हितमप्यर्थं न पश्यन्ति ॥ ८० ॥ शीत्या
 भयपरिवर्ते जातीना कोटिशतसहस्रेषु । हीनोत्तममभ्यत्व को जातिमदं
 शुभं कुर्यात् ॥ ८१ ॥ नैराज्ञातिविशेषानिन्द्रियनिर्वृत्तिपूर्वकान्स्वया ।
 १९ कमवशाद्दृच्छन्त्यत्र कस्य का शाश्वती जाति ॥ ८२ ॥ रूपवलश्रुतमति
 शीलविभवपरिवर्तितास्तथा दृष्ट्वा । विपुलकुलोत्पन्नानपि ननु कुटुमान
 परित्याग्य ॥ ८३ ॥ यस्याशुद्ध शीलं प्रयोजन तस्य हि कुलमदेन ।
 २१ स्वगुणाभ्यलङ्घितस्य हि किं शीलं न कुलमदन ॥ ८४ ॥ कैः शुभशोणित-
 समुद्भवस्य सततं चयापचयिकस्य । रोगजरापाश्रयिणो मदावकाशोऽस्ति
 रूपस्य ॥ ८५ ॥ नित्य परिशीलनीये तद्व्यासाच्छादिते क्लृपपूर्णैः । निश्च-
 २० यविनाशधर्मिणि रूपे मदकारण किं स्यात् ॥ ८६ ॥ वैलसमुदितोऽपि
 यस्मान्नर क्षणेन विवर्तत्वमुपयाति । बलहीनोऽपि च बलवान् सस्कार-
 यशात्पुनर्भवति ॥ ८७ ॥ तस्मादनियतभाव बलस्य सम्यग्विभाव्य
 १० धुद्विबलात् । मृत्युपले चापलता मदं न कुर्याद्वलेनापि ॥ ८८ ॥ उदयोप-

शमनिमित्तौ लाभालाभावनित्यकौ मत्वा । नालाभे वैद्वन्त्य न च
 लाभे विस्मय कार्य ॥ ८९ ॥ परशक्यभिप्रसादात्मकेन मिश्रिदुष
 भोगयोग्येन । विपुलेनापि यतिवृषा लाभेन मद न गच्छन्ति ॥ ९० ॥ ३
 ग्रहणोद्ग्राहणनष्टविविचारणाव्यवधारणानेषु । बुद्ध्यङ्गविधिविकल्पेभ्य
 नन्तपर्यायवृद्धेषु ॥ ९१ ॥ पूर्वपुनरसिद्धाना विज्ञानातिशयमागरानन्त्यम् ।
 श्रुत्या साम्प्रतपुरुषा कथं स्वबुद्ध्या मद यान्ति ॥ ९२ ॥ त्रैमूर्तिरिव च- १
 दुष्कमन्नुपनारनिमित्तर परजनस्य । कृत्या यद्वाङ्मयकमवाप्यते को मद-
 सेन ॥ ९३ ॥ गर्भे परप्रसादात्मनेन वाङ्मयकेन य कुर्यात् । त वाङ्म-
 यनविगमे शोभसमुदय परासृशति ॥ ९४ ॥ आप्तुपोषाद्याः श्रुतप- १
 र्यायप्ररूपणा चैव । ध्रुत्वातिविस्मयकर च निररुण स्थूलभद्रमुने ॥ ९५ ॥
 सम्पत्तौ गुणमुलभ चरणररणसाधक श्रुतज्ञानम् । लब्ध्या सर्वमदहर सेनैव
 मद कथं कार्य ॥ ९६ ॥ एतेषु मदस्थानेषु निश्चये न च गुणोऽस्ति १२
 कश्चिदपि । केनलमुन्मा स्वहृदयस्य ससारवृद्धिश्च ॥ ९७ ॥ जाला-
 दिमदो मत्त पिशाचवद्भवति दु रितश्चेह । जालादिहीनता परभवे च
 नि सशय लभते ॥ ९८ ॥ सर्वमदस्थानाना मूलोद्घातार्थिना सदा १५
 यतिना । जालगुणैरत्कर्ष परपरिवादश्च सत्याज्य ॥ ९९ ॥ परपरिभ
 घपरियादानात्मोत्कर्षां ध्वयते कर्म । तीर्त्तगौर प्रतिभवमनेकभयकोटि-
 दुर्मोचम् ॥ १०० ॥ कर्मोदयनिर्वृत्त हीनोत्तममध्यम मनुष्याणाम् । तद्वि- १८
 धनेय तिरश्चा योनिविगोपातरविभक्तम् ॥ १०१ ॥ दशकुलदेहविज्ञाना-
 युर्लभोगमृतिवैषम्यम् । दृष्ट्वा कथमिह त्रिदुषा भवससारे रतिर्भवति
 ॥ १०२ ॥ अपरिगणितगुणतोष स्वपरोभयनाथको भवति यस्मात् ॥ ११
 पञ्चेन्द्रियमलविनली रागद्वेषोदयनिनद्ध ॥ १०३ ॥ तस्माद्वागद्वेषत्यागे
 पञ्चेन्द्रियप्रशमने च । गुणपरिणामावस्थितिहेतोर्थेन घटितम् ॥ १०४ ॥
 तरङ्गमनिष्टविषयाभिराङ्गिणा भोगिना त्रियोगो वै । सुन्याकुलहन्त्येनापि १४
 निश्चयेनागम काय ॥ १०५ ॥ आदावत्यभ्युन्या मध्ये शृङ्गारहास्य-
 दीप्तरसा । निरूपे विषया बीभत्सरणलज्जामयप्राया ॥ १०६ ॥ यद्यपि
 पिपेयमाणा मनस परितुष्टिकारका विषया । रिपाकफलान्ननष्ट भवन्ति १७
 पश्चादतिदुरन्ता ॥ १०७ ॥ यद्वच्छायाष्टादशमत्र बहुमद्व्यपेयवत्त्वाद् ।
 त्रिपसयुक्तं भुक्त त्रिपाकशले विनाशयति ॥ १०८ ॥ तद्वदुपचारमभ्यु-
 रन्त्यकरागरससेविता विषयाः । भवशतपरम्पराम्बपि दु रविपाकानुबध- ३०

- करा ॥ १०९ ॥ अपि पश्यता समक्ष विषयपरिणामनियत पदे पदे
मरणम् । येषां विषयेषु रतिर्भवति न तान्मानुषान् गणयेत् ॥ ११० ॥
- २ विषयपरिणामनियमो मनोऽनुकूलविषयेष्वनुप्रेक्ष्य । द्विगुणोऽपि च नि-
त्यमनुग्रहोऽनवद्यश्च सञ्चिन्त्य ॥ १११ ॥ इति गुणदोषविपर्यासदर्शनादि
पथमूर्च्छितो ह्यात्मा । भवपरिवर्तनमीरभिराचारमवेदय परिरदय ॥ ११२ ॥
- ३ सम्यक्त्वज्ञानचारित्र्यतपोवीर्यात्मको जिनै प्रोक्त । पञ्चविधोऽयं विधिवत्सा-
ध्वाचार समनुगम्य ॥ ११३ ॥ ५ पैङ्ग्वीर्यकाययतना लौकिकसन्तानगौ-
रवत्याग । क्षीतोष्णादिपरीपहविचय सम्यक्त्वमविकम्प्यम् ॥ ११४ ॥ स-
- ४ सारादुद्वेग क्षेपणोपायश्च कर्मणा निपुण । वैय्यावृत्त्योद्योगैर्तपोविधिर्यो-
पिता त्याग ॥ ११५ ॥ विधिना भैद्यग्रहण स्त्रीपैगुण्डकविधिर्यजिता श्रद्धया ।
ह्यैर्भाषास्त्रैरर्भाजनैर्यथायमहा शुद्धा ॥ ११६ ॥ स्थाननिर्पद्याव्युत्स-
- ५ र्गैर्गैर्गैरूपत्रिया पैरान्योऽन्या । पैरमहात्रतशब्दं विमुक्तता सर्वसङ्गेभ्य
५ ॥ ११७ ॥ साध्याचार रत्नयमष्टान्दापदसहस्रपरिपठित । सम्यगनुपा-
स्यमानो रागादीमूलतो हन्ति ॥ ११८ ॥ आचाराध्ययनोक्तार्थभायनाचरण-
- ६ गुप्तहृदयस्य । न तन्लिङ्गालविधिर यत्र क्वचनाभिभवन स्यात् ॥ ११९ ॥
पैशाचिमात्मानं धृत्या गोपायनं च धृत्वरश्मि । सयमयोगैरात्मा निर-
- ७ तर व्यापृत कार्य ॥ १२० ॥ अणविपरिणामधर्मा मर्त्यानामृद्विसमुदया
१८ सर्वे । सर्वे च शौरचनरा सयोगा विप्रयोगान्ता ॥ १२१ ॥ भोगमुखै-
रिनिमित्तैर्भयजहुलैः काङ्क्षिते परायत्तैः । नित्यमभयमात्मस्थ प्रशममुख
तत्र यतितयम् ॥ १२२ ॥ यावत्सविषयलिप्सोरऽश्रसमूहस्य चेष्टते तुष्टौ ।
- १९ तारत्तल्यैव जये वरतरमशठ कृतो यत्न ॥ १२३ ॥ यत्सर्वविषयकाङ्क्षो-
द्धय सुख प्रापते सरागण । तदनन्तकोटिगुणित मुधैव लभते विगताराग
॥ १२४ ॥ इष्टत्रियोगाप्रियसम्प्रयोगराक्षासमुद्धय दुःखम् । प्राप्नोति
- २० यत्सरागो न सङ्गृह्णाति तद्विगताराग ॥ १२५ ॥ प्रशमितवेदकपायस्य
हास्यरत्यरतिशोरनिभृतस्य । भयजुत्सानिरभिभवस्य यत्सुख तत्तुनोऽये-
षाम् ॥ १२६ ॥ सम्यग्दृष्टिर्हानी ध्यानतपोऽलङ्घ्युतोऽप्यनुपशान्त । त
- २१ लभते न गुण य प्रशमगुणमुपासिनो लभते ॥ १२७ ॥ नैवास्ति राजरा-
जस्य तत्सुख नैव दयराजस्य । यत्सुखमिदं साधोर्लोकापाररहितस्य
॥ १२८ ॥ मन्त्राय लोचिन्तामात्मपरिज्ञानचिन्तनेऽमिरत । जितलो-
- २२ भरोपमदन सुखमाप्ते निर्जर साधु ॥ १२९ ॥ या चेद् लोकवार्ता

शरीरयार्त्ता तपस्यिना या च । सद्धर्मचरणवार्त्तानिमित्तक तद्वयमपीष्टम् ॥ १३० ॥ लोक सन्वाधार सर्वेषा ब्रह्मचारिणा यस्मात् । तस्मा-
 ह्योर्विरुद्ध धर्मविरुद्ध च सत्याज्यम् ॥ १३१ ॥ देहो नृमाधनको १
 लोकाधीनानि साधनयस्य । सद्धर्मोपरोधात्तस्माह्योकोऽभिगमनीय
 ॥ १३२ ॥ दोषेणानुपकारी भवति परो येन येन विद्विष्ट । स्वयमपि तदो
 पपद सन् प्रयत्नेन परिहार्यम् ॥ १३३ ॥ पिण्डैपणानिरुक्त कल्याणकल्याण १
 यो विधिः सूत्रे । ग्रहणोपभोगनियतस्य तेन नैवाऽऽमयभय स्यात् ॥ १३४ ॥
 ग्रहणेषाक्षोपाङ्गवदसङ्गयोगभरमात्रयात्रार्थम् । पत्रग इवाभ्यवहरेदाहार
 पुनपलनश्च ॥ १३५ ॥ गुणत्रयमूर्च्छितमनसा तद्विपरीतमपि चाप्रदुष्टेन । १
 दारुपमधृतिर्भवति कल्प्यमास्यान्मास्याद्यम् ॥ १३६ ॥ काल क्षेत्र
 मात्रा सात्म्य द्रव्यगुणलघव स्वतन्त्रम् । ज्ञात्वा योऽभ्यवहार्य भुङ्क्ते
 किं भेषजैस्तस्य ॥ १३७ ॥ पिण्ड शय्या वस्त्रेपणादि पात्रेपणादि १२
 यथान्यत् । कल्याणकल्याण सद्धर्मदेहरक्षानिमित्तोक्तम् ॥ १३८ ॥ कल्या-
 णकल्याणविधिश्च सविप्रसहायनो त्रिनीतात्मा । दोषमलिनेऽपि लोके प्रवि-
 हरति मुनिर्निरूपलेप ॥ १३९ ॥ यद्वत्पङ्काधारमपि पङ्कज नोपलिप्यते १५
 तेन । धर्मोपकरणधृतनपुरपि साधुरलेपस्तद्वत् ॥ १४० ॥ यद्वत्तुरग
 सत्स्वप्याभरणविभूषणेष्वनभिपत्त । तद्वदुपग्रहवानपि न सन्नमुपयाति
 निर्ग्रन्थ ॥ १४१ ॥ ग्रन्थः कर्माष्टविध मिथ्यात्वाविरतिदुष्टयोगाश्च । १६
 तज्जयहेतोर्ज्ञात सयतते य स ऋ निर्ग्रन्थ ॥ १४२ ॥ यज्ज्ञानशीलतपसा-
 मुपग्रह निग्रह च दोषाणाम् । कल्पयति निश्चये यत्तत्कल्पयमकल्प्यमवशो-
 पम् (-शिष्टम्?) ॥ १४३ ॥ यत्पुनरुपधातकर सम्यक्त्वज्ञानशीलयोगानाम् । २१
 तत्कल्पयमप्यकल्पय प्रवचनकुत्साह्वर यश्च ॥ १४४ ॥ विस्त्रि-भुङ्क्ते कल्प्यम-
 कल्प्य स्यात्सादकल्प्यमपि कल्प्यम् । पिण्ड शय्या वस्त्र पात्र वा भेष-
 जाय वा ॥ १४५ ॥ दुःश काल पुरुषमवस्थामुपयोगशुद्धपरिणामान् । २२
 प्रसमीदय भवति कल्प्य नैकान्तात्कल्पते कल्प्यम् ॥ १४६ ॥ तच्चित्त
 तद्वाप्य तत्कार्य भवति सर्वथा यतिना । नात्मपरोभयवाधकमिह यत्पर-
 तश्च सर्वाद्धम् ॥ १४७ ॥ सर्वार्थेऽपिन्द्रियसङ्गतेषु चैराग्यमार्गविन्नेषु । २३
 परिसङ्गतान कार्य कार्य परमिच्छता नियतम् ॥ १४८ ॥ *भावयितव्यम-
 र्त्तितत्त्वमङ्गारणत्वं तथैकत्वाङ्ग्यत्वे । अशुचित्व संसार कर्माध्वसवरवि-
 यिश्च ॥ १४९ ॥ निर्जरणलोकविलसर्धर्मस्वाप्त्याततत्त्वचिन्ताश्च । *मोचे. ३०

- सुदुर्लभत्व च भावना द्वांश विशुद्धा ॥ १५० ॥ ईष्टजनसप्रयोगद्विनि-
 पयसुसप्तपदस्तथारोग्यम् । देहश्च यौवन जीवित च सर्वाण्यनित्यानि
 ३॥ १५१ ॥ जन्मजरामरणभयैरभिद्रुते व्याधिचेदनाप्रसे । जिनवरवच-
 नादन्यत्र नास्ति शरण कचिदोक्ते ॥ १५२ ॥ एतस्य जन्ममरणे गतयश्च
 शुभाशुभा भयावर्ते । तस्मान्नालिकहितमेवेनैवात्मन कार्यम् ॥ १५३ ॥
 ४ अन्योऽह स्वनात्परिचनाच्च विमवाच्छरीरकाचेति । यस्य नियता मति-
 रिय न धाधते त हि शोभकलि ॥ १५४ ॥ ऐशुचिस्त्रणसामर्ध्यादाद्युत्त-
 रकारणाशुचित्वाच्च । देहस्याशुचिभावा स्थाने स्थाने भवति चित्त ॥ १५५ ॥
 ५ माता भूत्वा दुहिता भगिनी भार्या च भवति ससारे । व्रजति सुत
 पितृता भ्रातृता पुन शत्रुता चैव ॥ १५६ ॥ मिथ्यादृष्टिरविरत प्रमाद-
 यान् य कपायदण्डरुचि । तस्य सयाश्रयकर्मणि यतेत ततिप्रदे तस्मात्
 १२॥ १५७ ॥ र्था पुण्यपापयोरग्रहणे बाष्पायमानसी वृत्ति । सुसमाहितो
 हित सवरो धरदक्षितश्चिन्त्य ॥ १५७ ॥ यद्वद्विशोपणादुपचितोऽपि
 यत्रेन जीर्यते दोष । तद्वत्कर्मोपचित निर्निरयति सवृत्तस्तपसा ॥ १५९ ॥
 १५ लोकाधनिर्यग्विधिन्तयेदूर्ध्वमपि च बाह्व्यम् । सर्वत्र जन्ममरणे रूपि-
 द्रव्योपयोगाच्च ॥ १६० ॥ धर्मोऽय स्वाख्यातो जगद्धितार्थ निर्नेर्निता-
 रिणौ । येऽत्र रतास्ते ससारसागर लीलयोत्तीर्णा ॥ १६१ ॥ मौनुष्य-
 १६ कर्मभूम्यार्यदेशकुलस्पर्तायुरुपलब्धौ । श्रद्धाकथकश्रवणेषु सत्स्वपि सुदु-
 र्लभा बोधि ॥ १६२ ॥ ता दुर्लभा भवशतैर्लब्ध्वाप्यतिदुर्लभा पुनर्वि-
 रति । मोहाद्रागात्पापथविलोकनाद्वैरयवशाच्च ॥ १६३ ॥ तत्प्राप्य विर-
 १७ तिरन्न विरागमार्गविजयो दुरधिगम्य । इन्द्रियकपायगौरवपरीपहसपन्न-
 विधुरेण ॥ १६४ ॥ तस्मात्परीपहेन्द्रियगौरवगणनायका कपायरिपून् ।
 क्षान्तिवलयमादयार्चयन्तोपै साधयेद्वीर ॥ १६५ ॥ सञ्चित्य कपाया-
 १८ णामुदयनिमित्तमुपशान्तिहेतु च । त्रिकरणशुद्धमपि तयो परिहारासेवने
 कार्ये ॥ १६६ ॥ ५ सेव्य क्षान्तिर्मादवमानवशौचे च संयमस्त्यागौ । संत्य-
 र्त्तपो प्रक्षान्तिश्च यानीत्येष धर्मविधि ॥ १६७ ॥ धर्मस्य दया मूल न
 १९ चाश्वमायान् दया समादत्ते । तस्मात् क्षान्तिपरः स साधयत्युत्तम धर्मम्
 ॥ १६८ ॥ विनैयायत्ताश्च गुणा सर्वे पिनयश्च मार्दवायत्त । यस्मि-
 मादवमणिल स सर्वगुणभाक्त्वमाप्नोति ॥ १६९ ॥ नोऽनार्जयो विशु-
 २० ष्यति न धर्ममाराधयत्युदात्ता । धमादते न मोक्षो मोक्षात्परम सुख

नायत् ॥ १७० ॥ ध्वज्योपकरणमत्तपानदेहाधिकारक शौचम् । तद्भ-
 चति भागशौचानुपरोधाग्नत कार्यम् ॥ १७१ ॥ पञ्चात्मवादिरमण
 पञ्चेन्द्रियनिग्रह कषायनय । दण्डत्रयविरतिश्चेति सयम सप्तदशभेद ३
 ॥ १७२ ॥ वायवधनेन्द्रियमुगत्यागास्यक्तमयविग्रह साधु । तत्तात्मा
 निग्रथस्यत्ताहङ्कारममकार ॥ १७३ ॥ अविसवादनयोग कायमनोना-
 गजिह्वता चैव । सत्य चतुर्विध तथ जिनरमतेऽस्ति नायत्र ॥ १७४ ॥ १
 जनशनमूनोदरता वृत्ते मक्षेपण रसत्याग । कायहेतु सलीनतेति वाह्य
 तप प्रोक्तम् ॥ १७५ ॥ प्रायश्चित्तध्याने वैयाटुस्यविनयानयोत्सर्ग ।
 स्वाध्याय इति तप षट्प्रकारमाभ्यन्तर भवति ॥ १७६ ॥ दिव्यात्म- ९
 रतिसुरात्रिभिध त्रिविधेन विरतिरिति नवर । औदारिमादपि तथा तद्
 ब्रह्माष्टादशविरूपम् ॥ १७७ ॥ अध्यात्मविदो मूर्च्छा परिग्रह वर्णयन्ति
 निश्चयत । तस्माद्वैराग्येप्सोरतिश्चन्य परो धर्म ॥ १७८ ॥ दशविध- १२
 धर्मानुष्ठापिन सदा रागद्वेषमोहानाम् । दृढरुद्धयनानामपि भवत्युपशमो
 ऽल्पकालेन* ॥ १७९ ॥ ममकाराहङ्कारत्यागात्तिदुर्जयोद्धतप्रयत्नान् । हन्ति
 परीपहगौरवप्रपायदण्डेन्द्रियव्यूहान् ॥ १८० ॥ प्रवचनभक्ति श्रुतसम्पदु- १५
 यमो व्यतिकरश्च सप्रिप्त । वैराग्यमार्गसद्भावभाषधीर्धैर्यजनकानि ॥ १८१ ॥
 आक्षेपणी विक्षेपणी विमार्गावाधनसमर्थविन्यासा । श्रोतृजनश्रोत्रमन प्र-
 सादजननी यथा जननी ॥ १८२ ॥ सवेदनी च निर्वेदनी च धर्म्या कथा १८
 सदा कुर्यात् । क्षीभक्तचौरजनपदकथाश्च दूरात्सरित्याज्या ॥ १८३ ॥
 यान्तरगुणदोषपरिकीर्तने व्यापृत मनो भवति । तावद्भग विगुद्धे ध्याने
 धर्म मन कर्तुम् ॥ १८४ ॥ शास्त्राध्ययने चाध्यापने च सन्धिन्तने तथा- २१
 त्मनि च । धर्मरुधने च सतत यत्र सर्वोत्तमा कार्ये ॥ १८५ ॥ शा-
 खिति धाग्निधिविद्विर्धातु पापश्रुतेऽनुशिष्यथ । त्रेडिति च पालनार्थे
 विनिश्चित सप्तशतविदाम् ॥ १८६ ॥ यस्माद्रागद्वेषोद्धतचित्तान् समनु- २४
 शास्ति सद्धर्म । सर्वायते च दु राच्छास्त्रमिति निरुच्यते सद्भि ॥ १८७ ॥
 शासनसामर्थ्येन तु सप्त्राणलेन चानवधेन । युक्त यत्तच्छास्त्र तथैतत्सर्व-
 निद्वचनम् ॥ १८८ ॥ □ जीनाऽजीया पुण्य पापास्तैर्नसवरा सनिर्जरेणा । २७
 धन्यो मोक्षश्चेते सम्यक् चित्ता जव पदार्था ॥ १८९ ॥ जीवा मुक्ता
 ससारिणश्च ससारिणस्त्वनेकविधा । लक्षणतो विज्ञेया द्वित्रिचतु पञ्चपद्
 भेदा ॥ १९० ॥ द्विविधाश्चराचराख्यास्त्रिविधा क्षीपुनपुसरा क्षेया । २०

- नारकतिर्यग्मानुषदेवाश्चतुर्विधा प्रोक्ता ॥ १९१ ॥ पञ्चविधात्वेन द्वि-
त्रिचतुःपञ्चेन्द्रियाणु निर्दिष्टा । क्षित्यम्बुवह्निपवनतरयस्त्रमाश्रेति पद्मेन्द्राः
१ ॥ १९२ ॥ प्वमनेन विधानामेवैको विधिरनतपर्याय । प्रोक्त स्थित्य-
गाहक्षादर्शनादिपर्यायै ॥ १९३ ॥ सामान्य ररु लक्षणमुपयोगो भवति
सर्वजीवानाम् । साकारोऽनाकारश्च सोऽष्टभेदश्चतुर्धा च ॥ १९४ ॥
१ ज्ञानाज्ञाने पञ्चविधकल्पे सोऽष्टधा तु साकार । चक्षुरचक्षुरवधिषेयल
हृदयपयस्वनाकार ॥ १९५ ॥ भावा भजन्ति जीवस्योदयिष पारिणा-
मिषश्चैव । औपशमिन क्षयोत्थ क्षयोपशमजश्च पञ्चैते ॥ १९६ ॥ वे
२ चैकविंशतिरिद्विनराष्टांशविधाश्च विज्ञेया । पञ्चश्च सान्निपातिक इत्यन्यः
पञ्चदशभेदः ॥ १९७ ॥ णभिर्भायै स्थान गतिमिन्द्रियसपद सुग दु एम् ।
सम्प्राप्नोतीत्यात्मा * सोऽष्टविस्त्वः समासेन ॥ १९८ ॥ द्रव्य क्पाययो-
१९ गायुपयोगो ज्ञानदर्शने चेति । चारित्र धीर्य चेत्यष्टविधा मार्गणा तस्य
॥ १९९ ॥ जीवाजीवाना द्रव्यात्मा सैकपायिणा क्पायात्मा । योगः
सयोगिना पुनरप्ययोग सर्वजीवानाम् ॥ २०० ॥ ज्ञान सम्यग्दृष्टिर्दर्शनमथ
१५ भवति सर्वजीवानाम् । चारित्र विरताना तु सर्वससारिणा धीर्यम् *
॥ २०१ ॥ द्रव्यात्मेत्युपचार सर्वद्रव्येषु नयविशेषेण । आत्मादेशाद्वात्मा भव-
त्यनात्मा परादेशात् ॥ २०२ ॥ एव सयोगाल्पबहुत्वाद्यैर्नैकज्ञः स परिमृग्यः ।
१८ जीनस्यैतत्सर्वं न्यतरयमिह लक्षणैर्दृष्टम् ॥ २०३ ॥ उत्पादविगमनित्यत्व-
लक्षण यत्तदस्ति सर्वमपि । सदसद्वा भवतीत्ययथार्थिनामपि तद्विशेषान्
॥ २०४ ॥ योऽर्थो यस्मिन्नाभूत् साम्प्रतकाले च दृश्यते तत्र । तेनोत्पा-
२१ दस्तस्य निगमस्तु तस्माद्विपर्यय ॥ २०५ ॥ साम्प्रतराले चानागते च
यो यस्य भवति सम्यग्धी । तेनाविगमसस्येति स नित्यलो भावेन
॥ २०६ ॥ धर्माधर्माज्ञाने पुद्गला काल एव चाऽनीया । पुद्गलधर्मेस्वरूपं तु
२४ रूपिण पुद्गल प्रोक्ताः ॥ २०७ ॥ व्यादिप्रदेशवन्तो यावदनन्तप्रदेशिकाः
स्वन्धा । परमाणुरप्रदो वणादिगुणेषु भवनीय ॥ २०८ ॥ भावे धर्माध-
र्मान्स्वरकाला पारिणामिके ज्ञेयाः । उदयपरिणामि रूप ॥ सर्वभायानुगा
२० जीना ॥ २०९ ॥ * जीवाजीवा द्रव्यमिति पड्विध भवति लोऽपुरुषोऽयम् ।
वैशारस्थानस्थः पुरुष इव कटिस्थकरयुग्मः ॥ २१० ॥ तत्राधोमुखमङ्ग-
कसस्थान वणयत्यबोलोऽयम् । स्थालमिव च तिर्यग्लोऽयम् धूर्ध्वमथ सहस्रस-
२० मुद्रम् ॥ २११ ॥ सप्तविधोऽबोलोऽस्तिर्यग्लोको भवत्यनेकविधः । पञ्च-

दशविधान पुनरूर्ध्वलोः समासेन ॥ २१२ ॥ लोमलोमज्यापकमा-
 काश मर्त्यलौकिः काल । लोमज्यापि चतुष्टयमवशेष त्वेऽजीवो धा
 ॥ २१३ ॥ धर्माधर्माशायेऽनैकमत पर त्रिकमनन्तम् । काल विनास्ति- ३
 फाया जीवमृते चाध्यकर्तृणि ॥ २१४ ॥ धर्मो गतिस्थितिमता द्रव्याणां
 गत्युपग्रहविधाता । स्थित्युपसर्ताऽवर्मोऽवकाशदानोपकृद्गनम् ॥ २१५ ॥
 स्पर्शरसगन्धवर्णा शब्दो वधश्च सूक्ष्मता स्थूल्यम् । सस्थान भेदतमदृष्टा- ६
 योऽयोतातपश्चेति ॥ २१६ ॥ धर्मशरीरमनोवाग्निचेष्टितोच्छ्रामदुःखसु-
 खानां स्युः । जीवितमरणोपग्रहकराश्च समारिण स्वधा ॥ २१७ ॥ परि-
 णामवर्तनाविधिपरापरत्वगुणलक्षण काल । सम्यक्ज्ञानचारित्र्यवीर्यणि- ९
 क्षागुणा जीवा * ॥ २१८ ॥ पुद्गलकर्म शुभ यत्तत्पुण्यमिति जिनशासने
 दृष्टम् । यदंशुममय तत्पापमिति भवति सर्वज्ञनिर्दिष्टम् ॥ २१९ ॥ योगैः
 शुद्ध पुण्याभ्रस्तु पापस्य तद्विपर्यास । धाक्षायमनोगुप्तिर्निराश्रय सव- १२
 रलूत ॥ २२० ॥ सवृत्तपडपधानास्तु निर्जरा कर्मसत्ततिर्नय । धैर्य-
 वियोगो मोक्षस्त्विति सक्षेपात्रवपदार्थां □ ॥ २२१ ॥ ण्तेष्वध्ययसाधो यो
 ऽर्थेषु विनिश्चयेन तत्त्वमिति । ५ सम्यग्दर्शनमेतत्तु तत्रिसर्गाधिगमाद्वा १५
 ॥ २२२ ॥ शिक्षागमोपदेशश्रवणायेकार्थिकान्यधिगमस्य । एकार्थ परि-
 णामो भवति निसर्ग स्वभावश्च ॥ २२३ ॥ एतत्सम्यग्दर्शनमऽनधिगम-
 विपर्ययोऽस्तु मिथ्यात्वम् । ॥ २२४ ॥ १८
 तत्र परोक्ष द्विविध द्युतमाभिनिर्गोधिक च विशेषम् । प्रत्यक्ष त्वयधिगमः
 पर्यायो केवल चेति ॥ २२५ ॥ ण्यामुत्तरभेदविषयादिभिर्मयति विस्तरा-
 धिगमः । * णादीन्येकस्मिन् भाष्यानि त्वाचतुर्भ्य इति ॥ २२६ ॥ * सम्य- २१
 गृहेर्ज्ञान सम्यग्ज्ञानमिति नियमत सिद्धम् । * आद्यत्रयमज्ञानमपि भवति
 मिथ्यावसयुक्तम् ॥ २२७ ॥ ५ सामाव्यमित्याद्य छेदोपस्थापन द्वितीय
 तु । परिहारत्रिगुद्धि सूक्ष्मसम्पराय यथारयात्वम् ॥ २२८ ॥ इत्येतत्पञ्च- २४
 विध चारित्र मोक्षसाधन प्रवरम् । नैकैरनुयोगनयप्रमाणमार्गैः समनुग-
 म्यम् ॥ २२९ ॥ □ सम्यक्ज्ञानचारित्र्यसम्पद साधनानि मोक्षम्य । तास्वे-
 ष्वतराभावेऽपि मोक्षमार्गोऽप्यसिद्धिकर ॥ २३० ॥ पूर्वद्वयसम्पद्यपि ३०
 तेषां भजनीयमुत्तर भवति । पूर्वद्वयलाभ पुनरुत्तरलाभे भवति सिद्ध
 ॥ २३१ ॥ धर्मात्रयक्ययोगेषु भावितात्मा प्रमादपरिवर्त्ता । सम्यक्त्वज्ञा-
 नचारित्राणामाराधको भवति ॥ २३२ ॥ आराधनास्तु तेषां तिस्रस्तु ज- ३०

णस्य दृढमप्रमत्तस्य ॥ २५२ ॥ अध्यवसायविशुद्धे प्रज्ञायोगैविशुद्ध-
मानस्य । चारित्र्यगुद्धिमध्यामवाप्य देश्याविशुद्धि ॥ २५३ ॥ तस्या-
पूर्वकरणमथ घातिकर्मक्षयैकदेशोक्त्यम् । ऋद्धिप्रवेरविभवबहुपजात नात- ३
भद्रस्य ॥ २५४ ॥ सातद्विरसेष्वगुरु प्राप्यद्विविभूतिमसुलभामयै ।
सत्त प्रज्ञामरतिमुखे न भवति तस्या मुनि सङ्गम् ॥ २५५ ॥ या सर्व-
मुखरद्विर्विस्मयनीयापि साऽनगारद्धे । नार्पति महस्रभाग कोटिशतसह- ६
स्रगुणितापि ॥ २५६ ॥ तत्रयमवाप्य जितविग्रतिपुर्भवज्ञतसहस्रदुष्प्रापम् ।
चारित्र्यमवाप्यात् सप्राप्तनीयकृत्यम् ॥ २५७ ॥ शुद्धध्यानाद्यद्वयम-
वाप्य, कर्माष्टकप्रणेतारम् । ससारमूलनीच मूलादु मूलयति मोहम् ॥ २५८ ॥ १५
पूर्वं करोत्यनन्तानुबन्धिनाम्ना क्षय कपायाणाम् । मिथ्यात्वमोहगहन क्षप-
यति सम्यक्तत्रमिष्यात्तम् ॥ २५९ ॥ सम्यक्त्वमोहनीय क्षपयत्यष्टावत-
कपायाश्च । क्षपयति ततो नपुसरवेद स्त्रीवेदमथ तस्मात् ॥ २६० ॥ १६
हास्यादि तत पटू क्षपयति तस्माश्च पुरुषवेदमपि । सज्वलनानपि हत्या
प्राप्नोत्यथ वीतरागत्रयम् ॥ २६१ ॥ सर्वोद्धातितमोहो निहतछेदो यथा हि
सयज्ञ । भात्यनुपलक्ष्यराहस्यो मुक्त पुर्णचन्द्र इव ॥ २६२ ॥ सर्वेधनै- १७
कराणीदृतसदीप्तो ह्यनन्तगुणतेना । ध्यानानलस्तप प्रज्ञासवरहविर्विदृढ-
बल ॥ २६३ ॥ क्षपकश्रेणिमुपगत स समर्थ सर्वकर्मिणा कर्म । क्षप-
यितुमैषो यदि कर्मसङ्गम स्यात्परकृतस्य ॥ २६४ ॥ परकृतत्रयमणि यस्मा- १८
न्नात्रामति सङ्गमो विभागो वा । तस्मात्प्रत्याना कर्म यस्य यत्तेन तद्वे-
द्यम् ॥ २६५ ॥ मन्त्रकसूचिविनाशात्तालस्य यथा धुरो भयति नाश ।
तद्वत्कर्मविनाशो हि मोहनीयक्षये नित्यम् ॥ २६६ ॥ छद्मस्थवीतराग २१
काल सोऽन्तर्मुहूर्तमथ भूत्वा । युगपद्विविधावरणान्तरायकर्मक्षयमवाप्य
॥ २६७ ॥ शाश्वतमनतमनतिशयमनुपममनुत्तर निरवशेषम् । सपूर्णम-
प्रतिदत्त सम्प्राप्त केवल ज्ञानम् ॥ २६८ ॥ कृत्स्ने लोकालोके व्यतीत- २४
साम्प्रतभविष्यत कालान् । द्रव्यगुणपर्यायाणां ज्ञाता दृष्टा च सर्वार्थे
॥ २६९ ॥ क्षीणचतुष्कर्मांशो वेद्यायुर्नामगोत्रवेदयिता । निहरति मुहूर्त-
काल दशोना पूर्वकोटिं वा ॥ २७० ॥ तेनाभिन्न चरममयायुर्दुर्भेज्मन- २७
पवर्तित्यात् । तदुपमद् च वेद्य तत्तुल्य नामगोत्रे च ॥ २७१ ॥ ॥ यस्य
पुन केवलिन कर्म भयत्यायुपोऽतिरिक्ततरम् । स समुद्घात भगवानथ
गच्छति तत्समीरर्तुम् ॥ २७२ ॥ दण्ड प्रथमे समये वपाटमथ चोत्तरे २९

- तथा समये । मन्थानमथ तृताये लोकव्यापि चतुर्थं ॥ २७३ ॥ सह-
रति पञ्चमे त्वतराणि गन्थानमथ पुन षष्ठे । सप्तमके तु क्पाट् सहरति
२३ ततोऽष्टमे दण्डम् ॥ २७४ ॥ औदारिकप्रयोक्ता प्रथमाष्टमसमययोरसा-
विष्ट । मिश्रोदारिकप्रयोक्ता सप्तमपष्ठद्वितीयेषु ॥ २७५ ॥ कर्मणशरीर-
योगी चतुर्थके पञ्चमे तृतीये च । समयत्रयेऽपि तस्मिन् भवत्यनाहारको
१ नियमात् ॥ २७६ ॥ ५ स समुद्धातनिवृत्तोऽथ मनोवाक्ययोगवान् भग-
वान् । यतियोग्ययोगयोक्ता योगनिरोध मुनिरुपैति ॥ २७७ ॥ पञ्चेन्द्रि-
योऽथ सखी य पर्याप्तो जघन्ययोगी स्यात् । निरुणद्धि मनोयोग ततो-
९ ऽयसरयेयगुणहीनम् ॥ २७८ ॥ द्वीन्द्रियसाधारणयोर्षागुच्छ्वासात्रधो जयति
तद्वत् । पनक्त्य काययोग जघन्यपर्याप्तस्याथ ॥ २७९ ॥ सूक्ष्मक्रियमप्रति-
पाति काययोगोप-योगतो(गस्ततो?) ध्यात्वा । विगतक्रियमनिर्घर्तित्यमुत्तर
११ ध्यायति परेण ॥ २८० ॥ चरममवे सस्यात् यादृग्यस्योच्छयप्रमाणं च ।
तस्मात्रिभागहीनाद्यगाहसस्यानपरिगाह ॥ २८१ ॥ सोऽथ मनोरागुच्छ्वा-
सकाययोगत्रियार्थविनिवृत्त । अपरिमितनिर्नरात्मा ससारमहार्णयोत्तीर्ण
१५ ॥ २८२ ॥ इपद्वह्स्वाश्वरपञ्चमोद्विरणमात्रतुल्यशालीयाम् । समयपर्या-
प्तयत्न शैलेष्टीमेति गतलेश्व ॥ २८३ ॥ पूर्वैरचितं च तस्या समयश्रेण्या-
मथ प्रवृत्तिशेषम् । समये समये क्षपयत्यसरयगुणमुत्तरोत्तरत ॥ २८४ ॥
१८ चरमे समये सख्यातीतान्विनिहत्य चरमकर्मांशान् । क्षपयति युगपत्
कृत्स्नं घेदायुर्नामगोत्रगणम् ॥ २८५ ॥ सर्वगतियोग्यससारमूलररणानि
सर्वभारीनि । औदारिकैर्जसराम्णानि सर्वात्मना त्यक्त्वा ॥ २८६ ॥
२१ देवत्रयनिर्मुक्त प्राप्यजुंश्रेणिर्वीतिमखशाम् । समयेनेनेनाविमहेण गत्वोर्ध्व-
गतिमप्रतिष ॥ २८७ ॥ सिद्धिश्चेत्रे विमले जमजरामरणरोगनिर्मुक्त ।
लोकाप्रगत सिष्यति साकारेणोपयोगेन ५ ॥ २८८ ॥ सादिकमन्त्रतमनुप
२३ ममव्याप्राधुसमुत्तम प्राप्त । केवलसम्यक्तवज्ञानदर्शनात्मा भवति मुक्त
॥ २८९ ॥ मुक्त सन्नाऽभाव स्यात्क्षण्यात्मतोऽर्थसिद्धेश्च । भावान्तर-
सन्नान्ते सर्वज्ञाज्ञोपदेशाच्च ॥ २९० ॥ त्यक्त्वा शरीरबन्धनमिदं कर्मा-
२७ ष्टकश्रय कृत्वा । न स तिष्ठत्यनिर्नधादनाश्रयादप्रयोगाच्च ॥ २९१ ॥
नाथो गौरयविगमादशक्यभावाच्च गच्छति विमुक्त । लोकान्तादपि न पर
प्लवक् इन्द्रोपमहाभावात् ॥ २९२ ॥ योगप्रयोगयोश्चाभावात्तियन् न तस्य
१० गतिरस्ति । सिद्धस्योर्ध्वं मुक्तस्यालोकात्तादतिभवति ॥ २९३ ॥ पूर्वप्र-

योगसिद्धेर्यच्चच्छेदादसङ्गभावाच्च । गतिपरिणामाच्च तथा सिद्धस्योर्ध्वं गति
सिद्धा ॥ २९४ ॥ देहमनोवृत्तिभ्यां भवत शरीरमानसे दुःखे । तदभा-
वात्तदभावे सिद्ध सिद्धस्य सिद्धिसुखम् ॥ २९५ ॥ यस्तु यतिर्घटमान ३
सम्यक्ज्ञानशीलसपत्न । वीर्यमनिगूढमान शक्त्यनुरूप प्रयत्नेन ॥ २९६ ॥
सहननायुर्लसालरीर्यसपत्नमाधिवैकल्यात् । कर्मातिगौरवाद्वा स्वार्थमकु-
र्योपरममेति ॥ २९७ ॥ सौधर्मादिष्वन्यतमकेषु सर्वार्थसिद्धिचरमेषु । १
स भवति देवो धैर्यानिरो महर्द्धिद्युतिवपुष् ॥ २९८ ॥ तत्र सुरलोक-
सौख्य चित्तमनुभूय स्थितिक्षयात्तस्मात् । पुनरपि मनुष्यलोके गुणयस्तु म-
नुष्यसत्तेषु ॥ २९९ ॥ जन्म समवाप्य दुःखधुविभयरूपयत्बुद्धिसपत्न । २
श्रद्धासम्यक्तवज्ञानसवरत्नपोरलसमप्रः ॥ ३०० ॥ पुर्वोक्तभाषनाभाविता-
तरात्मा विधूतससार । सेत्स्यति तत् पर या स्वर्गांतरितस्त्रिभयभावात्
॥ ३०१ ॥ यश्चेह जिनरमते गृहाश्रमी निश्चित सुविदितार्थ । दर्श- १२
नशीलन्तभाषनाभिरभिरञ्जितमनस्क ॥ ३०२ ॥ स्थूलरुधानृतचौर्यपर-
स्त्रीरत्यरतिवर्जित सततम् । दिग्गतमूर्ध्नि- (मिह ?) देशावकाशिनमनर्घनि-
रति च ॥ ३०३ ॥ सामायिक च कृत्वा पौषधमुपभोगपारिमाण्य च । १५
यायागत च कल्प्य विधिवत्पात्रेषु विनियोग्यम् ॥ ३०४ ॥ चैत्यायतनप्र-
स्थापनानि च कृत्वा शक्ति प्रयत्न । पूजाश्च गन्धमाल्याधियासधूपप्र-
दीपाद्या ॥ ३०५ ॥ प्रशमरतिनित्यवृत्तितो जिनगुरुसाधुजनवन्दनाभि- १८
रत । सलेपना च काले योगेनाराध्य सुविगुह्यम् ॥ ३०६ ॥ प्राप्त कल्पे-
ष्विन्द्रत्य धा सामानिकत्वमन्यद्वा । स्थानमुदार तत्रानुभूय च सुख तद-
गुरुपम् ॥ ३०७ ॥ नरलोकमेत्य सर्वगुणसपद दुर्लभा पुनर्लब्ध्या । शुद्ध २१
स सिद्धिमेप्स्यति भवाष्टयाभ्यन्तरे नियमात् ॥ ३०८ ॥ इत्येव प्रशमरते
फलमिह स्वर्गापवर्गयोश्च शुभम् । संप्राप्यतेऽनगारैरगारिभिश्चोत्तरगुणाढ्यै
॥ ३०९ ॥ जिनशासनार्णवादाकृष्टा धर्मकथिकामिमा श्रुत्वा । रत्नाकारदिव २४
जरत्कपर्दिनामुद्धृता भक्त्या ॥ ३१० ॥ सद्भिर्गुणदोषद्वैर्दोषानुत्सृज्य गुण-
लना प्राह्य । सर्वात्मना च सतत प्रशमसुखायैव यतितव्यम् ॥ ३११ ॥
यथासमजसमिह छन्द शब्दसमयाथतो (मया ?) अभिहितम् । पुत्रापरधवमम २७
मर्पयितव्य बुद्धे सर्वम् ॥ ३१२ ॥ सर्वसुखमूलबीज सर्वार्थविनिश्चयप्र-
काशकरम् । सर्वगुणसिद्धिसाधनघनमहच्छासन जयति ॥ ३१३ ॥

॥ समाप्तमिदं श्रीवाचकेन्द्रोमास्वामिविरचित श्रीप्रशमरतिप्रकरणम् ॥ ३०

श्रीहृदयप्रदीपपट्टरिशिका ।

- शब्दादिपञ्चविषयेषु विचेतनेषु, योऽतर्गतो हृदि विवेकमला व्यनक्ति ।
 ३ यस्माद् भवान्तरगतान्यपि चेष्टितानि प्रादुर्भवन्त्यनुभव तमिम भवेथा
 ॥ १ ॥ जानन्ति केचित्तु कर्तुमीशा, कर्तुं क्षमा ये न च ते विदन्ति ।
 जानन्ति तत्र प्रभवन्ति कर्तुं ते वेऽपि लोके विरला भवन्ति ॥ २ ॥
 ४ सम्यग् विरक्तिननु यस्य चित्ते, सम्यग् गुम्यम्य च तत्रवेत्ता । सदातु
 भूत्या दृढनिश्चयो यस्यस्यैव सिद्धिर्न हि चापरस्य ॥ ३ ॥ विग्रहं वृत्ति-
 निनायसङ्कुलं दुःखं हृदि विवेकयति ये । गुप्तिरन्धमिव चेतनं हि ते,
 ५ मोचयति तनुयन्नयन्नितम् ॥ ४ ॥ भोगार्थमेतद् भविना शरीरम्, ज्ञानार्थमेतत्
 क्लिष्टं योगिना वै । जाता विष चेद्विषया हि सम्यग्-ज्ञानात्तत् किं पुण-
 पस्य पुष्ट्या ॥ ५ ॥ त्वङ्मासमेदोऽस्त्रिपुरीपमूरपूर्णोऽनुरागः पुण्ये क्व
 १२ ते । दृष्टा च यत्ता च विवेकरूपस्यमेव साक्षात् रिमुमुह्यसीत्थम् ॥ ६ ॥
 धनं न केषा निधनं गतं वै, दरिद्रिणः के धनिनो न दृष्टा । दुःखं हेतुत्र
 धनेऽतिवृष्णा त्यक्त्वा सुखी स्यादिति मे विचारः ॥ ७ ॥ ससारदुःखं
 १५ परोऽस्ति रोगः, सम्यग्विचारात् परमौषधं न । तत्रोदुःखं यस्य विनाश-
 नाय, सत्तात्त्विकोऽयं क्रियते विचारः ॥ ८ ॥ अनित्यताया यदि चेत् प्रतीति-
 स्तत्त्वस्य निष्ठा च गुरुप्रसादात् । सुखी हि सर्वत्र जने धने च, नो चेद्-
 १८ ने चाऽजनेषु दुःखी ॥ ९ ॥ मोहाधकारे भ्रमतीह तावत्, ससारदु-
 खं च कदर्थ्यमानं । वायद्विवेकमहोदयेन, यथास्थितं पश्यति नारम-
 रूपम् ॥ १० ॥ अयो ज्ञानयोः बहुधा मतोऽयम्, स्त्रीणां चरित्राणि ज्ञायो
 ११ पमानि । त्रिषेण तुल्या विषयाश्च तेषां, येषां हृदि स्वामलयातुभूतिः
 ॥ ११ ॥ कार्यं च किं ते परदोषदृष्ट्या, कार्यं च किं ते परचिन्तया च ।
 वृथा कथं सिद्धान्तिं बालबुद्धे, कुरु स्वकार्यं त्यज सर्वमन्यत् ॥ १२ ॥ यस्मिन्
 १४ कृते कर्मणि सौख्यलेशोऽपि स्यान्ननुपपद्येत तस्यास्ति नात् । मनोऽभिज्ञापो म-
 रणं हि यावत्, मूर्खोऽपि कुर्यात् गच्छेत् तत्र कर्म ॥ १३ ॥ यदर्जितं वै
 ययसाऽपि तेन, ध्यानं तपो ज्ञानमुखं च सत्यम् । अणेन सर्वं प्रदह्यहो
 २७ तत्, यामो वली प्रायः बलवत् (छलः ?) यतीताम् ॥ १४ ॥ बलादसौ मोहरि-
 पुर्जनानां ज्ञानं विवेकं च निरानुरोति । मोहाभिभूतं हि जगद्दिनष्टं तत्त्वा-
 यदोधावपयाति मोहः ॥ १५ ॥ सर्वत्र सर्वस्य सदा प्रवृत्तिर्दुःखस्य
 ३० नाशाय सुखस्य हेतोः । तथापि दुःखं न विनाशमेति सुखं न कस्यापि

भजेन् स्थिरत्वम् ॥ १६ ॥ यत् पृथ्ग्विषयैष्यिकादि सौख्यम्, भ्रमम् भवे
को न लभेत मर्त्ये । सर्वेषु तद्याधममध्यमेषु यद् दृश्यते तत्र किमहुत
न ॥ १७ ॥ क्षुधातृषारामविहाररोषहेतुश्च यद् भेषजवद्वदन्ति । तदस्य १
तत्र क्षणिक प्रयामवृत्, यतीश्वरा दूरतर लजन्ति ॥ १८ ॥ गृहीतलि
ङ्गस्य च वेदनाशा, गृहीतलिङ्गो विषयाभिलाषी । गृहीतलिङ्गो रसलोलु
पश्चेद्, विद्वन्मन नास्ति ततोऽधिक हि ॥ १९ ॥ ये लुब्धचिन्ता निषया- ६
र्थभोगे ग्रहिर्विरागा इदि बद्धरागा, ते दाम्भिका त्रेपधराश्च घूर्ता मनासि
लोकस्य तु रज्जयन्ति ॥ २० ॥ सुगन्धश्च लोकोऽपि हि यत्र मार्ग निवेगि-
तस्तत्र रतिं करोति । घूर्तस्य याक्यै परिमोहिताना केषा न चित्त भ्रम- ९
तीह लोके ॥ २१ ॥ ये नि रूढास्त्याक्तसमस्तरागास्तरुवैकनिष्ठा गलिता-
भिमाना । सन्तोषपोषैकविलीनराब्ध्याने रज्जयन्ति स्वमनो न लोकम्
॥ २२ ॥ तावद्विषादी जनरज्जयश्च, आवध चैयात्मरसे मुपम । चिन्ता ११
मणिं प्राप्य पर हि लोके, जने जने च कथयन् प्रयासि ॥ २३ ॥ पण्णा
विरोधोऽपि च दर्शनानाम्, तथैव तेषा शतशश्च भेद । नानापथे सर्व-
जन प्रवृत्त, को लोकमाराधयितु समर्थ ॥ २४ ॥ तदेव राज्य हि धन १५
तदेव, तपस्तदेवैह फला च नैव । स्वस्ते भवेच्छीगलताशये चेतो चेद् घृणा
सर्वमिद हि मन्ये ॥ २५ ॥ रुष्टैर्नै कि यदि चित्तशान्तिस्तुष्टैर्नै किं
यदि चित्तताप । प्रीणाति नो नैव दुनोति चान्यान्, न्यस्य सदोदात्तपरो १८
हि योगी ॥ २६ ॥ एक पापान् पतति नरके, त्याति पुण्यात् स्वरेण ,
पुण्यापुण्यप्रचयविगमात् मोक्षमेव प्रयानि । सगाभूनन भवति सुरम्, न
द्वितीयेन कार्यम्, तस्मादेको निश्चरति सदानन्दमौल्येन पूर्ण ॥ २७ ॥ २१
त्रैलोक्यमेतद् बहुभिर्जित यैर्मनोपये तेऽपि यतो न शक्ता । मनोपयस्यात्र
पुरो हि तस्मात्, तृण त्रिलोकीनिनय यदन्ति ॥ २८ ॥ मनोलयानास्ति
परो हि योगो ज्ञान तु तत्त्वायविचारणाच्च । समाधिसौख्यान्न पर च २४
सौख्यम्, ससारसार त्रयमेतदेव ॥ २९ ॥ या सिद्धयोऽष्टावपि दुर्न्मा ये,
रसायन चाञ्जनघातुवादाः । ध्यानानि मन्त्राश्च ममाधियोगाश्चित्ते भ्रमने
विषवद् भवन्ति ॥ ३० ॥ विन्दति तत्र न यथास्थित धै, सङ्कल्पचिन्ता २७
निषयाकुला ये । ससारदु सैश्च बद्धवित्तानाम्, स्वप्नेऽपि तेषा न समाधि-
सौख्यम् ॥ ३१ ॥ श्लोको वर परमतस्त्वपथप्रकाशी, न ग्रन्थकोटिपठन ज-
नरक्षनाय । सङ्गीयनीति घरमौपघमेनमेव, व्यथ भ्रमप्रजननो न तु मूल-३०

भार ॥३२॥ तावत् सुखेच्छा विषयादिभोगे, यावन् मनः स्वात्प्यसुख
न वेत्ति । लघे मन स्वात्प्यसुखैकलेशे, त्रैलोक्यराज्येऽपि न तस्य वाञ्छा
३॥ ३३ ॥ न देयराजस्य न चक्रवर्तिनस्तद्वै सुख रागयुतस्य मये । यद्वीत-
रागस्य मुने सदात्मनिष्ठस्य चित्ते स्थिरता प्रयाति ॥ ३४ ॥ यथा यथा
पर्यशताकुल वै, कुत्रापि नो विश्रमतीह चित्तम् । तथा तथा तत्त्वमिदं दु-
१ राप हृदिस्थित सारविचारहीनै ॥ ३५ ॥ शमसुखरसलेशात् द्वेष्यता स
प्रयाता विविधविषयभोगात् तयाञ्छाविशेषा । परमसुखमिदं यद् भुज्य
तेऽन्त समाधौ, मनसि यदि तदा ते शिष्यते किं यदान्यत् ॥ ३६ ॥

९

कलिकालसर्पद्वयश्रीहेमचन्द्राचार्यचरणकजचञ्चरीव
गुर्जरसम्राट् श्रीकुमारपालविरचित साधारणजिनस्तवनम् ॥

१२ नम्रागिलारण्डलमौलिरत्नरश्मिच्छटापलविताद्विपीठ । विध्यस्तविश्व-
व्यसनप्रबन्ध, त्रिलोक्यधो जयताञ्जिनेन ॥१॥ मूढोऽस्त्यहं विद्वत्पयामि
यत्स्यामपेतराग भगवन् कृतार्थम् । नहि प्रभूणामुचितस्वरूपनिरूपणाय
१५ क्षमतेऽर्थिर्गर्ग ॥ २ ॥ मुक्तिं गतोऽपीह विशुद्धचित्ते गुणाधिरोपेण म-
मासि साक्षात् । भानुर्दवीयानपि दर्पणेऽगुसङ्गान्न किं द्योतयते गृहान्त
॥ ३ ॥ तव स्तवेन क्षयमङ्गभाजा भजन्ति जन्मार्जितपातकानि । किं-
१८ यच्चर चण्डरुचेर्मरीचिस्तोमे तमासि स्थितिमुद्वहन्ति ॥ ४ ॥ शरण्य कार-
ण्यपरः परेषा निहसि मोहं परमाश्रितानाम् । मम त्वदाज्ञा घटतोपि
मूर्ध्ना शान्तिं न यात्येव कुतोऽपि हेतो ॥ ५ ॥ भवाटपीलह्वनसार्थयाह
२१ त्वामाश्रितो मुक्तिमहं वियासु । कपामचौरैर्जिनं लुप्यमानं रत्नत्रय मे
तदुपेक्षते विम् ॥६॥ लघोऽसि स त्वं मयका महात्मा भवान्मुधौ बभ्र-
मता कथंचित् । आ पापपिण्डेन नतो न भक्त्या, त पूजितो नाथ ननु
२४ स्तुतोऽसि ॥ ७ ॥ ससारचक्रे भ्रमयन् कुरोधदण्डेन मां फर्ममहाकु-
लालः । करोति दुश्प्रवचयस्यमाण्टम्, तत् प्रभो रक्ष जगच्छरण्य
॥ ८ ॥ कदा त्वदाज्ञाकरणात्तत्त्वस्त्यक्त्या समत्वादि भवैक्यदम् । आ-
२७ त्मैकसारो निरपेक्षवृत्तिर्मोक्षेऽप्यनिच्छो भवितासि नाथ ॥ ९ ॥ तव
प्रियामापतिरान्तिका तैर्गुणैर्नियम्यात्ममनः पृथङ्गम् । कदा त्वदाज्ञाऽमृत-
पानलोह, स्वामिन् परजह्वरतिं करिष्ये ॥ १० ॥ एतावती भूमिमह-
३० त्वदङ्घ्रिपद्मप्रसादाद्भववानधीश । दृढेन पापास्तदपि खराद्या ही मामका-

येषु नियोजयन्ति ॥ ११ ॥ भद्रं न किं त्वय्यपि नाथनाथे, सम्भाव्यते
मे यदपि सराधा । अपानियन्ते शुभभावनाभिः, पृष्टिं न मुञ्चति तथापि
पापा ॥ १२ ॥ भवाम्बुराशौ भ्रमत कदापि, मन्ये न मे लोचनगोच- ३
रोऽभू । निरसीमसीमन्तकनाम्नादिदुःखातिथित्वा कथमयदेश ॥ १३ ॥
चक्रासिचापाङ्कुशयन्त्रमुल्लेख्य, सहस्रभर्णैर्लक्षितमद्वियुग्मम् । नाथ त्वदीय
शरणं गतोऽस्मि, दुर्वारमोहादिविपद्यमीत ॥ १४ ॥ अगण्यकारुण्य १
शरण्यं पुण्यं, सवद्गन्धिपुष्पं विश्वनाथ । दीनं हताशं शरणागतं च,
मा रक्ष रक्ष रक्ष रक्षभिस्तुभ्यम् ॥ १५ ॥ त्वया विना दुष्टतचक्राल
नान्यं क्षयं नेतुमलं ममेश । किंवा विपक्षप्रतिचक्रमूलम्, चक्रं विना ९
चक्रेषुमलम्भविष्णु ॥ १६ ॥ यदेवदेवोऽसि महेश्वरोऽसि, धुब्धोऽसि
विश्वत्रयनाथरोऽसि । तेनान्तरङ्गारिगणाभिभूतस्तयाप्रतो रोदिमि हा
सखेदम् ॥ १७ ॥ स्वामिन्धर्मज्ञसन्तानि हित्वा, मनः समार्थो निद- १२
धामि पावत् । तावत्कुवेयान्तरवैरिणो मामनल्पमोहाद्व्यवशं नयन्ति ॥ १८ ॥
त्यदागमाद्वैदिके सत्ये देव, मोहादयो यममवैरिणोऽमी । तथापि मूढस्य
पराश्रमुद्धातत्सन्निधौ ह्रीं न किमप्यकृत्यम् ॥ १९ ॥ स्वेच्छैर्नृशंसैरतिरा- १५
क्षसैश्च, बिडम्बितोऽमीभिरनेकशोऽहम् । प्राप्तस्तिवर्णनीं भुवनैकवीर,
प्रायस्त मा यत्तय पालीनाम् ॥ २० ॥ हित्वा स्वदेहेऽपि ममत्पुङ्क्तिं
श्रद्धापवित्रीकृतसद्विवेकं । मुक्तायसङ्गं समस्तनुमित्रं, स्वामिन् कदा १०
सयममातनिष्ये ॥ २१ ॥ त्वमेव देवो मम वीतराग, धर्मो भवद्वर्णित-
धर्म एव । इति स्वरूपपरिभाष्य तस्मान्नोपेक्षणीयो भवसि स्वभूय ॥ २२ ॥
जिता नितारोपसुरामुराधा, कामादयः कामममीत्यदेश । त्वा प्रत्यक्षत्वा २१
स्वयमेवक तु, निगन्ति हि मा परुषरूपेण ॥ २३ ॥ सामर्थ्यमेतद्भूय-
सोऽसि सिद्धिं सत्त्वानशेषानपि नेतुमीश । त्रियाविहीनं भवद्वह्नीनम्,
दीनं न किं रक्षसि मा शरण्यं ॥ २४ ॥ त्वत्पादपद्मद्वितयं जिनेन्द्र, स्फुर- २४
त्यनम्रं हृदि यस्य पुंसः । विश्वत्रयीश्रीरपि नूनमेति, तत्राश्रयार्थं सहचा-
रिणीव ॥ २५ ॥ अहं प्रभो निर्गुणचक्रवर्ती, तूरो दुःखत्मा हतः, सपाप्मा ।
ह्रीं दुःखराशौ भववारिरागौ, यस्माभिममोऽस्मि भवद्विमुक्त ॥ २६ ॥ २७
स्वामिन्निममोऽसि सुधासमुद्रे, यन्नेत्रपात्रातिथिरद्य मेऽभू । चित्तमणौ
स्फूर्णति पाणिपद्मे, पुसामसाध्यो नहि कश्चिदर्थः ॥ २७ ॥ त्वमेव ससा-
रमहाम्बुराशौ, निमज्जतो मे जितं यानपात्रम् । त्वमेव मे श्रेष्ठसुखैकधाम, २०

विमुक्तिरामाघटनाभिराम ॥ २८ ॥ चिन्तामणिलस्य जिनेश पाणौ,
 कल्पद्रुमस्तस्य गृहाङ्गणस्य । नमस्तुतो येन सदापि भक्त्या, स्तोत्रैः स्तुते
 १ दामभिरर्चितोऽसि ॥ २९ ॥ निमीत्य नेत्रे मनसः स्थिरत्वं विधाय याव
 न्नित्तं चिन्तयामि । त्वमेव तावन्न परोऽसि देवो नि शेषकर्मक्षयहेतुः
 ॥ ३० ॥ भक्त्या स्तुता अपि परे परया, परेभ्यो मुक्तिं जिनेन्द्र ददते ।
 १ कथञ्चनापि । सिद्धा सुधारसघटैरपि निम्नवृक्षा विश्राणयन्ति नहि चूत
 फलं कदाचिन् ॥ ३१ ॥ मयजलनदिमध्यान्नाथ निस्तार्य फार्य, शिव
 न्नाखदुग्धी निर्गुणोऽपि त्वयाऽद्भ्यम् । नहि गुणमगुण वा सभिताना महान्तो
 १ निरूपमकरणाद्रा सयद्या चिन्तयन्ति ॥ ३२ ॥ प्राप्तस्त्व धनुभिः शुभै-
 त्विजगतक्षूडामणिर्देवता, निवाणप्रतिभूरसायपि गुरु श्रीहेमचन्द्रप्रभु ।
 तत्रात परमसि घस्तु निमपि स्यामिन् यदभ्यर्थये, किन्तु त्वद्वचनादर
 १२ प्रतिभयम्, स्ताड्द्वैमानो मम ॥ ३३ ॥ इति साधारणजिनस्तयनम् ॥

श्रीरत्नाकरपञ्चविंशतिका

१५ श्रेय श्रिया मङ्गलत्रैलिसद्म । नरेन्द्रकेन्द्रनक्षत्रिपद्म । । सर्वज्ञ । सर्वा-
 तिशयप्रधान । चिर जय ज्ञानफलानिधान । ॥ १ ॥ जगत्त्रयाधार । कृपा
 घतार । दुर्धारसमारविफारवैद्य । । श्रीवीतराग । त्वयि मुग्धभायाद्विह-
 १८ प्रभो । विज्ञपयामि विञ्चित् ॥ २ ॥ किं बाललीलाकलितो न बाल ,
 पित्रो पुरो जल्पति निर्विकल्प । तथा यथार्थं कथयामि नाथ । निजाशय
 सानुशयस्तवाग्रे ॥ ३ दत्तं न दानं परिशीलितं च न शालिं शीलं न तपो-
 १९ ऽभितप्तम् । शुभो न भावोऽप्यमवद्वेऽस्मिन् विभो । मया भ्रान्तमहो
 सुधैय ॥ ४ ॥ दग्धोऽभिन्ना श्रोत्रमयेन दष्टो, दुष्टेन लोभात्पमहोरगेण ।
 प्रस्तोऽभिमानान्तरेण, माया-जातेन घटोऽस्मि कथं भजे त्वाम् ॥ ५ ॥
 २४ कृतं मयाऽमुत्र हितं च चेहलोऽपि लोवेश । सुखं न मेऽभूत् । अस्मा
 दृशा केवलमेव जन्म, जिनेन्द्र । जन्मे भवपूरणाय ॥ ६ ॥ मन्ये मनो यन्न
 मनोत्तमं, त्वदात्मपीयूषमयूषलाभात् । हन महान्दरस फठोरमस्मादृशा
 २७ देव तददमतोऽपि ॥ ७ ॥ त्वत्तः सुदुः प्राप्यमिदं मयाप्तं वनत्रय भूरिभय-
 भ्रमेण । प्रमादनिद्रायस्ततो गतं तत्, कस्याप्रतो नायक । मूत्करोमि ॥ ८ ॥
 वैराग्यरङ्गोऽपरवञ्चनाय, धर्मोपदेशो जनरञ्जनाय । वात्साय विद्याऽध्ययन
 ३० च मेऽभूत्, क्रियद् भुवे ह्यग्यकर स्वमीश । ॥ ९ ॥ परापवादेन मुखं सदोपमं,

नेत्र परस्त्रीजनवीक्षणेन । चेत् पराऽप्रायविचिन्तनेन कृतं मन्यमिह कथं
 विमोऽहम् ॥ १० ॥ निहन्वितं यत्स्मरघस्ररार्तिदशाऽशास्त्रं विषयान्ध
 लेन । प्रकाशितं तद्गुणो द्वियैव, सर्वज्ञः । सर्वं स्वयमेव वेत्ति ॥ ११ ॥ ३
 ध्वस्तोऽन्यमत्रैः परमेष्ठिमत्र, कुशाखप्राक्त्यैर्निहतागमोक्तिः । कर्तुं वृथा
 धर्मं पुदेवसद्भादवाञ्छि ही नायः मतिभ्रमो मे ॥ १२ ॥ विमुच्य दृग्
 लक्ष्यगतं भवन्तम्, प्याता मया मूढवियाद्दन्तः । कटाक्षयथोत्तमगीर- ६
 नाभिः स्त्रीतटीया मुदशा विलासा ॥ १३ ॥ एतेष्वणाऽननिरीक्षणेन,
 यो मानसे रागलघो विलसः । न शुद्धसिद्धात्तपयोधिमध्ये, धौतोऽप्यगा
 स्तारकः । कारणं किम् ॥ १४ ॥ अङ्गं न चङ्गं न गणो गुणानां, न निर्मलः ९
 कोऽपि कलाविलासः । स्फुरत्प्रभा न प्रमुता च कापि, तथाप्यदृक्कारक्यै-
 तोऽहम् ॥ १५ ॥ आयुर्गेलन्याशु न पापबुद्धिर्गतं ययो नो विषयभिलापः ।
 पत्रश्च भैषज्यविधौ न धर्मः, स्वामिन्महामोहनिहन्वना मे ॥ १६ ॥ १२
 नात्मा न पुण्यं न भयो न पापं, मया सिटानां कटुगीरपीयम् । अवारि
 ष्णो ल्यपि कैवल्यकैः, पुनः स्फुटे सत्यपि देवः । घिहू माम् ॥ १७ ॥ न
 देवपूता न च पात्रपूजा, न श्राद्धधर्मश्च न साधुधर्मः । लब्ध्यापि मानुष्य- १५
 मिदं समस्तं, कृतं मयाऽरण्यविलापतुल्यम् ॥ १८ ॥ चक्रे मयाऽसत्यपि
 कामधेनुवत्पटुचित्तमणिषु स्पृहार्तिः । न जैनधर्मे स्फुटशर्मदेऽपि,
 जिनेशः । मे पश्य विमूढमावम् ॥ १९ ॥ सद्भोगलीला न च रोगसीला, १८
 घनागमो नो निपनागमश्च । दारा न कारा नरकस्य चित्ते, व्यचिन्ति
 नित्यं मयसाऽधमेन ॥ २० ॥ खितं न साधोर्हृदि साधुवृत्तात्, परो-
 पकारान्न यशोऽर्जितं च । कृतं न तीर्थोद्धरणानि कृत्य, मया मुधा दारि- २१
 तमेव जन्म ॥ २१ ॥ वैराग्यरङ्गो न गुरुदितेषु, न दुर्जनानां यचनेषु
 शान्तिः । नाऽध्यात्मलेशो मम कोऽपि देवः, कार्यं कथङ्कारमयं मयाधि-
 ॥ २२ ॥ पूर्वं भवेऽकारि मया न पुण्यभागामिजन्मन्यपि नो करिष्ये । २२
 यद्दीदृशोऽहं मम तेन नष्टा, भूतोद्भवद्भाविमघप्रयीशः । ॥ २३ ॥ किं वा
 मुधाऽहं यद्मुधा मुधामुत्पूज्य त्वदभे चरितं स्वसीयम् । जल्पामि यस्मात्
 त्रिगतस्वरूपनिरूपकस्त्वं त्रियदेतन्त्र ॥ २४ ॥ क्षीनोद्धारधुरधरस्त्वदपरो २७
 नास्ते मदयः कृपापात्रं नात्र जने चिनेश्वरः । तथाऽप्येता न याचे श्रियम् ।
 किं तर्हन्निदमेव केवलमहो सद्भोधिरज्ञानि, श्रीरत्नाकरः । मङ्गलैरनिलयः ।
 मेधरश्च प्रार्थये ॥ २५ ॥ इति श्रीरत्नाकरपञ्चविंशतिः

वाचकेन्द्रोमास्वातिविरचित खोपसभाप्यगतसम्प्रदायकारिकादियुत
श्रीतत्त्वार्थाधिगमसूत्रम् ।

- १ सम्यग्दर्शनशुद्धयो ह्यज्ञानविरतिमेव चाप्नोति । दुरनिमित्तमर्पाद
तेन सुलभं भवति जन्म ॥ १ ॥ जन्मनि कर्मछेदशैरनुवद्वेऽर्भिसंस्था
प्रयतितव्यम् । कर्मछेदाभावो यथा भवत्येष परमार्थ ॥ २ ॥ परमा-
२ र्थालाभे वा दोषेष्वास्मभ्यस्वभावेषु । कुशलानुवधमेव स्वादनवद्य यथा
कर्म ॥ ३ ॥ कर्माहितमिह चायुः प्रथमतो नरः समाश्नुते । इहफल
मेव त्वधमो विमध्यमस्तूभयफलार्थम् ॥ ४ ॥ परलोकाहितायैव प्रयतते
५ मध्यमः त्रियासु सदा । मोक्षायैव तु पटते विशिष्टमतिरुत्तमं पुरुष ॥ ५ ॥
यस्तु कृतार्थोऽप्युत्तममऽप्यधमं परेभ्य उपदिशति । नित्यं स उत्तमेभ्यो
ऽप्युत्तम इति पूर्यतम एव ॥ ६ ॥ तस्मादहंति पूजामहमेवोत्तमोत्तमो
१२ लोके । दूषर्पिन्तरेन्द्रेभ्य पूज्येभ्योऽयन्यसत्त्वानाम् ॥ ७ ॥ अभ्यर्चना-
वर्द्धता मनः प्रसादस्ततः समाधिश्च । तस्मादपि निश्चेयसमतो हि तत्पू-
जनं न्याय्यम् ॥ ८ ॥ तीर्थप्रवर्तनफलं यत्प्रोक्तं कर्म तीर्थस्नानम् ।
१५ तस्योदयात्कृतार्थोऽप्यहंतीर्थं प्रवर्तयति ॥ ९ ॥ तत्स्वाभाव्यादेव प्रकाशयति
भास्वरं यथा लोचनम् । तीर्थप्रवर्तनाय प्रवर्तते तीर्थकर एवम् ॥ १० ॥
यः शुभकर्मसिद्धयनभावितमाधो भवेत्पुनरेव । जज्ञे ज्ञातेऽस्वाद्युषु सिद्धा-
१८ धनरेत्रकुलदीप ॥ ११ ॥ ज्ञानैः पूर्वोधिगतैरप्रतिपतितैर्मतिश्रुताव-
धिभिः । त्रिभिरपि शुद्धैर्युक्तं शैल्यनुतिकान्तिभिरिवेन्दु ॥ १२ ॥ शुभ-
सारसत्त्वसहजनवीर्यमाहात्म्यरूपगुणयुक्तं । जगति महावीर इति त्रिविधं
२१ गुणतः कृताभिरुच्य ॥ १३ ॥ स्वयमेव बुद्धतत्त्वं सत्त्वहिताभ्युद्यता
चलितसत्त्वं । अभिनन्दितशुभसत्त्वं सेतुर्लोकान्तिकैर्देवैः ॥ १४ ॥ जन्म-
जरामरणार्तं जगदशरणमभिसमीक्ष्य निःसारम् । शक्तीतमपहाय राज्य
२४ शमाय धीमान् प्रवव्राज ॥ १५ ॥ प्रतिपद्याशुभशमनं निश्चेयससाधक
श्रमणलिङ्गम् । कृतसामायिन्यर्कमो व्रतानि विधिवत्समारोप्य ॥ १६ ॥
सम्यक्स्वज्ञानचारित्रसचरतपः समाधिबलयुक्तं । मोहादीनि निहत्याशुभानि
२७ चत्वारि कर्माणि ॥ १७ ॥ केवलमधिगम्य त्रिभु स्वयमेव ज्ञानदर्शनं
मनन्तम् । लोकाहिताय कृतार्थोऽपि देशयामास तीर्थमिदम् ॥ १८ ॥
द्विविधमनेकद्वादशविधं महाविषयममितगमयुक्तम् । ससारार्णवपारगमनाय
३० दुःखक्षयायाम् ॥ १९ ॥ प्रवार्थयचनपटुभिः प्रयत्नवद्भिरपि धादिभि-

निपुणैः । अनभिभवनीयमयैर्मास्वर इव सर्वतेजोभिः ॥ २० ॥ कृत्वा
 त्रिकरणशुद्ध तमै परमर्पये नमस्कारम् । पूज्यतमाय भगवते वीराय वि-
 लीनमोहाय ॥ २१ ॥ तत्त्वाध्याधिगमाख्य बह्वयं सग्रहं लघुप्रथमम् । व
 क्ष्यामि शिष्यहितमिममर्हद्वचनैरुद्देशस्य ॥ २२ ॥ महतोऽतिमहावि-
 पयस्य दुर्गमप्रथभाप्यपारस्य । क इत्त प्रत्यास जिनवचनमहोदये क-
 र्तुम् ॥ २३ ॥ शिरसा गिरिं त्रिभित्तेषुचिषिप्सेच स क्षितिं दोभ्याम् । ६
 प्रतितीपेष समुद्र मित्तेष पुन कुक्ष्यामेण ॥ २४ ॥ व्योम्नीन्दु चित्रमिपेन्मे-
 रगिरिं पाणिना चिरम्पयिषेत् । गत्यानिल जिगीषेचरमसमुद्र पिपासेच
 ॥ २५ ॥ राघोत्तरप्रभाभिः सोऽभिवुगूपेष मास्वर मोहात् । योऽतिमहाप्रथार्थ ९
 जिनवचन सजिघृक्षेत ॥ २६ ॥ एकमपि तु निनवचनाद्यस्मात्त्रिबाह्व पद
 भवति । श्रूयन्ते चानन्ता सामायिकमात्रपन्मिद्धा ॥ २७ ॥ तस्मात्तत्त्वामा-
 प्यात् समासतो व्यासतश्च जिनवचनम् । श्रेय इति निर्विचार प्राह्य धार्य १२
 च धार्य च ॥ २८ ॥ न भवति धर्म श्रोतु मर्यस्यैरान्ततो हितध्रयणात् ।
 श्रुततोऽनुग्रहयुद्धा घत्तुस्तेरान्ततो भवति ॥ २९ ॥ श्रममयिचिन्त्या-
 त्मगत तस्माच्छ्रेय सदोपदेष्टव्यम् । आत्मान च पर च हि हितोपदेष्टानुगृ- १५
 हाति ॥ ३० ॥ नर्ते च मोक्षमागाद्वितोपदेशोऽस्ति जगति कृत्स्नेऽस्मिन् ।
 तस्मात्परनिममेवेति मोक्षमार्गं प्रनयामि ॥ ३१ ॥ इति सम्यग्धारिका ।

१८

श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसंग्रह

सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गं ॥ १ ॥ तत्त्वार्थश्रद्धान सम्य-
 दर्शनम् ॥ २ ॥ तत्रिसर्गादधिगमाद्वा ॥ ३ ॥ जीवाजीवालयधसज- १
 रनिर्नरामोक्षास्तत्त्वम् ॥ ४ ॥ नामस्थापनाद्रव्यभासतत्त्वज्ञास ॥ ५ ॥
 प्रमाणनयैरधिगम ॥ ६ ॥ निदशस्वामित्पसाधनाधिररणस्थितिविधानत
 ॥ ७ ॥ सत्सर्गाक्षेत्रगर्शनकालान्तरभावात्पग्रहुत्तश्च ॥ ८ ॥ मतिश्रुता- २४
 वधिमन पर्यायवेगलानि ज्ञानम् ॥ ९ ॥ तत्प्रमाणे ॥ १० ॥ आद्ये परो
 क्षम् ॥ ११ ॥ प्रत्यक्षमन्यत् ॥ १२ ॥ मति स्मृति सहा चिन्ताभि-
 निबोध इत्यनर्थान्तरम् ॥ १३ ॥ तदिन्द्रियानिन्द्रियनिमित्तम् ॥ १४ ॥ २७
 अवग्रहेहापायधारणा ॥ १५ ॥ बहुगुविधक्षिप्रानिधितानुक्तधुराणा से-
 तराणाम् ॥ १६ ॥ अथम्य ॥ १७ ॥ व्यञ्जनस्याग्रप्रह ॥ १८ ॥ न
 क्षुरनिन्द्रियाभ्याम् ॥ १९ ॥ श्रुत मतिपूर्वं मनेरुद्गादशभेत् ॥ २० ॥ ३०

द्विविधोऽवधि ॥ २१ ॥ भवप्रत्ययो नारकदेवानाम् ॥ २२ ॥ यथोक्त
 निमित्त पद्मविस्तृत्य शेषाणाम् ॥ २३ ॥ ऋजुविपुलमती मन पर्याय
 ३ ॥ २४ ॥ विशुद्धप्रतिपाताभ्या तद्विशेष ॥ २५ ॥ विशुद्धिश्चेन्नस्यामि
 विषयेभ्योऽवधिमन पर्याययो ॥ २६ ॥ मतिश्रुतयोर्निग्रन्ध सर्वद्रव्येष्व-
 सर्वपर्यायेषु ॥ २७ ॥ रूपिप्रवधे ॥ २८ ॥ तदनन्तभागे मन पर्या-
 यस्य ॥ २९ ॥ सर्वद्रव्यपयायेषु केवलस्य ॥ ३० ॥ एकादीनि भाज्यानि
 युगपदेकस्मिन्ना चतुर्भ्यः ॥ ३१ ॥ मतिश्रुतावधयो विपर्ययश्च ॥ ३२ ॥
 सदसतोरविशेषाद्यदृच्छोपलब्धेदमस्यत् ॥ ३३ ॥ नैगमसमूहव्ययहार-
 ९ जुसूत्रशदा नया ॥ ३४ ॥ आद्यशदौ द्वित्रिभेदौ ॥ ३५ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽहत्प्रवचनसमूहे प्रथमोऽध्यायः

१२ औपशमिकक्षाधिकौ भावौ मिश्रश्च जीवस्य स्वतत्त्वमौदयिकपारिणा-
 मिनी च ॥ १ ॥ द्विनभाष्टादशैकविंशतित्रिभेदा यथानमम् ॥ २ ॥ सम्य-
 कत्वचारित्रे ॥ ३ ॥ ज्ञानदर्शनदानलाभभोगोपभोगरीयाणि च ॥ ४ ॥ ज्ञा-
 १५ नाज्ञानवशनदानादिलभ्यश्चतुस्त्रिपञ्चभेदा सम्यक्त्वचारित्रसयमास-
 यमाश्च ॥ ५ ॥ गतिवपायलिंगमिध्यादर्शनासयतासिद्धत्वेलेइयाश्चतुश्चतु-
 र्व्येकैकैरुपभेदा ॥ ६ ॥ जीवभोग्यामव्यत्वादीनि च ॥ ७ ॥ उपयोगो
 १८ लक्षणम् ॥ ८ ॥ स द्विविधोऽष्टचतुर्भेदः ॥ ९ ॥ ससारिणो मुक्ताश्च
 ॥ १० ॥ समनस्सामनस्का ॥ ११ ॥ ससारिणस्तस्यावराः ॥ १२ ॥
 पृथिव्यन्नस्पतय स्थावरा ॥ १३ ॥ तेजोनायू ह्रीन्द्रियादयश्च त्रसा
 ११ ॥ १४ ॥ पञ्चेन्द्रियाणि ॥ १५ ॥ द्विविधानि ॥ १६ ॥ निर्धृत्युपकरणे
 द्रव्येन्द्रियम् ॥ १७ ॥ लब्ध्युपयोगी भावेन्द्रियम् ॥ १८ ॥ उपयोग स्प-
 शादिषु ॥ १९ ॥ स्पर्शनरसनघ्राणचक्षु श्रोत्राणि ॥ २० ॥ स्पर्शरसगन्ध-
 १४ वणशब्दास्तेषामथा ॥ २१ ॥ ध्रुतमनिन्द्रियस्य ॥ २२ ॥ वाच्यताना-
 मेकम् ॥ २३ ॥ कृमिपिपीलिनाध्रमरमनुष्यादीनामेकैकवृद्धानि ॥ २४ ॥
 सक्षिप्त समनस्का ॥ २५ ॥ निग्रहगतौ कर्मयोग ॥ २६ ॥ अनुश्रेणि
 २० गति ॥ २७ ॥ अविग्रहा जीवस्य ॥ २८ ॥ विग्रहयती च ससारिण
 प्रार चतुर्भ्यः ॥ २९ ॥ एतसमयोऽविग्रहः ॥ ३० ॥ एक द्वौ वानाहा
 रक ॥ ३१ ॥ सम्मूर्तेनगर्भोपपाता जन्म ॥ ३२ ॥ सचित्तशीतसदृत्ता
 ३० सेतरा मिश्राश्चैकशस्तद्योनय ॥ ३३ ॥ जराप्लवङपोतजाना गर्भः ॥ ३४ ॥

नारकदेवानामुपपात ॥ ३५ ॥ शेषाणां समूर्धनम् ॥ ३६ ॥ औदारिक-
वैत्रियाहारकतैत्तसकर्मणानि क्षरीराणि ॥ ३७ ॥ तेषां पर पर सूक्ष्मम्
॥ ३८ ॥ प्रदेशतोऽसरयेयगुणं प्राप्नुतैजसात् ॥ ३९ ॥ अनन्तगुणे परे १
॥ ४० ॥ अप्रतिघाते ॥ ४१ ॥ अनादिमवधे च ॥ ४२ ॥ सर्वस्य ॥ ४३ ॥
सदादीनि भाज्यानि युगपदेकस्या चतुर्थ्य ॥ ४४ ॥ निरुपभोगमन्यम्
॥ ४५ ॥ गर्भसमूर्तनचमाद्यम् ॥ ४६ ॥ वैत्रियमौपपातिरुम् ॥ ४७ ॥ १
लघिप्रत्यय च ॥ ४८ ॥ शुभं विगुह्यमव्यापाति चाहारक चतुर्दशपूर्व-
धरस्यैव ॥ ४९ ॥ नारकसमूर्तिनो नपुमकानि ॥ ५० ॥ न देवा ॥ ५१ ॥
औपपातिरुचरमदेहोत्तमपुरुषासरयेयवपायुपोऽनपवर्त्यायुप ॥ ५२ ॥ १

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसमूहे द्वितीयोऽध्यायः

रत्नशर्करायालुकापङ्कधूमतमोमहातम प्रभा भूमयो घनानुनातानाशप्रतिष्ठा १२
सप्ताधोऽथ पृथुतरा ॥ १ ॥ तामु नररा ॥ २ ॥ नित्यागुभतरलेइया-
परिणामदेहवेदनावित्रिया ॥ ३ ॥ परम्परोऽनीरितदु र्गा ॥ ४ ॥ सङ्घि-
ष्टासुरोदीरितदु र्गाश्च प्राज्ञ चतुर्थ्या ॥ ५ ॥ तेज्येकत्रिसप्तदशसप्तदश- १५
द्वाविंशतित्रयस्त्रिंशत्सागरोपमा सत्त्वानां परा स्थिति ॥ ६ ॥ जन्तुद्वीपल-
यणादयं शुभनामानो द्वीपसमुद्रा ॥ ७ ॥ द्विर्द्विर्निष्पन्मा पूर्वपूर्वपरिक्षे-
पिणो बलयाहृतय ॥ ८ ॥ तन्मध्ये मेरुनाभिपृष्ठो योचनशतसहस्रवि- १८
ष्कभो जम्बूद्वीप ॥ ९ ॥ तत्र भरतर्हेमवतहरिनिदेहरस्यवर्हेरण्यवतैरान-
तरर्पा क्षेत्राणि ॥ १० ॥ तद्विभाजिनं पूर्वापरायता हिमवतमहाहिमव-
त्रिपधनीलरुक्मिशिखरिणो वर्षधरपर्वता ॥ ११ ॥ द्विर्धातकीरुढे ॥ १२ ॥ २१
शुष्करार्धे च ॥ १३ ॥ प्राग्मानुपोत्तरामनुष्या ॥ १४ ॥ आर्या म्लि-
क्षश्च ॥ १५ ॥ भरतैरावतप्रदेहा कर्मभूमयोऽन्यत्र देवकुरुत्तरक्षुरभ्य
॥ १६ ॥ नृस्थिती परापरे त्रिपत्योपमातर्मुहूर्ते ॥ १७ ॥ तिर्यग्यो- २४
नीना च ॥ १८ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसमूहे तृतीयोऽध्यायः

देवाश्चतुर्निजाया ॥ ११ ॥ तृतीय पीतलेइय ॥ १२ ॥ नशाष्टपञ्चद्वान्दशवि
षत्या कन्पोपपन्नपर्यन्ता ॥ १३ ॥ इन्द्रसामानिकत्रायस्त्रिंशत्पारिषदात्मरक्ष-
लोकपालानीन्द्रकीर्णकामियोग्यवित्पिनाश्चैकश ॥ १४ ॥ त्रायस्त्रिंशलोकपाला- २०

- लज्जया व्यतरत्योतिष्ठा ॥ ५ ॥ पूर्योर्द्ध्वद्रा ॥ ६ ॥ पीतातलेश्या
 ॥ ७ ॥ कायप्रवीचारा आ पेक्षानात् ॥ ८ ॥ शेषा स्पर्शरूपसंज्ञमन
 ३ प्रवीचारा द्वयोर्द्ध्वो ॥ ९ ॥ परेऽप्रवीचारा ॥ १० ॥ भवनवासिनोऽसु
 रनागविद्युत्सुपणाप्रिवातस्तनितोदधिद्वीपदिङ्कुमाराः ॥ ११ ॥ व्यन्तरा
 मित्ररक्षिपुरुषमहोरगगाधर्वयक्षराक्षसभूतपिशाचा ॥ १२ ॥ ज्योतिष्ठा
 ४ सूर्याश्चन्द्रमसो म्रद्वनक्षत्रप्रकीर्णतारकाश्च ॥ १३ ॥ मेरुप्रदक्षिणानित्यगतयो
 नृलोके ॥ १४ ॥ तत्त्वतः कालविभाग ॥ १५ ॥ यहिरवस्थिता ॥ १६ ॥
 वैमानिना ॥ १७ ॥ कल्पोपपन्ना कल्पातीताश्च ॥ १८ ॥ उपर्युपरि
 ५ ॥ १९ ॥ सौधमैगानमानस्तुमारमाहे द्रव्यलोलालातन्महागुनसदसारे
 प्यानतप्रागतयोरारणाच्युतयोर्नयसु मैवेयेषु विनयवैजयतजयतापराणि
 तेषु सर्वाथसिद्धे च ॥ २० ॥ स्थितिप्रभायमुत्तगुनिलेश्यानिगुद्धीन्द्रिया-
 ११ यधिरपयतोऽधिना ॥ २१ ॥ गतिगतीरपरिग्रहाभिमानतो हीना ॥ २२ ॥
 पीतपद्मगुह्यलेश्या द्वित्रिनेषु ॥ २३ ॥ प्राग्मैवेयवैभ्य कल्पा ॥ २४ ॥
 म्रद्वलोलालया लोकान्तिना ॥ २५ ॥ सारस्वतादित्यवह्नपरुणगर्दतोयसु
 १५ पिताम्यानाममरुत (अरिष्टाश्च) ॥ २६ ॥ विनयादिषु द्विचरमा ॥ २७ ॥
 औपपातिरनुज्येभ्य शेषालिर्यग्योनयः ॥ २८ ॥ स्थिति ॥ २९ ॥
 भवनेषु दक्षिणार्धाधिपतीना पन्थोपममध्यवर्धम् ॥ ३० ॥ शेषाणा पादोर्न
 १६ ॥ ३१ ॥ असुरेद्रयो सागरोपममधिक च ॥ ३२ ॥ सौधमादिषु
 यथाक्रमम् ॥ ३३ ॥ सागरोपमे ॥ ३४ ॥ अधिके च ॥ ३५ ॥ मत्त
 सानस्तुमार ॥ ३६ ॥ विशेषत्रिमसद्वैशोदशत्रयोऽपञ्चदशभिरधिकाणि
 ११ च ॥ ३७ ॥ आरणाच्युतादूर्नमेकैरेन नयसु मैवेयरेषु विनयादिषु सर्वा-
 थसिद्ध च ॥ ३८ ॥ अपरा पल्योपममधिक च ॥ ३९ ॥ सागरोपमे
 ॥ ४० ॥ अगिर च ॥ ४१ ॥ परत परत पूर्वा पूर्वानन्तरा ॥ ४२ ॥
 १४ तारकाणा च द्वितीयादिषु ॥ ४३ ॥ दशत्रयसहस्राणि प्रथमायाम् ॥ ४४ ॥
 भवनेषु च ॥ ४५ ॥ व्यन्तराणा च ॥ ४६ ॥ परा पल्योपमम् ॥ ४७ ॥
 ज्योतिष्ठाणामधिकम् ॥ ४८ ॥ म्रद्वानामेकम् ॥ ४९ ॥ नक्षत्राणामर्धम्
 १० ॥ ५० ॥ तारकाणा चतुर्भाग ॥ ५१ ॥ अधन्या त्वष्टभाग ॥ ५२ ॥
 चतुर्भाग शेषाणाम् ॥ ५३ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽहंत्ववचनसंग्रहे चतुर्थोऽध्यायः

- न्तरायासादनोपघाता ज्ञानदर्शनावरणयो ॥ ११ ॥ ॥ एतशोकतापात्रन्द
नवधपरिदेवनायात्मपरोमयस्यावसद्वेद्यस्य ॥ १२ ॥ भूतत्रयनुकपा दान
१ सरागसयमादियोग क्षान्ति शौचमिति सद्देद्यस्य ॥ १३ ॥ केवलिश्रुत-
सघधर्मदेवावणवाद्दो दशनमोहस्य ॥ १४ ॥ कपायोदयात्तीत्रात्मपरिणाम
ध्वारित्रमोहस्य ॥ १५ ॥ बह्वारभपरिग्रहत्वं च नारकभ्यायुप ॥ १६ ॥
६ माया तैर्यग्योनस्य ॥ १७ ॥ अल्पारभपरिग्रहत्वं स्वभावमार्दवाजय च
मालुपस्य ॥ १८ ॥ नि शीलव्रतत्व च सर्वेषाम् ॥ १९ ॥ सरागसयम-
सयमासयमाकामनिर्जराबालतपासि देवस्य ॥ २० ॥ योगवन्ता विसया-
९ वन चाशुभस्य नात्र ॥ २१ ॥ विपरीत शुभस्य ॥ २२ ॥ दर्शनविशु-
द्धिर्विनयसपन्नता शीलव्रतेष्वनतिचारोऽमीदृश ज्ञानोपयोगसवेगौ शक्ति
स्यागतपत्नी सघसाधुसमाधिचैवावृत्त्यकरणमर्हदाचार्यबहुश्रुतप्रवचनभक्ति
१२ राज्ञ्यकापरिहाणिर्मागप्रभायना प्रवचनवत्सलत्वमिति तीर्थकृत्त्वस्य ॥ २३ ॥
परात्मनि दाप्रशसे सदसद्गुणाच्छादनोद्भावेन च नीचैर्गौरवस्य ॥ २४ ॥ त-
द्विपर्ययो नीचैर्वृत्त्यनुत्सेवौ चोत्तरस्य ॥ २५ ॥ विप्रकरणमन्तरायस्य ॥ २६ ॥
१५ इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसमग्रे पष्ठोऽध्याय

- हिंसानृत्तस्तेयान्नपरिग्रहेभ्यो विरतिर्नतम् ॥ १ ॥ देशसर्वतोऽणुम
१० हती ॥ २ ॥ तत्त्वैर्यथै भावना पञ्च पञ्च ॥ ३ ॥ हिंसादिष्विहासुत्र चापा
यावद्यवशनम् ॥ ४ ॥ दुःखमेव या ॥ ५ ॥ मंत्रीप्रमोदकारण्यमाध्य-
स्थानि सत्त्वगुणाधिकछिद्यमानाविनेयेषु ॥ ६ ॥ जगत्कायस्वभावा च
११ सवेगवैराग्यार्थम् ॥ ७ ॥ प्रमत्तयोगात्प्राणव्यपरोपण हिंसा ॥ ८ ॥ अ-
सदभिधानमनृतम् ॥ ९ ॥ अदत्तादान स्तेयम् ॥ १० ॥ मैथुनमव्रह्म
॥ ११ ॥ मूर्छा परिग्रह ॥ १२ ॥ नि शल्यो ज्ञेयः ॥ १३ ॥ अगार्य-
१४ नगारश्च ॥ १४ ॥ अणुव्रतोऽगारी ॥ १५ ॥ दिग्देशानर्थद्विविरतिसामा-
यिकपौषधोपवासोपमोगपरिमोगातिथिसविभागव्रतसपन्नश्च ॥ १६ ॥ मा-
रणान्तिकी सलेखना जोपिता ॥ १७ ॥ शकाकाक्षाविचिकित्सान्यदृष्टिप्र
१८ शसासस्तवा सम्यग्दृष्टेरतीचारा ॥ १८ ॥ व्रतशीलेषु पञ्च पञ्च यथा-
क्रमम् ॥ १९ ॥ यद्यवधविच्छेदातिभारारोपणान्नपाननिरोधा ॥ २० ॥ मि-
थ्योपदेशरहस्याभ्यास्यानकूटलेखन्यान्यासापहारमाहारमभ्रभेदा ॥ २१ ॥
१० स्तेनप्रयोगतदाहतादानविकृष्टराज्यातिव्रमर्हीनाधिमानो मानप्रतिरूपकव्य-

यद्वा ॥ २२ ॥ परविनाहकरणेत्वरपरिगृहीतापरिगृहीतागमनानगक्रीडा-
 र्वाप्रममाभिनिवेष्टा ॥ २३ ॥ क्षेत्रमास्तुहिरण्यसुवर्णधनधान्यदासीदास-
 कुयप्रमाणातिवृत्ता ॥ २४ ॥ ऊर्ध्वाधस्तिर्यग्यतिक्रमक्षेत्रवृद्धिस्मृत्यन्तर्धा- १
 नानि ॥ २५ ॥ ज्ञानयनप्रेष्यप्रयोगस्तद्विरूपानुपातपुद्गलक्षेपा ॥ २६ ॥
 कर्षणकौटुम्बमौर्यासमीक्ष्याधिकरणोपभोगाधिकत्वानि ॥ २७ ॥ योग-
 दुष्प्राप्तवानानादरस्मृत्यनुपस्थापनानि ॥ २८ ॥ अप्रत्यवेक्षिताप्रमार्जितो १
 त्मगाङ्गननिक्षेपसत्सारोपक्रमानादरस्मृत्यनुपस्थापनानि ॥ २९ ॥ स-
 चित्तसपद्ममिश्रमभिपरदुष्पकराहारा ॥ ३० ॥ सचित्तनिक्षेपपिधानप-
 रव्यपदेशमात्मर्यकालातिशया ॥ ३१ ॥ जीवितमरणाशसामित्रानुरागसु- १
 गानुबधनिदानरुणानि ॥ ३२ ॥ अनुमहार्थं स्वस्याविसर्गो दानम् ॥ ३३ ॥
 रिधिद्रव्यदातृपात्रनिक्षेपात्तद्विधेय ॥ ३४ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्त्ववचनसमष्टि सप्तमोऽध्यायः

१२

मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकपाययोगा बन्धहेतव ॥ १ ॥ सकपायत्वा-
 ज्ञानः कर्मणो योग्यान् पुद्गलानादये ॥ २ ॥ स बन्ध ॥ ३ ॥ प्रकृति-१५
 स्तित्यनुभाषप्रदेशान्नाद्विषय ॥ ४ ॥ आद्यो ज्ञानदर्शनावरणवेदनीयमोह-
 नीयायुः कृतामगोपान्तराया ॥ ५ ॥ पञ्चनरत्नद्वार्विशचित्तुर्द्विचत्वारिंश-
 द्द्विषयभेदा यथाक्रमम् ॥ ६ ॥ मन्यादीनाम् ॥ ७ ॥ चक्षुरचक्षुरवधि-१८
 येषलाना निद्रातिद्रातिद्राप्रचलाप्रचलाप्रचलान्नाद्विदेदनीयानि च ॥ ८ ॥
 मदगन्धे ॥ ९ ॥ दानपारित्रमाहनीयकषायनोदपायवेदनीवाख्यास्त्रिद्वि-
 पोदज्ञानयभेदा सम्यक्त्वमिथ्यात्वतुभयानि कषायनोदपायावनन्तानु-२१
 यन्मयप्रत्याक्ष्यानप्रत्यागानावरणसम्बलनविक्रियाद्वेकज्ञ शोधमानमाया-
 लोभा हास्यरत्यरतिशोभमयनुमुष्मासीदुनुसकृत् ॥ १० ॥ नारकवैर्य-
 ग्योमानुपदैपानि ॥ ११ ॥ गतित्रातिप्ररागोरागनिर्मात्रयनसघातस-२४
 स्थासदनासशरमग यथागुणपुण्यगुणदूषावरापातावपोधोतोच्छ्वास-
 विदायोगतयः अन्ये रक्षारप्रममुग्धमुग्धमुग्धमुग्धपर्याप्तस्त्रिदेयशक्ति
 सेतरानि तीर्थचर्य च ॥ १२ ॥ चैतन्य ॥ १३ ॥ दानादीनाम् ॥ १४ ॥ २०
 आदितन्निर्गुणान्तरायस्य च त्रिगुणरोपनवर्णकोट्य परा स्थिति
 ॥ १५ ॥ सप्रतिर्माहनीयस्य ॥ १६ ॥ नमोत्रयोर्वसति ॥ १७ ॥
 प्रपन्निदास्मागरोपमाण्यापुण्यस्य ॥ १८ ॥ अथ द्वादश मुहूर्ता

यस्य ॥ १९ ॥ नामगोत्रयोरष्टौ ॥ २० ॥ शेषाणामन्तर्मुहूर्त्तम् ॥ २१ ॥
 विपाकोऽनुभावः ॥ २२ ॥ स यथानाम ॥ २३ ॥ तत्तश्च निर्जेरा ॥ २४ ॥
 ३ नामप्रत्यया सर्वतो योगविशेषात्सूक्ष्मैकक्षेत्रावगाढस्थिता सर्वात्मप्रदेशे-
 ध्वनन्तानन्तप्रदेशा ॥ २५ ॥ सद्देशसम्यक्त्वहास्यरतिपुरुषवेदशुभायुना-
 मगोत्राणि पुण्यम् ॥ २६ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसङ्ग्रहे अष्टमोऽध्यायः

आत्मनिरोधः सत्तर ॥ १ ॥ स गुप्तिसमितिधर्मानुप्रेक्षापरीपहजयचा-
 १ रित्रै ॥ २ ॥ तपसा निर्जेरा च ॥ ३ ॥ सम्यग्योगनिग्रहो गुप्तिः ॥ ४ ॥ ईर्या
 भापैषणादाननिक्षेपोत्सर्गा समितयः ॥ ५ ॥ उत्तम क्षमामार्दवानैयशौचस-
 त्यसयमतपस्यागाकिचन्यब्रह्मचर्याणि धर्मः ॥ ६ ॥ अनित्याशरणसमारैकत्वा-
 १२ यत्वाशुचित्वास्वसवरनिर्णरालोक्योधिदुर्लभधर्मस्वाख्याततरङ्गानुचिन्त-
 नमनुप्रेक्षा ॥ ७ ॥ मार्गाध्ययननिर्जेरार्थं परिपोढव्या परीपहा ॥ ८ ॥ शु-
 त्विपासाशीतोष्णदशमशरणाङ्गारतिस्त्रीचर्यानिषद्याशय्याक्रोशयधयाचना-
 १५ लाभरोगवृणस्पर्शमलसत्कारपुरस्कारप्रज्ञाज्ञानादर्शनानि ॥ ९ ॥ सूक्ष्मसपरा-
 यच्छब्दस्ववीतरागयोश्चतुर्दश ॥ १० ॥ एकादश जिने ॥ ११ ॥ वादरसपराये
 सर्वे ॥ १२ ॥ ज्ञानावरणे प्रज्ञाज्ञाने ॥ १३ ॥ दर्शनमोहान्तराययोरदर्शना-
 १८ लाभौ ॥ १४ ॥ चारित्रमोहे नाभ्यारतिस्त्रीनिषद्याक्रोशयाचनासत्कारपुरस्कारा
 ॥ १५ ॥ वेदनीये शेषा ॥ १६ ॥ एतादयो भाज्या युगपदेकोनविंशतेः ॥ १७ ॥
 सामायिकच्छेदोपस्थाप्यपरिहारविशुद्धिसूक्ष्मसपराययथाख्यातानि चारित्रम्
 ११ ॥ १८ ॥ अनशनायमौदयवृत्तिपरिसरयानरसपरित्यागविविक्तशय्यासन-
 कायहेसा दाहा तपः ॥ १९ ॥ आयश्चित्तविनयवैयाघृत्यस्वाध्यायव्यु-
 त्तर्गध्याना युत्तरम् ॥ २० ॥ नञचतुर्दर्शपञ्चद्विभेद यथाक्रम प्राग्व्यानात्
 १४ ॥ २१ ॥ आलोचनप्रतिजमणतदुभयविवेकव्युत्सर्गतपदछेदपरिहारोपस्था-
 पनानि ॥ २२ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रोपचाराः ॥ २३ ॥ आचार्योपाध्याय-
 तपस्विशैक्षकगृहगणकुलसघसाधुसमनोज्ञानाम् ॥ २४ ॥ वाचनापृच्छ-
 १० नानुप्रेक्षाज्ञायधर्मोपदेशा ॥ २५ ॥ वाङ्माभ्यतरोपप्यो ॥ २६ ॥ उत्त-
 मसहननस्यैवाप्रचिन्तानिरोधो ध्यानम् ॥ २७ ॥ आ सुहूर्वान् ॥ २८ ॥
 आर्तरीद्रधर्मगुह्यानि ॥ २९ ॥ परे मोक्षहेतू ॥ ३० ॥ आर्तममनोज्ञाना
 १० सप्रयोगे तद्विप्रयोगाय स्मृतिसमवाहार ॥ ३१ ॥ वेदनायाश्च ॥ ३२ ॥

विपरीत मनोज्ञानाम् ॥ ३३ ॥ निम्न च ॥ ३४ ॥ तदविरतदेशविरत-
प्रमत्तसयतानाम् ॥ ३५ ॥ हिंसानृतस्तेयविषयमरणेभ्यो रौद्रमविरतदे-
शविरतयो ॥ ३६ ॥ आज्ञापायविपात्रसंस्थानविचयाय धर्ममप्रमत्तसयतस्य ३
॥ ३७ ॥ उपशान्तक्षीणकपाययोश्च ॥ ३८ ॥ गुह्ये चान्ये ॥ ३९ ॥ परे
केवलिन ॥ ४० ॥ पृथक्त्वैकत्ववितर्कसूक्ष्मप्रियाप्रतिपातिव्युपसृक्तक्रिया-
निवृत्तौ ॥ ४१ ॥ तत् ज्येष्ठायायोगायोगानाम् ॥ ४२ ॥ एकाग्रये सवि- ६
तर्के पूर्वे ॥ ४३ ॥ अनिचार द्वितीयम् ॥ ४४ ॥ वितर्कं श्रुतम् ॥ ४५ ॥
विचारोऽर्धव्यञ्जनयोगसमान्ति ॥ ४६ ॥ सम्यग्दृष्टिश्रावकविगत्तान्त-
यि योजकदर्शनमोहक्षपकोपशा तमोहक्षपक्षक्षीणमोहजिना त्रमशोऽसत्ये ९
यगुणनिर्जरा ॥ ४७ ॥ पुलाकचक्षुःशुशीलनिर्ग्रन्थस्नातका निर्ग्रन्था ॥ ४८ ॥
सयमश्रुतप्रतिसेवनातीर्थलिंगलेश्योपपातविकल्पत साध्या ॥ ४९ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसंग्रहे नवमोऽध्याय

१२

मोहक्षयाज्ञानदर्शनाधरणान्तरायक्षयाच्च केवलम् ॥ ११ ॥ घन्यहेत्वभाय
निर्जराभ्याम् ॥ २ ॥ शृत्तन्मर्मक्षयो मोक्ष ॥ ३॥ औपशमिकादि भव्य- १५
त्वाभावाद्यान्यत्र केवलसम्यक्त्वज्ञातदर्शनसिद्धत्वंभ्यः ॥ ४ ॥ तदनन्तर-
मूर्द्धं गच्छत्यालोकांतात् ॥ ५ ॥ पूर्वप्रयोगादसङ्गत्वाद्बन्धविच्छेदात्तथागति
परिणामाच्च तद्वति ॥ ६ ॥ क्षेत्रफालगतिलिङ्गतीर्थचारित्रप्रत्येकबुद्धयोधित- १८
ज्ञानानगाहनान्तरसत्याल्पबहुत्वत साध्या ॥ ७ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसंग्रहे दशमोऽध्याय

२१

एष तत्त्वपरिज्ञानाद्विरक्तस्यात्मनो भृशम् । निराश्रवत्याच्छिन्नाया नराया
कर्मसन्ततौ ॥ १ ॥ पूर्वोर्नित क्षपयतो यथोक्तं क्षयहेतुभिः । ससारपीज
कालवर्जन मोहनीय प्रहीयते ॥ २ ॥ ततोऽन्तरायज्ञानान्नदर्शनप्राप्तयन्तरम् । २४
प्रहीयन्तेऽस्य युगपत् त्रीणि कर्माण्यशेषतः ॥ ३ ॥ गर्भसूच्या विनष्टाया
यथा तातो विनश्यति । तथा कर्म क्षय याति मोहनीये क्षय गते ॥ ४ ॥
ततः क्षीणचतुर्कर्मा प्राप्तोऽप्यारयातसयमम् । वीनयधननिर्मुक्त स्नातकः २७
परमेश्वर ॥ ५ ॥ शेषकमफलापेक्ष शुद्धो बुद्धो निरामय । सयज्ञ स-
वदर्शी च जिनो भवति केवली ॥ ६ ॥ शृन्तव्यमक्षयादूर्ध्वं निर्वाणमधिग-
च्छति । यथा दग्धेन्धनो धर्द्धिर्निरूपादानसन्ततिः ॥ ७ ॥ दग्धे बीजे यथा ३०

- ८ तत् प्रादुर्भवति नाङ्कुर । कर्मजीजे तथा दग्धे नारोहति भयाङ्कुर
 ॥ ८ ॥ तन्मन्तरमेवोद्यमालोकान्तात्स गच्छति । पूर्वप्रयोगासङ्गत्यवध
 ९ च्छेदोध्यगौरवै ॥ ९ ॥ कुलालचने दोलायामिषौ चापि यद्येप्यते । पूर्व-
 प्रयोगात्समं ह तथा सिद्धिगति स्मृता ॥ १० ॥ मूलेपसद्गनिर्मोक्षादया
 दृष्टास्वलानुन । कमसद्गविनिर्मोक्षात्तथा सिद्धिगति स्मृता ॥ ११ ॥
 १२ परण्डयश्चेदामु च्छेदोदाधया गति । कर्मवधनचिच्छेदात्सिद्धस्यापि
 तद्येप्यते ॥ १२ ॥ उध्वगौरवधमाणो जीया इति जिनोत्तमै । अधो
 गौरवधर्माण पुद्गला इति चोदितम् ॥ १३ ॥ यथाधस्तिर्यगूर्ध्वं च लो
 १४ ष्टवाप्यभिधीतय । स्वभायत प्रयतन्ते तथोर्ध्वं गतिरात्मनाम् ॥ १४ ॥
 अतस्तु गतिवैकल्यमेवा यदुपलभ्यते । कर्मण प्रतिघाताच्च प्रयोगाच्च तदि
 प्यते ॥ १५ ॥ अधस्तिर्यगूर्ध्वं च जीवानां कर्मणा गति । उध्वं
 १६ मेव तु तद्धर्मा भवति क्षीणकर्मणाम् ॥ १६ ॥ द्रव्यस्य कर्मणो यद्बहुत्पत्त्या-
 रम्भधीतय । सम तथैव सिद्धस्य गतिमोक्षभवक्षया ॥ १७ ॥ उत्त-
 र्तिश्च विनाशश्च प्रकाशतमसोरिह । युगपद्भवतो यद्वत् तथा निर्माणक
 १८ मणो ॥ १८ ॥ तन्वी मनोशा सुरभि पुण्या परमभास्वरा । प्राग्भारा
 नाम वसुधा लोकमूर्ति व्यवस्थिता ॥ १९ ॥ नृलोकतुल्यविष्णुर्मा सित-
 च्छत्रनिभा शुभा । उर्ध्वं तस्या क्षिते सिद्धा लोमान्ते समवस्थिता ॥ २० ॥
 २० तादात्म्यादुपयुक्तास्ते केषलज्ञानदर्शने । सम्यक्त्वसिद्धतायस्या हेत्वभावाच्च
 निष्क्रिया ॥ २१ ॥ ततोऽप्यूर्ध्वं गतिस्तेषां कस्मात्तास्तीति चेन्मति ।
 धमास्तिनायस्याभावात्स हि हेतुर्गते पर ॥ २२ ॥ ससारविषयातीत
 २३ मुक्तानामव्यय सुरात् । अव्यायाधमिति प्रोक्त परम परमर्षिभि ॥ २३ ॥
 स्यादेतदशरीरस्य जन्तोर्नेष्टाष्टर्मण । कथं भवति मुक्तस्य सुरमित्यत्र मे
 शृणु ॥ २४ ॥ लोके चतुर्दिगार्थेषु सुखशब्द प्रयुज्यते । विषये वेदना-
 २५ ऽभावे विषाये मोक्ष एव च ॥ २५ ॥ सुप्तो बहि मुप्तो वायुर्विषयेष्विद
 वध्यते । दुःखाऽभावे च पुरुष सुखितोऽस्मीति मयते ॥ २६ ॥ पुण्य
 कर्मविपासाच्च सुप्तमिष्टेन्द्रियार्थजम् । कमलेशविमोक्षाच्च मोक्षे सुप्तमनुत्त
 २७ मम् ॥ २७ ॥ सुखप्रसुप्तवत्त्वेचिदिच्छन्ति परिनिर्णयतिम् । तदयुक्त त्रिया-
 यत्स्यात्सुप्तानुशयतस्तथा ॥ २८ ॥ श्रमकृममदव्याधिमदनेभ्यश्च सम्भ
 यात् । मोहोत्पत्तेरिपासाच्च दर्शनप्रस्य कर्मण ॥ २९ ॥ लोके तत्सदृशो
 ३० ऽर्घ्यं घृष्टोऽप्यन्यो न विद्यते । उपगीयेत तथेन तस्माभिरुपम सुरात्

॥ ३० ॥ लिङ्गप्रसिद्धे प्रामाण्यादनुमानोपमानयो । अत्यन्त चाप्रसिद्ध
तद्यत्तेनानुपम स्मृतम् ॥ ३१ ॥ प्रत्यक्ष तद्गुणतामर्हता तैश्च भाषितम् ।
गृह्यतेऽस्तीत्यत आहर्ने च्छब्दस्पर्शपरीक्षया ॥ ३२ ॥ इति ॥ ५ ५ ५ ३

यस्तिष्ठन्ती सम्यग्दर्शनज्ञानचरणसपन्नो भिक्षुर्मोक्षाय घटमान का
लसहननायुतापात्प्राप्ति कर्मणा चातिगुह्यत्वादकृताथ ण्योपरमति, स
सौधर्मादीना सर्वार्थसिद्धाताना कल्पविमानविशेषाणामन्यतमस्मिन्दे- १
यतयोपपद्यते । तत्र सुकृतकर्मफलमनुभूय स्थितिक्षयात्प्रच्युतो देशजाति
कुलीलविद्याविनयविभवविषयविस्तरविभूतियुक्तेषु मनुष्येषु प्रत्यायातिम-
घाप्य पुन सम्यग्दर्शनादिविशुद्धबोधिमवाप्नोति । अनेन सुगुणपरम्परायु- ९
चेन दुःखलाभ्यासानुबन्धकमेण पर त्रिर्जनित्वा सिद्धयतीति ॥ ५ ॥

वाचकमुरयस्य शिष्यभिय प्रकाशयशस्य प्रशिष्येण । शिष्येण घोष-
नन्दिक्षमणस्यैकादशाङ्गवि- ॥ १ ॥ वाचनया च महानाचकक्षमणमु- १२
ण्डपादशिष्यस्य । शिष्येण वाचकाचार्यमूलनाम्न प्रवितकीर्ते ॥ २ ॥ न्य-
प्रोधिकाप्रसूतेन विहरता पुण्यरे दुमुमनाम्नि । कौमीषणिना स्वातितनयेन
वात्सीमुतेनार्यम् ॥ ३ ॥ अर्हद्वचन सम्यग्गुणरमेणागत समुपधार्य । १५
दु रातं च दुरागमविहतमर्ति लोभमयलोभ्य ॥ ४ ॥ इदमुच्चैर्नागरयाच-
केन सत्त्वानुबन्धया दृष्टम् । तत्त्वार्थाधिगमादय स्पष्टमुमास्वातिना शा-
स्त्रम् ॥ ५ ॥ यत्तत्त्वाधिगमादय ज्ञास्यति च करिष्यति च तत्रोक्तम् । सो १८
ऽयानाघसुग्राह्य प्राप्त्यत्यचिरेण परमार्थम् ॥ ६ ॥ इति भाष्यप्रशस्ति ॥

सहस्रावधानिश्रीमुनिमुन्दरस्वरिविरचितोऽध्यात्मरूपद्रुमः । ९१

जयश्रीरातरारीणा, लेभे येन प्रशस्ति । त श्रीवीरजिन नत्वा, रस
शातो रिभाव्यते ॥ १ ॥ सवमगलनिषौ इदि यस्मिन्, सगते निरुपम
मुपमेति । मुक्तिशर्म च यशीभजति द्राष्ट, त बुधा भजत शातरसद्रुम् ॥ २ ॥ २४
समतैकलीनचितो, ललनापत्यत्वदेहममतामुक् । विषयकपायाद्यवश ज्ञा-
स्त्रगुणैर्दमितचेवस् ॥ ३ ॥ वैराग्यशुद्धधर्मा देवादिसत्त्वविद्विरतिधारी ।
सवरचान् शुभवृत्ति साम्यरहस्य भव शिवार्थिन् ॥ ४ ॥ युग्मम् ॥ २७

अथ प्रथम समताधिकार

चित्तवालक मा साक्षीरजस भावनौपवी । यत्त्वा दुर्धर्षानभूता न
उलयन्ति उलान्विष ॥ ५ ॥ यद्विद्विषार्थं सकृडे मुप स्वात्ररेंद्रचक्रिन् ३०

- दशाधिपानाम् । तद्निन्दवलेव पुरो हि साम्य—सुधाबुधेमेन तमाद्रियस्व
॥ ६ ॥ अदृष्टवैचियवशाज्जगज्जने, विचित्रन्मांशयवाग्विसरथुले । उदा-
३ सवृत्तिस्थितचित्तवृत्तयः, सुप्त श्रयते यतयः क्षतार्तयः ॥ ७ ॥ विश्वज-
तुषु यदि क्षणमेक, साम्यतो भजसि मानस मैत्रीम् । तत्सुख परममत्र
परत्राप्यश्रुपे न यदभूत्तव जातु ॥ ८ ॥ न यस्य मित्रं न च कोऽपि शत्रु
१ निन्ना परो वापि न कश्चनास्ते । न चेन्द्रियार्थेषु रमेत चेत्, कपायमुक्त
परम स योगी ॥ ९ ॥ भजस्व मैत्रीं जगन्किराशिषु, प्रमोदमात्मन् गु-
णिषु त्वशेषतः । भयार्तिदीनेषु कृपारस सदाप्युत्तमवृत्तिं रालु निर्गुणेष्वपि
१॥ १० ॥ मैत्री परस्मिन् हितधी समग्रे, भवेत्प्रमोदो गुणपक्षपातः । कृपा
भवार्त्ते प्रतिवर्तुमीहोपेक्षैव माध्यस्थ्यमवार्थदोषे ॥ ११ ॥ परहितचिन्ता
मैत्री परहु लविनाशिनी तथा कृपा । परसुखतुष्टिर्मुदिता, परदोषोपेक्ष
१२ गुणपेक्षा ॥ १२ ॥ माकार्षीतोऽपि पापानि, मा चाभूत्तोऽपि दुःखितः ।
मुच्यता जगदयेषा, मतिर्मैत्री निगद्यते ॥ १३ ॥ अपास्ताशेषदोषाणा,
यस्तुतत्त्वायलोकिनाम् । गुणेषु पक्षपातो यः, स प्रमोद प्रकीर्तितः ॥ १४ ॥
१५ दीनेष्वार्तेषु भीतेषु, याचमानेषु जीवितम् । प्रतीकारपरा बुद्धिः, कार्ण्य-
मभिधीयते ॥ १५ ॥ कूरकर्मसु नि शङ्कः, देवतागुरुनिदिषु । आत्मगतिषु
योपेक्षा, तन्मायस्थ्यमुदीरितम् ॥ १६ ॥ चेतनेतरगतेष्वपिलेपु, स्पर्शरूप
१८ रवगधरसेषु । साम्यमेष्यति यदा तव चेतः, पाणिग शिष्यसुखं हि तदा-
त्मन् ॥ १७ ॥ के गुणास्तव यतः स्तुतिमिच्छस्यद्भुत किमकृथा मद-
धानं यत् । कैगता नरकमीं मुकृतेस्ते, किं जितं पितृपतिर्यदचित ॥ १८ ॥
२१ गुणलवैर्यो गुणिना परेपामानोऽनिन्दादिभिरात्मनश्च । मनः समं शीलति
मोदते याः, सिद्येत च व्यत्ययत स वेत्ता ॥ १९ ॥ न वेत्ति शत्रून् सु-
हृदश्च नैव, हिताहिते स्व न पर च जतो । दुःखं द्विषन् घातयति शर्म
२२ चेतन्निदानमूढं कथमाप्यसीष्टम् ॥ २० ॥ कृती हि सर्वं परिणामरम्यं,
विचार्य गृह्णाति चिरस्थितीह । भवा तरेऽनन्तमुत्पाद्ये तद् आत्मन् किमाचा-
रमिमं जहासि ॥ २१ ॥ निन्ना परो वेति कृतो विभागो, रागादिभिस्ते
२३ त्वरयन्तः प्रात्मन् । चतुर्गतिक्लेशविधानतस्तत् प्रमाणयन्त्यरिनिर्मितं किम्
॥ २२ ॥ अनादिरात्मा न निन्ना परो वा, कस्यापि कश्चिन्न रिपुः सुहृद्वा ।
स्थिरा न ददादृतयोऽणवश्च, तथापि साम्यं किमुपैपि नैषु ॥ २३ ॥ यथा
२४ विदा लेप्यमया न तत्तज्ज्ञानं, सुग्राय मातापितृपुत्रद्वारा । तथा परेऽपीह

विशीर्णतत्तदाकारमेतद्धि सम समग्रम् ॥ २४ ॥ जानन्ति कामान्निरिला
ससद्मा, अर्थ नरा केऽपि च केऽपि घमम् । जैन च केचिद् गुरुदेव-
शुद्ध, केचिन् शिव केऽपि च केऽपि साम्यम् ॥ २५ ॥ स्निह्यन्ति तावद्धि १
निना निजेपु, पश्यति यावन्निजमयमेभ्य । इमा भवेऽत्रापि समीक्ष्य
रीतिं, स्वार्थं न क प्रेत्य हिते यतेत ॥ २६ ॥ स्वप्नेऽजालादिषु यद्वदामै
रोपश्च तोपश्च मुधा पदार्थै । तथा भवेऽस्मिन् त्रिपथे समस्तैरेव विभा- ६
व्यात्मलयेऽवधेहि ॥ २७ ॥ एष मे जनयिता जननीय, यद्यप्य पुनरिमे
स्वचनाश्च । द्रव्यमेतदिति जातममत्वो, नैव पश्यसि कृतातवशत्वम् ॥ २८ ॥
नो घनैः परिचनैः स्वचनैर्ना दैषते परिचितैरपि मत्रे । रक्ष्यतेऽत्र खलु ९
कोऽपि कृतातानो विभाज्यसि मूढ मिमेवम् ॥ २९ ॥ तैर्भवेऽपि यदहो सुख-
मिच्छस्य साधनतया प्रतिभाते । मुखसि प्रतिरुल विषयेषु, प्रीतिमेपि
न तु साम्यसतत्त्वे ॥ ३० ॥ अथतोयुगम् ॥ किं कपायकलुषं कुम्पे स्य, १२
केषु चित्रतु मनोऽरिधियात्मन् । तेऽपि ते हि जनशदिकरूपैरिष्टता दधु-
रनतमवेषु ॥ ३१ ॥ याश्च शोचसि गता मिमिमे मे, स्नेहला इति धिया
विधुरात्मा । तैर्भवेषु निहतस्त्वमनतेष्वेव, तेऽपि निहता भवता च ॥ ३२ ॥ १५
त्रातु न शक्या भवदु पतौ ये, त्वया न ये त्वामपि पातुमीशा । मम-
त्वमेतेषु दधमुधात्मन्, पदे पदे किं शुचमेपि मूढ ॥ ३३ ॥ सचेतना
मुल्लर्षिडजीवा, अर्था परे चाणुमया द्वयेऽपि । दधत्वनवान् परिणामभा- १८
यास्तेषु कस्तवर्हति रागरोपी ॥ ३४ ॥

अथ द्वितीय टीममत्वमोचनाधिकार

२१

मुह्यसि प्रणयचारगिरासु, श्रीतित प्रणयिनीषु कृतिरुत्तमम् । किं न वेतिम
पतता भववाद्धा, ता नृणा खलु शिला गठयद्वा ॥ १ ॥ चर्मोस्थिमज्जा-
श्रवसाद्यमासामेध्याद्यशुच्यस्थिरपुद्गलानाम् । स्त्रीदेहर्षिडाकृतिसस्थितेषु, २२-२४
वेषु किं पश्यसि रम्यमात्मन् ॥ २ ॥ विलोक्य दूरस्थममेध्यमल्प, जुगु-
प्ससे मोदितनासिरुत्तमम् । मृतेषु तेनैव त्रिमूढ योपावपु पु तत्ति कुरुपे-
ऽभिलापम् ॥ ३ ॥ अमेध्यमासाद्यवसात्मनानि, नारीशरीराणि निषेव- २७
माणा । इहाप्यपत्यद्रविणादिचिंतावापान् परत्र प्रति दुर्गतीश्च ॥ ४ ॥ अ-
द्वेषु येषु परिमुह्यसि कामिनीना, चेन प्रमीद विद्वच्च क्षणमन्तरेषाम् । स-
म्यक् समीक्ष्य निरमागुचिपिहनेभ्यस्ते व्यश्च शुच्यगुचिवस्तुत्रिचारमिच्छन् ३०

- ॥ ५ ॥ विमुक्तसि स्मेरदृश मुमुखा, मुखेक्षणादीयभिवीक्षमाण । स-
मीक्षसे नो नरवेषु तेषु मोहोद्भवा भाविस्पर्धनास्ता ॥ ६ ॥ अमेध्यभक्षा
१३ बहुदुर्भनिर्यन्मलाविलोचतट्टमिचालकीर्णा । चापल्यमायानृतवचिका स्त्री,
सरकारमोहात्रकाय मुक्ता ॥ ७ ॥ निर्भूमिर्विषकदली गतदरी व्याघ्री
निराहो महाव्याधिर्घृत्युरकारणश्च ललनाऽनघ्रा च वसाशनि । वधुस्नेह
१४ विधानसाहसधृपाजादादिसतापभू, प्रत्यक्षापि च राक्षसीति विरदै फ्या
ताऽऽगमे त्यज्यताम् ॥ ८ ॥

९ अथ तृतीयोऽपत्यममत्यमोचनाधिकार

- मा भूरपत्नान्यवलोकमानो, मुदाकुलो मोहनृपारिणा यत् । चिक्षिप्तया
नारकचारकेऽसि, दृढ निनद्धो निगढेरमीभि ॥ १ ॥ आनीवित जीव
१२ भवान्तरेऽपि वा, शस्यायपन्यानि न वेत्ति किं हृदि । चलाचलैर्यैर्विवि-
धार्तिदानतोऽनिश निहयेत् समाधिरात्मन ॥ २ ॥ कुशौ युपत्या कृ
मयो विचित्रा, अप्यस्त्रशुकप्रभया भवन्ति । न तेषु तस्या नहि तत्पतेश्च,
१५ रागस्ततोऽय किमपत्यकेषु ॥ ३ ॥ त्राणाश्लेखरापि सबधानत्यतो मिथो-
ऽग्यताम् । सदेहाद्योपहृतेर्मापत्येषु स्निहो जीव ॥ ४ ॥

१६ अथ चतुर्थो धनममत्यमोचनाधिकार

- या सुखोपकृतिवृत्त्यधिया त्व, मेलयन्नसि रमा ममताभाक् । पाप्मनो-
ऽधिकरणत्वत एता, हेतवो ददति ससृतिपातम् ॥ १ ॥ यानि द्विषाम
११ प्युपकारकाणि, सर्पोदुरादिष्वपि वैर्गतिश्च । शस्या च नापन्मरणामयाद्या,
हन्तु धनेप्तेषु क एव मोह ॥ २ ॥ ममत्वमात्रेण मन प्रसादसुरा धनै-
रल्पकमल्पकालम् । आरम्भाय सुचिर तु दुःख, स्यादुर्गतौ दारणमित्यवेहि
१४ ॥ ३ ॥ द्रव्यस्तवात्मा धनसाधनो न धर्मोऽपि सारमतयातिगुह्य ।
नि सगतात्मा त्यतिगुह्ययोगात्, मुक्तिर्भिय यच्छति तद्भवेऽपि ॥ ४ ॥
क्षेत्रवान्मुधनधान्यगवान्धर्मैर्लितैः सनिधिभिस्तनुभाजाम् । क्लेशपापनरका
२० भ्यधिक स्यात्तो गुणो न यदि धर्मनियोग ॥ ५ ॥ आरम्भैर्भरितो नि
मज्जति यत प्राणी मवाभोनिषावीहते कुनृपादयश्च पुरुषा येन च्छलाद्वा
धितुम् । चित्ताव्याकुलतावृत्तेश्च हरते यो धर्मधर्मस्मृति, विज्ञा भूरिपरि-
१० प्रहं त्यक्त त मोक्ष परं प्रायश ॥ ६ ॥ क्षेत्रेषु नो वपसि यत्सद्वि

स्मेतद्यातासि तत्परमवे किमिदं गृहीत्वा । तस्मान्ननादिजनिताद्यया-
जिताच्चे, भावी कथं नृकदुःखमराध मोक्ष ॥ ७ ॥

अथ पचमो देहममत्वमोचनाधिकारः

पुण्यासि यं देहमघायचितयस्तवोपकारं कथय विधास्यति । कर्माणि
धूर्त्तमिति चितयायति, जगत्त्रयं वयते हि धूर्त्तराट् ॥ १ ॥ वारागृहा १
द्वद्विधागुचितादिदुःखानिर्गन्तुमिच्छति जटोऽपि हि तद्विभिन्य । भिन्नस्त
तोऽधिकतरे वपुषि स्वस्मिन्नातेन तद्वद्वयितुं यतसे निमात्मन् ॥ २ ॥
चेद्वाछ्मीदमवितुं परलोभदुःखमीत्या ततो न कुरुष्व किमु पुण्यमेव । शक्य ९
न रक्षितुमिदं हि न दुःखमीति पुण्यं विना क्षयमुपैति च घञ्जिणोऽपि
॥ ३ ॥ दहे त्रिमुखा कुरुष्व किमयं न वेत्ति, देहस्य एव भवसे भयदुः-
खपालम् । लोहाभितो हि सहते घनघातमग्निर्नाथा न तेऽस्य च नभोय- १२
दनाश्रयत्वे ॥ ४ ॥ दुष्टं कर्मत्रिपाकभूषणित्तं फायाह्वयं कर्मकृत्,
घट्वा धमगुणैर्हृषीकचपवै पीतप्रमादासवम् । कृत्या नारकचारकापदुचित
त्वा प्राप्य चागुच्छल, गन्तेति स्वहिताय सयमभर तं वाहयात्प ददत् १५
॥ ५ ॥ यत् शुचीयत्यगुचीभवन्ति । कृम्याकुलात्फारगुनादिभक्ष्यात् ।
द्राग्भावनो भस्मसया ततोऽगात्, मासादिर्पिडात् स्वहितं गृहाण ॥ ६ ॥
परोपकारोस्ति तपो जपो वा, विनश्वराद्यस्य फलं न देहात् । समाटफा- १८
दल्पदिनागोहमृत्पिण्डमूढं फलमश्नुते किम् ॥ ७ ॥ मूर्त्तिपिण्डरूपेण विन-
श्वरेण, जुगुप्सनीयेन गदालयेन । देहेन चैवात्महितं सुमाध, धर्मान् कि-
तयतसेऽत्र मूढ ॥ ८ ॥

अथ षष्ठो विषयप्रमादत्यागाधिकारः

अत्यल्पस्फुटितमुखाय किमिन्द्रियायैस्त्व मुह्यसि प्रतिपदं प्रचुरप्रमादः । २४
एते क्षिपति गहने भयभीमकक्षे, जतून् यत्र मुग्धा शिवमागदृष्टि ॥ १ ॥
आपातरस्ये परिणामदुःखे, सुखे कथं वैषयिके रतोऽसि । जटोऽपि कार्यं
रचयन् हितार्थी, करोति विद्वन् यदुदकैतर्कम् ॥ २ ॥ यदिन्द्रियायैरिह २७
शर्मं विदुष्यार्णवस्तु शिखरं परं च । तयोर्मिषोऽस्ति प्रतिपक्षता कृ-
तिन्, विशेषदृष्टयान्यतरद् गृहाण तत् ॥ ३ ॥ मुक्ते कथं नारकतिर्यगा-
दिदुःखानि देदीत्ययचेहि शास्त्रे । निवर्तते ते विषयेषु कृष्णा, विभेषि ३०

पापप्रचयाद्येन ॥ ४ ॥ गर्भवासनरकादिवेदनाः, पश्यतोऽनयरत श्रुते
 क्षणे । नो कषायविषयेषु मानस, श्लिष्यते बुध विचिंतयेति ता ॥५॥
 ३ वध्यस्य धीरस्य यथा पशोर्वा, सप्राप्यमाणस्य पद वध्यस्य । शनैः शनैरेति
 मृति समीप, तथासितस्येति कथ प्रमाद ॥ ६ ॥ विभेपि जतो । यदि
 दुःखराशेस्तद्विद्रियाथेषु रतिं कृथा मा । तदुद्भव नश्यति गर्भे यद्दूर,
 १ नाशे च तस्य ध्रुवमेव दुःखम् ॥ ७ ॥ मृत निमुपेतपतिर्दुरामया, गता
 क्षय किं नरकाश्च मुद्रिता । धुरा निमायुर्धनदेहवधय, सक्तेषुको यद्वि-
 षयैर्विमुह्यति ॥ ८ ॥ विमोह्यसे हि विषयप्रमादं भ्रमात्सुखस्यायतिदुःख
 ९ राशे । तद्वर्धमुत्तस्य हि यत्सुख ते गतोपम चायतिमुत्तिद तम् ॥ ९ ॥

अथ सप्तम कषायत्यागाधिहार

१२ रे जीव सेहिष्य महिष्यसि च व्यथास्तास्त्व नारकादिषु परामप्रभू
 कषायै । मुग्धोदितैः कुवचनादिभिरप्यत किं, क्रोधात्रिहसि निन्तुष्य-
 धन दुरापम् ॥ १ ॥ पराभिभूतो यदि मानमुक्तिस्ततस्तपोऽरुडमत शिव
 १५ या । मानादतिर्दुर्वचनादिभिश्चेत्तप क्षयस्तत्ररकादि दुःखम् ॥ २ ॥ वै-
 रादि चात्रेति निचार्य लाभालाभौ कृतित्राभयसभविन्याम् । तपोऽथवा
 मानमवा(धा?)भिभूताविहासि नून हि गतिर्द्विधैव ॥३॥ धुरानाशान् यो
 १८ मुदा पूरित स्यात्, लोष्टाद्यैर्व्याहृतो रोमहर्षी । य प्राणान्तेऽप्यन्यदोष
 ॥ पश्यत्येव श्रेयो द्राम् लभेतेव योगी ॥ ४ ॥ को गुणस्तव कदा च
 कषायैर्निममे भवसि नित्यमिमान यत् । किं न पश्यसि दोषममीपा, ता
 २१ पमत्र नरक च परत्र ॥ ५ ॥ यत्कषायजनित तव सौख्य, यत्कषायपरि-
 हानिभव च । तद्विशेषमथवैतदुत्कर्ष, सविभाव्य भव धीर विशिष्टम् ॥६॥
 सुरेन साध्या तपसा प्रवृत्तियथा तथा नैव तु मानमुक्ति । आद्या न दत्ते-
 २३ ऽपि शिख परा तु, निदशनाद्वाहुनले प्रदत्ते ॥ ७ ॥ सम्यग्विचार्येति वि-
 हाय मान, रक्षन् दुरापानि तपासि यत्रात् । मुदा मनीषी सहतेऽभिभूती,
 शूर क्षमायामपि नीचताता ॥८॥ पराभिभूत्याल्पिकचापि कुप्यस्य धैर्यपीमां
 २७ प्रतिशुमिच्छन् । न वेत्ति तिर्यङ्नरकादिवेषु, तास्तेरनतास्त्वतुला भवित्री
 ॥९॥ धत्से कृतिन् । यत्पकारकेषु, मोक्ष ततो घेह्यरिपट्क् एव । अथोप-
 कारिष्वपि तद्भुवार्तिकृत्समहन्मित्रादिर्द्विषत्सु ॥१०॥ अधीत्यनुष्ठानतप श
 ३० मायान्, धर्मान् विचित्रान् विदधत्समायान् । न लप्स्यसे तत्फलमात्म

देहहेताधिक ताश्च भवातरेषु ॥११॥ सुखाय, धत्से यदि लोभमात्मनो,
 ज्ञानादिरञ्जितये विधेहि तत् । दुःखाय चेदत्र परत्र वा कृतिन्, परि-
 ग्रहे तद्विद्वितरेऽपि च ॥ १२ ॥ करोपि यत्प्रेत्यङ्गिताय निधिन्, कदा- ३
 चिदल्प मुकृत कथयिन् । माऽजीहरस्तन्मदमत्सराद्यैर्विना च तमा नर-
 कातिथिर्भू ॥ १३ ॥ पुरापि पापै पतितोऽसि समृतौ, दधासि रे कि
 शुण्मत्सर पुन । न वेत्सि कि घोरजले निपात्यसे, नियज्यसे शृगलया ४
 च सर्वत ॥ १४ ॥ कष्टेन धर्मो लवशो मिलत्यय, अय कपायैर्युगपत्
 प्रयाति च । अतिप्रयत्नार्जितमर्जुन तत, विमल । ही हारयसे नभस्वता
 ॥ १५ ॥ शत्रूभवति मुह्यद् कलुषीभवन्ति धर्मो यशासि निचितायश- ९
 सीभवति । क्षिपति नैव पितरोऽपि च बाधवाश्च, लोभद्वयेऽपि विपदो
 भविता कपायै ॥ १६ ॥ रूपलाभकुलविमविगाश्रीतपोवितरणप्रभुतायै ।
 किं मद ग्रहसि वेत्सि न, मूढाऽनतश्च स्वभृशलाघवदुःखम् ॥ १७ ॥ १२
 विना कपायात्र भयार्तिराशिर्भवेद्भवेदेष च तेषु सप्तसु । मूल हि सत्सार-
 तरो कपायास्तत्तान् विहायैष मुग्धी भवात्मन् ॥ १८ ॥ ॥ समीक्ष्य ति-
 र्यङ्गनरकादिवेदना, श्रुतेक्षणैधमदुरापता तथा । प्रमोदसे यद्विषयै सर्वा १५
 तु नैव तत्सत्तात्मन् । विफलैव चेतना ॥ १९ ॥ चौरैस्तथा कर्मफलैर्गृहीते,
 दुष्टे न्यमात्रेऽप्युपतप्यसे त्वम् । मुष्टे प्रमादेस्तनुमिश्र पुण्यधन न कि
 वेत्स्यपि लुण्ठमानम् ॥ २० ॥ मृत्यो कोऽपि न रक्षितो न जगतौ दा- १२
 रिद्रमुद्रासित, रोगस्तेन नृपादिजा न च भियो निपाशिता पोडश ।
 विभ्रस्ता नरका न नापि सुप्रिता धर्मैस्त्रिलोकी मदा, तत्को नाम गुणो
 मदश्च विमुता का ते स्तुतीच्छा च का ॥ २१ ॥ २१

अथाष्टम शास्त्रगुणाधिकार

शिलातलाभे हृदि ते वहति, मिशति सिद्धातरसा न चान्त । यदत्र २४
 भो जीवदयार्द्रता ते, १ भावनातुरततिश्च लभ्या ॥ १ ॥ यस्यागमाभो-
 दर्यैर्न धौत, प्रमादपक स कथ शिवेच्छु । रसायनैर्यस्य गदा क्षता
 नो, मुदुर्लभ जीवितमस्य नूनम् ॥ २ ॥ अधीतिनोऽर्चादिदृते जिनागम, २७
 प्रमादिनो दुर्गतिपापतेमुधा । ज्योतिर्विमूढस्य हि दीपपातिनो, गुणाय
 कस्यै शलभस्य चक्षुषी ॥ ३ ॥ मोदते बहुतर्कतर्कणचणा चेच्चित्रयाद्वादिनाम्,
 काव्यै केचन कल्पितायधटनैरुग्राः कविख्यातित । ज्योतिनाटवनीति- ३०

- लक्षणधनुर्वेदादिशास्त्रे परे, ब्रूम प्रेत्यहिते तु कमणि जडान् कुक्षिभरी-
 नेव तान् ॥ ४ ॥ किं मोदसे पडितनाममात्रात्, शास्त्रेऽधीती जनर-
 ३३ केषु । तत्किंचनाधीष्व कुरुष्व चागु, न ते भवेद्येन भवाधिपात ॥ ५ ॥
 विगागमैर्मादासि रजयन् जनान्, नोद्यच्छसि प्रेत्यहिताय सयमे । दधासि कु-
 क्षिभरिमात्रता मुने, क ते क तत् कैष च ते भवातरे ॥ ६ ॥ धन्या के-
 १ ऽप्यनधीतिनोऽपि सन्नुष्ठानेषु वद्धादरा दु साध्येषु परोपदेशलवत श्रद्धा
 नशुद्धाशया । केचिन्त्यागमपाठिनोऽपि दधतस्तत्पुस्तकान् चेऽलसा अत्रा-
 मुग्रहितेषु कर्मसु कथं ते भाविन प्रेत्यहा ॥ ७ ॥ धन्य स मुग्धमति
 १ रप्युदिताद्ददाक्षारागेण य सृजति पुण्यमदुर्विकल्प । पोठन कि व्यसन
 तोऽस्य तु दुर्विकल्पैर्यो दु स्थितोऽत्र सवनुष्ठितिषु प्रमादी ॥ ८ ॥ अधी
 तिमात्रेण फलति नागमा, समीहितैर्जीव मुरैर्भयान्तरे । स्यनुष्ठितै किनु
 ११ तदीरितै ररौ, न यस्तिताया यहनग्रमात्सुरी ॥ ९ ॥ दुर्गन्धतो यद्वपु-
 सोऽपि पुरस्य मृत्युरायूपि सागरमितान्यनुपङ्गमाणि । स्पर्श रर ऋचतो
 ऽतितमामितश्च, दु र्वावनतगुणितौ भृशशैत्यतापौ ॥ १० ॥ तीव्रा व्यथा
 १५ मुरष्टता विविधाश्च यत्राक्रदारयै सततमभ्रभृतोऽप्यमुष्मात् । किं भाविनो
 न नरकालुमते बिभेपि, यमोदसे क्षणमुरैर्विषयै कपायी ॥ ११ ॥
 युग्मम् ॥ बधोऽनिश याहनताडनानि, भुत्तृद्दुरामातपशीतवाता । निजान्य-
 १८ जातीयभयापमृत्युदु र्दानि तिर्यक्त्विति दुस्सहानि ॥ १२ ॥ मुधान्यदा
 म्याभिभयाभ्यसूया भियोऽतगभस्थितिदुर्गतीनाम् । एव मुरेऽप्यसु
 रानि नित्य, कि तत्सुरैषा परिणामदु रै ॥ १३ ॥ सप्तमीत्यभिभवेष्ट
 ११ बिभ्रयानिष्टयोगगददु सुतादिभि । स्याश्चिर विरसता नृजन्मन, पुण्यत
 सरमता तदानय ॥ १४ ॥ इति चतुर्गतिदु रततीः कृतिघ्नतिभयास्त्वम-
 नतमनेहसम् । इदि विभाव्य जिनोक्तकृतावत, कुरु तथा न यथा स्युरि-
 २४ मास्तव ॥ १५ ॥ आत्मन् परस्त्वमसि साहसिक श्रुताश्चैर्यद्भाविन चिर-
 चतुर्गतिदु रराशिम् । पश्यन्नपीह न बिभेपि ततो न तस्य, विच्छिद्यते च
 यतसे विपरीतकारी ॥ १६ ॥

२०

अथ नयमधिचतुर्दशनाधिकार

दुर्गमजाले कुविकल्पसूत्रजैर्निबध्य गाढ नरकाग्निभिश्चिरम् । विसा-
 २० रवत् पश्यति जीव । हे मन वैवर्तस्त्वामिति भास्य विन्द्यसी ॥ १ ॥

चेतोऽर्धये मयि चिरन्नसत् । प्रसीद, किं दुर्विकल्पनिकरै क्षिपसे भवे
माम् । चन्द्राऽन्लि बुरु कृपा भव सद्विकल्पान्, भैत्री कृतार्थय यतो नर-
काद्विभेमि ॥ २ ॥ स्वर्गापवर्गौ नरकं तथान्तर्मुहूर्तमात्रेण बन्नावश यत् । ३
ददाति जतो भवत प्रयत्नान्, वस तदत्त ऋणं दुरप्त् ॥ ३ ॥ सुखाय
हु गाय च नैव देवा, न चापि काल मुहदोऽर्यो वा । भवेत्पर मानस-
मेव जतो, सप्ताचक्रभ्रमणैकहेतु ॥ ४ ॥ यश मनो यस्य समाहित
स्यात्, किं तस्य कार्यं नियमैर्यमैश्च ? । हत मनो यस्य च दुर्विकल्पै,
किं तस्य कार्यं नियमैर्यमैश्च ? ॥ ५ ॥ दानश्रुतध्यानतपोऽर्चनादि, यथा
मनोनिग्रहमतरेण । कपायर्चिताकुलतोऽस्मिन्तस्य परो हि योगो मनसो य-
शस्यम् ॥ ६ ॥ जपो न मुक्त्यै न तपो द्विभेद, न सयमो नापि दमो न
मौनम् । न साधनाद्य पचनादिकस्य, कित्वेकमतकरण मुदान्तम् ॥ ७ ॥
लब्ध्वापि धर्मं सफलं जिनोदित, मुदुर्लभं पोतनिभं विहाय च । मन पि-
शाचप्रहिलीकृतं पतन्, भगवानुधौ नायतिहृन् जडो जन ॥ ८ ॥ मुदु-
र्जयं ही रिपवत्यदो मनो, रिपूस्सरोत्येव च याकतन् अपि । त्रिभिर्हृतस्त-
त्रिषुभिः करोतु किं, पदीभवन् दुर्विपदा पदे पदे ॥ ९ ॥ रे चित्त ! वैरि !
तव किं तु मयापराद्धं, यदुर्गतौ क्षिपसि मां दुर्विरस्पजालैः । जानासि
मामयमपास्य शिवेऽस्मि गता, तर्हि न सति तज वासपदं ह्यसदय्या ॥ १० ॥
पूतिश्रुति श्रेय रतेर्विदूरे, कुश्टीय सपत्सुदृशमनर्हं । श्रपाकवत्सद्वृत्तिमदि-
रेषु, नाहंत्प्रवेशं हुमनोहतोऽङ्गी ॥ ११ ॥ तपोनपाथा स्वफलाय धर्मा,
न दुर्विकल्पैर्हृतचेतसं स्युः । तत्प्राद्यपेयैः सुश्रुतेऽपि गेहे, क्षुधातृपाभ्या
त्रियते व्यशोपान् ॥ १२ ॥ अष्टाङ्गसाध्यं मनसो वशीकृतात्, परं च पुण्यं,
न तु यस्य सद्विदम् । स वचित् पुण्यचयैस्तदुद्भवैः, फलैश्च ही । ही !
हतरं करोतु किम् ? ॥ १३ ॥ अकारणं यम्यं च दुर्विकल्पैर्हृतं मनः शा-
स्त्रविदोऽपि नित्यम् । घोरैरवैर्निश्चितनारकायुर्मृत्यौ प्रयाता नरकं स नूनम्
॥ १४ ॥ योगस्य हेतुर्भनसं समाधिः, परं निदानं तपसश्च योगः । त-
पश्च मूलं शिवशर्मचहया, मनः समाधिं भवत्तत्त्वत्रिन् ॥ १५ ॥ स्वा-
ध्याययोगैश्चरणत्रियासु, व्यापारणैर्द्वादशभावनाभिः । सुधीस्त्रियोगीसद-
सत्प्रवृत्तिफलोपयोगैश्च मनो निरुध्वात् ॥ १६ ॥ भावनापरिणामेषु, सिं-
हेऽपि न मनोऽने । सदा जाग्रत्सु दुर्ध्यानमूरा न विशत्यपि ॥ १७ ॥

अथ दशमो धैराग्योपदेशाधिवारः

- किं जीव मायसि हसम्ययमीहसेऽर्थान्, कामाश्च खेलसि तथा कुतु
 १ धैरशक् । चिक्षिप्सु घोरनरकावटकोटरे त्वामभ्यापतद्भवु विभाषय मृत्यु
 रक्ष ॥ १ ॥ आलबन तव लयादिदुःखारपाता, उिदति जीविततरु न
 हि यावदात्मन् । तावद्यतस्व परिणामहिताय तग्मिन्, छिन्ने हि व क
 २ च कथ भविता स्वतः ॥ २ ॥ त्वमेव मोग्धा मतिमान् त्वमात्मन्, ने-
 द्वाप्यनेष्टा सुखदुःखयोस्तयम् । दाता च भोक्ता च तयोस्तवमेव, तषेष्टसे
 किं ? न यथा हितास्ति ॥ ३ ॥ वस्त्रे निरजनं चिर जनरजनेन, धीमन् ।
 ३ गुणोऽस्ति परमायतनेति पश्य । त रजयागु विशदैश्चरितैर्भवाब्धौ, यस्त्वा
 पततमरुत परिपातुमीष्टे ॥ ४ ॥ विद्वानह सरललधिरेह नृपोऽह, दाता-
 ह्मदमुतगुणोऽहमह गरीयान् । इत्याद्यहृदितिवज्ञातरितोपमेपि, नो वेत्ति
 ४ किं परमवे लघुता भविरीम ॥ ५ ॥ वेत्ति स्वरूपफलसाधनबाधनानि,
 धर्मस्य, त प्रभवसि स्वयशश्च वर्तुम् । तस्मिन् यतस्व मतिमन्नुनेत्यमुन्,
 किंचित्त्वया हि नहि सेत्स्यति भोत्स्यते वा ॥ ६ ॥ धर्मस्याऽवसरोऽस्ति पुद्-
 ५ गलपराधतैरनतैस्तयाऽऽयात सप्रति जीव हे प्रसह्यतो दुःखान्यनताय
 यम् । स्वल्पाह पुनरेव दुर्लभतमश्चास्मिन् यतस्वार्हतो, धर्मे वर्तुमिम विना
 हि नहि ते दुःखस्य कर्हिचित् ॥ ७ ॥ गुणस्तुतीर्याऽस्ति निर्गुणोऽपि,
 ६ सुखप्रतिष्ठादि विनापि पुण्यम् । अष्टागयोग च विनापि सिद्धीर्यातूलता
 कापि नया तयात्मन् ॥ ८ ॥ पदे पदे जीव पराभिभूती, पश्यन् किं
 मीप्यस्यधम परेभ्य । अपुण्यमात्मानमवैपि किं न, तनोपि किं वा नहि
 ७ पुण्यमेव ॥ ९ ॥ निमर्दयन्निदयमगिनो लघून्, विचेष्टसे कर्मसु ही प्रमा-
 दत । यदेकशोऽयन्यवृतादन सहस्रनतशोऽव्यग्ययमर्दन भवे ॥ १० ॥ यथा
 सर्पमुग्गस्योऽपि, मेको जतूनि भक्षयेत् । तथा मृत्युमुरस्योऽपि, त्रिमात्म-
 ८ त्रदसंऽगिन ॥ ११ ॥ आत्मानमल्पैरिह धचयित्वा, प्रकल्पितैर्या तनु-
 चित्तसौख्यै । भवाधमे किं जन सागराणि, सोढासि ही नारकदुःख-
 ९ राशीन् ॥ १२ ॥ उरभक्ताविष्युदबिदुषाम्रवणिक्रूरीशकटभिक्षुनाथै ।
 १० निदर्शनैर्होरितमलजन्मा, दुःखी प्रमादेर्वहु शोचितासि ॥ १३ ॥ पतग
 भृगौलगादिमीनद्विपद्विपारिप्रमुखा प्रमादे । शोच्या यथा स्युर्मृदितयध-
 दु सैश्चिराय भावी त्वमपीति जतो ! ॥ १४ ॥ पुरापि पापै पतितोऽसि
 १० दुःखराशौ पुनर्मूढ करोपि तानि । मज्जन्माहापकिलवारिपूरे, शिला निजे

मूर्ध्नि गले च घत्से ॥ १५ ॥ पुन पुनर्जीव । तवोपदिश्यते, विभेपि
 दुःखात्सुखमीहसे च चेत् । कुरुष्व तत्किञ्चन येन वाञ्छितं, भवेत्तवास्तेऽव-
 सरोऽयमेव यत् ॥ १६ ॥ धनागसौख्यस्वनानसूनपि, लज लज्जैक न १
 च धर्ममार्हतम् । भवन्ति धर्माद्धि भवे भवेऽर्थितान्यमूयमीभि पुन-
 रेप दुर्लभ ॥ १७ ॥ दुःख यथा बहुविध सहसेऽप्यकाम, काम तथा
 सहसि चेत्यरणादिभावे । अस्पीयसापि तव तेन भगवतरे भ्यादात्यतिकी १
 सरुलदुःखनिवृत्तिरेव ॥ १८ ॥ प्रगल्भसे कर्मसु पापकेच्वरे, यदाशया
 शर्म न तद्विनानितम् । विभाज्यस्तच्च विनश्वर द्रुत, विभेपि किं दुर्गति-
 दुःखतो नहि ? ॥ १९ ॥ कर्माणि रे जीव । करोषि तानि, यैस्ते भवि- १
 ज्यो विपदो ह्यनता । ताभ्यो मिया तदधसेऽधुना किं ?, सभाविताभ्यो
 ऽपि भृशकुलत्वम् ॥ २० ॥ ये पालिता वृद्धिमिता सहैव, स्निग्धा भृग
 स्नेहपद च ये ते । यमेन तानप्यदय गृहीतान्, ज्ञात्वापि किं न त्यरसे १२
 हिताय ? ॥ २१ ॥ ये हिश्यसे त्व धनवध्वपत्ययश प्रभुत्वाविभिराश-
 यस्यै । कियानिह प्रेय च तैर्गुणसे, साध्य रिमायुश्च विचारयैयम् ॥ २२ ॥
 किमु मुह्यसि गत्वरेः पृथक्, कृष्णैर्यधुरपु परिपदै । विमृशस्व हितोप- १५
 योगिनोऽयसरेऽस्मिन् परलोन्पाथ । रे ॥ २३ ॥ सुगमास्ते मुख शेषे,
 भुक्षे पिबसि खेलसि । न जाने त्वप्रत पुण्यैर्विना ते किं भविष्यति ?
 ॥ २४ ॥ शीताक्षपा मक्षिकाकृत्तृणादिस्पर्शाद्युत्थात्स्मृतोऽल्पाद्भिमेपि । १८
 तास्ताश्चैभि कमभिः स्वीकरोषि, श्वभ्रादीना वेम्ना धिम् धिय ते ॥ २५ ॥
 क्वचित्प्रपायै कचन प्रमादै, कदाग्रहे क्वपि च मत्सराद्यै । आत्मान-
 मात्मन् कलुपीररोषि, विभेपि धिद् नो नरकादधर्मा ॥ २६ ॥ ११

अथैकादशो धर्मगुणपुपदेशाधिकारः

भवेद्भवापायविनाशनाय च, तमह । धर्म कलुपीररोषि किम् ? १२४
 प्रमादमानोपधिमत्सरादिभिर्न मिश्रित ह्यौषधमामवापहम् ॥ १ ॥ शैथि-
 ल्यमात्सर्यकदाग्रहशुधोऽनुतापदभाविविधौरवाणि च । प्रमादमानौ बुगुरु
 कुसगति, श्रुपार्थिता वा मुह्यते मला इमे ॥ २ ॥ यथा तवेष्टा स्वगुण- २७
 प्रशसा, तथा परेषामिति मत्सरोद्गी । तेषामिमा सतसु यत्प्रभेधास्ता नेष्ट-
 दानादि(द्धि?) विनेष्टलाभ ॥ ३ ॥ जनेषु गृह्यसु गुणान प्रमोदसे, ततो
 भवित्री गुणरिक्ता तव । गृह्यसु दोषान् परित्यजे च चेद्, भवतु ३०

- दोषास्त्वयि सुखिरामत ॥ ४ ॥ प्रमोदसे स्वस्य यथान्यनिर्मितैः, स्वै-
स्तथा चेत्प्रतिपदिनामपि । विगर्हणैः स्वस्य यद्योपतप्यसे, तथा रिपूणा-
३ मपि चेत्ततोऽसि विन् ॥ ५ ॥ स्ववैयथा स्वस्य विगर्हणैश्च, प्रमोदतापो
भजसे तथा चेत् । इमौ परेषामपि तैश्चतुर्ष्वप्युत्सासता वासि ततोऽर्थवेदी
॥ ६ ॥ भवेत्त कोऽपि स्तुतिमात्रतो गुणी, रयात्या न घट्वापि हित प-
४ रत्त च । तदिच्छुरीर्ष्यादिभिरायति ततो, मुधाभिमानमहिलो निहसि किम्
॥ ७ ॥ सृजन्ति के के न बहिर्मुग्धा जना प्रमादमात्सर्यकुलोधविप्लुता ।
दानादिधर्माणि भलीमसायमूयुषेऽस्य शुद्ध मुह्यत चराऽण्यपि ॥ ८ ॥
९ आच्छादितानि मुह्यतानि यथा दधते, सौभाग्यमत्र न तथा प्रकटीकृतानि ।
श्रीढानताननसरोचमरोजनेत्रायश्च खलानि कलितानि यथा दुकूले ॥ ९ ॥
स्तुते धुतैर्वाप्यपरैर्निरीक्षितैर्गुणस्तयात्मन् । मुह्यतैर्न कश्चन । फलन्ति नैव
१२ प्रकटीकृतैर्भुयो, दुमा हि मूलेर्निपतत्यपि त्रय ॥ १० ॥ तप क्रियान्
श्रयदानपूजनैः, शिव न गता गुणमत्सरी जन । अपध्यभोनी न निरा-
मयो भवेद्रसायनैरप्यतुल्यैर्धदातुर ॥ ११ ॥ मन्त्रप्रभारत्नरत्नायनादिनिद-
१५ र्शनादल्पमपीह शुद्धम् । दानार्चनाश्रयस्पोषणादि, महाफल पुण्यमितो
ऽन्यथान्यत् ॥ १२ ॥ दीपो यथात्पोऽपि तमासि हन्ति, लज्जोऽपि रोगान्
हरते मुधाया । कृण्या दहत्याशु कणोऽपि चाग्नेर्धर्मस्य ऐशोऽप्यमलत्-
१६ साह ॥ १३ ॥ भाषोपयोगक्षया, कुवन्तावश्यकी क्रिया सर्वा । वेद-
छेद लभसे, फलमाप्स्यसि नैव पुनरासाम् ॥ १४ ॥

११

अथ द्वादशो देवगुरुधर्मशुद्ध्याधिकारः

- तत्स्वेषु सर्वेषु गुरु प्रधान, हिताधधर्मा हि तदुक्तिसाध्या । श्रयस्त
मेवेत्य परीक्ष्य मूढः, धर्मप्रयासात् कुम्पे वृथैव ॥ १ ॥ भवी न धर्मर-
१३ विधिप्रयुक्तैर्गमी शिष्येषु गुरुरन शुद्ध । रोगी हि कस्यो न रसायनैस्तैर्येषा
प्रयोक्ता भिषगेन मूढ ॥ २ ॥ समाश्रितस्तारकबुद्धितो यो, यस्यास्त्यहो
मज्जयिता म एव । ओष तरीता विपम कथ स, तवैव जनु कुगुरोर्भ-
१० याधिम् ॥ ३ ॥ गताश्रयोतोक्षरथान यथेष्टपदास्तये भद्र । निजान् परान्
वा । मज्जति मित्रा सुगुणान् भवैव, शिवाय शुद्धान् गुरुदेवधर्मान् ॥ ४ ॥
फलाद् वृथा स्युः कुगुरूपदेशतः, वृथा हि धर्माधमपीह सूचमा । तद्-
१० दष्टिराग परिमुच्य भद्र । हे, गुरु विशुद्ध भज चेद्विताध्यसि ॥ ५ ॥

न्यस्ता मुक्तिपथस्य वादकतया श्रीवीर । ये प्राक् त्वया, छुटामास्त्वद्वृत्ते-
 ऽभवन् ऋतुरास्त्वच्छासने ते कलौ । विभ्राणा यतिनाम तत्तनुधिया मु-
 ण्णति पुण्यश्रिय, पूर्वमन्त्रिमराज्यके ह्यपि तलारक्षा न किं दम्यव ? ३
 ॥ ६ ॥ माद्यस्यगुद्वेगुन्देवधर्मैर्धिग् दृष्टिरागेण गुणानपेक्ष । अमुत्र शो-
 चिष्यसि तत्सहे तु, शुभयभोजीव महामयात् ॥ ७ ॥ नाम्न सुसिक्तो-
 ऽपि ददाति निर्वक, पुष्टा रमेवंध्यगवी पयो न च । दुःखो नृपो नैव ६
 मुसेवित श्रिय, धर्मं शिष्य वा दुर्गुरुर्न सश्रित ॥ ८ ॥ शुल न जाति
 पितरौ गणो धा, पिता च यथु स्वगुर्धन वा । हिताय जतोर्न पर च
 किञ्चित्, कित्वादृता सद्गुरुदेवधर्मा ॥ ९ ॥ माता पिता स्व सुगु- ९
 रश्च तत्प्रात्, प्रयोष्य यो योजति शुद्धधर्मे । न तत्समोऽरि क्षिपते भ-
 याब्धौ, यो धमविघ्नादिदृष्टेश्च जीवम् ॥ १० ॥ दाक्षिण्यलज्जे गुरुदेव-
 पूजा, पित्रादिभक्ति मुकृताभिलाष । परोपकारव्यवहारशुद्धी, नृणामिहा- ११
 मुत्र च सपदे स्यु ॥ ११ ॥ जिनेष्वभक्तिर्यमिनामवज्ञा, कर्मस्वनौचित्य-
 मधर्मसग । पित्राद्युपेक्षा परवचनञ्च, सृजन्ति पुमा रिपद समन्तात्
 ॥ १२ ॥ भक्त्यैव नार्चसि नित सुगुरोश्च धर्म, नार्णयस्यविरत विर- १५
 तीर्न धत्से । सार्थं निरधमपि च प्रचिनोप्यघानि, मृत्येन केन तदमुत्र
 समीहसे शम् ? ॥ १३ ॥ चतुष्पदै सिंह इव स्वजालैर्मिलनिमास्तार-
 यतीह ऋद्धिम् । सत्तैव तैर्मज्जति कोऽपि दुर्गे, भृगालवधेत्यमिलन् वर स १८
 ॥ १४ ॥ पूर्णे तटाके वृषित सत्तैव, भृतेऽपि गेहे क्षुधित स मूढ ।
 कल्पद्रुमे सत्यपि ह्रीं दरिद्रो, गुनादियोगेऽपि हिय प्रमादी ॥ १५ ॥ न ध-
 मचिन्ता गुरुदेवभक्तिर्येषा न वैराग्यलवोऽपि चित्ते । तेषा प्रसूहेऽक्षफल १३
 पशुनामिबोद्धर स्वादुन्तरभरीणाम् ॥ १६ ॥ न देवकार्ये न च सधकार्ये,
 येषा धन नश्वरमाप्नु तेषाम् । तर्जनाग्रैर्गुजिनैर्भवाधौ, पतिष्यता कि त्व-
 बलधन स्यात् ? ॥ १७ ॥

२४

अथ त्रयोदशो यतिशिरोपदेशाधिकार

ते तीर्णा भववारिधिं मुनिवरास्तेभ्यो नमस्कर्महे, येषा नो रिपयेषु गृ- २७
 ष्यति मनो नो वा कषायैः हुतम् । रागद्वेषविमुक् प्रज्ञातकलुष साम्पात-
 शर्माद्वय, नित्य खेलति स्वात्मसयमगुणाव्रीडे भजद्भावना ॥ १ ॥ स्वा-
 ध्यायमाधित्ससि नो प्रमादै, शुद्धा न गुप्ती समितीश्च धत्से । तपो द्विधा ३०

- नार्त्तसि देहमोहादल्पेऽपि हेतौ दधसे कषायान् ॥ २ ॥ परीपद्मान्नो सहसे
 न चोपसर्गात्र शीलागधरोऽपि चासि । तमोक्ष्यमाणोऽपि भवान्धिपार,
 ३ मुने । कथं यास्यसि वेपमात्रात् ॥ ३ ॥ युग्मम् ॥ आजीविकार्थमिह यद्य-
 तिवेपमेव, धत्से चरित्रममलं न तु कष्टभीरु । तद्वेत्सि किन्न ? न विभेति
 जगज्जिघृक्षुर्मृत्युं कुतोऽपि नरकश्च न वेपमात्रात् ॥ ४ ॥ वेपेण माद्यसि
 ५ यतेश्चरणं विनात्मनः, पूजा च चाहसि जनाद्बहुधोषधिं च । मुग्धप्रतार-
 णभवे नरकेऽसि गता, न्यायं निर्भर्षिं तदजागल्बर्तरीयम् ॥ ५ ॥ जा-
 नेऽस्ति सयमतपोभिरभीभिरात्मनस्तस्य प्रतिग्रहभरस्य न निष्क्रयोऽपि । किं
 ६ दुर्गतौ निपतत शरणं तवास्ते ? सौरय च दास्यति परत्र किमित्यवेष्टि
 ॥ ६ ॥ किं लोकसत्कृतिनमस्तरणार्चनाद्यै, रे मुग्धं तुष्यसि विनापि वि-
 शुद्धयोगान् । कृतम् भयाधुपतने तव यत्प्रमादो, योधिद्रुमाश्रयमिमानि क-
 ७ रोति पशून् ॥ ७ ॥ गुणास्तवाश्रित्य नमत्यमी जना, ददत्युपध्यालयमै-
 दपशिष्यकान् । विना गुणान् वेपमृषेर्बिभर्षिं चेत्, ततश्चरानां तव भा-
 विनी गतिः ॥ ८ ॥ नाजीविकाप्रणयिनीतनयादिचिन्ता, नो राजभीश्च
 ९ भगवत्समय च वेत्सि । शुद्धे तथापि चरणे यतसे न मिक्षो ? तत्ते परि-
 ग्रहभरो नरकायमेव ॥ ९ ॥ शास्त्रज्ञोऽपि धृतरात्रोऽपि गृहिणीपुत्रादिषधो-
 ज्ञितोऽप्यङ्गी यद्यतते प्रमादवशतो न प्रेत्यसौरयश्रिये । तमोहद्विपतस्त्रि-
 १० लोकत्रयिनः काचित्तरा दुष्टता, बद्धायुष्यतया स वा नरपशुनूनं गमी
 दुर्गतौ ॥ १० ॥ उच्चारयस्वतुविनं न करोमि सर्वं, सावद्यमित्यसद्वदे-
 तदधो करोमि । नित्यं मृषोक्तिजिनवचनभारितात्तत्, सावद्यतो नरक-
 ११ मेव निर्भायये ते ॥ ११ ॥ वेपोपदशानुपधिप्रतारिता ददत्यभीष्टानृच-
 योऽधुना जना । मुखे च शेषे च मुखं विचेष्टसे, भयातरे शास्यसि
 तत्फलं पुनः ॥ १२ ॥ आजीविनादिविविधार्त्तिभृशानिशार्त्ता, कृच्छ्रेण
 १२ वेऽपि महतैव सृजन्ति वमान् । तेभ्योऽपि निर्दय ! जिघृक्षसि सर्वमिष्टं,
 नो सयमे च यतसे भविता कथं हि ॥ १३ ॥ आराधितो वा गुणवान्
 स्वयं तरन्, भवान्धिमस्मानपि तारयिष्यति । श्रयन्ति ये त्वामिति भूरि-
 १४ भक्तिभिः, फलं तवैषां च निमसि निर्गुण ! ॥ १४ ॥ स्वयं प्रमादैर्निप-
 तन् भवायुधौ, कथं स्वभक्तानपि तारयिष्यसि ? प्रतारयन् स्वाथमृजूनं
 शिवार्थिनं, स्वतोऽयतश्चैव विलुप्यसेऽहम् ॥ १५ ॥ गृह्णासि शय्याह-
 १६ तिपुनकोपधीन्, सदा परेभ्यस्तपसस्त्वियं स्थितिः । तत्ते प्रमादाद्भरिता-

त्यतिप्रहृष्टं नार्णमस्य परत्र का गतिः ? ॥ १६ ॥ न कापि सिद्धिर्न च
 तेऽतिशायि, मुने । क्रियायोगतप धृतादि । तथाप्यहंकारकदर्थितत्त्व, ख्या-
 तीच्छया ताम्यसि पिङ् मुषा किम् ? ॥ १७ ॥ हीनोऽप्यरे माग्यगुणैर्मुघात्मन्, ३
 बाह्यस्त्वाचार्यगनवाप्नुयश्च । ईर्ष्यन् परेभ्यो लभसेऽतितापमिहापि याता पु-
 गतिं परत्र ॥ १८ ॥ गुणैर्विहीनोऽपि जनानतिस्तुतिप्रतिग्रहान् यन्मुदित
 प्रतीच्छसि । लुलायगोऽबोष्टूरादिजन्मभिर्विना, तवस्ते भविता न नि- ४
 प्त्य ॥ १९ ॥ गुणेषु नोद्यच्छसि चेन्मुने । तत् , प्रगीयसे यैरपि यद्य-
 सेऽर्च्यसे । जुगुप्सिता प्रेत्य गतिं गतोऽपि तैर्हसिष्यसे चाभिमविष्यसेऽपि
 वा ॥ २० ॥ दानमाननुतिवदनापरमोदसे, निकृतिरनितैर्जने । न त्व- ५
 यैपि मुहुरित्य चेद्भव , कोऽपि सोऽपि तव लुप्यते हि तैः ॥ २१ ॥ भवेद्-
 गुणी मुग्धवृत्तैर्न हि स्तवैर्न ख्यातिद्वाराचनवदनादिभिः । विना गुणाभो
 भयदु ह्यसंभयस्ततो गुणानर्नय किं स्तवादिभिः ॥ २२ ॥ अध्येपि शास्त्र १३
 सर्वसङ्घिचित्रालापादिभिस्ताम्यसि वा समार्यैः । येया जनानामिह रजनाय,
 भयातरे ते क मुने । क च त्वम् ॥ २३ ॥ परिग्रहं चेद्व्यपढा गृहादेस्तत्कि-
 नु धर्मोपकृतिच्छलात्तम् । क्वोपि शत्र्वोपधिपुस्तकादेगरोऽपि नामातरतो- १५
 ऽपि हता ॥ २४ ॥ परिग्रहात्स्वीकृतधर्मसाधनाभिधानमात्रात्किमु मूढ ।
 न वेत्ति हेन्नाप्यतिभारिता तरी, निमज्जयत्यगिनममुधौ द्रुतम्
 ॥ २५ ॥ येऽहं फषायकलिकर्मनिग्रधभाजन, स्य पुस्तकादिभिरपीहितधर्म- १६
 साधनैः । तेषा रसायनगुरैरपि सर्पदामयैरात्मात्मना गदहते मुखकृत्तु किं
 भवेत् ॥ २६ ॥ रक्षार्थं खलु सयमस्य गदिता येऽर्थी यतीना जिनैर्वांस-
 पुस्तकपात्रकप्रभृतयो धर्मोपकृत्यात्मका । मूर्खेभ्यो ह्यवशात्त प्य कुबिया २१
 ससारपाताय धिक्, स्व स्वस्वैव वधाय शस्त्रमधिया यदुप्ययुक्तं भवेत् ॥ २७ ॥
 सयमोपकरणच्छलात्पराभारयन् यदसि पुस्तकादिभिः । गोपरोद्गमहि-
 पारिरूपभृत्तच्चिर त्वमपि भारयिष्यसे ॥ २८ ॥ वस्त्रपात्रतनुपुस्तकादिन, २३
 शोभया न खलु सयमस्य सा । आदिमा च ददते भव परा, मुक्तिमाश्रय
 तदिच्छयैकिकाम् ॥ २९ ॥ शीतातपाद्यान्न मनागपीह, परीपहाश्चेत्कमसे
 विसोढुम् । कथं ततो नारकगर्भवासदु ग्गानि, सोढासि भवातरे त्वम् ? २७
 ॥ ३० ॥ मुने । न किं नष्टरमस्वदेहसृष्टिपटमेन सुतपोजतायै । निपीड्य
 भीतिर्भवदु परादोर्हिवात्मसाच्छैवमुख करोषि ? ॥ ३१ ॥ यदत्र कष्ट चर-
 णस्य पालने, —————

- विशेषदृष्ट्यान्यतरज्जहीहि तत् ॥ ३२ ॥ शमत्र यद्विन्दुरिव प्रमादज, परत्र
यच्चावधिरिव सुमुचिन्म । तयोर्मिथ सप्रतिपक्षता स्थिता, विशेषदृष्ट्या-
३ यतरद्गृहाण तत् ॥ ३३ ॥ नियत्रणा या चरणेऽत्र तिर्यक्स्त्रीगर्भकुभीनर-
केषु या च । तयोर्मिथ सप्रतिपक्षभावाद्विशेषदृष्ट्या यतरा गृहाण ॥ ३४ ॥
सह तपोयमसयमयत्रणा, स्ववशतासहने हि गुणो महान् । परवशत्वति
५ भूरि सहिष्यसे, न च गुण बहुमाप्स्यसि क्वचन ॥ ३५ ॥ अणीयसा सा-
न्यनियत्रणाभुवा, मुनेऽत्र कष्टेन चरित्रजेन च । यदि क्षयो दुर्गतिगर्भया-
सगाऽसुरायास्तेस्तत्किमवापि नार्थितम् ? ॥ ३६ ॥ त्यज सृष्ट्या स्व शिवशर्म-
९ लाभे, स्वीदृत्य तिर्यङ्नरकादिदु गम् । सुराणुभिश्चेद्विषयादिजाते, सतो-
प्यसे सयमकष्टभीह ॥ ३७ ॥ समप्रचित्तार्तिहतेरिहापि, यस्मिन्सुरा न्या-
सरम रतानाम् । परत्र चेद्वादिमहोदयश्री, प्रमादसीहापि कथं चरित्रे ?
१२ ॥ ३८ ॥ महातपोध्यानपरीपहादि, न सत्त्वसाध्य यदि धर्तुमीश । तद्भा-
वना किं समितीश्च गुप्तीर्धत्ते शिवार्यिन् न मन प्रसाध्या ॥ ३९ ॥ अनि-
त्यसाद्या भज भावना सदा, यतस्व दुःसाध्यगुणेऽपि सयमे । जिघत्सया ते
१५ त्वरते ह्ययं यम, (ह्यसयम ?) अयन् प्रमादात् भवाद्विभेपि किम् ? ॥ ४० ॥
इत मनस्ते कुविकल्पनालैर्वचोऽप्ययद्यैश्च वपुः प्रमादै । लब्धीश्च सिद्धीश्च
तथापि बाह्यन्, मनोरथैरेव हृदा ॥ ४१ ॥ मनोवशस्ते सुरा
१८ दुःखसगमो, मनो मिलेद्यैस्तु तत्तात्मक भवेत् । प्रमात्चोरैरिति दायता
मिलच्छीलागमिन्नैरनुपञ्चयानिदम् ॥ ४२ ॥ ध्रुव प्रमादैर्भववारिधौ मुने,
तत्र प्रपात परमत्पर पुन । गले निरद्धोऽशिलोपमोऽस्ति चेन् कथं तदो
२१ मज्जनमप्ययाप्स्यसि ? ॥ ४३ ॥ महपय केऽपि सहत्युदीर्याप्युप्रातपादीन्यदि
निर्जेरार्थम् । कष्ट प्रसगागतमप्यणीयोऽपीच्छन् शिव किं सहसे न भिक्षोः
॥ ४४ ॥ यो ज्ञानमानस्तुतिवदनामिन मोदतेऽयैर्न तु दुर्मनायते । अलाम-
२४ लाभोऽदिपरीपहान् महन्, यति स तत्त्वादपरो चिद्वक् ॥ ४५ ॥
वधदूगृह्येषु ममत्प्रवृद्धि, तदीयताया परितप्यमान । अनिवृत्तात् करण
सदा स्वैस्तेषां च पापैर्भ्रमिता भवेऽस्ति ॥ ४६ ॥ त्यक्त्रा गृह स्व परगोह
२७ चिंतातप्तस्य को नाम गुणस्तवर्षे । आनीविकाले यतिवेषतोऽत्र, सुदुर्गति
प्रेत्य तु दुर्निगारा ॥ ४७ ॥ कुर्वे न सायद्यमिति प्रतिज्ञा, वदत्र कुर्वन्नपि
देहमात्रात् । शय्यादिबुलेषु पुनर्गृहस्थान्, इदा गिरा याऽस्ति कथं सु
३० सुख ? ॥ ४८ ॥ कथं महत्त्वाय ममत्वतो वा, सावद्यमिच्छत्यपि सव-

लोके । न हेममप्यप्युदरे हि सखी, क्षिप्ता क्षणोति क्षणतोऽप्यसूत्रिम् ?
 ॥ ४९ ॥ रक् कोऽपि जनाभिभूतिपदं त्यक्त्वा प्रसादाद्गुरो-र्वैप प्राप्य
 यते कथंचन कियच्छास्त्र पद कोऽपि च । मौख्यादिवशीरुतर्जुनतादाना ३
 चनैर्गवमा-गात्मान गणयन्नरदमिव धिग् गता द्रुत दुर्गतौ ॥ ५० ॥ प्रा-
 प्यापि चारित्रमिदं दुराप, स्वदोषजैर्यद्विषयप्रमादै । भवाबुधौ धिर् पति
 तोऽसि भिक्षो !, हतोऽसि दु रैस्तन्नतकालम् ॥ ५१ ॥ कथमपि समवाप्य ३६
 धौधिरत्न, युगसमिलादिनिदर्शनादुरापम् । कुरु कुरु रिपुनश्यतामगच्छन्,
 किमपि हित लभसे यतोऽर्थितं शम् ॥ ५२ ॥ द्विपस्त्रिमे ते विषयप्रमादा,
 असृता मानसदेहवाच । असयमा सप्तदशापि हास्यादयश्च निभ्यश्चर ३७
 नित्यमेभ्य ॥ ५३ ॥ गुरुनवाप्याप्यपहाय गेहमधीत्य शास्त्राण्यपि तस्य-
 वाचि । निर्वाहचिंतादिमराद्यभावेऽप्यपे ! न किं प्रेत्यहिताय यत्न ? ॥ ५४ ॥
 विराधितै सयमसवयोगै, पतिप्यतस्ते भवदु रराशौ । शास्त्राणि शिष्यो- ३८
 मधिपुस्तनाद्या, भक्षाश्च लोना शरणाय नालम् ॥ ५५ ॥ यस्य क्षणोऽपि
 सुरधामसुगानि पत्य-कोटीनृणा द्विनयती ह्यधिका ददाति । किं हारय
 स्थयम् । सयमनीरित तत्, हा हा प्रमत्त ! पुनरस्य कुतस्तयाति ? ॥ ५६ ॥ ३५
 नाज्ञापि यस्येति जनेऽसि पूज्य, शुद्धात्ततो नेष्टसुगानि कानि । तत्सयमे-
 ऽस्मिन् यतसे मुमुक्षोऽनुभूयमानोरुफलेऽपि किं न ? ॥ ५७ ॥

१८

अथ चतुर्दशो मिथ्यात्वादिनिरोधाधिरार.

-मिथ्यात्वयोगाविरतिप्रमादान्, आत्मन् ! सत् सवृणु सौख्यमिच्छन् ।
 असृता यद्भवतापमेते, समुद्रता मुत्तिरमा च दद्यु ॥ १ ॥ मन सवृणु २१
 हे विद्वन् !, असृतमना यत । याति तदुलमल्लो द्रार, सप्तमीं नरका-
 यनीम् ॥ २ ॥ प्रसन्नचद्रराजर्षेर्मन प्रसरसवरौ । नरकस्य शिष्यापि, हेतु-
 भूतौ क्षणादपि ॥ ३ ॥ मनोऽप्रवृत्तिमात्रेण, ध्यानं नैवेन्द्रियादिषु । धर्म्य- २३
 शुद्धमन-स्वैर्यभास्तु ध्यायिन स्तुम ॥ ४ ॥ सार्थं निरर्थकं वा यन्-मन
 सुध्यानयत्रितम् । निरत दुर्विकल्पेभ्य, पारगास्तान् स्तुवे यतीन् ॥ ५ ॥
 यचोऽप्रवृत्तिमात्रेण, मौनं के के न निश्चति । निरवय यचो येषाम्, यचो- २७
 गुप्तास्तु तान् स्तुवे ॥ ६ ॥ निरवय यचो ब्रूहि, सावयवचनैर्यत । प्रयातां
 नरक धोर, यसुराजादयो द्रुतम् ॥ ७ ॥ इहाऽस्तु न च वैराय, दुर्वाचो नर-
 कायत्त । ज्ञप्तिदग्धा यरोहन्ति, दुर्वाग्दग्धा पुनर्न हि ॥ ८ ॥ अत एव ३०

जिता दीक्षाफालादाकेवलोद्भवम् । अवद्यादिभिया ब्रूयुर्ज्ञानत्रयभृतोऽपि न
 ॥ ९ ॥ कृपया सवृणु स्वाग, कूर्मज्ञातनिदर्शनात् । सवृतासवृतागा यत्,
 ३ सुखदुःखान्यवाप्नुयु ॥ १० ॥ कायस्तमान्न के के स्युस्तस्त्वभादयो यता ।
 शिवहेतुत्रियो येषा, कायस्तास्तु स्तुवे यतीन् ॥ ११ ॥ श्रुतिसयममात्रेण,
 शब्दान् कान् के त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन्मुनि ॥ १२ ॥
 ४ चक्षुः सयममात्रात् के, रूपालोकास्त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ
 त्यजन्मुनि ॥ १३ ॥ घ्राणसयममात्रेण, गन्धान् कान् के त्यजन्ति न ।
 इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन् मुनि ॥ १४ ॥ जिह्वासयममात्रेण, र-
 ५ सान् कान् के त्यजन्ति न । मनसा त्यज तानिष्टान्, यदीच्छसि तप फ-
 लम् ॥ १५ ॥ त्वच सयममात्रेण, स्पर्शान् कान् के त्यजन्ति न । मनसा
 त्यज तानिष्टान्, यदीच्छसि तप फलम् ॥ १६ ॥ वस्त्रिसयममात्रेण, वस्त्र-
 ६ के के न विभ्रते । मन सयमतो घेहि, धीर ! चेत्तत्फलार्थ्यसि ॥ १७ ॥
 विषयैन्द्रियसयोगाभावात्के के न सयता । रागद्वेषमनोयोगाभावाद्ये तु स्त-
 वीमि तान् ॥ १८ ॥ कपायान् सवृणु प्राज्ञ, नरक यदसवरत् । महा-
 ७ तपस्विनोऽप्यापु, करटोत्तरटादय ॥ १९ ॥ यस्यासि किञ्चित् तपोय-
 मावि, ब्रूयात्स यत्तत्तुदता परान् वा । यस्यासि कष्टात्मिदं तु किं न, तद्-
 भ्रशमी सवृणुते स योगान् ॥ २० ॥ भवेत्समप्रेष्वपि सवरेषु, पर नि-
 ८ दान शिवसपदा य । त्यजन् कपायादिजदुर्विकल्पान्, कुर्यान्मन सवर-
 मिद्वधीलम् ॥ २१ ॥ तदेवमात्मा कृतसवर स्वान्, नि सगताभाक् स-
 तत सुखेन । नि सगताभाव सवरस्तद्वय शिवार्थी युगपद्भजेत ॥ २२ ॥

२१

अथ पञ्चदश श्रुमवृत्तिशिक्षोपदेशाधिकार

आवश्यकेत्यातु यत्नमाप्तोदितेषु श्रुद्वेषु तमोऽपहेषु । न हत्यमुक्त हि
 २४ न चाप्यशुद्ध, वैद्योक्तमप्यौषधमामयान् यत् ॥ १ ॥ तपासि तन्याद्विविधानि
 निल, मुखे फट्क्यायतिमुदराणि । निगति तायेव शुर्मराशि, रसायना-
 नीय दुरामयान् यत् ॥ २ ॥ विशुद्धशीलागसहस्रधारी, मवानिश निर्मित-
 २० योगसिद्धि । सद्योपसर्गास्तनुनिर्मम सन्, भजस्व गुप्ती समितीश्च सम्यक्
 ॥ ३ ॥ स्वाध्याययोगेषु दधस्व यत्न, मध्यस्थवृत्त्यानुसारागमार्थान् । अगा-
 रयो भैक्षमटाऽविषादी, हेतौ विशुद्धे वसितेन्द्रियोध ॥ ४ ॥ ददस्व धर्मा-
 ३० र्थितयैव धर्म्यान्, सदोपदेशान् स्वपरादिसाम्यान् । जगद्धितैपी नवभिश्च

कल्पैर्प्राप्ते कुले वा विहराऽप्रमत्त ॥ ५ ॥ कृताकृतं स्वस्य तपोनपादि,
शक्तीरशक्तीं मुकृतेतरे च । सदा समीक्षस्व हृदाय साध्ये, यतस्व हेयं त्वन
चाध्ययार्थी ॥ ६ ॥ परस्व पीडापरिवर्जनात्ते, त्रिधा त्रियोग्यप्यमला सदा ।
स्तु । साम्यैस्लीनं गतदुर्विकल्प, मनो वचश्चाप्यनघप्रवृत्ति ॥ ७ ॥ मैत्रौ
प्रमोदं करुणा च साम्यक, मध्यस्थता चानय साम्यमात्मन् । सद्भावना-
स्वात्मलियं प्रयत्नात्, कृतागिरामं रमयस्व चेत् ॥ ८ ॥ कुर्यान्न कुत्रापि ।
नमत्यभाव, न च प्रमो । स्वरती वपायान् । इहापि सौख्यं लभसेऽप्य-
नीहो, अनुत्तरामर्त्यसुगममात्मन् ॥ ९ ॥ इति यतिवरशिखा योऽवधार्य
श्रतस्व-श्ररणश्ररणयोगानेकचित्तं श्रयेत् । सपदि भगवद्दर्शं हेतुपाशं स
तीर्त्वा, विलसति शिषसौख्यानत्यसायुज्यभाष्य ॥ १० ॥

अथ षोडशः साम्यसवसाधिकारः

१२

एष सदाभ्यासवशेन सात्म्य, नयस्व साम्यं परमार्थवेदिन् । यत्
परस्या शिरसपदस्ते, भवन्ति सद्यो भवमीतिमेतु ॥ १ ॥ त्वमेव दुःख
नरकस्तनमेव, त्वमेव शर्मापि शिव त्वमेव । त्वमेव कर्माणि मनस्तनमेव, १५
जहीहाविद्यामवधेहि चात्मन् ॥ २ ॥ नि सगतामेहि सदा तदात्मन्येव-
शेषेष्वपि साम्यभावात् । अवेहि विद्वन् । ममतेव मूलं, गुणां सुराणां सम-
तैव चेति ॥ ३ ॥ स्त्रीषु धूलिषु निजे च परे वा, सपदि प्रसरदापदि ध्या- २०
त्मन् । तत्त्वमेहि समता ममतामुग, येन शश्वत्सुखाद्वयमेपि ॥ ४ ॥
तमेव सेवस्व गुरुं प्रयत्नाधीष्य, शास्त्राण्यपि तावेतिद्वन् । तदेव तस्य
परिभावयात्मन् । येभ्यो भवेत्साम्यमुपोपयोग ॥ ५ ॥ समप्रसच्छास्त्र- २५
महार्णवेभ्यः, समुद्धृतं साम्यमुधारसोऽप्यन् । निपाता हे विबुधा । लभ-
ध्वमिहापि मुक्ते सुखवर्णिका यत् ॥ ६ ॥ शान्तसभावनात्मा, मुनिमुन्दर
सूरिमि कृतो मय । ब्रह्मसूत्रद्वया ध्येव, ३० तदाहोऽध्यात्मकल्पतरुपा
॥ ७ ॥ इममिति भतिमानधील चित्ते, स्वयन्ति वो विरमत्यय भवाश्रयः ।
स च नियतमतो रमेत चास्मिन्, सह मनवैरित्यश्रिया शिवश्रीः ॥ ८ ॥
इति सहस्रावधानिश्रीमुनिमुन्दरसूरिविरचितः ॥ ९ ॥

न्यायविशारदमहोपाध्यायश्रीयशोविजयविरचित श्रीज्ञानसारसूत्रम् ।

पूर्णाष्टकम्—येन्द्रश्रीसुरमन्त्रेण लीलामन्त्रमिवापितम् । सधिदान

- ३ न्दपूर्णेन पूर्णं जगदवेक्ष्यते ॥ १ ॥ पूर्णता या परोपाधे सा याचितकम
पठनम् । या ॥ स्वाभाविकी सैव जात्यरत्नविभाजिता ॥ २ ॥ अयास्तवी
निष्ठलैः स्यात् पूर्णता घेरिवोर्मिभिः । पूर्णान्दस्तु भगवास्तिमितोऽधि-
१ सत्रिभ ॥ ३ ॥ जागर्ति ज्ञानदृष्टिश्चेत् कृष्णा कृष्णाहिजादगुली । पूर्णा
नन्दस्य तदकिं स्यादैन्यवृश्चिकवेदना ॥ ४ ॥ पूर्वन्ते येन कृष्णास्तदुपेक्षैव
पूर्णता । पूर्णान्दसुधास्निग्धा दृष्टिरेषा मनीषिणाम् ॥ ५ ॥ अपूण पूर्ण
१ तामेति पूर्वमाणस्तु हीयते । पूर्णान्दस्वभावोऽयं जगदद्भुतदायकः ॥ ६ ॥
२ परस्वत्वकृतोन्माथा भूनाथा न्यूनतेक्षिण । स्वस्वत्वमुखपूर्णस्य न्यूनता न
हरेरपि ॥ ७ ॥ कृष्णे पक्षे परिक्षिणे शुक्ले च समुदञ्जतिः । द्योतते सफ-
१२ लाध्यक्षा पूर्णान्दविधो फला ॥ ८ ॥

- ३ मन्त्राष्टकम्—प्रत्याहृत्येन्द्रियव्यूह समाधाय मनो निजम् । दधधि-
न्मात्रविश्रान्तिर्मम इत्यभिधीयते ॥ १ ॥ यस्य ज्ञानमुधासिन्धौ परब्रह्मणि
१५ ममता । विषयान्तरसञ्चारसम्यक्कालाहलोपम ॥ २ ॥ स्वभावसुखममस्य
जगत्स्वयानलोकिन । कर्तृत्व नायभायाना सात्त्विकमवशिष्यते ॥ ३ ॥
परब्रह्मणि ममस्य श्रुत्या पौट्रलिकी कथा । कामी चामीरुन्मादा-रकार
१८ दारादयः क्व च ? ॥ ४ ॥ तेनोलेख्याविद्वद्धिर्या साधो पर्यायवृद्धितः ।
भाषिता भगवत्यादौ सेत्यन्मृतस्य युज्यते ॥ ५ ॥ ज्ञानममस्य यच्छर्म
तद्वक्तुं नैव शक्यते । नोपमेय प्रियाशेषैर्नापि तद्वदनद्रव्यैः ॥ ६ ॥ शर्म
२१ शैत्यपुपो यस्य विप्रुपोऽपि महाकथा । किं स्तुमो ज्ञानपीयूषे तत्र सर्वाङ्गम-
मता ॥ ७ ॥ यस्य दृष्टिः कृपावृष्टिर्गिरः शममुधाकिरः । तस्मै नमः शुभ
१ ज्ञानन्यायमन्त्राय योगिने ॥ ८ ॥

- २४ स्थिरताष्टकम्—वत्स ! किं चञ्चलत्वात्तो भ्रान्त्वा भ्रान्त्वा विपी-
दसि ? । निधिं स्वसन्निधावेव स्थिरता ददायिष्यति ॥ १ ॥ ज्ञानदुग्धं
विनश्येत् लोभविश्रोमकूर्बकैः । अम्लद्रव्यादिवासैर्यादिति मत्ना स्थिरो
२७ भव ॥ २ ॥ अस्थिरे हृदये चित्रा वाग्नेयाऽऽभारगोपना । पुञ्चल्या इव क-
ल्याणकारिणी न प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥ अन्तर्गत महाशक्त्यमस्यैव यदि नो-
द्धृतम् । त्रियोषस्य को नोपस्तदा गुणमयच्छतः ? ॥ ४ ॥ स्थिरता वाङ्म-
३० न वार्यैर्येषामङ्गाङ्गिता गता । योगिनः शमशीलास्ते ग्रामेऽरण्ये दिवा

निगि ॥ ५ ॥ स्वैर्यत्रप्रदीपश्चेद् दीप्रः सकल्पदीपने । तद्विकल्पैरल धू-
मैरलधूमैस्तथाश्रये ॥६॥ उदीरयिष्यसि स्वान्ताः स्वैर्यपवन यदि । समा-
धिर्धर्ममेधम्य यग विपटयिष्यसि ॥७॥ चारित्र स्थिरतारूपमेतत्सिद्धेऽप्य- ३
पीप्यते । यतन्ता यतयोऽनश्यमस्या एव प्रसिद्धये ॥ ८ ॥

मोहाष्टकम्—अह—ममेति मन्त्रोऽय मोहस्य जगदाग्रवृत् । अय-
मेव हिनन्पूर्व प्रतिमन्त्रोऽपि मोहजिह्वा ॥ १ ॥ शुद्धात्मद्रव्यमेवाह शुद्ध- ६
ज्ञान गुणो मम । नायोऽह न ममाये चेत्यदो मोहाम्रमुल्यगम् ॥ २ ॥
यो न शुद्धति लप्तेषु भावेष्चोदयिनादिषु । आनाशमिव पक्वेन नाऽसौ
पापेन लिप्यते ॥ ३ ॥ पश्यन्नेव परद्रव्यनाटक प्रतिपादकम् । भवचक्र- ९
पुरस्थोऽपि नामूढ परित्यजेते ॥ ४ ॥ विक्ल्पचपकैरात्मा पीतमोहासयो
द्यम् । भवोद्यताल्मुत्तालप्रपञ्चमधितिष्ठति ॥ ५ ॥ निर्मल इन्द्रिक-
स्येन सहज रूपमात्मन । अध्यस्तोपाधिसम्प्रबो जडस्त्र विमुह्यति ॥६॥ १२
अनारोपसुख मोहत्यागादनुभवन्नपि । आरोपप्रियलोनेषु यत्तुमाश्चर्यवान्
भवेत् ॥ ७ ॥ यश्चिदर्पणविन्यस्तसप्तस्ताच्चारचारुधी । क नाम स पर-
द्रव्येऽनुपयोगिनि मुह्यति ॥ ८ ॥

१५

ज्ञानाष्टकम्—मज्जत्यज्ञ विराज्ञाने विद्यायामिव शूकर । ज्ञानी
निमज्जति ज्ञाने मगल इय मानसे ॥ १ ॥ निर्वाणपदमप्येव भाव्यते य-
मुद्धर्मुहु । तदेव ज्ञानमुत्कृष्ट निर्वधो नास्ति भूयसा ॥ २ ॥ स्वभाव- १८
छायेसरसारकारण ज्ञानमियते । ध्याध्यमात्रमतस्त्वन्यत्तया चोक्त महा-
त्मना ॥३॥ ५ वाताश्च प्रतिनादाश्च यदतोऽनिश्चितास्तथा । तन्वात नैव
गच्छन्ति निलपील्ययद् गतो ॥ ४ ॥ स्वद्रव्यगुणपर्याय त्रया त्रया परा- २६
न्यथा । इति दत्तात्ममन्त्रुर्मुद्रिष्ठज्ञानस्थितिर्मुने ॥ ५ ॥ अस्ति चेद् प्र-
न्यभिज्ञान किं चित्रैस्तत्रयच्छने ? । प्रदीपा बोपयुज्यते ? तमोग्री दृष्टि-
रेव चेत् ॥ ६ ॥ मिथ्यात्वशैल्पक्षच्छिज्ज्ञानान्मोलिशोभित । निर्मय २४
शङ्कनद् योगी न दत्यानन्दनन्दने ॥ ७ ॥ पीयूषमसमुद्रोत्थ रसाग्रनमनो-
पधम् । अनयापेक्षमैश्वर्यं ज्ञानमाहुर्मनीषिण ॥ ८ ॥

शमाष्टकम्—विनश्यविषयोत्तोर्य स्वमावाबलम्वन सदा । हा- २०
नस्य परिपाको य स शम परिकीर्तित ॥ १ ॥ अतिच्छा क्मवैपस्य
ब्रह्मारेण सम जगत् । आत्माभेदेन य पश्येदसौ मोक्षहमी शमी ॥२॥
आरुरुमुनिर्यागं श्रयेद् वाह्नियामपि । योगारूढ शमादेव शुद्धत्यत- ३८

- गतत्रिय ॥ ३ ॥ ध्यानदृष्टेर्दयानद्या शमपूरे प्रसर्पति । विकारतीरवृक्षाणा
मूलादुन्मूलन मयेत् ॥ ४ ॥ ज्ञानध्यानतप शीलसम्यक्तवसहितोऽप्यहो ।
३ त नाप्नोति गुण साधुर्यमाप्नोति शमाचित ॥ ५ ॥ स्वयम्भूरमणसर्द्धि-
वर्द्धिष्णुसमतारस । मुनिर्यनोपमीयेत कोऽपि नासौ चराचरे ॥ ६ ॥
शमसूक्तमुपासित्वा येषा नक्त दिन मन । कदापि ते न दहन्ते रागोरग
४ विपोर्मिभि ॥ ७ ॥ गर्वज्ञानगोतुङ्गरङ्गद्वानतुरङ्गमा । जयन्ति मु-
निरानस्य शमसाम्राज्यसम्पन् ॥ ८ ॥

इन्द्रियजयाष्टकम्—विभेपि यदि ससारा मोक्षप्राप्तिं च काङ्क्षति ।

- ५ तदेन्द्रियजयं कर्तुं स्फोरय स्फारपौरुषम् ॥ १ ॥ घृद्धास्तृणाजलापूर्णैराल-
वालैः किलेन्द्रियैः । मूर्च्छामनुच्छा यच्छति विस्तरविपपादपा ॥ २ ॥
सरित्सहस्रदुष्पूरसमुद्रोदरमोदरः । रुसिमात्रेन्द्रियग्रामो भव रुद्रोऽन्तरा-
१२ तना ॥ ३ ॥ आत्मानं विपयैः पार्श्वैर्मयवासपरान्धुरम् । इन्द्रियाणि निन-
ध्रन्ति मोहराजस्य विह्वरा ॥ ४ ॥ गिरिमृत्क्षा घन पश्यन् धावती
त्रियमोहित । अनाविनिघन ज्ञान घन पार्श्वे न पश्यति ॥ ५ ॥ पुर
१५ पुर स्फुरत्सृष्णामृगलृष्णानुकारिणु । इन्द्रियार्थेषु धावन्ति त्यक्त्वा ज्ञानामृष
जडा ॥ ६ ॥ पतङ्गदृष्टमीनेभसारङ्गा यान्ति दुर्लभाम् । एकैकेन्द्रियदो
पाबेद् दुष्टैर्मै किं न पञ्चभि ॥ ७ ॥ विवेकद्विपहर्षक्षे समाधिघनत
१८ स्करैः । इन्द्रियैर्न जितो योऽसौ धीराणा धुरि गण्यते ॥ ८ ॥

व्यागाष्टकम्—सवमात्मा श्रयेच्छुद्धोपयोग पितर निवम् । धृति-

- मन्या च पितरौ तन्मा विसृजत ध्रुवम् ॥ १ ॥ युष्माकं सन्नमोऽनादि-
२१ र्धं धनोऽनियतात्मनाम् । ध्रुवैरूपान् शीलादिबन्धूनि त्रिधुनाश्रये ॥ २ ॥
कान्ता मे समतैवेका, प्रातयो मे समक्रिया । धातवर्गमिति त्यक्त्वा धर्म-
सन्ध्यासवान् भवेत् ॥ ३ ॥ धर्मास्त्राज्या मुसङ्गोत्था क्षायोपशमिका अपि ।
२४ प्राप्य च दनगन्धाम धर्मसन्ध्यासमुत्तमम् ॥ ४ ॥ गुरुत्वं स्वस्य नोदेति शि-
क्षासात्त्येन यापता । आत्मतत्त्वप्रकाशेन तारत्सेव्यो गुरुत्तम ॥ ५ ॥
ज्ञानाचारादयोऽपीष्टा शुद्धस्वस्वपदावधि । निर्विकल्पे पुनस्त्यागे न विकल्पो
२७ न च क्रिया ॥ ६ ॥ योगसन्ध्यासतस्यागी योगानप्यखिलास्त्यजेत् । इत्येव
निर्गुण ब्रह्म परोक्षमुपपद्यते ॥ ७ ॥ वस्तुतस्तु गुणैः पूर्णमनन्तैर्भासते स्व-
त । रूप त्यक्त्वात्मन साधोर्निरधस्य विधोरिव ॥ ८ ॥

- १० **क्रियाष्टकम्**—ज्ञानी क्रियापरं ज्ञातो भावितात्मा जितेन्द्रिय ।

स्य तीर्णो भयाम्भोघे परास्वारयितु क्षम ॥ १ ॥ त्रियाविरहित हन्त !
 ज्ञानमात्रमनर्थकम् । गतिं विना पथज्ञोऽपि नाप्नोति पुरभीप्सितम् ॥ २ ॥
 स्वानुबूला त्रिया काले ज्ञानपूर्णेऽप्ययेक्षते । प्रदीप समकाशोऽपि तैलपूर्त्या- ३
 दिक यथा ॥ ३ ॥ बाह्यमात्रं पुरस्कृत्य ये त्रियान्यवहारत । वदने वनल-
 क्षेप विना ते वृत्तिनाद्धिण ॥ ४ ॥ गुणवद्बहुमानादर्नित्यस्मृत्या च सरिकया ।
 जात न पातयेद्धारमजात जनयेदपि ॥ ५ ॥ क्षायोपशमिके भावे या त्रिया ६
 त्रियते तथा । पतितस्यापि तदभावप्रवृद्धिर्जायते पुन ॥ ६ ॥ गुणवृद्धौ
 तव ह्युयात् त्रियामस्त्रलनाय या । एक तु समयस्थान जिनानामवतिष्ठते ७
 ॥ ७ ॥ वचोऽनुष्ठानतोऽसङ्गत्रियासङ्गतिमङ्गति । सेय ज्ञानक्रियाभे- ८
 भूमिरानन्दपिच्छला ॥ ८ ॥

तृतीयपट्टकम्—पीत्वा ज्ञानामृतं मुक्त्वा त्रियासुरलताफलम् । मान्य-
 ताम्बूलमास्वाद्य वृत्तिं याति परा मुनि ॥ १ ॥ स्वगुणैरेव वृत्तिश्चेदास्त्राल १३
 मरिचश्चरी । ज्ञानिनो विषये किं तैर्येभवेत्तृप्तिरित्वरी ॥ २ ॥ या शान्तैक-
 सास्वादाद्भवेत्तृप्तिरतीन्द्रिया । सा न जिह्वे द्वयद्वारा पदरसास्वादनान्पि ॥ ३ ॥
 ससारे स्वप्रवन्मिथ्या वृत्ति स्यादाभिमानिकी । तथ्या तु भ्रान्तिश्च यम्य १५
 सात्मवीर्यविपाकट्टत् ॥ ४ ॥ पुद्गले पुद्गलात्तृप्तिं धान्यात्मा पुनरात्मना ।
 परवृत्तिसमारोपो ज्ञानिनस्तत्र युज्यते ॥ ५ ॥ मधुराज्यमहाशाग्यामाश्ले बाह्ये
 च गौरमात् । परमहृणि वृत्तिर्या जनास्ता जानतेऽपि न ॥ ६ ॥ विषयोर्मि- १६
 विषोद्धार स्यादवृत्तस्य पुद्गले । ज्ञानवृत्तस्य तु ध्यानसुषोद्धारपरम्परा ॥ ७ ॥
 वृत्तिनो विषयावृत्ता नेत्रोपेन्द्रादयोऽप्यहो । भिक्षुरेव मुग्धा लोके ज्ञान-
 वृत्तो निरञ्जन ॥ ८ ॥ ११

निर्लेपाष्टकम्—समारे निरसन् स्वार्थसन्न कज्जलवेशमनि । लिप्यते
 निरिलो लोको ज्ञानसिद्धो न लिप्यते ॥ १ ॥ नाऽह पुद्गलभाषाना कर्ता
 फारयितापि न । ननुमन्तापि चेत्यात्मा ज्ञानवान् लिप्यते कथम् ? ॥ २ ॥ १४
 लिप्यते पुद्गलसन्धो न लिप्ये पुद्गलैरहम् । चित्रव्योमाञ्जनेनेव ध्यायन्निति
 न लिप्यते ॥ ३ ॥ लिप्यता ज्ञानसम्पातप्रतिधाताय केरलम् । निर्लपद्वा
 नमप्रत्य क्रिया सर्गोपयुज्यते ॥ ४ ॥ तप श्रुतादिना मत्त क्रियावानपि २०
 लिप्यते । भावनाज्ञानसम्पन्नो निद्रियोऽपि न लिप्यते ॥ ५ ॥ अलिप्तो
 निश्चयेनात्मा, लिप्तश्च व्यवहारत । शुद्धयलिप्तया ज्ञानी त्रियावान्
 लिप्तया दृशा ॥ ६ ॥ ज्ञानक्रियासमावेश सहैवोभीलने द्वयो । भूमिका २०

भेदतस्तत्र भवेदेकैस्सुरयता ॥ ७ ॥ सज्ञान यन्नुष्ठान न लिप्त दोषप-
ङ्कत । शुद्धबुद्धस्वभावाय त्सौ भगवते नम ॥ ८ ॥

- ३ निस्पृहाष्टकम्—स्वभावलाभात्मिमपि प्राप्तव्य नावशिष्यते । इत्या-
त्मैश्वर्यसम्पन्नो निस्पृहो जायते मुनि ॥ १ ॥ सयोजितस्मरे के के प्रा-
थ्यन्ते न स्पृहायद्दे । जनात्रज्ञानपात्रस्य निस्पृहस्य तृण जगत् ॥ २ ॥
६ छिन्दन्ति ज्ञानदात्रेण स्पृहाविपलता बुधा । सुखशोक च भूच्छो च
द्वैय यच्छति यत्फलम् ॥ ३ ॥ निष्पासनीया विदुषा स्पृहा चित्तगृहा
द्वहि । अनात्मरतिचाण्डालीसङ्गमङ्गीररोति या ॥ ४ ॥ स्पृहायतो वि-
९ लोभ्यते लघवस्तृणतृलघत् । महाश्रयं तथाप्येते भजन्ति भयवारिधौ
॥ ५ ॥ गौरव पौरवन्ध्यात्प्राप्तस्पृष्टत्व प्रतिष्ठया । क्वार्तिं जातिगुणान् ह्यस्य
प्रादु कुर्यान्न निस्पृह ॥ ६ ॥ भूशय्या भैक्षमशन जीर्ण वासो धन गृहम् ।
१२ तथापि निस्पृहस्याहो चनिणोऽप्यधिक सुखम् ॥ ७ ॥ परस्पृहा महादुःख
निस्पृहस्त महासुखम् । एतदुक्त समासेन लक्षण सुखदुःखयो ॥ ८ ॥

मौनाष्टकम्—मयते यो जगत्तत्त्व स मुनि परिकीर्तितः । सम्य-

- १५ त्वमेव तमौन मौन सम्यक्त्वमेव च ॥ १ ॥ आत्मात्मन्येव यच्छुद्ध
जानात्मात्मानमात्मना । सेय रत्नत्रये ज्ञप्तिरुच्याचारैकता मुने ॥ २ ॥
चारित्रमात्मचरणानान वा दर्शन मुने । शुद्धज्ञाननये साध्य क्रियाला
१८ भात् क्रियानये ॥ ३ ॥ यत प्रवृत्तिर्न मणौ लभ्यते वा न तत्फलम् । अ-
तार्विकी मणिर्निर्मणिश्रद्धा च सा यथा ॥ ४ ॥ तथा यतो न शुद्धा
त्मस्वभावाचरण भवेत् । फल दोषनिवृत्तिर्या न तज्ज्ञान न दर्शनम् ॥ ५ ॥
१९ यथा शोफस्य पुष्टय यथा वा बध्यमण्डनम् । तथा जानन्न भद्रो मादमा-
त्मतृप्तो मुनिभवेत् ॥ ६ ॥ सुखम वागनुषार मौनमेवेन्त्रियेभ्यपि । पुद्गले-
भ्यप्रवृत्तिस्तु योगाना मौनमुत्तमम् ॥ ७ ॥ ज्योतिर्मयीय दीपस्य क्रिया
२० सर्वोपि चिन्तयी । यस्यानन्यस्वभावस्य तस्य मौनमनुत्तरम् ॥ ८ ॥

विद्याष्टकम्—नित्यशुन्यात्मतारयातिरनित्याशुच्यनात्मसु । अवि-

- द्यातत्त्वधीर्विद्यायोगाचार्य प्रकीर्तिता ॥ १ ॥ य पश्येन्नित्यमात्मानम
२० नित्य परसङ्गमम् । छल लघु न शक्नोति तस्य मोहमलिम्लुच ॥ २ ॥
तरङ्गतरेला लस्मीमायुर्वायुनदस्त्रिरम् । अदभ्रवीरनुध्यायेदभ्रनङ्गुर वपुः
॥ ३ ॥ शुचीन्यप्यशुचीकर्तुं समर्थऽनुचिमम्भवे । देहे जलादिना शौच-
२० भ्रमो भूदस्य दारण ॥ ४ ॥ य स्नात्वा समताकुण्डे हित्वा पद्मलज

मलम् । पुनर्न याति मालिन्य सोऽन्तरात्मा पर शुचि ॥ ५ ॥ आत्मबोधो नव पाशो देहगेहघनादिषु । य क्षिप्तोऽयात्मना तेषु स्वस्य बन्धाय ना-
यते ॥ ६ ॥ मिथो युक्तपदार्यानामसङ्गमचमत्क्रिया । चिन्मात्रपरिणामेन १
विदुषैवानुभूयते ॥ ७ ॥ अविद्यातिमिरध्वसे दृशा विज्ञाज्ञानस्पृशा । प-
श्यति परमात्मानमात्मन्येव हि योगिन ॥ ८ ॥

विवेकाष्टकम्—कर्मजीव च सश्लिष्ट सर्वान् क्षीरनीरवत् । विभि- १
न्नीकुरुते योऽमो मुनिहसो विवेकवान् ॥ १ ॥ देहात्माद्यविवेकोऽय सर्वदा
मुल्लसो भवे । भयकोट्यापि तद्भेदविवेकस्त्रतिदुर्लभ ॥ २ ॥ शुद्धेऽपि
व्योम्नि तिमिराद्रेराभिर्मिश्रता यथा । विनारैर्मिश्रता भाति तथात्मन्यविवे- १
कत ॥ ३ ॥ यथा योधै कृत युद्ध म्यामिन्यवोपचर्चते । शुद्धात्मन्यवि-
वेकेन कर्मसक्त्योर्नित तथा ॥ ४ ॥ इष्टनाद्यपि हि स्वर्ण पीतो मत्तो यथे-
क्षते । आत्माभेदधर्मस्तद्देहाद्याविवेकिन ॥ ५ ॥ इच्छतपरमान् भा- १२
वान् विवेकाद्रे पतत्यथ । परम भावमविष्यन्नाविवेके निमज्जति ॥ ६ ॥
आत्मन्येवात्मन कुर्याद्य पट्टारकसङ्गतिम् । काविवेकञ्जरम्यास्य धैपस्य
जडमज्जनात् ॥ ७ ॥ सयमाद्य विवेकेन प्राणेनोत्तेजित मुनेः । धृतिधा- १५
रौन्मरण कर्मदानुत्पेदक्षम भवेत् ॥ ८ ॥

माध्यस्थ्याष्टकम्—स्वीयतामनुपालम्भ मध्यस्थेनातरात्मना । कृत-
कर्मरक्षेपैस्त्यज्यता धालचापलम् ॥ १ ॥ मनोवत्सो युक्तिगर्वी मध्यस्थ- १८
म्यानुधावति । तामाकपति पुच्छेन तुच्छाग्रहमन कपि ॥ २ ॥ नयेषु
स्थापसलेषु मोषेषु पञ्चालने । समशील मनो यस्य स मध्यस्थो महामुनि
॥ ३ ॥ स्वस्वकर्मकृतावेदा स्वस्वकर्मभुजो नय । न राग नाऽपि च द्वेष २१
मध्यस्थस्तेषु गच्छति ॥ ४ ॥ मन स्वाद् व्यापृत यावत्परलोपगुणग्रहे ।
कार्यं व्यग्र वर तावन्मध्यस्थेनाऽऽत्मभावने ॥ ५ ॥ विमित्रा अपि पन्थान,
समुद्र सरितामिव । मध्यस्थान्ता पर ब्रह्म प्राप्नुवन्त्येकमभयम् ॥ ६ ॥ स्वा- २४
गम रागमात्रेण द्वेषमात्रात्परागमम् । न श्रयामस्त्यनामो वा किन्तु मध्य-
स्थया दृशा ॥ ७ ॥ मध्यस्थया दृशा सर्वेष्वपुनर्न चकादिषु । चारिसङ्गी
विनीचारयायादाशास्पदे हितम् ॥ ८ ॥

२७

निर्भयाष्टकम्—यस्य नास्ति परापेक्षा स्वभावाद्भैतगायिन । तस्य कि
न भयभ्रान्तिहान्तिसन्तानतानवम् ॥ १ ॥ भवसौख्येन कि भूरिभयञ्ज-
लनभस्मना । सदा भयोद्धित ज्ञान सुखमेव विशिष्यते ॥ २ ॥ न गोप्य ३०

कापि नारोप्य हेय देय च न क्वचित् । क भयेन मुने स्त्रेय ह्येय ज्ञातेन
पश्यत ॥ ३ ॥ एक ब्रह्मात्ममादाय निघ्नमोहचमू मुनि । विभेति नैव
१ सद्दामशीर्षस्थ इव नागराद् ॥ ४ ॥ मयूरी ज्ञानदृष्टिश्चेत्यसर्पति मनोवने ।
वेष्टन भयसर्पाणा न तदान दचन्दने ॥ ५ ॥ कृतमोहास्त्रैफैत्य ज्ञाननर्म
तिभर्ति य । क भीसस्य क वा भङ्ग कर्मसङ्गरवेलिषु ॥ ६ ॥ तूलव-
६ ह्ययो मूढा भ्रमत्यध्रे भयानिलै । नैक रोमापि तैर्ज्ञानगरिष्ठानां तु क
म्यते ॥ ७ ॥ चित्ते परिणत यस्य चारित्रमनुतोभयम् । अरुण्डज्ञानरा-
ज्यस्य तस्य साधो हुतो भयम् ? ॥ ८ ॥

९ अनात्मशसाष्टकम्—गुणैर्यदि न पूर्णाऽसि कृतमात्मप्रशसया ।
गुणैरेषासि पूणश्चेत्कृतमात्मप्रशसया ॥ १ ॥ श्रेयोदुमस्य मूलानि स्योक्त
पान्भ प्रयाहृत । पुण्यानि प्रकटीकुर्वन् फल किं समवाप्स्यसि ? ॥ २ ॥
१२ आलम्बिता हिताय स्य परै स्वगुणरश्मय । अहो स्वय गृहीतास्तु पात
यन्ति भयोद्धौ ॥ ३ ॥ उच्चरदृष्टिदोषोत्थस्योत्कर्षज्जरशान्तिनम् । पूर्व-
पूर्णसिद्ध्यो भृश नीचत्वभाजनम् ॥ ४ ॥ शरीररूपलावण्यप्रामाराम-
१५ धनादिभि । उत्कर्ष परपर्यायैश्चिदानन्दघनस्य क ॥ ५ ॥ शुद्धा प्रत्या-
त्ममात्म्येन पर्याया परिभाविता । अनुद्धाश्चापकृष्टत्यानोत्कर्षाय महा-
मुने ॥ ६ ॥ क्षोभ गच्छ समुद्रोऽपि स्योत्कर्षपवनैरित । गुणौघान् बुद्धु
१८ दीदृश्य विनाशयसि किं मुधा ? ॥ ७ ॥ निरपेक्षानरच्छिन्नानन्तचिन्मात्र-
मूर्तय । योगिनो गलितोत्कर्षापकर्षानल्परूपता ॥ ८ ॥

तत्त्वदृष्ट्यष्टकम्—रूपे रूपयती दृष्टिर्दृष्टा रूप विमुहति । मज्जत्या-
२१ त्मनि नीरूपे तत्त्वदृष्टिस्त्वरूपिणी ॥ १ ॥ भ्रमवाही वहिर्दृष्टिर्भ्रमच्छाया
तदीक्षणम् । अभ्रान्तस्तत्त्वदृष्टिस्तु नास्या शेते सुराऽऽशया ॥ २ ॥ प्रामा
ऽऽरामादि मोहाय यदृष्ट बाह्या दृशा । तत्त्वदृष्ट्या तदेवान्तर्नीत चैराग्यस-
२३ म्पदे ॥ ३ ॥ बाह्यदृष्टे मुधासारघटिता भाति सुदरी । तत्त्वदृष्टेस्तु सा
साक्षाद्विष्णुपिठोदरी ॥ ४ ॥ लावण्यदहरीपुण्य वपु पश्यति बाह्य-
दृग् । तत्त्वदृष्टि श्रमाकाना मस्य कृमिबुलाकुलम् ॥ ५ ॥ गजाश्वैर्भूप-
२७ सुवन विम्बयाय वहिर्दृश । तत्राश्वेभवनात्मोऽपि भेदस्तत्त्वदृशस्तु न ॥ ६ ॥
भस्मना येशलोचनेन वपुर्धृतमलेन वा । महात्त बाह्यदृग् वेत्ति चित्साप्रा-
ज्येन तत्त्वनिन् ॥ ७ ॥ न विभाराय विश्वम्योपकारायैव निर्मिता । स्फुर-
१० त्कारण्यपीयूषवृष्टयस्तत्त्वदृष्टय ॥ ८ ॥

सर्वसमृद्धयष्टकम्—बाह्यदृष्टिप्रचारेषु मुद्रितेषु महात्मन । अन्त-
रेयावभासते स्फुटाः सर्वा समृद्धयः ॥ १ ॥ समाधिर्नन्दन धैर्यं, द-
म्भोलि समता शची । ज्ञान महाविमान च वासवश्रीरिय मुने ॥ २ ॥ ३
विस्तारितक्रियाज्ञानचर्मच्छत्रो निवारयन् । मोहम्लेच्छमहावृष्टिं चक्रवर्ती
न किं मुनि ॥ ३ ॥ नवत्रयसुधाकुण्डनिष्ठाधिष्ठायको मुनि । नागलोके शय-
द्भाति क्षमा रथन् प्रयत्नतः ॥ ४ ॥ मुनिरप्यात्मकैलाशे विवेकवृषभस्थितः ।
शोभते विरतिप्रतिगङ्गागोरीयुत शिष्यः ॥ ५ ॥ ज्ञानदर्शनचन्द्रार्कनेत्रस्य
नरकच्छिदः । मुखमागरमग्नस्य किं न्यून योगिनो हरेः ? ॥ ६ ॥ या सृष्टि-
र्ब्रह्मणो बाह्या बाह्यपेक्षाबलन्त्रिणी । मुने परानपेक्षान्तर्गुणसृष्टिस्ततोऽधिका ॥
७ ॥ रत्नैस्त्रिभिः परित्रा या स्रोतोभिरिव जाह्नवी । सिद्धयोगस्य सा-
प्यर्हत्सन्वी न द्वीयसी ॥ ८ ॥

कर्मविपाकचिन्तनाष्टकम्—दुःखं प्राप्य न दीनं स्यात्, सुखं १२
प्राप्य च विस्मितः । मुनिः कर्मविपाकस्य जानन्परवशं जगत् ॥ १ ॥ येषां
भूमङ्गमात्रेण भग्यन्ते पर्वता अपि । तेरहो कर्मवैषम्ये भूपैर्भिक्षापि नाप्यते
॥ २ ॥ जातिचातुर्यहीनोऽपि कर्मण्यभ्युत्थायहे । क्षणाद्ब्रह्मोऽपि राजा स्यात् ॥ ३ ॥
छत्रच्छत्रविगन्तरः ॥ ३ ॥ विपमा कर्मणः सृष्टिदृष्टा करभृष्टवत् । जा-
त्यादिभूतिवैषम्यात् का गतिस्तत्र योगिनः ? ॥ ४ ॥ आरूढा प्रशमश्रेणिं
धुनैरालिनोऽपि च । भ्राम्यन्तेऽनन्तसारमहो दुष्टेन कर्मणा ॥ ५ ॥ अ-१०
र्थाः सर्वापि सामग्री आर्तैव परितिष्ठति । विपाकः कर्मणः कार्यपर्यन्तम-
नुपावति ॥ ६ ॥ असायचरमावर्त्ते धर्मं हरति पश्यतः । चरमावर्त्तिं सा-
धोतुं च्छलमग्निप्य दुष्यति ॥ ७ ॥ साम्यं विभर्ति यः कर्मविपाकं हृदि ॥ ८ ॥
चित्तयन् । स एव स्वाधिदानं दमकरं दमधुनतः ॥ ८ ॥

भवोद्वेगाष्टकम्—यस्य गम्भीरमध्यम्याऽज्ञानवज्रमयं तलम् ।
रुद्धा व्यसनशैलौघे पयानो यत्र दुर्गमा ॥ १ ॥ पातालकलशा यत्र २४
भृतास्तृष्णामहानिलैः । कषायाक्षितसङ्कल्पवैलाघादैः वित्तवते ॥ २ ॥
सरोर्वाग्निज्वलत् तत्रैव श्लेहेन्धनं मदा । यो घोररोगशोकादिमत्स्यकच्छ-
पसङ्कुलः ॥ ३ ॥ दुर्बुद्धिमतसरद्रोहैर्विधुर्दुर्वातगर्जितः । यत्र सायात्रिका ३७
लोका पतत्युत्पानसङ्कटे ॥ ४ ॥ ज्ञानी तस्माद्भवाम्भोधेर्निरोद्धिप्रोऽति-
दारुणात् । तस्य सत्तरणोपायः सर्वयत्नेन बाहुतिः ॥ ५ ॥ तैलपात्रघरो
यद्दूराधावेधोद्यतो यथा । क्रियाम्वनयचित्तं स्याद्भवमीतस्तथा मुनिः ॥ ६ ॥ ३९

विप विपस्य बहिश्च बह्वेरेव यदौषधम् । तत्तस्य भवमीतानामुपसर्गेऽपि
यत्न मी ॥ ७ ॥ स्वैर्यं भवभयादेव व्यवहारे मुनिर्ननेत् । स्वात्माराम
१ समाधौ तु तत्प्यन्तर्निमज्जति ॥ ८ ॥

लोकसजात्यागाष्टकम्—प्राप्त पष्ठ गुणस्थान भवदुर्गाद्रिष्ठानम् ।
लोकसत्तारतो न म्या मुनिर्लाकोत्तरस्थिति ॥ १ ॥ यथा चिन्तामणि दत्ते
१ बठरो वदरीफलै । हहा जहानि सद्धम तथैव जनरञ्जनै ॥ २ ॥ लोकस
क्षामहानधामनुस्योतोऽनुगा न के । प्रतिस्रोतोऽनुगस्त्वेको रात्रदसो महामुनि
॥ ३ ॥ लोकमालम्ब्य कर्तव्य कृत बहुभिरेव धनम् । तदा मिथ्यादृशा धर्मा
१ न त्याज्य स्यात्तदाचन ॥ ४ ॥ श्रेयोऽर्थिनो हि भूयासो लोके लोकोत्तरे
न च । मोहा हि रत्नगणिच लोकाश्च स्वात्ममाधना ॥ ५ ॥ लोकसक्षा
हता हत । नीचैर्गमनशूनै । शसयति स्वसत्यागमर्मपातमहाव्यथाम्
१२ ॥ ६ ॥ आत्मसाक्षिपसद्धर्मसिद्धौ हि लोकयात्रया । तत्र प्रसन्नचित्रश्च
भरतश्च निदर्शनम् ॥ ७ ॥ लोकसज्जोऽपि साधु परब्रह्मसमाधिमान् ।
मुग्धमान्ने गतद्रोहममतामत्सरञ्जर ॥ ८ ॥

शान्त्राष्टकम्—चर्मचक्षुर्भूत सर्वे देवाश्चावधिचक्षुष । सर्वत-
श्चक्षुष मिद्धा साधव शान्त्रचक्षुषः ॥ १ ॥ पुर स्थितानिषोर्ध्वाधलिर्य-
गलोरविनत्तिन । मर्यान् भायानवेभन्ते क्षान्तिन शान्त्रचक्षुषा ॥ २ ॥

शासनान्नशप्तेश्च बुधैर्दशास्त्र निरुच्यते । वचन वीतरागस्य तत्तु नान्यस्य
कस्यचिन् ॥ ३ ॥ शास्त्रे पुरस्मृते तस्माद्वीतराग पुरस्मृत । पुरस्मृते पुन-
स्तस्मिन्नियमात् सवसिद्धय ॥ ४ ॥ अदृष्टार्थे तु धावन्त शास्त्रदीप विना

जडा । प्राप्नुयन्ति पर खेद प्रसयन्त पदे पदे ॥ ५ ॥ शुद्धोऽपि
क्षान्त्राक्षानिरपेक्षस्य नो हितम् । भौतहर्तुर्यथा तस्य पदस्पर्शनिवारणम्
॥ ६ ॥ अज्ञानादिमहामत्र स्वाच्छन्धश्चरल्लहनम् । धर्माराममुद्यादुत्स्या

शास्त्रमाहुर्महर्षय ॥ ७ ॥ शास्त्रोक्ताचारकर्ता च शास्त्रज्ञः शास्त्रदेशक ।
शास्त्रैरुद्गृह्णन् महायोगी प्राप्नोति परम पदम् ॥ ८ ॥

परिग्रहाष्टकम्—न परावर्तते राक्षोर्वनता आतु नोऽहति । परिग्रह-
२७ ग्रह कोऽयं पितृवितजगत्रय ॥ १ ॥ परिग्रहग्रहणेशाहुर्मापितरज त्रिराः ।
श्रूयन्ते विद्वता हि न ? प्रलापा लिङ्गिनामपि ॥ २ ॥ यस्त्यक्त्वा वृणवद्वाह
मात्तर च परिग्रहम् । उदास्ते तत्पदाम्भोज पर्युपास्ते जगप्रयी ॥ ३ ॥

चित्तेऽन्तर्गन्धिगहने बहिर्निष्पद्यता वृथा । त्यागात्स्वप्नमात्रस्य भुजगो नदि

निर्निप ॥ ४ ॥ लके परिग्रहे साधो प्रयाति सफल रज । पालित्यागे क्षणा-
देव सरस सलिल यथा ॥ ५ ॥ लक्ष्युत्तरलक्ष्य मूर्च्छामुत्तम्य योगिन ।
चिन्मात्रप्रतिपदस्य वा पुद्गलनियन्त्रणा ॥ ६ ॥ चिन्मात्रदीपको गन्ते ३
त्रिवर्तनस्थानसन्निभे । निष्परिग्रहता स्वर्य धर्मोपरिपरैरपि ॥ ७ ॥ मूर्च्छा-
द्यत्रयिया सर्व जगदेव परिग्रह । मूर्च्छया रहितानान्तु जगदेवापरिग्रह ॥ ८ ॥

अनुभवाष्टकम्—सध्येव दिनरात्रिभ्या केवलश्रुतयो पृथक् । १
बुधैरनुभवो दृष्ट केवलसंस्पर्शोदय ॥ १ ॥ व्यापार सर्वशास्त्राणा दिक्-
प्रवर्तनमेव हि । पार ॥ प्रापयत्येतेऽनुभवो भज्यारिषे ॥ २ ॥ अती-
न्द्रिय परब्रह्म विपुद्गलानुभव विना । शास्त्रयुक्तिरस्तेनापि न गम्य यद् बुधा ९
जगु ॥ ३ ॥ ५ व्यापेरन् हेतुवादेन पदार्था यन्त्रतीन्द्रिया । कालेनैतावता
प्राप्ते कृत स्यात्तेषु निश्चय ॥ ४ ॥ केपा न कल्पनादर्शो शास्त्र गीरात्र-
गाहिनी । विरलान्द्रमास्वादनिवोऽनुभवजिहवा ॥ ५ ॥ पश्यन्ति ब्रह्मनि- १२
र्द्ध निर्वन्द्वाऽनुभव विना । पथ लिपिमयी दृष्टिर्याद्वयी या मनोमयी ॥ ६ ॥
न सुषुप्तिरमोदत्वात्रापि च स्थापनागते । कल्पनाक्षिरपरिधान्तेऽनुभवानु-
भवे दशा ॥ ७ ॥ अविगत्यागिरल शब्दज्ञ शब्ददृशा मुनि । स्वसवेष्ट १५
परब्रह्माऽनुभवेनाधिगच्छति ॥ ८ ॥

योगाष्टकम्—मोक्षेण योजनान्नोऽसर्वोऽप्याचार इष्यते । विनिव्य
स्थानवर्णाशालम्बनैकाग्र्यगोचर ॥ १ ॥ कर्मयोगद्वय तत्र ज्ञानयोगत्रय १०
विदु । विरतेऽनेन नियमाद्वीजमात्र परेऽपि ॥ २ ॥ कृपानिर्दममेग
प्रशमोत्तत्तिवारिण । मेदा प्रत्येकमेच्छाप्रवृत्तिस्थिरसिद्धय ॥ ३ ॥ इच्छा
तद्वत्प्रतीति प्रवृत्ति पालन परम् । स्वर्य बाधरमीहानि सिद्धिरन्यार्थ- २१
साधनम् ॥ ४ ॥ अर्थालम्बनयोश्चैत्यवदनादौ विभावनम् । श्रेयमे योगिन
स्थानवर्णयोरेत एव च ॥ ५ ॥ आलम्बनमिह श्रेय द्वित्रिध रूप्यरूपि च ।
अरूपि गुणसायुज्ययोगोऽनालम्बन परम् ॥ ६ ॥ प्रीतिमत्तिरचोऽसङ्गे स्थाना २४
यपि चतुर्विधम् । तस्मादयोगयोगाप्तिर्माक्षयोग क्रमाद्भवेत् ॥ ७ ॥ स्थानान्त्र
योगिनस्तीर्थोच्छेदाद्यालम्बनादपि । सूत्रदाने महादोष इत्याचार्या प्रचक्षते ८

नियगाष्टकम्—य कर्म हुतवार दीप्ते ब्रह्माग्नौ ध्यानध्यायया । २७
स निश्चितेन यागेन नियमप्रतिपत्तिमान् ॥ १ ॥ पापघ्नसिद्धि निरामे
ज्ञानयज्ञे रतो भव । साधये कर्मयज्ञे किं ? भूतिकामनयाविने ॥ २ ॥
वेदोत्तत्त्वामन गुह्यता कर्मयज्ञोऽपि योगिन । नक्षयज्ञ इतीच्छन्त श्येन ३०

याग त्यजन्ति मिम् १ ॥ ३ ॥ ब्रह्मयज्ञ पर कर्म गृहस्थस्याधिनारिण ।
पूजादि वीतरागस्य ज्ञानमेव तु योगिन ॥ ४ ॥ भिनोद्देशेन विहित कर्म
३ कर्मक्षयाऽक्षमम् । कृत्तमिनाविचार च पुत्रेष्ट्यादिवदिष्यताम् ॥ ५ ॥ ब्र-
ह्मार्पणमपि ब्रह्मयज्ञातर्भावसाधनम् । ब्रह्माग्नौ कर्मणो युक्त स्वकृतत्वस्मये
हुते ॥ ६ ॥ ब्रह्मण्यर्पितसर्वस्वो ब्रह्मदृग्ब्रह्मसाधन । ब्रह्मणा जुह्वदमद्वा ब्रह्मणि
६ ब्रह्मगुप्तिमान् ॥ ७ ॥ ब्रह्माध्ययननिष्ठावान् परब्रह्मसमाहित । ब्रह्मणो
लिप्यते नापैर्नियागप्रतिपत्तिमान् ॥ ८ ॥

भावपूजाष्टकम्—दयाम्भसा वृत्तज्ञान सतोपशुभवस्तृप्तम् । नि
९ वेनतिलकभ्राजी भावनापावनाशय ॥ १ ॥ भक्तिश्रद्धानुसृजोन्मिश्र-
कश्मीरजद्रवै । नवमहागतो देव शुद्धमात्मानमर्चय ॥ २ ॥ क्षमापुष्प-
स्रज धर्मयुग्मक्षौमद्वय तथा । ध्यानाभरणसार च तदङ्गे विनिवेशय ॥ ३ ॥
११ मवस्थानमिदात्मागैर्लिखामे चाष्टमङ्गलीम् । ज्ञानाग्नौ शुभसङ्कल्पकान्तुण्ड
च धूपय ॥ ४ ॥ प्राग्धमलज्जोत्तार धर्मसंयासयद्भिना । कुर्वन् पूरय
सामर्थ्यराजनीराजनाविधिम् ॥ ५ ॥ स्फुरन्मङ्गलनीप च स्थापयानुभय
१५ पुर । योगनृत्यपर(स्तु)लौघत्रिफलयमवान् भव ॥ ६ ॥ उल्लसन्मनस
सत्यघण्टा वादयतस्तथ । भावपूजास्तस्येत्थ करजोडे महोदय ॥ ७ ॥
द्रव्यपूजोचिता भेदोपासना गृहमेधिनाम् । भावपूजा तु साधूनामभेदो
१८ पासनात्मिका ॥ ८ ॥

ध्यानाष्टकम्—ध्याता ध्येय तथा ध्यान त्रय यस्यैकता गतम् ।
मुनेरनयचित्तस्य तस्य दुःख न विद्यते ॥ १ ॥ ध्यातान्तरात्मा ध्येयस्तु
११ परमात्मा प्रकीर्तित । ध्यान चैकाग्रसवित्ति समापत्तिलदेकता ॥ २ ॥
मणौ त्रिभ्यप्रतिच्छाया समापत्ति परात्मन । क्षीणवृत्तौ भवेद् ध्याना
दन्तरात्मनि निर्मलि ॥ ३ ॥ आपत्तिश्च ततः पुण्यतीर्थवृत्त्यर्मत्रधत ।
१४ तद्भावाभिमुखत्वेन सम्पत्तिश्च त्रमाद्भवेत् ॥ ४ ॥ इत्थं ध्यानफलाद्युक्त
विंशतिस्थाननाद्यपि । कष्टमात्र त्वमव्यानामपि नो दुर्लभ भवे ॥ ५ ॥
जितेन्द्रियस्य धीरस्य प्रज्ञातस्य स्थिरात्मन । सुखासनस्य नासामयस्त
२० नेत्रस्य योगिन ॥ ६ ॥ रुद्धनाह्यमनोवृत्तेधारणाधारया रयात् । प्रसन्नस्या
प्रमत्तस्य चिदानन्दमुवालिह ॥ ७ ॥ साम्राज्यमप्रतिद्वन्द्वमन्तरेव वित-
वत । ध्यानिनो नोपमा लोके सदेव मनुजेऽपि हि ॥ ८ ॥

१० तपोऽष्टकम्—ज्ञानमेव बुधा ग्राह्य कर्मण-

न्तरमेवेष्ट धाह्य तदुपद्रवकम् ॥ १ ॥ आनुश्रोतसिकी वृत्तिर्ज्ञानात्मा सुख-
 ग्रीवता । प्रातिश्रोतसिकी वृत्तिर्ज्ञानिना परम तप ॥ २ ॥ धनार्थिना यथा
 नालि शीततापादि दुस्तहम् । तथा भवविरक्ताना तत्तज्ज्ञानार्थिनामपि ॥ ३ ॥
 सदुपायप्रवृत्तानामुपेयमधुरत्वरत । ज्ञानिना नित्यमानन्दवृद्धिरेव तपस्वि-
 त्ताम् ॥ ४ ॥ इत्थं च दुःखरूपत्वात्तपो व्ययसितीच्छताम् । योद्धाना
 निहता बुद्धिर्ज्ञानान्दापरिक्षयात् ॥ ५ ॥ यत्र ब्रह्म जिनाचार्यं च कपायाणा
 तथा इति । साधुना जिनाक्षा च तत्तप शुद्धमिष्यते ॥ ६ ॥ तदेव हि
 तप कार्यं दुर्ध्यानं यत्र नो भवेत् । येन योगा न हीयन्ते क्षीयन्ते नेन्द्रि-
 याणि वा ॥ ७ ॥ मूलेत्तरगुणश्रेणिप्राज्यमाप्राज्यसिद्धये । बाह्यमाभ्यन्तरं
 चेत्थं तपं ह्यर्पामहासुनि ॥ ८ ॥

सर्वनयाश्रयणाष्टकम्—धापतोऽपि नया सर्वं स्मृर्भावे कृतवि-
 श्रमाः । चारित्रगुणलीन स्यादिति सर्वनयाश्रित ॥ १ ॥ पृथग्भया मिथः १२
 पक्षमतिपशुकवर्धिता । समवृत्तिसुखास्यादी ज्ञानी सर्वनयाश्रितः ॥ २ ॥
 नाममात्रं प्रमाणं वा सर्वमप्यविशेषितम् । विशेषितं प्रमाणं स्यादिति सब-
 नयहन्ता ॥ ३ ॥ लोके सधनयज्ञाना तादृश्यं वाप्यनुग्रहः । स्यात्पृथक् १५
 तपमूढानां स्मयार्तिर्वाप्यतिग्रहः ॥ ४ ॥ श्रेयं सर्वनयज्ञाना विपुलं धर्म-
 मादिव । शुष्कबादविकादाश्च परेषां तु निपर्ययः ॥ ५ ॥ प्रकाशितं जि-
 ताना यैर्मतं सर्वनयाश्रितम् । वित्ते परिणतं चेद् येषां तेभ्यो नमो नमः १८
 ॥ ६ ॥ निश्चये व्ययहारे च त्यक्त्वा ज्ञाने च कर्मणि । एतन्प्राप्तिकविश्वे-
 पमारुढा शुद्धभूमिकाम ॥ ७ ॥ अमूढत्वायाः सर्वत्र पक्षपातनिवर्तिता ।
 जपति परमानन्दमया सर्वनयाश्रया ॥ ८ ॥

२१

उपसंहारार्थं सर्वाष्टकानां भावनाभिधानाटयाननिर्व-
 शा—पूर्णां मम स्थिरोऽमोहो ज्ञानी शान्तो जितेन्द्रियः । त्यागी त्रिया-
 परलुप्तो निर्लेपो निरुहो मुनिः ॥ १ ॥ त्रिग्राहिर्वैशम्पती मध्यस्थो २४
 भयवर्जितः । अनात्मशस्त्रस्त्वष्टिः सबसमृद्धिमान् ॥ २ ॥ ध्याता
 कमविपाकानामुद्धिगो भववारिवे । लोकसत्ताविनिर्मुक्तः शास्त्रद्वयं निष्प-
 रिग्रहः ॥ ३ ॥ गुह्यानुभवान् योगी नियागप्रतिपत्तिमान् । भावाचाध्या २७
 ततपसा भूमिः सर्वनयाश्रितः ॥ ४ ॥ स्पष्टं निष्ठद्वितं तत्तत्र अष्टकं प्रति-
 पन्नवान् । मुनिर्महोदयः ज्ञानसारं समविगच्छति ॥ ५ ॥ निर्विकारं तिरा-
 साद्य ज्ञानसारमुपेयुषाम् । विनिवृत्तपराज्ञाना मोक्षोऽत्रैव महात्मनाम् ॥ ६ ॥ ३०

चित्तमाद्रीकृत ज्ञानसारसारम्बतोर्मिभिः । नाप्नोति तीव्रमोहाग्निप्रोपशोपन
 दधनाम् ॥ ७ ॥ अचित्त्वा कापि साधूना ज्ञानमारगरिष्ठता । गतिययोर्ध्व
 ३ मेव स्यादध पात कदापि न ॥ ८ ॥ ष्टेशश्रयो हि मण्डूकचूर्णतुल्य त्रिधा
 कृत । दग्धतश्चूणमदृशो ज्ञानसारकृत पुन ॥ ९ ॥ ज्ञानपूता परेऽप्याहु
 त्रिया हेमघटोपमाम् । युक्तं तदपि तद्भावं न यद्गमापि सोज्झति ॥ १० ॥
 १ त्रियाशून्य च यज्ज्ञान ज्ञानशून्या च या त्रिया । अनधोरन्तर श्रेय भानु
 रद्योतयोरिष ॥ ११ ॥ चारित्र्य विरति पूर्णा ज्ञानस्योत्कर्ष एव हि । ज्ञा-
 नाद्वैतनये दृष्टिर्दया तद्योगसिद्धये ॥ १२ ॥

९ एतच्छास्त्ररचनाकालक्षेत्रादि—सिद्धि सिद्धपुरे पुरदरपुर-
 रपद्धायेहे लब्धवान् । चिरीपोऽयमुदारसारमहसा श्रीपोत्सवे पर्वणि । एत
 ज्ञावनभावपावनमनश्चञ्चलमत्कारिणा तैत्तिरीयपक्षे सुनिश्चयमतेर्निन्योऽस्तु
 १२ दीपोत्सव ॥ १३ ॥ केषाञ्चिद्विषयज्जरातुरमहो चित्त परेपा विपावेगो
 दर्कदुतर्कमूर्च्छितमथायेपा कुत्रैराग्यत । लम्बालर्कमजोधूपपतित चास्ते
 उपरेपामपि लोकाना तु विचारभाररहित तज्ज्ञानसाराश्रितम् ॥ १४ ॥

१५ ग्रन्थाभ्यासरूपफलम्—जातोद्रेकविवेकसोरणततेर्धावल्यमातय
 ते हृद्गोहे समयोचित प्रसरति स्फीतश्च गीतध्वनि । पूर्णानन्तरनस्थ
 किं सहजया तद्भाग्यभङ्गा भवनेतद्ग्रन्थमिपात्वरमहमहश्चित्रश्चरित्रश्रिय
 १६ ॥ १५ ॥ भायन्मोमपवित्रगोमयरसे सिन्धेय भू सर्वत , ससिक्ता शमतोदकै
 रथ पदि न्यस्ता विवेकस्तन । अध्यात्माभृतपूणकामकलशश्चक्रेऽत्र शास्त्रे
 पुर पूजानन्दघने पुर प्रविशति स्वीय कृत मङ्गलम् ॥ १६ ॥ गच्छे श्रीविन-
 १७ यादिद्वसुगुरो स्मरते गुणाना गणे , प्रौढिं प्रौढिमधाम्नि जीतविजयप्राप्ता
 परामेयर । तत्सातीर्थ्यभृता नयादिविजयप्राप्तोत्तमाना शिशो , भीमक्या
 यविशारदस्य ऋतिनामेपा कृति प्रीतये ॥ १७ ॥

२४

श्रीधर्मदासगणिविरचिता उपदेशमाला

नमिष्ठण जिणवरिदि, इदनग्दिचिण तिलोअगुरु । उवएसमालमिणमो,
 २७ बुच्छामि गुरुवएसेण ॥ १ ॥ जगचूडामणिभूओ, उसभो वीरो तिलो
 असिरितिलओ । एगो लोगादबो, एगो चक्कू तिहुअणस्स ॥ २ ॥ सब
 चउरमुसभजिणो, छम्मासा वद्धमाणजिणचदो । इअ विहरिआ निरसणा,
 ३० जइज एओवमाणेण ॥ ३ ॥ जइ ता नि

अमरिसचणस्त । इअ जीअतकराइ, एस राया सव्वसाहूण ॥ ४ ॥ न
चइज्जद चालेउ, महइमहाउद्धमाणनिणचदो । उउसग्गमहम्सेहिउ, मेरु
जह वायगुनाहिं ॥ ५ ॥ भदो विणीअविणओ, पढमगणहरो समत्तसु- ३
अनाणी । जाणतोऽवि तमत्थ, विम्हिअहिअओ सुणइ सव्व ॥ ६ ॥ ज
आणवेइ राया, पगइओ त सिरेण इच्छति । इअ गुरजणमुहभणिअ,
कयचलिउडेहिं सोअब्ब ॥ ७ ॥ जह सुरगणाण इदो, गहगणतागगणाण १
जह चदो । जह य पयाण नरिंदो, गणस्सवि गुरु तहाणदो ॥ ८ ॥
वालुत्ति महीपालो, न पया परिभवइ एस गुरु उयमा । ज वा पुरओ
काउ, निहरत्ति मुणी तहा सोवि ॥ ९ ॥ पढिरूओ तेयरसी, जुगप्पहाणा- २
गमो महुवरक्को । गमीरो धीमतो, उउएमपरो अ आयरिओ ॥ १० ॥
अपरिस्तानी सोमो, सगइसीलो अभिगहमइ य । अविस्त्थणो अचउलो,
पसवहियओ गुरु होइ ॥ ११ ॥ कइयावि जिणवरिंदा, पत्ता अयरामर १३
पह दाउ । आयरिणहिं पवयण, धारिज्जइ सपय सयल ॥ १२ ॥ अणु
गम्मए भगवई, रायसुअज्जासहस्सविंदेहिं । महयि न करेइ माण, परि-
यच्छइ त तहा नूण ॥ १३ ॥ दिणदिकिरअस्म दमगस्स, अभिसुहा १५
अज्जचदणा अज्जा । नेच्छइ आसणगहण, सो विणओ सव्वअज्जाण ॥ १४ ॥
घरिससयदिकिरआए, अज्जाए अज्जविकिरओ साहू । अभिगमणवदण-
नमसणेण विणएण सो पुज्जो ॥ १५ ॥ धम्मो पुरिसप्पभवो पुरिमधरदे- १६
सिओ, पुरिसजिहो । लोएवि पट्ट पुरिसो, कि पुण छोगुत्तमे धम्मे ?
॥ १६ ॥ सयाहणस्स रण्णो, तइया वाणारसीए नयरीए । कन्नासहस्सम
हिअ, आसी निर रुववतीण ॥ १७ ॥ तहविय सा रायसिरी, उल्लु ११
द्वती न ताइया ताहिं । उयरट्ठिण्ण इकेण ताइया अगवीरेण ॥ १८ ॥
महिलाण सुबहुआणवि, मज्झाओ इह समत्तधरमारो । रायपुरिसेहिं नि-
छाइ, जणेऽवि पुरिसो जहिं तत्थि ॥ १९ ॥ कि परएणउहुनाणावणार्हिं २४
धरमप्पमविरय सुत्थ । इह भरहचक्कट्टी, पसन्नचदो य दिट्ठता ॥ २० ॥
वेसोऽपि अप्पमाणो असत्तमपदेसु बट्टमाणस्म । कि परिअत्तिअवेस, विस
न भारेइ खज्जत ? ॥ २१ ॥ धम्म रक्खइ वेसो, सकइ वेसेण दिकिरओ २७
म्हि अह । उम्मारणेण पट्ट, रक्खइ राया जणवउच ॥ २२ ॥ अप्पा
जाणइ अप्पा, जहट्ठिओ अप्पसकिरओ धम्मो । अप्पा करेइ त तह, जह
अप्पसुहावह होइ ॥ २३ ॥ ज ज समय जीवो, आविसइ जेण जेण ३०

- भावेण । सो तम्मि तम्मि समये, सुहासुह वधए कम्म ॥ २४ ॥ धम्मो
मएण हुतो तो नवि सीउण्हवायविज्झडिओ । सबच्छरम (१ अ) ण
३सिओ, बाहुनली तह किलिस्सतो ॥ २५ ॥ निअगमइविगपिअचित्तिएण
सच्छदबुद्धिरडण्ण । कत्तो पारत्तहिअ धीरइ गुरुअणुयएसेण ? ॥ २६ ॥
थढो निरोधयारी, अविणीओ गन्विओ निरुवणामो । साहुजणस्स गर-
६हिओ, जणेऽवि धयणिज्जय ल्हइ ॥ २७ ॥ धोवेणवि सप्पुरिसा, सण-
हुमारुव्य वेइ धुअति । वहे रणपरिहाणी, ज किर देवेहिं 'से कहिया
॥ २८ ॥ जइ ता लवसत्तमसुरविमाणयासीवि परिघडति सुरा । चित्ति
९ज्जत सेस, ससारे सासय कयर ? ॥ २९ ॥ कह त भण्णइ सुक्क ?
सुचिरेणवि जस्म दुक्करमहिअइ । ज च मरणायसाणे, भवससाराणुअधि
च ॥ ३० ॥ उवएससहस्सेहिवि, बोहिज्जतो न बुअइ कोई । जइ धम-
१२दत्तराया, उदायिनिघमारओ चेव ॥ ३१ ॥ गयकण्णचच्चलाए, अप
रिचत्ताएँ रायलच्छीए । जीवा सक्कम्मकलिलभरियभरां सो पडति अहे
॥ ३२ ॥ बुत्तूणवि जीवाण, सुदुक्कराइति पावचरिआइ । भयव जा सां
१५सा सा, पचाएसो हु इणमो ते ॥ ३३ ॥ पडिवज्जिउण दोसे, निअए
सम्म च पायवडिआए । सो किर मिगावईए, उप्पन्न केवल नाण ॥ ३४ ॥
कि सक्का धुत्तु जे सरागधम्मम्मि कोइ अक्साओ ? । जो पुण धरिज
१८धणिअ, दुक्कयणुज्जालिए स मुणी ॥ ३५ ॥ कहुअक्सायतरुण, पुक्क च
फल च दोऽवि धिरसाइ । पुप्पेण झाइ कुविओ, फलेण पाव समायरइ
॥ ३६ ॥ सत्तेऽवि कोऽवि उअइ, कोऽवि असत्तेऽवि अहित्सइ भोए ।
२१चयइ परपचण्णऽवि, पमयो ददठण जइ अयु ॥ ३७ ॥ दीसति परम-
धोरावि पयरधम्मप्पभावपडिबुद्धा । जइ सो चिलाइपुत्तो, पडिबुद्धो सुसु
माणाए ॥ ३८ ॥ पुक्कियफलिए तह पिउघरम्मि तण्हा हुहा समणुअइ ।
२४ढढेण तहा विसढा, विसढा जइ सफल्या जाया ॥ ३९ ॥ आहारेसु सुहेसु अ,
रम्मावसहेसु वाण्णेसु च । साहुण नाहिगारो अहिगारो धम्मक्जेसु ॥ ४० ॥
साहु कातारमहाभएसु अवि जणवणवि मुइअम्मि । अवि ते सरीरपीड,
२७सहती न लह (य) ति य विरुद्ध ॥ ४१ ॥ जतेहिं पीलियावि हु, खवग-
सीसा न चेव परिबुविया । विइयपरमत्यसारा, रमति जे पडिआ हुति
॥ ४२ ॥ जिणधयणमुइसक्कणा, अवगयससारघोरपेयाळा । बालाण रमति
३०जई, जइत्ति किं इत्थ अच्छेर ? ॥ ४३ ॥ न कुल इत्थ पद्दाण, हरिणम-

कलम किं कुल आसीं ? । आरुपिया तवेण, सुरावि ज पञ्जुवासेति
 ॥ ४४ ॥ देवो नेरइउत्ति यं, कीड पयगुत्ति माणुसो वेसो । रुनस्सी अ
 विरुवो, सुहभागी दुक्कमंमोणी अ ॥ ४५ ॥ रोउत्ति यं दमगुत्ति यं, एम
 सपांगुत्ति एंस वैयाविकु । सामीं दासो पुञ्जो, खलत्ति अधणो धणवइत्ति
 ॥ ४६ ॥ नवि इत्य कोऽवि नियमो, सक्कम्मविणिविट्ठसरिमक्कयजिहो ।
 अन्नरुणवेमो, नडुक्क परियत्तेण जीवो ॥ ४७ ॥ कोडीसएहिं धणसधयस्म
 गुणंमुमरियाए पमाए । नवि लुट्ठो धवररिसी, अलोभया एम साहूण
 ॥ ४८ ॥ अतेउरपुरवलाहणेहिं चरसिरिघरेहिं मुणिउसहा । कामेहिं घहुवि-
 हेहिं यं, छदिज्जतायि नेच्छत्ति ॥ ४९ ॥ छेओ मेओ वसण, आयासक्किले-
 समयविवागो अं । मरण धम्मवमसो, अरई अत्याउ सव्वाइ ॥ ५० ॥
 दोर्ममयमूलनालं, पुणरिसिविवज्जिय जई यत्त । अरथ बहसि अणत्थ,
 कीस अणत्थ तव चरसि ? ॥ ५१ ॥ बहवधणमारणसेहणाओ काओ
 परिगहे नत्थि । त जइ परिमाहुत्थिय, जइधम्मो तो नणु पवचो ॥ ५२ ॥
 किं आसिं नवितेणस्सं कुल ज इरिक्कलस्सं विउलस्स । आसी पियामहो
 सहरियण यमुदेवनामुत्ति ॥ ५३ ॥ विज्जाहरीहिं सहरिस, नरिंदुहुहियाहि
 अहमहंतीहिं । ज पत्थिज्जइ तइया, उमुदेयो त तवस्स फल ॥ ५४ ॥
 सपरक्कमाउलवाइएण सीसे पत्तीए निअए । गयसुक्कमालेण रमा, तहा
 कया जह सिय पत्तो ॥ ५५ ॥ रायउत्तेमुऽवि जाया, मीया जरमरण-
 गंमपसहीण । साहू सहनि सव, नीयाणऽवि पेसपेसाण ॥ ५६ ॥
 पणमति यं पुणयर कुलया, न नमति अकुलया पुरिमा । पणओ इह
 पुत्ति जइजणस्सं जह चक्कउट्ठिमुणी ॥ ५७ ॥ जह चक्कउट्ठिसाहू सामाइ-
 असाहुणा निरुययार । भणिओ न चेउ कुविओ, पणओ घहुअत्तणगुणेण
 ॥ ५८ ॥ ते घंता से साहू, तेमि नमो जे अकज्जपडिविरया । धीरा
 पयमसिहारं, चरति जह भूतिभइमुणी ॥ ५९ ॥ विसयासिपत्तरमिव,
 लोए असिपत्तरग्गि तिक्कग्गि । सिंहा य पत्तरगया, वसति तत्तपजरे
 साहू ॥ ६० ॥ जो कुणइ अप्पमाण, गुण्वयण न य लणइ उवणस ।
 सो पच्छा तह सोअइ, उवकोसघरे जह तत्तस्मी ॥ ६१ ॥ जिट्ठउय-
 पययभरसमुक्कइणववसिअस्स अश्वत्त । जुवइणसवइयरे, जइत्तण उ
 भयओ भट्ठ ॥ ६२ ॥ जइ ठाणी जइ मोणी, जइ मुडी वक्कली तत्तस्मी
 या । पत्थतो अ अयम, धमावि न रोयण मत्त ॥ ६३ ॥ तो पडिय

- तो गुणिय, तो गुणिय तो अ चेइओ अण्णा । आवडियपेहियामतिओऽवि
जइ न पुणइ अकज्ज ॥ ६४ ॥ पागडियसव्वसहो, गुरुपामूलम्मि लहइ
साहुपय । अविमुद्वस्स न वडुइ, गुणसेढी वत्तिवा ठाइ ॥ ६५ ॥ जइ
दुक्खदुक्खकारउत्ति भणिओ जहद्विओ साहू । तो फीस अज्जसभूअति
वयसीमेहिं नवि रमिअ ? ॥ ६६ ॥ जइ ताव मव्वओ मुदरुत्ति कम्माण
उत्तमेण जई । धम्म वियाणमाणो, इयरो किं मच्छर वहइ ? ॥ ६७ ॥
अइसुद्विओत्ति गुणसमुद्विओत्ति जो न सहइ जइपसस । सो परिहाइ पर
भवे, जहा महापीढपीढरिसी ॥ ६८ ॥ परपरिवाय गिण्हइ, अट्ठमय-
विरहणे सया रमइ । उज्झइ य परसिरीए, सक्साओ दुक्खिओ निब
॥ ६९ ॥ विग्गहवित्रायरूइणो, कुल्लगणसघेण धाहिरक्खस्स । नत्थि तिर
द्वलोएवि द्वसमिदं सु अवगासो ॥ ७० ॥ जइ ता अणसवधहारयज्जि
यमकज्जमायरइ अजो । जो त पुणो विरत्थइ, परस्स यसेणेण सो दुहिओ
॥ ७१ ॥ सुदुद्वि उज्जव (म) माण, पचेव करिंति रित्तय समण ।
आपधुई परनिं, जिभोवत्था पसाया य ॥ ७२ ॥ परपरिवायमईओ,
रूसइ वयणेहिं जेहिं जेहि पर । त ते पावइ दोसे, परपरियाई इअ अ-
पिच्छो ॥ ७३ ॥ थद्धा ठिरप्पेही, अवण्णवाई सयमई चवत्ता । वफा
फोहणसीला, सीसा उज्जेअगा गुरुणो ॥ ७४ ॥ जस्म गुरुम्मि न भत्ती,
न य बहुमाणो न गउरव न भय । नवि लज्जा नवि नेहो, गुरुकुल्लासेण
किं तस्स ? ॥ ७५ ॥ रूसइ चोइज्जतो, वहई हियएग अणुसय भणिओ ।
न य कहिं करणिज्जे, गुरुस्म आगे न सो सीसो ॥ ७६ ॥ उव्विहणमूअ-
णपरिभवेहिं अइभणियदुहभणिएहिं । सत्ताहिया सुविहिया, न चेय भिदति
सुहगग ॥ ७७ ॥ माणमिणोवि अवमाणयचना ते परस्स न करति ।
सुहदुक्खगुणिरणत्थ, साहू उअहिच्च गभीरा ॥ ७८ ॥ मउआ निहुअसहावा,
हासदवविवज्जिया विगहमुक्खा । असमजसमइवहुअ, न भणति अपुच्छिआ
साहू ॥ ७९ ॥ महर निउण थोव, कज्जावडिअ अगन्नियममुत्त । पुविं
मइसकलिय, भणति ज धम्मसज्जुत्त ॥ ८० ॥ सद्धि वाससइस्सा, तिसत्त-
वुत्तोदयेण धोण्ण । अणुचिण्ण तामलिणा, अज्जाणतवुत्ति अप्पफलो ॥ ८१ ॥
छल्लीवकायवइगा, हिंसरमत्थाई उवइसति पुणो । सुवहुपि तवकिलेसो,
वालतवरसीण अप्पफलो ॥ ८२ ॥ परियच्छति अ सव्व, जहद्विय अरि
तह असदिक्ख । तो जिणवयणविहिंनु सहति बहुअस्स वहुआइ ॥ ८३ ॥

जो जस्स वट्टइ हियए सो त ठावेइ सुदरसहाय । धम्मी छाव जणणी,
 भइ सोम च मनेइ ॥ ८४ ॥ मणिवणगरयणघणपूरियम्मि भवणम्मि
 सालिमहोऽपि । अन्नो किर मन्सवि सामिओत्ति जाओ विगयकामो ॥ ८५ ॥ १
 न करति जे तयसचम च तुहपाणिपायाण । पुरिमा समपुरिसाण, अजरम
 पेसत्तणमुर्विति ॥ ८६ ॥ सुदरमुकुमालसुहोइण्ण त्रिविहेहिं तवविमेषेहिं ।
 तह भोसविओ अप्पा जह नपि नाओ समवणेऽपि ॥ ८७ ॥ दुक्करमुद्धो- १
 सकर, अवतिमुकुमालमहरिमीचरिय । अप्पावि नाम तह तज्जइत्ति अञ्जे-
 रय एअ ॥ ८८ ॥ उच्छृङ्खलमरीरघरा, अन्नो जीवो मरीरमत्रति । धम्मस्म
 कारणे सुविन्ध्या सरीरपि छट्ठति ॥ ८९ ॥ एगदिवसपि जीवो, पञ्चज ९
 मुवागओ अनन्तमणो । जइपि न पाउइ मुक्कय, अयस्स वेमाणिओ होइ
 ॥ ९० ॥ सीसावेण्ण सिरम्मि चेदिए निमायाणि अच्छीणि । मेयज्जस्म
 भगवओ, न य सो मणसापि परिकुरिओ ॥ ९१ ॥ जो चदणेण धाहु, ११
 आलिपइ यासिणा पि तच्छेइ । सधुणइ जो अ निज्जइ, महरिसिणो तय
 समभावा ॥ ९२ ॥ मिहगिरिसुमीसाण, भइ गुरवयणसदहताण । ययरो
 किर दाही त्रायणत्ति न निज्जेनिअ घयण ॥ ९३ ॥ मिण गोणसगुलीहिं, १५
 गणेहि वा वत्तचक्कलाइ से । इच्छति भाणिङ्गण, (भाणियव्व) कज्ज तु त
 एय जाणति ॥ ९४ ॥ कारणत्रिऊ कथाई, सेय काय घयति आयरिया ।
 त तह सदहिअव्व भविअव्व कारणेण तहिं ॥ ९५ ॥ जो मिण्हइ गुरव १८
 यण, भण्णत भावओ विमुद्धमणो । ओसहमिय पिज्जत, त तस्म सुहायह
 होइ ॥ ९६ ॥ अणुवत्तगा विणीअ, नहुक्कसमा निबभत्तिमत्ता य । गुरु-
 क्खुत्तामी अमुइ, धत्ता सीसा इह सुशीला ॥ ९७ ॥ जीवनस्स इह जसो, २१
 किन्ती य मयरम परमवे धम्मो । सुगुणस्स य, निगुणस्स य अजमाऽ
 किन्ती अहम्मो य ॥ ९८ ॥ बुद्धापासेऽपि ठिय, अहव गिलाण गुरु परि-
 भवति । दत्तुव धम्मगीमसण्ण दुस्मिक्खिय तपि ॥ ९९ ॥ आयरिय २४
 भत्तिरागो, कस्म मुक्कसत्तमहरिमीसरिसो । अवि जीविअं ययसिअ, न
 चेय गुरुपरिभवो सहिओ ॥ १०० ॥ पुण्णेहिं चोआ पुरक्कपहेहिं सिरि-
 भायण मविअसत्ता । गुत्तागमेमिभइ, देवयमिय पञ्जुवासति ॥ १०१ ॥ २७
 बहुमुक्कयसयमइस्माण दायगा भोअगा दुहसयाण । आयरिआ पुढमेअ,
 केसिपप्पमीअ (य) ते हेऊ ॥ १०२ ॥ नरयगडगमणपट्टिहत्थए का तह
 पणसिणा रण्णा । अमरविमाण पत्त, त आयरिअप्पमावेण ॥ १०३ ॥ ३०

- धम्ममइण्हिं अइसुदरेहिं कारणगुणोवणीण्हिं । पत्थायतो य मण, सीस
 चोण्ड आयरिओ ॥ १०४ ॥ जीअ काउण पण, तुरमिणिदत्तस्स पालि-
 १ अजण । अविअ सरीर चत्त, न य मणिअमहम्मसजुत्त ॥ १०५ ॥ फुड
 पागडमक्कहतो, जहट्ठिअ बोहिलाभमुवहणइ । जह भगवओ विसालो, जर-
 मरणमहोअही आसि ॥ १०६ ॥ कारुण्णरुण्णसिंमारभावभयजीविअतरु-
 १ रणेहिं । साहू अविअ मरति, न य निअनिअम विराहति ॥ १०७ ॥
 अप्पहियमायरतो अणुमोअतो अ सुग्गइ लहइ । रहकारदाणअणुमोअगो
 मिगो जह य धलदेवो ॥ १०८ ॥ ज न कय पुरा पूरणेण अइहुकार चिर
 १ काल । जह त दयायरो इह, करिंतु तो सफल्य हुव ॥ १०९ ॥ कारण-
 तीयावासी, सुद्धयर उज्जमेण जइयव्व । जह ते सगमथेरा, सपाब्बिहेरा
 तथा आसी ॥ ११० ॥ प्पगतनियावासी, घरसरणाईसु जइ समत्तपि ।
 ११ कठ न पडिहति कलिक्कलुमरोसदोसाण आवाण ॥ १११ ॥ अग्नि कप्पि-
 ऋण जीवे, कत्तो घरमरणगुत्तिसठप्प । अग्नि कप्पिआ य त तह, पडिआ
 अरसत्तयाण पहे ॥ ११२ ॥ थोवोऽवि गिहिपसगो, जइणो सुद्धास्स पक्क-
 १५ भावहइ । जह मो धारत्तरिमी, हसिओ पज्जोअनरक्खइणा ॥ ११३ ॥
 सक्कत्तावो वीसभो, नेहो रइवइयरो अ जुयइजणे । सयणघरसपसारो,
 तवसीलवयाइ पेडिआ ॥ ११४ ॥ जोइस्सनिमित्तअक्खरफोडआण्मभूइ-
 १८ कम्मोहिं । परणाणुमोअणाहि अ, साहुस्स तवक्खओ होइ ॥ ११५ ॥
 जह जह कीरइ सगो, तह तह पसरओ रणे रणे होइ । थोवोवि होइ
 वहुओ, न य लहइ धिइ निरुभतो ॥ ११६ ॥ जो चयइ उत्तरगुणे, मूल-
 २१ गुणेऽवि अचिरेण सो चयइ । जह जह कुण्ड पमाय, विदिजइ तह कप्पा-
 ण्हिं ॥ ११७ ॥ जो निच्छाण्ण गिण्ह, देहच्चाएवि त य धिइ मुअइ ।
 मो साइइ सक्क, जह चदवाडिस्सओ राया ॥ ११८ ॥ सीउण्हसुत्ति
 २४ वास, दुस्सिज्जपपीसह मिलेस च । जो सइह तस्स धम्मो जो धिइम
 सो तत्र चरइ ॥ ११९ ॥ धम्ममिण जाणता, गिहिणोऽवि ददव्वया
 विमुअ साहू ? । कलामेलहरणे, सागरचदण इत्थुवमा ॥ १२० ॥ दे
 २७ वेहिं कामदेवो, गिहीवि नवि चालिओ (चाइओ) तवगुणेहिं । मत्तग
 यदमुयगमरक्खसधोरट्ठहास्सेहिं ॥ १२१ ॥ भोमे अमुजमाणावि केइ मोहा
 पडति अहरगइ । कुविओ आहारत्थी, जत्ताइ जणस्स दमगुव्व ॥ १२२ ॥
 ३० भयसयसइस्सदुल्लहे, जाइजरामरणसागरुत्तारे । जिणवयणम्मि गुणायर ।

सणमवि मा कहिमि पमाय ॥ १२३ ॥ ज न लहइ सम्मत्त, लद्धूणवि
 ज न एइ सवेग । विसयमुहेसु य रज्जइ, सो दोमो रागदोसाण ॥ १२४ ॥
 तो बहुगुणनासाण, सम्मत्तचरित्तगुणविणासाण । न हु वसमागत व, रा- ३
 गदोसाण पावाण ॥ १२५ ॥ नवि त कुण्ड अमित्तो, सुट्टुवि सुविग-
 हिओ समत्थोऽवि । ज दोऽवि अणिगगहिया, करति रागो अ दोसो अ
 ॥ १२६ ॥ इहलोण आयास अजस च करेति गुणविणास च । पमवति ६
 अ परलोए, सारीरमणोगए हुक्खे ॥ १२७ ॥ धिद्धी अहो अक्कज, ज
 जाणतोऽवि रागदोसेहि । फलमउल कडुअरस, त वेय निसेयण जीवो
 ॥ १२८ ॥ को हुक्ख पाविज्जा ? कम्म व सुक्खेहिं विम्हअ हुज्जा ? । ९
 को व न लभिज्ज मुक्ख ? रागदोसा जइ न हुज्जा ॥ १२९ ॥ माणी
 गुरुपडिणीओ, अणत्थभरिओ अमग्गचारी य । मोह किलेसजाल, सो
 खाइ जहेव गोसालो ॥ १३० ॥ कलहणरोहणसीलो, भण्णसीलो विद्या १२
 थसीलो य । जीवो निबुज्जलिओ, निरत्थय सयम चरइ ॥ १३१ ॥ जइ
 यणइवो यण वयदवम्म जलिओ गणेण निहइ । यव कसायपरिणओ,
 जीवो तवसजम इइ ॥ १३२ ॥ परिणामवसेण पुणो, अहिओ ऊण १५
 यणओ व हुज्ज गओ । तइवि व्यवहारमित्तेण, भण्णइ इम जइ धूल
 ॥ १३३ ॥ फरुसवयणेण दिणत्तव, अहिक्खित्ततो अ हणइ मासतव ।
 यरिसतव सवमाणो, हणइ हणतो अ सामण्ण ॥ १३४ ॥ अह जीविअ १८
 निक्खितइ, हत्थण थ सजम मल चिणइ । जीवो पमायवहुलो, परिभमइ अ
 जेण ससारे ॥ १३५ ॥ अक्कोसणतज्जणताहणा थ अधमाणहीलणाओ
 अ । मुणिणो मुणियपरमवा ददण्णहारिण्य विसहति ॥ १३६ ॥ अहमा २१
 हओत्ति न य पडिहणति भत्ताऽवि न य पडिसवति । मारिज्जता-
 ऽवि जइ, सहति माहस्समल्लुब्ध ॥ १३७ ॥ दुज्जणमुहरोदहा, वयण-
 सरा पुत्रकम्मनिम्माया । साहण ते न लग्गा, सतीफल्य वहताण ॥ १३८ ॥ २४
 पत्थरेणाहओ वीवो, पत्थर टकुमिच्छइ । मिगारिओ सर पप्प, सरापत्ति
 विमग्गइ ॥ १३९ ॥ तइ पुडिं व कि न कय, न चाहए जेण मे समत्थो-
 ऽवि ? । इण्ढिं वि कस्स व कुप्पिमुत्ति धीरा अणुप्पिच्छा ॥ १४० ॥ २७
 अणुराण्ण जइस्मऽवि, सियायपत्त पिया घराणेइ । तइवि य पदहुमारो,
 न वधुपासेहिं पडियद्धो ॥ १४१ ॥ शुरु शुरुतरो अ अइशुरु, पियमाद-
 थवशपियजणसिणेहो । चिंतिज्जमाणगुविणे, चत्तो अइधम्मतिसिण्ढिं ३०

- ॥ १४२ ॥ अमुणियपरमत्थाण, यधुनणसिणेहवड्यरो होइ । अधगयस-
सारसहावनिच्छयाण सम हियय ॥ १४३ ॥ माया पिया य भाया, भज्जा
३ पुत्ता सुही य नियगा य । इह चेव बहुविहाइ, करंति भयवेमणस्ताइ
॥ १४४ ॥ माया नियगमइविगप्पियम्मि अत्थे अपूरमाणम्मि । पुत्तरस
हुणइ घसण, चुलणी जह वमदत्तस्स ॥ १४५ ॥ सव्वगोवगविगत्तणाओ
४ जगडणविहेट्ठणाओ अ । कासी य रत्ततिसिओ पुत्ताण पिया वणयकेइ
॥ १४६ ॥ विसयसुहरागवसओ, घोरो भायाऽवि भायर हणइ । आहा
विओ वहत्य, जह बाहुनल्लिम्म भरहयई ॥ १४७ ॥ भज्जाऽपि इदिय-
५ विगारदोसनडिया करेइ पइपाय । जट सो पणसिराया सूरियकटाई तह
वहिओ ॥ १४८ ॥ सामयमुक्कपत्तरस्सी, नियअगसमुद्धमयेण पियपुत्तो ।
जह सो सेणियराया, कोणियरण्णा रय नीओ ॥ १४९ ॥ छुट्ठा मक-
६ जतुरिआ, सुहिणोऽवि विसवयति कयकजा । जह चदगुत्तगुग्गणा, पय-
यओ घाइओ राया ॥ १५० ॥ निययाऽपि निययकजे, विसत्रयत्तम्मि
हुति सरक्कसा । जह रामसुभूमरओ, वमकरत्तस्स आसि ररओ ॥ १५१ ॥
७ कुलयरनिययसुहेसु अ, सयणे अ जणे अ निच्च मुणियसहा । विहरति
अणिरसाण, जह अज्जमहागिरी भयव ॥ १५२ ॥ रूवेण जुब्बणेण य क-
आहि सुहेहिं वरसिरीए य । ७ य लुब्धति सुविहिया, निवरिसण जमु
८ तामुत्ति ॥ १५३ ॥ उत्तमपुलप्पसूया, रायकुलयहिंसगाऽवि मुणिवसहा ।
बहुजणपइसपट्ट, मेहवुमार वन विसहति ॥ १५४ ॥ अयरुप्परसवाह,
मुक्कग मुग्ग सरीरपीडा य । सारण वारण चोयण, गुरुणआयत्तया य
९ गणे ॥ १५५ ॥ इक्करस कओ धम्मो?, सच्छदगईमईपवारस्स । किं वा
करेइ इक्को?, परिहरउ वह अक्क वा ? ॥ १५६ ॥ कत्तो सुत्तधागम,
पडिपुच्छण चोयणा य इक्कस्स । विणओ वेयावच्च, आराहण्या य मर-
१० णते ? ॥ १५७ ॥ पिड्डिजेसणमिक्को, पइप्पमयान्णाउ निच्च भय । काउ
मणोऽवि अमज्ज, न तरइ काउण बहुमज्जे ॥ १५८ ॥ उच्चारपासवण-
वत्तपित्तमुच्छादमोहिओ इक्को । सइवमाणविहत्थो, निक्खिणवइ घ हुणइ
११ उडाह ॥ १५९ ॥ एगदिवसेण बहुआ, मुहा य असुहा य जीवपरिणामा ।
इक्को असुहपरिणओ, चइज्ज आलवण लद्धु ॥ १६० ॥ सव्वजिणप्पडि-
कुट्ट, अणवत्था थेरक्कप्पमेओ अ । इक्को अ सुआउत्तोऽवि हणइ तथसं-
१२ जम अइरा ॥ १६१ ॥ वेस जुण्णकुमारि, पउत्थवइअ च बालविहव घ ।

पासडरोहमसइ, नवतरुणि येरमज्ज च ॥ १६२ ॥ सविडकुम्भडरुणा,
 दिट्ठा मोहेइ जा मण इत्थी । आयदिय चितता, दूरयरेण परिहरति ॥ १६३ ॥
 सम्महिट्ठीवि क्यागमोनि अइविसयरगसुहवसओ । भवसकडम्मि पवि- १
 सइ, इत्थ तुह सचई नाय ॥ १६४ ॥ सुतवस्सियाण पूया, पणामसक्का-
 रविणयक्कजपरो । वद्धपि कम्ममसुह, सिट्ठिटेइ दसारनेया व ॥ १६५ ॥
 अभिगमणवदणनमसणेण पडिपुच्छणेण साहण । चिरसचियऽपि कम्म, १
 रणेण विरलत्तणमुवेइ ॥ १६६ ॥ केइ सुमीला सुहमाइ सज्जणा गुर
 जणस्सऽपि सुसीसा । विउल जणति सद्ध, जह मीसो चडरुइस्स
 ॥ १६७ ॥ अगारजीवहगो, कोई डुगुरू सुसीसपरिवारो । सुमिणे ज- १
 इहि दिट्ठो, कोलो गयक्कहपरिक्खिणो ॥ १६८ ॥ सो उग्गभवसमुदे, सय-
 वरमुवागएहि राएहि । करहोयक्करभरिओ, दिट्ठो पोराणसीसेहि ॥ १६९ ॥
 ससारयचना नवि, गणति ससारसूअरा जीया । सुमिणगएणऽपि केई, १२
 धुम्पति पुप्फचूला वा ॥ १७० ॥ जो अयिक्क तत्र सजम च साहू
 करिज पच्छाऽपि । अनियसुयव्व सो नियगमट्ठमचिणेण साहेइ
 ॥ १७१ ॥ मुहिओ न चयइ भोण, चयइ जहा दुम्पिओपि अलियमिण । १५
 चिक्खणम्मोलिओ न इमो न इमो परिषयई ॥ १७२ ॥ जह चयइ
 चक्कनट्ठी, पयित्थर तत्तिय मुहुत्तेण । न चयइ तहा अहतो, दुयुद्धी गप्पर
 वमओ ॥ १७३ ॥ देहो पिक्खिलियाहिं, चिआइपुत्तस्म चालणी वर वओ । १८
 तनुओपि मणपओसो, त चालिओ तेण ताणुवर्णि ॥ १७४ ॥ पाणव-
 षऽपि पाय, पिक्खिलियाणऽपि जे न इच्छति । ते कह जई अपाया, पाराई
 करति अन्नस्म ? ॥ १७५ ॥ जिणपहअपडियाण, पाणहराणऽपि पहरमा- २१
 णाण । न करति य पावाइ, पावस्स फल वियाणता ॥ १७६ ॥ घहमा-
 रणअ भक्कसाणवाणपरधनपिलोवणाईण । सव्वजहन्नो उदओ, दसगुणिओ
 इक्कसि क्याण ॥ १७७ ॥ ति गयरे उ पओसे, सयगुणिओ सयसहस्स- २४
 कोडिगुणो । कोडाकोडिगुणो वा, हुज विवागो बहुत्तगे वा ॥ १७८ ॥
 वेइत्थ करतालवण इम तिहुयणस्स अच्छेर । जह नियमा गवियगी, मरु-
 देवी भगवई मिद्धा ॥ १७९ ॥ कपि कहिंपि क्याई, एगे लट्ठीहिं केहि- २७
 ऽपि निमेहिं । पत्तेअधुद्धलाभा, हवति अच्छेरयम्भूया ॥ १८० ॥ निहि
 सपत्तमहन्नो, पत्थितो जह जणो निरुत्तपो । इह नासइ तह पत्तेअधुद्ध-
 छाद्धिं(च्छि)पडिच्छतो ॥ १८१ ॥ सोअण गइ सुकुमालिण तह ससगभ- २०

- सगभङ्गीए । ताव न वीससियव्व, सेयद्वी धम्मिओ जाव ॥ १८२ ॥
 सरकरहतुरयवसहा, मत्तगइदाऽवि नाम दम्मति । इक्को नवरि न दम्मइ,
 १ निरकुसो अप्पणो अप्पा ॥ १८३ ॥ वर मे अप्पा दतो, सजमेण तवेण
 य । माऽह परेहिं दम्मतो, वघणेहिं वहेहि अ ॥ १८४ ॥ अप्पा चेव
 दमेयव्वो, अप्पा हु सल्ल दुइमो । अप्पा दतो सुही होइ, अस्सि लोए
 ६ परत्थ य ॥ १८५ ॥ निच्च दोससइगओ जीवो अविरहियमसुहपरिणामो ।
 नरर दिने पसरे, तो देइ पमायमयरेसु ॥ १८६ ॥ अच्चिय वदिय पूइअ,
 सक्कारिय पणमिओ महग्घविओ । त तह करेइ जीवो, पाडेइ जहप्पणो
 ९ ठाण ॥ १८७ ॥ सीलव्वयाइ जो बहुफलाई हतूण सुक्खमहिलसइ ।
 धिइहुवरलो तयस्सी, कोडीए कामिणिं किणई ॥ १८८ ॥ जीवो जहाम-
 णसिय, हियइच्छियपत्थिएहिं सुक्खेहिं । तोसेऊण न तीरई, जावजीवेण
 १२ सव्वेण ॥ १८९ ॥ सुमिणतराणुभूय, सुक्ख समइच्छिय जहा नत्थि ।
 एयमिमपि अईय, सुम्भर सुमिणोवम होई ॥ १९० ॥ पुरनिद्धमणे जक्खो,
 महुरामगू तहेय सुयनिहसो । वोहेई सुविहियनण, विसूरइ बहु च हिय-
 १५ ण ॥ १९१ ॥ निग्गतूण घराओ, न कओ धम्मो मए जिणक्खाओ । इद्धि-
 रससायगुरयत्तणेण न य चेइओ अप्पा ॥ १९२ ॥ ओसन्नविहारेण, हा जइ
 झीणम्मि आउए सव्वे । कि काहामि अहन्नो सपइ सोयामि अप्पाण ॥ १९३ ॥
 १८ हा जीय ! पाव भमिहिसि, जाईजोणीसयाइ बहुयाइ । भवसयसइत्तडु
 लहपि जिणमय एरिस लद्धु ॥ १९४ ॥ पावो पमायवसओ, जीवो ससा
 रक्खमुज्जुत्तो । दुक्खेहिं न निव्विण्णो सुक्खेहिं न चेव परितुट्ठो ॥ १९५ ॥
 २१ परितप्पिण तणुओ, साहारो जइ घण न उज्जमइ । सेणियराया त तह,
 परितप्पतो गओ नरय ॥ १९६ ॥ जीवेण जाणि विसज्जियाणि जाईस
 एसु देहाणि । योवेहिं तओ सयलपि तिहुयण हुज्ज पडिहत्थ ॥ १९७ ॥
 २३ नहदतमसवेसद्धिणसु जीवेण विप्पमुक्खेसु । तेसुवि हविज्ज कइलासमेरुगि-
 रिसत्तिभा वूडा ॥ १९८ ॥ हिमवत्तमलयमदरदीवोदहिधरणिसरिसरा-
 सीओ । अहिअयरो आहारो, छुहिण्णाहारिओ होज्ज ॥ १९९ ॥ जं णेण
 २० जल पीय, धम्मायवज्जगडिण्ण तपि इह । सव्वेसुवि अगडतलायनईसमु-
 हेसु नवि हुज्जा ॥ २०० ॥ पीय थणयच्छीर, सागरसल्लिलाओ होज्ज
 २१ । ससारम्मि अणते, माऊण अन्नमत्ताण ॥ २०१ ॥ पत्ता य
 २२, कालमणत्त इह सउवमोगा । अप्पुव्व पिक्ख-मन्नई, तहवि य

जीवो मणे मुक्कय ॥ २०२ ॥ जाणइ अ जहा भोगिद्धिसपया सव्वमेव
धम्मफल । तहपि ददमूढदियओ, पावे कम्मे जणो रमई ॥ २०३ ॥
जाणिज्जइ चिंतिज्जइ, जम्मजरामरणसभव दुक्कय । न य विसण्णु विर- ४
ज्जइ, अहो सुन्दरो कवट्ठगठी ॥ २०४ ॥ जाणइ य जह मरिज्जइ, अम-
रवपि हु जरा पिणासेई । न य उब्बिग्गो लोओ, अहो रहस्स सुनिम्मायं
॥ २०५ ॥ हुपय चउपय बहुपय च अपय समिद्धमहण या । अणय ६
कएइवि कयतो, हरइ हयासो अपरिततो ॥ २०६ ॥ न य नज्जइ सो
दियहो, मरियण्ण चाइयसेण सचेण । आसापासपरद्वो, न करेइ य जं
दिय बोझो(बोहो) ॥ २०७ ॥ सझरागजलजु-जुओयमे, जीविण अ जल- ७
रिदुचचले । जुव्वणे य नइवेगसणिभे, पाय जीव । किमय न युज्झसि १
॥ २०८ ॥ ज ज नज्जइ अमुड, लज्जिज्जइ कुच्छणिज्जमेयति । त त म-
गाइ अग, नयरमणगुत्थ पट्टिबूलो ॥ २०९ ॥ सव्वगहाण पभयो, महा- १३
गहो सव्वदोसपायट्ठी । कामगाहो दुरप्पा, जेणभिभूय जग सव्व ॥ २१० ॥
जो सेयइ किं छहइ, याम हावेइ दुव्वलो होइ । पावेइ वेमणस्स, दु-
क्कपाणि अ अत्तदोसेण ॥ २११ ॥ जह कच्छुल्लो कच्छु, कंहुयमाणो १५
हुइ मुणइ मुक्कय । मोहाउरा मणुस्सा, तह कामदुह मुह त्रिति ॥ २१२ ॥
विसयविस हालहल, विसयविस उक्कड पियताण । विसयविमाइअपिय,
विसयविसविसूया होई ॥ २१३ ॥ एव तु पचहिं आमवेहिं रयमाय- १७
णित्तु अणुसमय । चउगइदुहपेरन, अणुपरियट्ठति ससारे ॥ २१४ ॥ स-
व्वगईपक्कद, पाइति अणतए अकयपुण्णा । जे य न मुणति धम्म,
सोउण य जे पमायति ॥ २१५ ॥ अणुसिद्धा य बहुविह, मिच्छदिट्ठी य जे १९
नरा अहमा । नद्धनिमाइयक्कमा, मुणति धम्म न य करति ॥ २१६ ॥
पचेव उज्झाउण, पचेव य रमिरउण भावेण । कम्मरयजिणमुक्का, सि-
द्धिगइमणुत्तर पत्ता ॥ २१७ ॥ नाणे दमणचरणे, तउसत्तमसमिद्धुत्ति २३
पच्छिउत्ते । दमउत्सग्गववाए, दव्वाइअभिगाहे चेव ॥ २१८ ॥ सदहणा
यरणाए, निच्च उज्जुत्त एमणाइ ठिओ । तस्म भवोअहितरण, पव्वज्जाए
य (स) म्म तु ॥ २१९ ॥ जे घरसरणपसत्ता, छक्कायरिउ सत्तिचणो २७
अजया । नरर मुत्तण घर, घरसरणण कय तेहिं ॥ २२० ॥ उस्सुत्त-
मायरतो, यधइ कम्म सुविज्जण जीवो । सत्ता च पव्वहुइ, मायामोस च
कुव्वइ य ॥ २२१ ॥ जइ गिण्हइ ययलोवो, अहव न गिण्हइ सरीर- ३६

- बुच्छेओ । पास्तसगमोऽविय, वयलोवो तो वरमसगो ॥ २२२ ॥
 आलायो सवासो, बीसमो सधवो पसगो अ । हीणायारेहिं सम, सत्र-
 ३ जिणिंदेहिं पडिबुद्धो ॥ २२३ ॥ अभुत्तजपिण्हिं हसिउद्धसिएहिं सिण-
 माणो अ । पास्त्यमज्झयारे, वलाऽवि जइ वाउलीहोइ ॥ २२४ ॥ लो-
 एऽवि कुससग्गीपिय जण दुज्जियच्छमइनसण । निंदइ निरुज्जम पियकुसील-
 ३ जणमेव साहुजणो ॥ २२५ ॥ निघ सविय मीजो गम्मो सब्वस्स खलि-
 अचारित्तो । साहुजणस्स अवमओ, मओऽवि पुण हुगाइ जाइ ॥ २२६ ॥
 गिरिसुअपुष्फमुआण, सुविहिय । आहरणकारणरिहधु । वज्जेज सील-
 ५ विगले वज्जुयसीले हविज्ज जई ॥ २२७ ॥ ओमन्नवरणकरण, जइणो
 वदति कारण पप्प । जे सुविइयपरमत्या, ते वदते निवारति ॥ २२८ ॥
 सुविहिय वदावतो, नासेइ अप्पय तु सुपहाओ । दुविहपहविप्पमुक्को,
 ३५ एहमप्प न याणई मूढो ॥ २२९ ॥ ५ वदइ उभओ बालपि चेइयाइ थइ-
 धुई (थवत्थुइ) परमा । जिणररपडिमाघरधूवपुष्फगधधणुज्जुत्तो ॥ २३० ॥
 सुविणिच्छियएगमई, धम्मम्मि अन्नदेवओ अ पुणो । न य कुसमए स
 ५५ रज्जइ, पुब्बायरवाहियत्वेसु ॥ २३१ ॥ ददुण कुलिंगीण, ससधावरभू-
 थमइण विरिह । धम्माओ न चालिज्जइ, देवेहिं सइदएहिंपि ॥ २३२ ॥
 वदइ पडिपुच्छइ पज्जुगसई साहुणो सययमेर । पढइ शुणइ गुणेइ अ,
 ३६ जणस्स धम्म परिकहेइ ॥ २३३ ॥ ददसीलव्ययनियमो, पोसइआवस्स-
 एसु अकरालिओ । महमज्जमसपचविहनहुवीयफलेसु पडिक्कतो ॥ २३४ ॥
 नाहम्मरम्मजीवी, पक्कलाणे अभिक्कमुज्जुत्तो । सव्व परिमाणफइ, अ-
 ३१ धरज्जइ तपि सत्तो ॥ २३५ ॥ निक्कमणनाणनिग्गाणनम्मभूमीउ वदइ
 जिणाण । न य वसइ साहुजणविरहियम्मि देसे बहुगुणेऽवि ॥ २३६ ॥
 परतित्थियाण पणमण, उब्भायण शुणण भत्तिराग च । सक्कार सम्माण,
 ३४ दाण विणय च वज्जेइ ॥ २३७ ॥ पढम जइण दाउण, अप्पणा पणनि-
 उण पारेइ । असई अ सुविहिआण, भुत्तई क्यदिसालोओ ॥ २३८ ॥
 साहुण कप्पणिज्ज, ज नवि विअ कहिंपि किंचि तहिं । धीरा जहुत्तवारी,
 २० सुसानगा त न भुजति ॥ २३९ ॥ वसईसयणासणभत्तपाणभेसज्जवत्थ
 पत्ताइ । जइऽवि न पज्जत्तघणो थोवाऽविहु थोवय देई ॥ २४० ॥ सव-
 ष्ठरचाउम्मासिएसु अट्ठाहियासु अ तिहीसु । सब्बायरेण लगाइ जिणव
 ३० रपूयावगुणसु ॥ २४१ ॥ साहुण चेइयाण य पडिणीय तइ अवण्णदाय

च । जिणवयणस्स अहिअ, सन्नत्थामेण चारेई ॥ २४० ॥ विरया
 पाणिवहाओ, विरया निष च अलियवयणाओ । विरया चोरिकाओ,
 विरया परदारगमणाओ ॥ २४३ ॥ विरया परिगहाओ, अपरिमिआओ १
 अणतवण्णाओ । बहुदोससकुट्ठाओ, नरयगद्गमणपथाओ ॥ २४४ ॥
 मुक्का दुज्जणमिच्छी, गहिया गुम्बवणसाहुपडिवत्ती । मुक्को परपरियाओ
 गहियो जिणदेसिओ धम्मो ॥ २४५ ॥ तव नियममीलफुलिया, सुत्ता- १
 षणा जे हरति इह सुगुणा, तेमि न दुल्लहाइ, निब्बानविमाणसुक्काइ ५
 ॥ २४६ ॥ सीइज्ज कयावि गुरू, तपि मुभीसा मुनिज्जमहुरेहि । मग्गे
 ठवति पुणरग्नि, जह सेलगपयगो नाय ॥ २४७ ॥ दस दम दिवसे ९
 दिवसे, धम्मो षोहेइ अहय अहिअयने । इअ नविसेणसत्ती, तह निय से
 सजमपियत्ती ॥ २४८ ॥ कलुसीरुओ अ विट्ठीकओ थ खयरीकओ
 मलिणिओ अ । कम्मेहिं एस जीवो, नाउणऽपि मुज्झई जेण ॥ २४९ ॥ ११
 कम्मेहिं चज्जसारोवमेहिं जउनदणोऽपि पहियुट्ठो । मुग्गुपि विसूरत्तो, त
 घरइ अप्पफग्गम फाउ ॥ २५० ॥ धामसहस्सऽपि जई, काउण सजम
 सुविउलपि । अत्ते किलिद्धभावो, ७ यिसुज्झइ कइरीउ वर ॥ २५१ ॥ १५
 अप्पेणऽपि कालेण, केइ जहामहियसीलसामण्णा । माहसि निययकज्ज,
 पुडरियमहारिसिन्धु जहा ॥ २५२ ॥ काउण सविलिद्ध, सामण्ण दुल्लह
 विसोहिपय । सुत्तिज्जा णयरो, करिज्ज जइ ग्गम पच्छा ॥ २५३ ॥ १६
 पज्जिज्ज अतरि बिय, रयडिय सवलादव वर हुज्ज रण । ओसमो मुह
 ल्हइ ७ तरिज्ज य पच्छ उज्जमि ॥ २५४ ॥ अवि नाम चक्करीटी, य
 इज्ज सन्नपि चक्करीटिसुह । न य ओमन्नविहारी, दुहियो ओसमय चयई ११
 ॥ २५५ ॥ नरयत्यो ससिराया, बहु मणई देहउल्लणामुहियो । पडिओ
 नि मए भाउअ । तो मे जाएह त देह ॥ २५६ ॥ षो वेण जीवरहिण्ण,
 सपय जाइएण हुज्ज गुणो ? । जइऽसि पुरा जायतो, तो नए नेव निव- १४
 दतो ॥ २५७ ॥ जावाऽऽउ सावसेस, जाव य योरोऽपि अति वर
 साओ । ताव करिज्जणहिय, मा ससिराया य सोहसि ॥ २५८ ॥
 वित्थूणऽपि सामण्ण, सजमनोगेसु होइ जो सिडिंलो । पढइ अई वयणिजे १०
 सोअइ अ गओ कुदेवत्त ॥ २५९ ॥ सुक्का ते निअलेण, जिणवयण जे
 नरा न याणाति । सुक्काणवि ते सुक्का, जे नाउण नरि करेसि ॥ २६० ॥
 दावेउण धणनिहिं, तेमि उपाटियाणि अच्छीणि । नाउणऽपि जिणय- २०

- यण, जे इह विहृति धम्मधण ॥ २६१ ॥ ठाण उभुअपर, मज्झ हीण
 च हीणतरण वा । जेण जहिं गतन्न, चिट्ठाऽवि से तारिमी होई ॥ २६२ ॥
- ५३ जस गुग्गुलि परिभजो, साहुसु अणायरो रामा तुच्छा । धम्मे य अण्हि-
 लासो, अट्टिलासो दुग्गईण उ ॥ २६३ ॥ सारीरमाणसाण, दुक्कसमहस्ताण
 घसणपरिमीया । नाणकुसेण मुणिणो, रागगड्ढ निरुमति ॥ २६४ ॥ सुग-
 ५४ ड्ढमगपईय, नाण द्वितस हज्ज किमदेय ? । जह त पुलिंदण्ण, दित्र सि-
 वगतम नियगच्छि ॥ २६५ ॥ मिहासणे निसण्ण सोवाग सेणिओ तरपा-
 रिंदो । विज्ज मग्गइ पयओ, इअ साहुजणस्स सुअविणओ ॥ २६६ ॥
- ५५ विजाण फासवसतिआए दगसूअरी सिरिं पत्तो । पडिओ मुस वयठो,
 सुअनिपट्ठणा इय अपत्था ॥ २६७ ॥ सयलम्मिऽवि जियलोए, तेण इह
 घोसिओ जमापाओ । इक्काऽपि जो हुहत्त, सत्त थोहेइ जिणवयणे ॥ २६८ ॥
- ५६ सम्मत्तदायगाण, दुप्पडियार भवेसु बहुण्णु । सव्वगुणमेलियाहिऽवि, उ
 धयारसहस्सफोडीहि ॥ २६९ ॥ सम्मत्तग्गि उ लद्धे, ठइयाइ नरयति-
 रियदाराइ । दिव्वाणि माणुसाणि य मोक्कसुद्धाइ सहीणाइ ॥ २७० ॥
- ५७ कुसमयसुईण महण, सम्मत्त जस सुट्ठिय हियए । तस जगुज्जोयकर,
 नाण चरण च भवमहण ॥ २७१ ॥ सुपरिच्छिद्यसम्मत्तो, नाणेणाजो-
 इयऽस्थस-भायो । निव्वणचरणाउत्तो, इच्छियमत्थ पसाहेइ ॥ २७२ ॥
- ५८ जह मूलत्ताण पडुरग्गि दुव्वण्णरागउण्णेहिं । धीमन्ठा पडसोहा, इय
 सम्मत्त पमाएहि ॥ २७३ ॥ नरण्णु सुरवरेसु य, जो वधइ सागरोयम
 इक्क । पलिओयमाण वधइ, फोडिसहस्साणि दिवसेण ॥ २७४ ॥ पलि
- ५९ ओयमसग्गिज्ज, भाग जो वधई सुरगणेसु । दिवसे दिवसे वधइ, स वा-
 सकोडी असग्गिजा ॥ २७५ ॥ एस कमो नरण्णुऽवि, बुद्धेण नाऊण नाम
 एयमि । धम्मग्गि कह पमाओ, निमेसमित्तपि फायव्यो । ॥ २७६ ॥
- ६० दि-रालफारविभूसणाइ रयणुज्जणि य मराइ । क्व भोगससुदओ, सुर-
 लोगसमो कओ इहय ? ॥ २७७ ॥ देवाण देवलोए ज सुक्क त
 नरो सुभणिओऽवि । न भणइ वाससाण्णऽवि जम्मऽवि जीहाम्मय हुज्जा
 ६१ ॥ २७८ ॥ नरण्णु जाइ अइक्कग्गटाई दुक्कटाई परमतिम्माइ । को
 वण्णही ताइ ? जीवतो वासकोडीऽवि ॥ २७९ ॥ कक्कड्ढदाह साम-
 लिअसिवणवेयरणिपहरणसएहिं । जा जायणाउ पावनि, तारया त अह-
 ६२ म्मफ ॥ २८० ॥ निरिया कसकुसाराणिवायउदयधमारणसथाइ । नऽवि

इहय पावैता, परत्थ जइ नियमिया हुता ॥ २८१ ॥ आजीन सकिलेसो,
सुक्ख तुच्छ उरइवा धहुया । नीयजणसिद्धणाणि य, अणिट्ठवासो अ
माणुस्से ॥ २८२ ॥ चारगनिरोहवहवधरोगवणहरणमरणवसणाइ । म- ३
णसंतानो अनसो, विग्गोवणया य माणुस्से ॥ २८३ ॥ चिंतासतावेहि
य, दरिद्रहआहिं दुप्पउत्ताहिं । लद्धूणऽवि माणुस्स, मरति वेई सुनिग्रि-
णा ॥ २८४ ॥ द्वाऽवि देवलोए, दिव्वाभरणाणुरनियसरीरा । ज परि- ६
घटति तत्तो, त दुक्ख दाहण तेसिं ॥ २८५ ॥ त मुरविमाणविभव,
चित्ति य चरण च देवलोगाओ । अइवलिय चिय ज नवि, पुट्टइ सयस-
कर हियय ॥ २८६ ॥ ईसापिसायमयकोहमायालोभेहिं ण्यमाईहिं । दे- ९
याऽनि समभिभूया, तेसिं कत्तो सुह नाम ? ॥ २८७ ॥ धम्मपि नाम
नाज्ज, कीस पुरिसा सहति पुरिमाण ? । सामित्ते सार्हणे, को नाम
परिज दासत्त ? ॥ २८८ ॥ ससारचारण चारए व्व आवीलियरम पघेहिं । १२
उत्तिग्गो जरस मणो, सो किर आसत्तसिद्धिपटो ॥ २८९ ॥ आसत्तस-
लभवसिद्धियस जीनस्स लभ्भण इणमो । विसयमुहेसु न रज्जइ, सत्त
स्थामेसु उज्जमइ ॥ २९० ॥ हुज्ज च न व देहजल, धिइमइसत्तेण जइ न १५
उज्जमसि । अच्छिदिसि चिग काल, बल च काल च सोअतो ॥ २९१ ॥
लद्धिहिय च बोहिं, अकरिंतोऽणागय च पत्थितो । अत्त दाइ बोहिं,
लभिसि क्यरेण मुहेण ? ॥ २९२ ॥ सघयणसालवलद्धममारुयाल्लणाइ १८
यित्तूण । सत्त चिय नियमधुर, निरुज्जमाओ पमुच्चति ॥ २९३ ॥ कालस्स
य परिहाणी, सज्जमजोगाइ नत्थि तित्ताइ । जयणाइ वहियव्व नट्ट ज-
यणा भजए अग ॥ २९४ ॥ समिईक्सायगारवइदियमयवभचेरगुत्तीसु । २१
सग्गहायविणयतवसत्तिओ अ जयणा सुविहियाण ॥ २९५ ॥ जुगमित्त-
तरदिट्ठी, पय पय चक्खुणा तिसोहिंतो । अव्वक्खित्ताउत्तो, इरियास-
मिओ सुणी होई ॥ २९६ ॥ कजे भामइ भास, अणचजमकारणे न २४
भासइ य । विगह्विसुत्तियपरिवजिओ अ जइ भामणासमिओ ॥ २९७ ॥
पायालमेसणाओ, भोयणदोसे य पच मोहेइ । सो एसणाइसमिओ,
आजीवी अन्नहा होइ ॥ २९८ ॥ पुत्ति चक्खु परिस्सिय, पमज्जिउ २७
जो ठवेइ गिण्हइ वा । आयाणभट्ठिस्सेणणाइ समिओ सुणी होइ ॥ २९९ ॥
उत्तारपासयणखेलजहसिंघाणए य पाणविही । सुविवेइए पएसे, निसिरतो
होइ तस्समिओ ॥ ३०० ॥ कोहो माणो माया, लोभो हासो रहं य ३०

- अरई य । सोगो भय दुगुळा, पक्कपत्तली इमे सव्वे ॥ ३०१ ॥ कोहो
 फलहो सारो, अवरुप्परमच्छरो अणुसओ अ । चडत्तणमणुवसमो, ताम
 १ सभावो अ सतापो ॥ ३०२ ॥ निच्छोढण निम्भल्लण निराणुवत्तित्तण
 असवासो । कयनासो अ असम्म, वघइ घणचिकण कम्म ॥ ३०३ ॥
 युग्मम् ॥ माणो मयऽह्वारो, परपरिवाओ अ अत्तउफरिसो । परपरिभ
 २ वोऽधि य तहा, परस्स निंदा असूआ य ॥ ३०४ ॥ हीला निरुवयारि-
 त्तण निरणामया अविणओ अ । परगुणपच्छायणया, जीव पाडति स-
 सारे ॥ ३०५ ॥ युग्मम् ॥ माया कुडग पच्छन्नपायया कूड कवड धच-
 ३ णया । सत्तरथ अमभायो, परनिक्खेरावहारो अ ॥ ३०६ ॥ छल छोम
 सवइयरो, गृत्तापारत्तण मई पुडिला । वीसमपायण पिय भवकोडिसप्पसुवि
 नडति ॥ ३०७ ॥ युग्मम् ॥ लोभो अइसचयसीलया य त्रिलिद्धत्तण अ-
 ४ इममत्त । कप्पनमपरिभोगो, नट्टविनट्टे थ आगल्ल ॥ ३०८ ॥ मुच्छा
 अइवहुधणलोभया य तभायभावणा य सया । धोलति महापोरे, जर-
 मरणमहासमुद्दि ॥ ३०९ ॥ युग्मम् ॥ एणसु जो न वट्टिजा (घट्टे),
 ५ तेण अप्पा जहट्ठिओ नाओ । मणुआण माणणिज्जो, देवाणवि देयय हुज्जा
 ॥ ३१० ॥ जो भासुर भुअग, पयडदादाविस विघट्टेइ । तत्तो चिय व
 रसतो रोसभुअगोवमाणमिण ॥ ३११ ॥ जो आगलेइ मत्त, कयतकालो-
 ६ वम वणगइइ । सो तेण चिय छुज्जइ, माणगइवेण इत्थुवमा ॥ ३१२ ॥
 विसवह्मिमागहण, जो पविसइ साणुवायफरिसविस । सो अचिरेण
 विणरसइ, माया विसवह्मिगहणसमा ॥ ३१३ ॥ पोरे भयागरे सागरम्मि
 ७ तिमिमगरगाहपडरम्मि । जो पविसइ सो पविसइ, लोभमहासागरे भीमे
 ॥ ३१४ ॥ गुणदोसनहुविसेस, पय पय जाणिउण नीसेस । दोसेसु जणो
 न विरजइत्ति कम्माण अहिगारो ॥ ३१५ ॥ अट्टट्टहासवेलीक्खित्तण हास-
 ८ रिड्डनमगई । कदप्प उन्नहमण, परस्स न करति अणगारा ॥ ३१६ ॥
 साहूण अप्परुई, ससरीरपलोअणा तवे अरई । सुत्थिअवत्तो अइपहरिसो
 य नरथी सुसाहूण ॥ ३१७ ॥ उव्वेयओ अ अरणामओ अ अरमतिया
 ९ य अरई य । मल्लिमलओ अ अणेगगया य कत्तो सुविहिवाण ? ॥ ३१८ ॥
 सोग सताय अधिइ च मनु च वेमणस्स थ । कारुज्ज रुज्जभाव, न साहु
 धम्मम्मि इच्छति ॥ ३१९ ॥ भयसरोहविसाओ, मग्गविभेओ विभीर-
 १० सियाओ अ । परमग्गदसणाणि य, ददधम्माण कओ हुत्ति ? ॥ ३२० ॥

कुच्छा चिनीमलसकंदसु चन्वेयओ अणिट्ठेसु । चस्सुनियत्तणमसुभेसु
 नतिय दन्वेसु वताण ॥ ३२१ ॥ प्यपि ताम नाऊण, मुज्झियव्वति नून
 जीवस्स । पेडेऊण न तीरइ, अइवल्लिओ वम्मसघाओ ॥ ३२२ ॥ जह १
 जह वहुस्सुओ सम्मओ अ सीसगणसपरिवुडो अ । अविणिच्छिओ अ
 समए, वह वह सिद्धतपडिणीओ ॥ ३२३ ॥ पवराइ वत्थपायासणोव
 गरणाई एस विभवो मे । अविय महाजणनेया, अहति अह इद्धिगार- ६
 विओ ॥ ३२४ ॥ अरस्स विरस्स ल्ह जहोववत्त च निच्छए भुत्तु । निद्धाणि
 पेसळाणि य, सग्गइ रसगारवे गिद्धो ॥ ३२५ ॥ सुस्सई सरीर, सय-
 णासणवाहणापसगपरो । सायागारवगुन्ओ दुक्कस्स न वेइ अप्पाण ९
 ॥ ३२६ ॥ वयहुलछायाभसो, पडिक्कप्फसणा अणिट्ठपहो । यसणाणि
 रणमुहाणि य, इदियवसगा अणुहवति ॥ ३२७ ॥ सरेसु न रजिज्जा,
 रुव ददु पुणो न इक्खिज्जा । गघे रसे अ फासे, अमुच्छिओ उज्ज-११
 मिज्ज सुणी ॥ ३२८ ॥ निहयाणि हयाणि य इदिआणि चाएहऽण पय-
 सेण । अहियत्थे निहयाइ, हियक्कजे पूयणिज्जाइ ॥ ३२९ ॥ जाइकुलरू-
 वयल्लुअतवलाभिस्सरिय अट्ठमयमत्तो । एयाइ चिय वधइ, असुहाई वहु १५
 च ससारै ॥ ३३० ॥ जाईए उत्तमाए, कुले पहाणम्मि रुवमिग्गरिय ।
 वल्लिजाय तवेण य, लाभमण्ण च जो रिसे ॥ ३३१ ॥ ससारमणय
 यग, नीयट्ठाणाइ पावमाणो य । भमइ अणत्त बाल, वग्हा उ मए वि-३८
 षजिज्जा ॥ ३३२ ॥ युग्मम् ॥ सुदुत्तुअपि जई जयतो, जाइमयाईसु भज्जई
 जो उ । सो मेअज्जरिसि जहा, हरिणसवल्लु व्व परिहाई ॥ ३३३ ॥ इत्थि-
 पमुसक्किलिद्ध, एसहिं इत्थीकह च यत्ततो । इत्थिजणसनिस्सिज्ज, निरुवण २१
 अंगुपगाण ॥ ३३४ ॥ पुग्गरयाणुस्मरण, इत्थीजणविरहुरूचविल्लव च ।
 अइयहुअ अइयहुमो, यिवज्जयतो अ आहार ॥ ३३५ ॥ वज्जतो अ विभूस, ज-
 इज इह यमचेरुत्तीसु । साहु तिगुत्तिगुत्तो, निहुओ दत्तो पसत्तो ॥ ३३६ ॥ २४
 त्रिभिर्विशेषकम् ॥ गुज्जोरुनयणस्सोरुअतरे नह थणतरे ददुत्तु ।
 साहरइ तओ दिट्ठि, न य वधइ दिट्ठि दिट्ठि ॥ ३३७ ॥ सज्झाण पसत्थ,
 शाण जाणइ य सवपरमत्थ । सज्झाए चट्ठो, रणे रणे जाइ वेरग २०
 ॥ ३३८ ॥ उट्ठमहत्तिरियलोए, जोइसवेमाणिया य सिद्धी य । सव्वो
 लोगालोगो, सज्झायविउस्स पक्कयो ॥ ३३९ ॥ ओ निशवाल तवसज-
 सुज्जओ नयि परेइ सज्झाय । अलस मुहसीलण, नवि व ठावेइ साह-३०

- पए ॥ ३४० ॥ विणओ सासणे मूल, विणीओ सजओ भवे । विणयाओ
विप्पमुक्खस, कओ धम्मो कओ तवो ? ॥ ३४१ ॥ विणओ आवहइ
३॥ ३४२ ॥ जइ जइ रमइ सरीर, धुवजोगा जइ जइ
न हायति । कम्मकरओ अ विउलो, विवित्तया इवियदमो अ ॥ ३४३ ॥
४॥ जइ ता असवणिज्ज, न तरसि काळण तो इम कीस । अप्पायत्त न कु-
णसि, सजमजयण जइजोग ? ॥ ३४४ ॥ जायम्मि देहसदेहयम्मि जय-
णाइ किचि सेरिजा । अह पुण सज्जो अ निरज्जमो अ तो सजमो कत्तो ?
५॥ ३४५ ॥ मा कुणउ जइ तिगिच्छ, अहियासेडण जइ तरइ सम्म ।
अहियासिन्तस्स पुणो, जइ से जोगा न हायति ॥ ३४६ ॥ निब पवयण-
सोहाकराण चरणुज्जुआण साहूण । सन्निगविहारीण, सव्यपयत्तेण कायव-
१२॥ ३४७ ॥ हीणत्सऽवि सुद्धपरूवगस्म नाणाहियस्स कायव्व । जणचित्त-
गाहणत्थ, करिंति लिंगावसेसेऽवि ॥ ३४८ ॥ दग्गपाण पुप्फफल, अणेस-
णिज्ज गिहत्थकिच्चाइ । अजया पडिसेयती, जइवेसविडवगा नवर ॥ ३४९ ॥
१५॥ ओसत्तया अबोही, पवयणउब्भावणा थ बोडिफल । ओमन्नोऽवि वरपिहु
पवयणउ-भावणापरमो ॥ ३५० ॥ गुणहीणो गुणरयणायरेसु जो कुणइ
तुहमप्पाण । मुमवस्सिणो अ हीलइ, सम्मत कोमल तस्स ॥ ३५१ ॥
१६॥ ओसत्तस्स गिहत्तस्स थ, जिणपवयणतिव्वभावियमइस्स । कीरइ ज अण-
घज्ज, वडसम्मत्तस्सऽनत्थासु ॥ ३५२ ॥ पासत्थोसन्नकुसीलनीयसत्त-
जणमहाउद । नाऊण त सुविहिया, सव्यपयत्तेण वज्जति ॥ ३५३ ॥
१७॥ यायालमेसणाओ, न रक्खई धाइसिज्जपिड थ । आहारेइ अभिक्ख-
विगईओ सन्निहिं र्ताइ ॥ ३५४ ॥ सूरप्पमाणभोजी, आहारेइ अभि-
क्खमाहार । न य मन्लीइ भुनइ, न य भिक्ख हिंढई अलसो ॥ ३५५ ॥
१८॥ कीवो न कुणइ लोअ, लज्जई पडिमाइ जल्मवणेइ । सोनाहणो अ हिंढइ,
बधइ कटिपट्टयमवज्जे ॥ ३५६ ॥ गाम देस च कुल, ममायए पीठफल-
गपडिवद्धो । घरसरणेसु पसज्जइ, विहरइ थ सक्किणो रिको ॥ ३५७ ॥
१९॥ नहदत्तफेसरोमे, जमेइ उच्छोलधोअणो अनओ । वाहेइ थ पलियक,
अइरेगपमाणमत्थुरइ ॥ ३५८ ॥ सोनइ थ सव्वराइ, भीसट्टमचेयणो न
वा हरइ । न पमज्जवो पविसइ, निसिहीयावस्सिय न करे ॥ ३५९ ॥
२०॥ पाय पहे न पमज्जइ, जुगमायाण न सोहण इरिय । पुढवीदगअगणिमाद-

अवणतमइनसेसु निरविस्त्रो ॥ ३६० ॥ सन्ध थोव उवहिं, न पेहए न
य करेइ सज्जाय । सहकरो, झझकरो, लहुओ गणमेयसत्तिहो ॥ ३६१ ॥
प्रित्ताइय भुजइ, फालाईय तहेय अविदिश । गिण्हइ अणुइयसूरे, अस- ३
णाई अहए उवगरण ॥ ३६२ ॥ ठवणकुले न ठवेई, पासत्येहिं च सगय
हुणई । निचमवज्झाणरओ, न य पेहपमज्झाणीलो ॥ ३६३ ॥ रीयइ य
इवइवाए, मूदो परिभवइ तहए रायणिए । परपरिवाय गिण्हई, निहुर- ६
भासी विगडसीलो ॥ ३६४ ॥ विज मत्त जोग, तेगिच्छ हुणइ भूइक्कम्भ
व । अक्खरनिमित्तजीवी, आरभपरिगाहे रमइ ॥ ३६५ ॥ कज्जेण विणा
उगहमणुजाणावेइ दिपसओ सुअइ । अज्जियलाभ भुजइ, इत्थिनिसि ९
जासु अमिरमइ ॥ ३६६ ॥ उचारे पासवणे, खेले सिंघाण अणाउत्तो ।
सधारग उवहीण, पडिक्कमइ वा सपाउरणो ॥ ३६७ ॥ न करेइ पेहे
जयण, तलियाण सह करेइ परिभोग । चरइ अणुनद्धवासे, सपक्खपर- १२
पक्खओमाणे ॥ ३६८ ॥ सजोअइ अइवहुअं, इगाल सधूमग अणहाण ।
भुनइ क्ववळढा, न धरेइ अ पायपुउणय ॥ ३६९ ॥ अट्ठम छट्ठ चउत्थ,
सवच्छर चाउमास पक्खेसु । न करेइ सायवहुलो, न य विहरइ मास १४
क्खणे ॥ ३७० ॥ नीय गिण्हइ पिड, एगागी अउत्थ गिहत्थक्को ।
पावसुआणि अहिजइ, अहिगारो लोगगहणम्मि ॥ ३७१ ॥ परिभवइ
उगकारी, सुद्ध मग निगृहए घालो । विहरइ सायागुम्भओ, सज्जमविग १८
लेसु गित्तेसु ॥ ३७२ ॥ उगाइ गाइ ह्मई, असबुद्धो मइ करेइ कवप्प ।
गिहिक्कजचित्तगोऽविय, ओमभ्रे देइ गिण्हइ वा ॥ ३७३ ॥ धम्मक्काओ
अहिजइ, घरा घर भमइ परिक्कहतो अ । गणणाइ पमाणेण य, अइरित्ति १९
यहइ उवगरण ॥ ३७४ ॥ बारस बारस तिणिण य, राइयउचारकालभू-
मीओ । अतो वहिं च अहियासि अणहियासे न पडिलेहे ॥ ३७५ ॥
गीयत्थ सविग्गा, आयरिअ सुअइ वलइ गच्छस्स । गुरुणो य अणापुच्छा, २५
ज किंचिवि देइ गिण्हइ वा ॥ ३७६ ॥ गुरुपरिभोग भुजइ, सिज्जास-
थारउवकरणजाय । किन्तिय तुमति भासई, अविणीओ गन्धियओ लुद्धो
॥ ३७७ ॥ गुरुपक्खखाणगिलाणसेहवालाउलस्स गच्छस्स । न करेइ २७
नेव पुच्छइ, निद्धम्मो लिंगमुवजीवी ॥ ३७८ ॥ पद्दमणवसहिआहार-
मुयणधडिहविहिपडिहवण । नायरइ नेव जाणइ, अज्जायट्ठावण पेव
॥ ३७९ ॥ सच्छदगमणउट्ठाणसोअणो अप्पणेण चरणेण । समणगुणसु ३०

- कनोगी, बहुजीवलयकरो भमइ ॥ ३८० ॥ यत्थिब्ब वायपुण्णो, परि-
 भमई जिणमय अयाणतो । यद्धो निव्विजाणो, नय पिच्छइ कचि अप्प
 ३८१ ॥ सच्छउदगमणउद्धानसोअणो भुजई गिहीण च । पासत्था
 इट्ठाणा, हयति एमाइया एण ॥ ३८२ ॥ जो हुज्ज उ असमत्थो, रोगेण
 थ पिद्धिओ धरियदहो । सन्नमवि जहामणिय, कयाइ न तरिज काउ जे
 ३८३ ॥ सोऽवि य निययपरक्कमववसायधिईनल अगूहतो । मुत्तुण
 पूडचरिय, जई जयतो अवस्स जई ॥ ३८४ ॥ युग्गम् ॥ अलसो सट्ठो-
 ऽवलित्तो, आलणतप्परो अइपमाई । एयठिओऽवि मन्नई, अप्पाण सु-
 ३८५ ॥ द्विओमि (म्हि) त्ति ॥ ३८५ ॥ जोऽवि य पाडेउण, मायामोसेहिं दाइ
 मुद्धजण । तिग्गाममन्नवासी, सो सोअइ कवडरवगु व्व ॥ ३८६ ॥
 एगागी पासत्थो, सच्छदो ठाणयासि ओसतो । दुगमाईसजोगा, जह
 ३८७ ॥ गच्छताओ अणुओगी, गुरुसेवी अनि-
 यओ गुणाउत्तो । सजोएण पयाण, सजमआराहगा भणिया ॥ ३८८ ॥
 निम्ममा निरहकारा, उवउत्ता नाणदसणचरित्ते । एगति (फरे) तेऽवि
 ३८९ ॥ ठिया, रवति पोराणय कम्म ॥ ३८९ ॥ जियमोहमाणमाया, जियलोहपरी-
 सहा थ जे धीरा । बुद्धावासेऽवि ठिया, रवति चिरसचिय कम्म ॥ ३९० ॥
 पचसमिया तिगुत्ता, उज्जुत्ता सजमे तवे चरणे । पासमयपि वसत्ता, मु-
 ३९१ ॥ णिणो आराहगा भणिया ॥ ३९१ ॥ तम्हा सव्वाणुज्जा, सन्ननिसेहो थ पव-
 यणे नत्थि । आय थय तुत्तिज्जा, छाहाकरि व्व वाणियओ ॥ ३९२ ॥
 धम्मम्मि नत्थि माया, न य कनड आणुवत्तिभणिय था । पुडपागडमकु
 ३९३ ॥ ढिल्ल, धम्मययणमुज्जुय जाण ॥ ३९३ ॥ नवि धम्मस्म भट्ठक्का, उक्कोडा थ-
 चणा थ कवड वा । निच्छम्मो किर धम्मो सदेवमणुआसुरे लोए ॥ ३९४ ॥
 भिक्खू गीयमगीए, अभिसेए तहय चेर रायणिण । एव तु पुरिसवत्थु,
 ३९५ ॥ दव्वाइ थउविह सेस ॥ ३९५ ॥ चरणइयारो दुविहो, मूलगुणे चैव
 उत्तरगुणे य । मूलगुणे छट्ठाणा, पढमो पुण नवविहो तत्थ ॥ ३९६ ॥ सेसु
 कोसो मग्गिम जहन्नओ वा भवे चउद्धा उ । उत्तरगुणजेग
 ३९७ ॥ णनाणसु अट्ठऽह ॥ ३९७ ॥ ज जयइ अगीयत्थो, ज च
 स्सिओ जयइ । चट्ठावेइ य गच्छ, अणतससारिओ होइ ॥ ३
 ३९८ ॥ जयतो साहू, चट्ठावेइ य जो उ गच्छ तु । ३
 ३९९ ॥ तससारिओ होइ ॥ ३९९ ॥

वणाओ य । नवि जाणइ अग्गीओ, ठसममाववाइय चेन ॥ ४०० ॥
 जहठियदव्य न याणइ, सबित्ताचित्तमीसिय चेन । कप्पाप्प च तहा,
 जुग वा जस्त ज होई ॥ ४०१ ॥ जहठियरित्त न जाणइ, अद्धाने ॥
 जणवण अ ज भणिय । काळपि अ नवि जाणइ, सुभिकरदुभिकर ज
 कप्प ॥ ४०२ ॥ भावे हट्ठगिलाण, नवि याणइ गाडज्जाडकप्प च ।
 सहुअसहुपुरिसरुज, घत्थुमयत्थु च नवि जाणे ॥ ४०३ ॥ पडिसेयणा-
 चउद्धा, आउट्टिपमायदप्पकप्पेसु । नवि जाणइ अग्गीओ, पच्छित्त चेन
 ज तत्थ ॥ ४०४ ॥ जह नाम कोइ पुरिमो, नयणविहूणो अदेसदुमगे
 य । कटारावविर्भामे, मग्गपणदृस्त सत्थस्त ॥ ४०५ ॥ इच्छइ य देसि- ९
 यत्त, किं सो उ समत्थ देसियत्तस्त ? । दुग्गाई अयाणतो, नयणविहूणो
 कह देसे ? ॥ ४०६ ॥ युग्गम् ॥ एरमग्गीयत्थोऽविहु, जिणययणपइव-
 वक्खुपरिहीणो । दग्गाई अयाणतो, उस्मग्गववाइय चेन ॥ ४०७ ॥ कह ११
 सो जयउ अग्गीओ ? कह वा हुणऊ अग्गीयनिस्साय ? । कह वा करे उ
 गच्छ ? सरालयुद्धाडल सो उ ॥ ४०८ ॥ सुत्ते य इम भणिय, अप्प-
 च्छित्ते य देह पच्छित्त । पच्छित्ते अइमत्त, आसायण तस्त महई उ १५
 ॥ ४०९ ॥ आसायण मिच्छत्त, आसायणधज्जणा उ सम्मत्त । आसा-
 यणानिमित्त, कुण्डइ दीह च ससार ॥ ४१० ॥ ण्ण दोसा जन्हा, अग्गीय
 जयतस्तऽग्गीयनिस्साय । वट्ठावय गच्छस्स य, जो अ गण देयगीयरस्त १६
 ॥ ४११ ॥ अयदुस्सुओ तवरसी, विहरिउमामो अजाणिउण पह । अय
 राहपयसयाइ, पाउणवि जो न याणेइ ॥ ४१२ ॥ देसियराइयमोहिय,
 वयाइयारे य जो न याणेइ । अविमुद्धस्स उ वहुइ, गुणमेढी तत्तिया ठाइ १७
 ॥ ४१३ ॥ युग्गम् ॥ अप्पागमो किलिस्सइ, जइवि करेइ अउदुवर तु
 तव । सुदरपुद्धीइ कय, बहुयपि न सुदर होई ॥ ४१४ ॥ अपरिच्छिय-
 सुयनिहसस्स केवलमभिन्नमुत्तचारिस्स । सत्थुज्जमेणऽवि कय, अन्नाणतवे १८
 घट्ट पडई ॥ ४१५ ॥ जह दाइयम्मिऽवि पहे, तस्त रिसेसे पहरसज्जा-
 णतो । पहिओ किलिम्मइ चिय, तह रिगायाग्गुअमित्तो ॥ ४१६ ॥ क-
 प्पाकप्प एसणमणेमण चरणमणसेहविहिं । पायच्छित्तविहिऽपि य, दग्गा- २०
 इगुणेषु अ ममग्ग ॥ ४१७ ॥ पग्गावणनिहिमुट्ठावण च अज्जाविहिं निरव-
 सेसं । उरसग्गववायविहिं, अयाणमाणो कह जयउ ? ॥ ४१८ ॥ मीमाय
 रियरमेण य, जणेण गहियाई सिण्णसत्त्वाइ । नत्तति बहुविहाइ न चक्खु २१

- मिताणुसरियाइ ॥४१९॥ जह उज्जमिउ जाणइ, नाणी तव सजमे उवा-
यविऊ । तह चक्खुमित्तदरिसणसामायापी न याणति ॥४२०॥ सिप्पाणि
१३५ सत्थाणि य, जाणंतोऽवि नय जुजइ जो ऊ । तेसिं फल न भुनइ,
इअ अजयतो जई नाणी ॥ ४२१ ॥ गारवतियपढिनद्धा, सत्तमकरण
ज्जमम्मि सीअता । निग्गतूण गणाओ (घराओ) हिंढाति पमायरणम्मि
१॥ ४२२ ॥ नाणाहिओ चरतर, हीणोऽविहु पवयण पभावतो । नय दुक्कर
फरतो, सुदुवि अप्पागमो पुरिसो ॥४२३॥ नाणाहियस्स नाण, पुज्जइ नाणा
पनत्तए चरण । जस्स पुण दुण्ह इक्कपि नत्थि तस्स पुज्जए षाइ ॥४२४॥
१नाण चरित्तहीण, लिंगग्गाहण च दसणविहीण । सजमहीण च तव, जो
घरइ निरत्थय तस्स ॥४२५॥ जहा रर्रो चदणभारवाही, भारस्स भागी
न हु चदनस्स । एव खु नाणी चरणेण हीणो, नाणस्स भागी न हु सुग्ग-
१२इए ॥४२६॥ सपागडपडिसेवी, काएसु यएसु जो न उज्जमई । पवयणपा-
डणपरमो, सम्मत्त कोमल तस्स ॥ ४२७ ॥ चरणकरणपरिहीणो, जइयि
तव घरइ सुदुदु अइगुदअं । सो तिह व किगतो कसियमुहो मुणेयव्यो
३५॥४२८॥ छज्जीवनिकायमहव्वयाण परिपालणाइ जइधम्मो । जइ पुण ताई
न रक्खइ, भणाहि को नाम सो धम्मो ? ॥४२९॥ छज्जीवनिकायदया-
विषज्जिओ नेव दिक्खिओ न गिही । जइधम्माओ चुक्को, चुक्कइ गिहिदा-
१८णधम्माओ ॥ ४३० ॥ सव्वाओगे जह कोइ, अमच्चो नरवहस्स पि-
कूण । आणाइरणे पावइ, बहवधण दव्वहरण च ॥ ४३१ ॥ तह छक्का
यमहव्वयसव्वनिविस्सीउ गिणिहऊण जई । एगमवि विराहतो, अमच्चरणो
१॥ हणइ योहिं ॥४३२॥ तो हययोही य पच्छा, कयावराहाणुसरिसमियम-
मिय । पुणवि भवोअहिपडिओ, भमइ जरामरणदुग्गम्मि ॥४३३॥ जइ-
याऽणेण चत्त, अप्पणय नाणदसणचरित्त । तइया तस्स परेसु, अणुत्तपा
१४ नत्थि जीवेसु ॥४३४॥ छक्कायरिऊण अस्स नयाण लिंगावसेसमित्ताण । बहु-
अस्सजमपवहो, गारो मइलेइ सुदुअर ॥ ४३५ ॥ किं लिंगमिहूरीधारणेण
फज्जम्मि अट्ठिए ठाणे । राया न होइ सयमेव, धारय चामराडोवे ॥४३६॥
१० जो सुत्तत्थविणिच्छियकयागमो मूलउत्तरगुणोह । उव्वहइ सयाऽत्तलिओ
सो लिक्खइ साहुलिक्खम्मि ॥४३७॥ बहुदोससकिलिहो, नवर मइलेइ चंच-
लसहावो । सुदुवि नायामितो, काय न करेइ क्विचि गुण ॥ ४३८ ॥
१० केसिंचि वर मरण, जीवियमत्तेसिमुभयमत्तेसि । दहुरदेविच्छाए, अहिये

केसिचि उमयपि ॥ ४३९ ॥ केसिचि य परलोगो, अजोस इत्य होइ
 इहलोगो । कसवि दुण्णिवि लोगा, दोऽवि हया कसई लोगा ॥४४०॥
 छजीनकायविरओ, कायकिलेसेहिं सुत्तु गुरुपहिं । नहु तस्स इमो लोको, ३
 हवइस्सेगो परो लोको ॥ ४४१ ॥ नरयनिदुद्धमईण, दडियमाईण जी-
 विय सेय । बहुवायम्मिऽवि देहे, विसुज्झमाणस्स वर मरण ॥ ४४२ ॥
 तयनियमसुद्धियाण, फलण जीविअपि मरणपि । जीवतऽऽज्जति गुणा, १
 मयाऽवि पुण सुगाइ जति ॥ ४४३ ॥ अहिय मरण अहिअ च जीविय
 पावस्समफारीण । तमसग्भि पढति मया, वेर चहुति जीनता ॥४४४॥
 अवि इच्छति अ मरण, नय परपीड फरति मणसाऽवि । जे सुविइय- ९
 सुगइपहा, सोयरियसुओ जहा सुलसो ॥ ४४५ ॥ मूलग कुदडगा दाम-
 गाणि उच्छूलघटिआओ य । पिंडेइ अपरिततो, चउप्पया नत्थि य पसू-
 ऽवि ॥ ४४६ ॥ तह यत्थपायदडगउनगरणे जयणकज्जमुज्जुत्तो । जस्स- १५
 ऽढाए किलिस्सई, त चिय मूढो नऽवि फरेई ॥ ४४७ ॥ अरिहता भग
 वतो, अहिय य हिय य नयि इह किचि । चारति कारवेंति य, चित्तूण
 जण थला हस्ये ॥ ४४८ ॥ उवएस पुण त विंति जेण चरिण्ण कित्ति- १५
 निलयाय । देवाणऽवि हुति पहु, किमग पुण मणुअमिस्ताण ? ॥ ४४९ ॥
 यरमउडकिरीडघरो, पिंचइओ चवळकुडलाहरणो । सणो हिओयएसा,
 एरावणवाहणो जाओ ॥ ४५० ॥ रयणुज्जलाई जाइ, यत्तीसविमाणसय- १८
 सहस्साइ । वज्जहरेण वराई, हिओनण्णमेण लढाइ ॥ ४५१ ॥ सुरयइ
 सम विभूह, ज पतो भरहचवट्टीऽवि । माणुसलोगस्स पहु, त जाण
 हिओयएसेण ॥ ४५२ ॥ लद्धूण त सुइसुह, जिणवयणुवणसममयनिंदु- २१
 सम । अण्णइय कायव्व, अहिएसु मण न दायव्व ॥ ४५३ ॥ हिय-
 मण्णो करितो, फरस न होइ गरुओ गुरू गण्णो । अहिय समायरतो,
 फरस न विण्णओ होइ ? ॥ ४५४ ॥ ओ नियमसीलतवसजमेहिं जुत्तो २३
 फरेइ अण्णइय । सो देवय य पुज्जो, सीसे सिद्धत्थओ व्व जणे ॥४५५॥
 सव्वो गुणेहिं गण्णो, गुणाहिअस्स जह लोगवीरस्स । समतमउडविडयो,
 सहस्सनयणो सययमेइ ॥ ४५६ ॥ चोरिक्कचणानूडक्कवडपरदारदारुण- २७
 मइस्स । तस्स सिय त अहिय, पुणोऽवि वेर जणो बहइ ॥ ४५७ ॥ जइ
 ता तणक्कचणलुट्ठ(लिट्ठु)रयणसरिमोचमो जणो जाओ । तइया नणु बुच्छि-
 णो, अहिलासो व्वहणम्मि ॥ ४५८ ॥ आजीवगणनेया, रज्जसिरिं ३०

- पयहिउण य जमाली । हियमप्पणो करितो, नय वयणिजे इह पेटतो
॥ ४५९ ॥ इदियकमायगारवमएहिं सयय विट्ठिठ्ठपरिणामो । कम्मघण
१ महात्ताल, अणुसमय वघई जीवो ॥ ४६० ॥ परपरिवायविसाला, अ-
णेगकदप्पविसयभोगेहिं । ससारत्था जीवा, अरइविणोअं करतेन ॥ ४६१ ॥
आरंभपायनिरया, लोइअरिसिणो तहा बुलिंगी अ । दुहओ चुक्का नवर,
६ जीवति दरिदजियलोए ॥ ४६२ ॥ सब्बो न हिंसियव्वो, जह महिपालो
तहा उदयपालो । नय अभयदाणउइणा, जणोवमाणेण होयव्व ॥ ४६३ ॥
पायिज्जइ इह वसण, जणेण त छगलओ असत्तुति । न य कोइ सोणि-
७ यनलिं, करेइ वग्घेण देयाण ॥ ४६४ ॥ वच्चइ रणेण जीवो, पित्तानिल
धाउसिंभरओभेहिं । उज्जमह मा विसीअह, सरतमजोगो इमो दुलहो
॥ ४६५ ॥ पचिंदियत्तण माणुसत्तण आरिण जणे सुउल । साहुसमागम
१२ सुणणा, सइहणाऽरोग पव्वज्जा ॥ ४६६ ॥ आउ सविहत्तो, सिट्ठिल्लो
वघणाई सब्बाइ । देहट्ठिअ मुयतो, शायइ कलुण बहु जीवो ॥ ४६७ ॥
इहऽपि नत्थि ज सुहु मुचरिय जह इम बल मअ । को नाम दढ-
१५ क्कारो, मरणते मदपुण्णस्स ? ॥ ४६८ ॥ युग्मम् ॥ सूलविसअहिविसूई-
पाणीसत्थगिसभमेहिं च । देहतरसकमण, करेइ जीवो मुहुत्तेण ॥ ४६९ ॥
सत्तो बिंता मुचरियतवरस्स गुणमुट्ठियस्स साहुस्स ? । सोगइग्गमपडिहत्थो,
१८ जो अच्छइ नियमभरियभरो ॥ ४७० ॥ साहति अ पुडविअड, मासा-
हससउणसरिसया जीवा । न य कम्मभारगस्यत्तणेण ॥ आयरति तहा
॥ ४७१ ॥ वग्घमुहम्मि अहिगओ, मस दततराउ कट्ठेइ । मा साहसति
१९ जपइ, करेउ न य त जहाभणिय ॥ ४७२ ॥ परिअट्ठिउण गयत्थवित्थर
निहसिउण परमत्थ । त तह करेह जह त, न होइ सब्बपि मडपडिय
॥ ४७३ ॥ पढइ नडो वेरग्ग, निव्विज्जिज्जा य बहुजणो जेण । पढिउण
२४ त तह सडो, जालेण जल समोअरइ ॥ ४७४ ॥ कह कह करेमि कह
मा करेमि कह कह कय बहुकय मे । जो हिययसपसार, करेइ सो अइ-
करेइ हिय ॥ ४७५ ॥ सिट्ठिलो अणायरवओ, अवसवसकओ तहा फया
२७ वकओ । सयय पमत्तसीलस्स, सजमो केरिसो होज्जा ? ॥ ४७६ ॥
चदुठ्व कालपक्खे, परिहाइ पए पए पमायपरो । तह उग्घरविघरनिरगणो
य जय इच्छिय लहइ ॥ ४७७ ॥ भीओव्विग्ग निलुक्को, पागडपच्छन्न-
३० दोससयकारी । अण्णय जणतो, जणस्स धी जीविय जियइ ॥ ४७८ ॥

न तर्हि दिवसा पक्कम, मासा वरिमाधि सगणिज्जति । जे मूलउत्तरगुणा,
 अकरलिया ते गणिज्जति ॥ ४७९ ॥ जो नरि दिने दिने सफलेइ के
 अज्ज अज्जिमा मि गुणा ? अगुणेसु अ नहु सल्लिओ, वह सो उ करिज्ज १
 अण्हिअ ? ॥ ४८० ॥ इय गणिय इय तुलिय इय गहुआ ठरिसिय
 नियमिय च । नइ तहपि न पडियुन्वइ, किं कीरइ ? नृण भवियव्व
 ॥ ४८१ ॥ किमग तु पुणो जेण, सनमसेढी सिट्ठिलीक्या होई । सो त २
 चिअ पडिषइ, दुकाय पच्छा उ उज्जमई ॥ ४८२ ॥ जइ सव्व उर-
 लद्ध, जइ अण्णा भाविओ उरसमेण । काय वाय च मण, उप्पहेण जइ
 न देइ ॥ ४८३ ॥ हत्ते पाए नित्तिवे, काय चालिज्ज तपि कजेण । ३
 कुम्भो व्य सए अगे, अगोवगाइ गोविज्जा ॥ ४८४ ॥ विक्क विणोय-
 मान अवरमास अवकभास च । ज जस्त अणिट्ठिमपुच्छिओ य भास
 न भासिज्जा ॥ ४८५ ॥ अणवट्ठिय मणो जस्त, अण्ड यहुयाइ अट्ठ- १२
 भट्ठाइ । त चिंत्तिअ च न लहइ, सचिण्ड अ पायक्कमाइ ॥ ४८६ ॥
 जइ जइ सत्तुलद्ध, जइ जइ सुचिर नवो यणे वुत्थ । नइ तइ पम्म-
 मरगुत्त, सनमनि गहिरो जाओ ॥ ४८७ ॥ विज्जप्पो जइ जइ ओस- १५
 हाइ पिजेइ धायहरणाइ । तइ तइ से अहिययर, धाएणाइरिअ पुट्ठ
 ॥ ४८८ ॥ द्दुत्तनवमकज्जर, भित्त सग्न न होइ पुण करण । लोह च
 वरविद्ध, न एइ परिक्कमण किंचि ॥ ४८९ ॥ को दाही उवएस, चर- १८
 णाउमयाण दुत्तिअट्ठान ? इत्तरस देवलोगो, न कहिज्जइ जाणमाणस्त
 ॥ ४९० ॥ दो चेव निणवरेहिं, जाइनरामरणविप्पमुक्केहिं । लोगम्मि
 पहा भणिया, सुम्ममण सुमावगो बाडयि ॥ ४९१ ॥ भावणमुग्गाधि १९
 हारया य वयण तु जिणपूआ । भावणणाउ भट्ठो, हविज्ज दब्बच्चणु-
 जुत्तो ॥ ४९२ ॥ जो पुण निरखणो अिअ, सरीरसुहकज्जमित्ततल्लिच्छो ।
 तस्त नदि योहिग्गभो, न सुग्गई नेय परलोगो ॥ ४९३ ॥ कचणमणि- २४
 सोराण, धम्मसहस्ससिअ सुवण्णतल । जो वारिज्ज जिणहर, तओडवि
 वरसनमो अहिओ ॥ ४९४ ॥ निच्चीए दुभिमत्ते, रण्णा दीवत्तराओ
 अन्नाओ । आणेऊण वीअ, इह दिअ कासवज्जणस्त ॥ ४९५ ॥ वेहिनि २७
 सव्व सइय, पड्डमनेहिं सव्वमद्ध च । वुत्त गय च वेई, रित्ते रुट्ठति
 सतत्था ॥ ४९६ ॥ राया णिणरचवो, निच्चीय धम्मविरहिओ पालो ।
 गित्ताइ कम्मभूमी, कासववगो य चत्तारि ॥ ४९७ ॥ अस्तजणहिं सव्व, ३०

- १४८ अहं च देसविरण्हिं । साहूहिं धम्मवीअ, उत नीअ च निष्कप्ति
 ॥ ४९८ ॥ जे ते सव्व ल्हिउ, पच्छा मुट्ठति दुव्वलधिईया । तवसज
 १ मपरितदा, इह ते ओहरिअसीलभरा ॥ ४९९ ॥ आण सव्वजिणाण, भनइ
 दुविह पइ अइकतो, आण च अइकतो भमइ जरामरणदुग्गम्मि ॥ ५०० ॥
 जइ न तरसि धारेउ, मूलगुणभर सउत्तरगुण च । मुत्तूण तो तिभूमी, सुसाव-
 १ गत्त वरतराग ॥ ५०१ ॥ अरिहतचेइआण, सुसाहुपूयारओ वढायारो ।
 सुत्सायगो वरतर, न साहुवेसेण चुअधम्मो ॥ ५०२ ॥ सव्ववि भाणि
 उण, विरइ मल्लु जस्स सन्विवा नत्थि । सो सव्वविरइयाई, चुकइ देस
 १ च मव्व च ॥ ५०३ ॥ जो जहपाय न कुणइ, मिच्छदिट्ठी तओ हु को
 अतो ? । यद्धेइ अ मिच्छत्त, परस्स सक जणेमाणो ॥ ५०४ ॥ आणाए
 थिय चरण, त-भगे जाण किं न भग्गति ? । आण च अइकतो, वस्सा-
 १ एसा कुणइ सेस ? ॥ ५०५ ॥ ससारो अ अणतो, भट्ठचरित्तस्स लिङ्ग-
 जीविस्स । पचमहव्वयतुगो, पागारो भट्ठिओ जेण ॥ ५०६ ॥ न करे-
 मित्ति भणित्ता, त चेव निसेवए पुणो पाव । पचक्खमुसावाई, मायानि-
 १ यढीपसगो य ॥ ५०७ ॥ लोणऽवि जो ससूगो, अलिअ सहसा न भा
 सए किंचि । अह दिक्खिअओऽवि अलिय, भासइ तो किच दिक्खाए ?
 ॥ ५०८ ॥ महव्वयअणुव्वयाइ, छडेउ जो तव चरइ अन्न । सो अत्ताणी
 १ मूढो, नाषातु (छु) डो मुणेयव्वो ॥ ५०९ ॥ सुबहु पासत्थजण, ना-
 उण जो न होइ मज्झत्थो । नय साहेइ सकज, काग च करेइ अप्पाण
 ॥ ५१० ॥ परिचिंतिउण निउण, जइ नियमभरो न तीरण थोडु । पर-
 १ चित्तरजणेण, न वेसमिसेण साहारो ॥ ५११ ॥ निच्छयनयस्स चरण-
 सुवधाए नाणदसणवहोऽवि । ववहारस्स उ चरणे, हयम्मि भयणा उ
 सेसाण ॥ ५१२ ॥ सुज्झइ जई सुचरणो, सुज्झइ सुत्सावओऽवि गुण-
 १ कलिओ । ओसन्नचरणकरणो, सुज्झइ सविगापक्खरुई ॥ ५१३ ॥ स
 विगापक्खियाण, लक्खणमेय, समासओ भणिय । ओसन्नचरणकरणाऽवि
 जेण कम्म विसोढति ॥ ५१४ ॥ सुद्ध सुसाहुधम्म, कहेइ निंदइ य नि
 १ ययमायार । सुतवस्मियाण पुरओ, होइ य सन्नोमरायणीओ ॥ ५१५ ॥
 वदइ नय वदावइ, किइक्कम्म कुणइ कारवे नेय । अत्तट्ठा नवि दिक्खइ,
 देइ सुसानूण थोहेउ ॥ ५१६ ॥ ओसन्नो अत्तट्ठा, परमप्पाण च हणइ
 १ दिक्खतो । त सुद्धइ दुग्गइए, अहिययर बुद्धइ सय च ॥ ५१७ ॥ जइ

हृत्पुष्पाणां, जीवाय निरुद्धे मरे जो ४ । एव आयरिओऽविहं,
 इदं न सत्यं य ॥ ५१८ ॥ सावज्जोपपरिवज्जणा उ सध्वुत्तमो जई-
 दन्ना । ईजा मावायम्मो, तइओ सविग्गपक्खपहो ॥ ५१९ ॥ सेसा ३
 मिउरिही, तिहिदिद्वुलिह्वलिह्वलिह्वेहि । जइ तिणिं य मुक्खपहा स-
 हारहा न्हा तिणिं ॥ ५२० ॥ ससारसागरमिण, परिट्ठमतेहिं सव्य-
 जीवज्जे । गदिनपि य मुक्खाणि य अणत्तसो दव्वलिज्जाइ ॥ ५२१ ॥ ६
 इहपुत्ता जो पुण, न मुयइ बहुमोऽवि पन्नविज्जतो । सविग्गपक्खियत्त,
 इहए लम्बिहिमि तय पइ ॥ ५२२ ॥ कत्तारोहमद्वाणओमगेलन्नमाइ-
 वत्तेनु । सप्पापरेण जयणाइ पुणइ ज साहुररणिव्व ॥ ५२३ ॥ आय- ९
 रान्मणा, सुदुक्ख मागसक्के लोए । सविग्गपक्खियत्त, ओसन्नेण कुड
 काइ ॥ ५२४ ॥ सारणचइआ जे गच्छनिमाया पविहरति पासत्था ।
 निव्वयनइहिउऽवि य, ते उ पमाण न कायव्वा ॥ ५२५ ॥ हीणस्स-१९
 ऽव सुदुपक्खगस्स सविग्गपक्खवायरस्स । जा जा हविज्ज जयणा, सा
 सा से निज्जा होइ ॥ ५२६ ॥ मुक्खाइयपरिसुद्धे, सइ तामे पुणइ वा-
 मिओ विह । एमेव य गीयत्थो, आय दट्ठु समायरइ ॥ ५२७ ॥ आ १५
 दुहवाणिणो विज, हवइ योषाऽवि तत्त जीवन्त्या । सविग्गपक्खजयणा,
 यो दिहा साहुरगगम ॥ ५२८ ॥ किं मूसगाण अत्थेण ? किं वा कागाण
 इणमाउए ? । मोहमलत्तरलिआण, किं वज्जुवपसमालाए ? ॥ ५२९ ॥ १०
 पराकरणाउसाण, अविणयघट्टाण सययऽजोगमिण । न मणी सयसा-
 र्मो, आवत्तइ कुच्छमामस्स ॥ ५३० ॥ नाउण करयलगायाऽऽमल व
 सग्गावओ पइ सय । धम्मम्मि नाम सीद्धज्जइत्ति वग्गाइ गुरुआइ १३
 ॥ ५३१ ॥ धम्मत्थकाममुक्खेसु जस्स भायो जई जई रमइ । येरगो
 गउरस्स न इम सव्व मुहावेइ ॥ ५३२ ॥ सज्जमतवालसाण, येरग-
 व्हा न होइ कण्णमुहा । मरिग्गपक्खिरायाण, पुज्ज व केमिधि नाणीण १४
 ॥ ५३३ ॥ मोउण पगरणमिण, धम्मो जाओ १ चत्तातो जम्म । न य
 छणीय येरग, जाणिज्ज अणत्तसंसारो ॥ ५३४ ॥ वग्गाण सुबहुआणुव-
 ममेव उवागण्ठइ इम मउय । वग्गमाल्लिज्जाण, यवइ पाणेण भमन १०
 ॥ ५३५ ॥ उवागणमाल्लेयं ओ पवइ पुणइ पुणइ वा हियए । मो जाणइ
 अल्लिज्जे माउण सुद समायरइ ॥ ५३६ ॥ धत्तमेणिदामोसगितोयर्णिदिप
 य

जिणवयणरुप्परुक्खो, अणेगमुत्तत्थसालविन्निउन्नो । तव नियमइ सुमगुच्छो,
 सुग्गइफलनधणो जयइ ॥ ५३८ ॥ जुग्गा सुमाहुवेरगिगआण परलोगप
 ३ त्विआण च । सविग्गपक्खिआण, दायव्वा बहुसुआण च ॥ ५३९ ॥
 इय धम्मदासगणिणा जिणवयणुणसक्कज्जमालाए । मालज्व विविहकुसुमा,
 कहिआ य सुसीसवग्गस्स ॥ ५४० ॥ सतिक्खी बुद्धिक्खी, क्खणररी
 ६ सुमगलक्खी य । होइ कहगस्स परिमाण, तह य निज्जाणफलदाई ॥ ५४१ ॥
 इत्थ समण्णइ इणमो, मालाउवएसपगरण पगय । गाहाण सव्वाण,
 पचसया चेज चालीसा ॥ ५४२ ॥ जाव य लवणत्तमुदो, जाव य
 ९ नक्खत्तमडिओ मेरु । ताव य रइया माग, जयम्मि धिरधावरा होउ
 ॥ ५४३ ॥ अक्खरमत्ताहीण, ज चिय पडिय अयाणमाणेण । त रमह
 मज्झ सव्व, जिणवयणधिणिग्गया वाणी ॥ ५४४ ॥

१२ ॥ इति श्रीधर्मदासगणिविरचितमुपदेशमालाप्रकरणम् ॥

शातो वेप शमसुग्गफला श्रोत्ररम्या गिरस्ते, कान्त रूप व्यसनिपु दया
 १५ साधुपु प्रेमसुचै । इत्थम्भूते हितकृतिपदे त्वय्यसगावबोधे, प्रेमस्थाने किमिति
 कृपणा द्वेषमुत्पादयन्ति ॥ १ ॥ अविशयवती सर्वा चेष्टा, वचो हृदयगमम्, श-
 मसुखफल प्राप्नो धर्म, स्फुटशुभसंश्रय । मनसि करुणा स्वीता, रूप पर
 ३६ नयनामृतम्, निमिति सुमते तद्यत्र स्वात्प्रसादकर सताम् ॥ २ ॥ निरस्तदोषे
 पितरीय वत्सले, कृपात्मने त्रातरि सौम्यदर्शने । हितो मुखे ह्वय्यपि ये परा-
 ङ्मुखा पराङ्मुखस्ते ननु सर्वसपत्न्याम् ॥ ३ ॥ सर्वसत्त्वहितकारिणि नाथे,
 ३१ न प्रसीदति मनस्त्वयि यस्य । मानुषाकृतितिरस्त्रतमूर्तेरन्तर किमिह तस्य
 पशोर्या ॥ ४ ॥ त्वयि कारुणिके न यस्य भक्तिर्जगद्भ्युद्धरणोद्यतस्वभावे ।
 नहि तेन समोऽधम पृथिव्यामथवा नाथ न भाजन गुणानाम् ॥ ५ ॥ एवविधे
 २४ शास्त्रि वीतदोषे, महादृपालौ परमाथयैवे । मध्यस्थभावोऽपि हि शोच्य
 एव, त्वहेपदग्धेषु क एव वाद ॥ ६ ॥ न तानि चक्षुषि न यैर्निरीक्ष्यसे,
 न तानि चेतासि न यैर्विचिन्त्यसे । न ता गिरो या न वदन्ति ते गुणा, न ते
 २० गुणा ये न मधतमाश्रिता ॥ ७ ॥ तज्जमुदंश्यसे येन, तन्मनो येन चि-
 न्त्यसे । सज्जनानदजननी, सा वाणी स्तूयसे यया ॥ ८ ॥ न तव यान्ति
 जिनेद्र गुणा क्षयम्, मम तु शक्तिरूपेति परिग्रयम् । निगदितैर्वहुभि कि-
 ४० मिहापरैरपरिमाणगुणोऽसि नमोऽस्तु ते ॥ ९ ॥ इति श्रीजिनस्तवनम्

नम्राभरेश्वरकिरीटनिविष्टगोणरत्नप्रभापटलपाटलिताम्रिपीठा । तीर्थश्वरा
 शिवपुरीपथसाधनाहा नि शेषवस्तुपरमार्थविदो जयन्ति ॥ १ ॥ लोका-
 प्रभावभवना भवभीतिमुक्ता ज्ञानावलोकितसमस्तपदार्थसार्था । स्याभाविक- १
 स्थिरविशिष्टमुष्टैः समृद्धा सिद्धा विलीनघनकर्ममला जयन्ति ॥ २ ॥ आचा-
 रपचनसमाचरणप्रवीणा सवज्ञशासनभरैकधुरधरा ये । ते सूरयो वसितदु-
 र्दमयादिवृन्ता विश्वोपकारकरणप्रवणा जयन्ति ॥ ३ ॥ सूत्र यतीनतिपटु- १
 स्फुटयुक्तियुक्त युक्तिप्रमाणनयभगगमैर्गमीरम् । ये पाठयन्ति वरसूरिपदस्य
 योग्यास्ते पाचकाश्चतुरचारुगिरो जयन्ति ॥ ४ ॥ सिद्धलग्नासमसमागमनद्व-
 याचा , ससारसागरसमुत्तरणैरर्चिता । ज्ञानादिभूषणविभूषितदेहभागा १
 रागादिपातरतयो यतयो जयन्ति ॥ ५ ॥ अर्हतस्त्रिगद्वन्द्वान् त्रिलोकेश्व-
 रपूनिवान् । त्रिफालभावसर्वज्ञान् त्रिरिधेन नमाम्यह ॥ ६ ॥ सर्व-
 जगदर्चनीयान् सिद्धान् लोकप्रसस्थितान् । अष्टविधकर्ममुत्तान्, नित्य वन्दे १२
 त्रिबालयान् ॥ ७ ॥ पञ्चविधाचाररतान् व्रतसयमनायकान् । आचार्यान्
 सतत वदे शरण्यान् भवदेहिनाम् ॥ ८ ॥ द्वादशागोरुपूर्वाख्यश्रुतसागर
 पारगान् । उपदेष्टुनुपाध्यायान् उभयो सख्योस्तुम ॥ ९ ॥ निर्वाणसा- १५
 धरान् साधून्, सर्वजीवदयापरान् । व्रतशीलतपोयुक्तान् वन्दे सद्गतिका-
 श्मिण ॥ १० ॥ एव पचनमस्कार सर्वपापप्रणाशन । मगलानाञ्च स-
 र्वपा प्रमो भवतु मगलम् ॥ ११ ॥ इति श्रीपञ्चपरमेष्ठिसत्त्वनम् १८

प्रणतनरामरभुजगेंद्रमौलिमालामिरर्चिताम्रियुगम् । वद युगादिना ४ भक्ति-
 प्रणतोत्तमार्गे ॥ १ ॥ एतत्तत्र जन्मदिने जगदानदेन पूरित नाथ । क्लि मयि
 नाथविहीने जातो नाथोऽयमिति बुद्ध्या ॥ २ ॥ उपलभ्य केवलालोकमानुना २१
 धर्मरत्नमकलङ्कम् । लोने प्रकटितमादौ, जिनेद्र भवतैव मोहाये ॥ ३ ॥
 मूच्छाध्रममुपनीते भुजने रागादिकालकूटेन । अमृतायितममलेन त्वदीयघ-
 चनेन हे नाथ ॥ ४ ॥ भवदीयवचनरञ्जु प्रभुरगुणाय यदि भवेदिय नैव । २४
 जायेत नरकद्रुपात्कथमुत्तार प्रमो जगत ॥ ५ ॥ चिन्तामणि-कल्पतरु दूरत
 एवाधरीकृतौ भवता । चिन्ताकल्पनयोगादृते हि दाने न तौ दत्त ॥ ६ ॥
 भक्तिभरनिर्भरमना भवाम्यहमनारत यथा भवति । कारुणिक कृपा कृत्वा म- २७
 हर्तौ कुरु मा तवनाथ ॥ ७ ॥ इति यहमध्यगताश्चरविरहितवचनैरभिरुततो
 भक्त्या । सर्वोपिलाभमतुल ददातु भक्त्या नाभेय ॥ ८ ॥ इति श्रीनाभेयसत्त्वनम्

नमिडण सत्यसत्थियचक्रसफमलपतिदुर्लभ्य । भविष्याण भवविणास ३०

- कमजुयल वद्धमानस्स ॥ १ ॥ तस्सय पणईयणवच्छलस्म दालिइदुक्ख-
दलणस्स । वीरस्स मोक्खपहदायगस्स चित्रत्तिय काह ॥ २ ॥ भयव अ-
२३ णाइससारमागरे भीसणे भमतेण । वयणपि न तुम्ह सुय अच्छउ ता दसण
नाह ॥ ३ ॥ जइ पुण वहपि जयगुरू अन्नभवे सामि वदिओ हुतो । ता ह
दुहसयपउरे ससारे नेय हिंडतो ॥ ४ ॥ नारयतिरिनएमरभवेसु दुक्खाइ
१ सामि विसइतो । भमिओ अह अणाहो तुह दसणविरहिओ नाह ॥ ५ ॥
अन्नाणमोहमूढो सामिय तुह सासण अयाणतो । छजीवकायमग्गे तिहओ
नियक्म्मदोसेण ॥ ६ ॥ चुलसीइज्जोणिलक्खेसु नाह दुक्खाइ जाइ सहि-
९ याइ । ताइ तुमचिय, जाणइ, को अन्नो साहिउ तरई ॥ ७ ॥ पयटो सि
तुम जयगुरू तुममेवय सयलतिहुयणाभोओ । मोहघेण न दिट्ठो उट्टुण्ण दिण-
चरोच्च जइ ॥ ८ ॥ वह वह वि दसणावरणक्म्म उवसमरणण जइ नाह ।
१२ विट्ठो अदिट्ठपुब्बो भवसयमहणो तुम देय ॥ ९ ॥ ता सुकयत्तो सामिय
अज्ज महानिब्बुइ अह पत्तो । ज सयलसुम्भजणओ विट्ठो त कप्पकसोव्व
॥ १० ॥ जइ मरुभूमिमग्गे तण्हासुसिण्ण केणवि नरेण । लब्भई पवर-
१५ जलोहो तह सामि तुम मए पत्तो ॥ ११ ॥ भग्गिरिनईए जरमरणसलिल
अणवरय हीरमाणेण । तडितरुवर पालोव्व नाह त पाविओ इहिं ॥ १२ ॥
दालिइदुक्खसताविण्ण पुरिसेण झीणविहवेण । जह लब्भइ पवरनिही तह
१८ सामि तुम मए पत्तो ॥ १३ ॥ ससारोयहिमग्गे मोहमहावत्तभगुरत-
रणे । दुइतेण सहायस लद्धो त जाणवत्तन ॥ १४ ॥ किं नाह महारयण
फिवा चिन्तामणि व त वीर । जेण तुह दसणेण अउवरतोसो मह जाओ
२१ ॥ १५ ॥ रज्जपि नाह भुत्त बहुसो देवत्तण मए पत्त । नय एरिसो पमोओ
जाओ जह दसणे तुम्ह ॥ १६ ॥ ता पसिय पसिय सामिय सफल महमि-
थयदसण पुणमु । तिहुअण अम्महिण्ण सासयसिवसोक्खदाणेण ॥ १७ ॥
२४ इय विन्नत्तो सिरिवद्धमाण सुरजसुरम्भवरपमुहेहिं । धावहि कम्ममलोह
निययोहपयच्छणजलेण ॥ १८ ॥ जइवि तुम गयनेहो जइवि तुम सयल-
मुक्खावारो । तहवि तुम चिय सरण सामिय ससारमीयाण ॥ १९ ॥
२७ भयव तुह गुणसरणे ज सुह होइ भव्वसत्ताण । कत्तो बसपुरदरहरिहरह-
दसणेणावि ॥ २० ॥ इति सिरिवद्धमाणसामिथवो

समाप्तोऽय ग्रन्थसन्दोहः ।

